

รูปแบบการเป็นหุ่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน
ประเทศไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

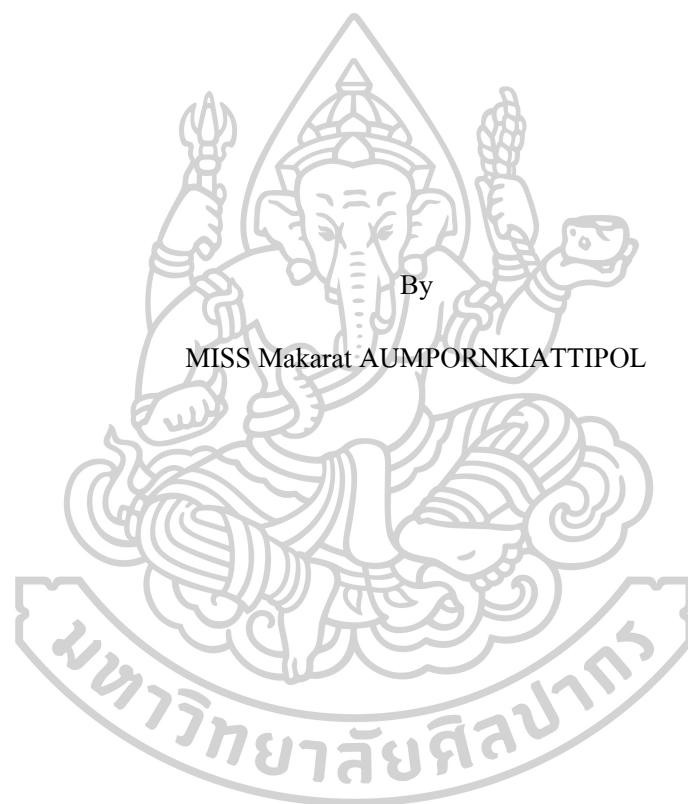
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นในประเทศไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

MODEL OF SOCIAL PARTNERSHIP OF EARLY CHILD DEVELOPMENT
CENTERS UNDER THE DEPARTMENT OF LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION IN THAILAND

By
MISS Makarat AUMPORNKIATTIPOL

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (DEVELOPMENT EDUCATION)

Department of Education Foundations

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2020

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัด
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย
โดย มาฆะรัตน์ อัมพรเกียรติพล
สาขาวิชา พัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุชฎีบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร.ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ศาสตราจารย์ ดร.พัชรา สีนลอยมา พลคำรวจตรีหญิง)

58260804 : พัฒนศึกษา แบบ 2.1 ปรัชญาคุณธิบัณฑิต

คำสำคัญ : รูปแบบ, ุ้่นส่วนทางสังคม, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นางสาว มาฆะรัตน์ อัมพรเกียรติพล: รูปแบบการเป็นุ้่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศาสตราจารย์ ดร. คณิต เขียววิชัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์ของการเป็นุ้่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเป็นุ้่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูล 495 ตัวอย่าง และคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู/ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า

1. บทบาทในการดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ครู คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน ซึ่งเป็นุ้่นส่วนทางสังคมที่สำคัญที่ โดยทำหน้าที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินงานอย่างมีมาตรฐาน

2. รูปแบบการเป็นุ้่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด อปท. มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย 4) ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร 5) ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน 6) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็ก ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผลการประเมินทุกด้านได้ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 ถือว่ารูปแบบใช้ได้

สำหรับข้อเสนอแนะต่อการพัฒนารูปแบบของการเป็นุ้่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด อปท. ควรเชื่อมโยงการดำเนินงานเข้าด้วยกัน ภาครัฐ ควรเชื่อมโยงการดำเนินการด้านกระบวนการกับภาคประชาชน โดยสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเสริมพลังให้กับภาคีเครือข่ายในการพัฒนาเด็กเล็ก ภาคประชาชน ควรมีกลไกในการเชื่อมโยงกับ

สถาบันการศึกษา โดยคณะกรรมการชุมชน ควรมีบทบาทร่วมกับสถาบันการศึกษา องค์กรภาคีใน
พื้นที่ และผู้ประกอบการ ในการวางแผน

58260804 : Major (DEVELOPMENT EDUCATION)

Keyword : Model, Social Partnership, Child Development Centers

MISS MAKARAT AUMPORNKIATTIPOL : MODEL OF SOCIAL PARTNERSHIP OF EARLY CHILD DEVELOPMENT CENTERS UNDER THE DEPARTMENT OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN THAILAND THESIS ADVISOR : PROFESSOR DR. KANIT KHEOVICHAI

The purpose of this research is 1) to study of partnership in the social of early child development centers under the Department of Local Administrative Organization 2) to develop of partnership of early child development centers under the Department of Local Administrative Organization. The research adopted various researching method of both quantitative and qualitative. For quantitative research, with information from 495 samples are collected while conducting in-depth interview of chief of early child development centers, teachers/caregivers, and guardians were implemented for qualitative research. Furthermore, the researching tools which were used in this research were the questionnaire and interview form. Also, percentile, mean, deviation standard and content analytical were implemented and showed the results that

1. In order to take care of Early Child Development Center, Teacher, Board of Early Child Development Centers, government sector, private sector, educational institute and public sector have been contributing and playing part of social partnership to support Early Child Development Center to meet standard operations.

2. There are 6 perspectives of being social partnership of Early Child Development Center under the department of Local Administrative Organization, which are 1) management of Early Child Development Center 2) Human Resources 3) properties, environmental and safety 4) academic 5) participation and supporting 6) support of child development network. These perspective has been evaluated from qualified personnel and the results showed average more than 3.5 which can be counted as acceptable.

The suggestions to develop the social partnership of Early Child Development Center under the Department of Local Administrative Organization is connecting the works altogether. Government sector should connect to public sector. Supporting and encouraging of participation

and exchange of knowledge among community to develop of Early Child Development Center. Also, strengthening of early child development network. The public sector should have networking mechanism with educational institute. The community board should participate educational institute, local organization, the guardian for planning.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาและคำแนะนำที่ดีเยี่ยมจาก ศ.ดร.คณิต เขียววิชัย อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร.ทิพย์วรรณ สุขมจรุงวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผศ.ดร.วรรณวิระ บุญคุ้ม ประธานกรรมการสอบคณานิพนธ์ และ ศ.พล.ต.ต.หญิง ดร.พัชรา สีนลอยมา ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทศาสตร์วิชาการความรู้จนทำให้คณานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ รศ.ดร.จุฑารัตน์ สติธิปัญญา ผศ.รณรงค์ จันใด อาจารย์ ดร.พิทักษ์ สุพรรณ โณภาพ ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ยิ่ง

ความสำเร็จของคณานิพนธ์เล่มนี้ ได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัด อปท.ทุกแห่ง ผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลในครั้งนี้

ผลของความสำเร็จของคณานิพนธ์เล่มนี้ขอมอบให้ครอบครัวอัมพรเกียรติพล ที่เป็นแรงผลักดันและคอยสนับสนุนมาโดยตลอด ขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น พี่เป้ พี่ผึ้ง พี่ไผ่ ที่คอยให้กำลังใจกันมาทั้งในยามท้อและต้องเจอกับอุปสรรคต่างๆ แต่เราก็ผ่านมาจนได้ ขอบคุณทุกแรงสนับสนุนและกำลังใจจากคนรอบข้างที่ทำให้มีกำลังใจทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนสำเร็จที่มีอาจได้เอ่ยนามได้ครบ ทุกพลังใจคือแรงผลักดันให้ผู้วิจัยโดยแท้จริง

หากคณานิพนธ์เล่มนี้กระทบต่อความรู้สึกของผู้ใดผู้หนึ่งในระหว่างทาง และมีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับผิดไว้แต่เพียงผู้เดียว

มาณะรัตน์ อัมพรเกียรติพล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดการจัดการจัดการศึกษาปฐมวัย	9
2.1.1 แนวคิดการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัย.....	9
2.1.1.1 แนวคิดตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ	9
2.1.1.2 ทักษะชีวิตแห่งศตวรรษที่ 21	15
2.1.1.3 แนวคิดการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)	20
2.1.1.4 แนวคิดหลักในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของอาเซียน	21
2.1.1.5 แนวคิดการจัดการศึกษาแบบมอนเตสซอรี (Montessori).....	22

2.1.1.6 แนวคิดการจัดการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ (Waldorf).....	24
2.1.1.7 แนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School).....	26
2.1.2 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย	27
2.1.2.1 การดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย	29
2.1.2.2 การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	31
2.2. นโยบาย และมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น.....	33
2.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพ.ศ. 2560	34
2.2.2 ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (2552-2561).....	35
2.2.3 ร่างแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (2560-2564)	36
2.2.4 แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (2560-2564).....	37
2.2.5 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553	39
2.2.6 กรอบการบูรณาการความร่วมมือกลุ่มเด็กปฐมวัย 4 กระทรวง	40
2.2.7 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542	42
2.2.8 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 13 พ.ศ. 2552.....	43
2.2.9 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไข เพิ่มเติมฉบับที่ 6 พ.ศ. 2552	43
2.2.10 มาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ...	44
2.3. แนวคิดเกี่ยวกับหุ้นส่วนทางสังคม และการมีส่วนร่วม	64
2.3.1 แนวคิดการเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา.....	65
2.3.2 แนวคิดการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม (Social Partnership).....	68
2.3.3 รูปแบบของหุ้นส่วนทางสังคมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย กรณีตัวอย่างและงานศึกษา วิจัย ในประเทศไทย	74

2.3.3.1	พลังเครือข่ายการศึกษา.....	74
2.3.3.2	หุ้นส่วนการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง	78
2.3.3.3	การกระจายความรับผิดชอบสู่ภาคีที่มีความพร้อม	83
2.3.4	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม	84
2.4.	แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ	87
2.4.1	ความหมายของรูปแบบ	87
2.4.2	ประเภทของรูปแบบ	89
2.4.3	องค์ประกอบของรูปแบบ	91
2.4.4	ลักษณะของรูปแบบที่ดี	93
2.4.5	การตรวจสอบรูปแบบ	93
2.4.6	การสร้างรูปแบบ.....	95
2.5	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	97
2.6	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	108
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	109
	ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	109
3.1	ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research).....	109
3.2	ขั้นตอน 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview).....	114
3.3	ขั้นตอน 3 การสร้างรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม	118
บทที่ 4	ผลการศึกษา	122
4.1	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	122
4.1.1	ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล	122
4.1.2	ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	125
4.1.4	ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	129

4.1.4 ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	137
4.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	151
4.2.1. ภาคเหนือ	151
4.2.2 ภาคกลาง.....	175
4.2.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	200
4.2.4ภาคใต้.....	222
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและการอภิปรายผล.....	250
5.1 สรุปผลการศึกษา	250
5.1.1 บทบาทในการดูแลเด็กปฐมวัย	264
5.1.1.1 ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	264
5.1.1.2 คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนการ ดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพและการ สร้างการมีส่วนร่วม.....	264
5.1.1.3 หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทหลักในการสนับสนุนการดูแลเด็กปฐมวัยในด้าน บุคลากร องค์กรความรู้ วัสดุ-อุปกรณ์ งบประมาณ และสถานที่ทำกิจกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้.....	265
5.1.1.4 วัด มีบทบาทในฐานะแหล่งเรียนรู้ สถานที่ตั้ง และการสนับสนุนด้าน สภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	265
5.1.1.5 เครือข่ายผู้ปกครอง มีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้.....	266
5.1.2 สถานการณ์ความเป็นหุ้นส่วนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	268
5.1.2.1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	268
5.1.2.2 การบริหารบุคลากร	269
5.1.2.3 การบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย.....	269

5.1.2.4 การบริหารจัดการด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร.....	270
5.1.2.5 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมและการส่งเสริมสนับสนุน.....	271
5.1.2.6 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย.....	272
5.1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	272
5.1.3.1 ความหลากหลายของหุ้นส่วนทางสังคม	273
5.1.3.2 การสนับสนุนของหุ้นส่วนทางสังคมกับการเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัย	274
5.1.3.3 การสื่อสารและการประสานงานที่ระหว่างหุ้นส่วนทางสังคมกับศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก	276
5.1.3.4 การสนับสนุนทางวิชาการของสถาบันการศึกษา.....	277
5.1.3.5 การมีกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกับชุมชน	277
5.1.4 การสร้างการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ด้าน สภาพแวดล้อมและการเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก.....	278
5.1.4.1 การมีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ด้านสภาพแวดล้อม	279
5.1.4.2 การมีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็ก ปฐมวัย	280
5.1.5 กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก .	281
5.1.5.1 การประชุมปรึกษาหารือ.....	281
5.1.5.2 การเยี่ยมบ้าน	282
5.1.5.3 การศึกษาดูงานและการนำเสนอผลงาน.....	282
5.1.5.4 การจัดกิจกรรมเปิดบ้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (Open House).....	282
5.1.6 กิจกรรมความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ.....	283
5.2 การอภิปรายผล	285

5.2.1 การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	285
5.2.2 หน่วยงานทางสังคมมีความสำคัญต่อการพัฒนาการดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างยิ่ง	286
5.2.3 หน่วยงานทางสังคมช่วยยกระดับสมรรถนะครู	287
5.2.4 หน่วยงานทางสังคมช่วยให้เด็กมีพัฒนาการสมวัย	288
5.2.5 หน่วยงานทางสังคมช่วยให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้	289
5.2.6 หน่วยงานทางสังคมช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน	290
5.2.7 โอกาสในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากการมีหน่วยงานทางสังคม	292
5.2.7.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย	292
5.2.7.2 การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	293
5.2.7.3 การจัดระบบกลไกและแนวทางการหนุนเสริมการสร้างทีมงานครูที่เข้มแข็ง	294
5.2.8 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	295
5.2.8.1 สถานการณ์สังคมและปัญหาทางสังคม	295
5.2.8.2 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19	295
5.2.8.3 การเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี	296
5.3 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนารูปแบบของการเป็นหน่วยงานสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด อปท.	297
5.3.1 บทบาทของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	298
5.3.2 บทบาทของภาคประชาชน	299
5.3.3 บทบาทของสถาบันการศึกษา	300
5.3.4 บทบาทภาคเอกชน	300
รายการอ้างอิง	304
ภาคผนวก ก.	311

ภาคผนวก ข.....	313
ภาคผนวก ค.....	316
ประวัติผู้เขียน	325

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 มาตรการและตัวชี้วัด.....	41
ตารางที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด	123
ตารางที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านตำแหน่ง/ บทบาทในศูนย์เด็กเล็ก.....	124
ตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านการอบรมที่เคยได้รับ	124
ตารางที่ 5 ขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวนบุคลากรทั้งหมด และคณะกรรมการในการ ดำเนินงาน	125
ตารางที่ 6 หน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	126
ตารางที่ 7 หน่วยงาน/ บริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	127
ตารางที่ 8 หน่วยงาน/ บริเวณใกล้เคียงที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ โรงเรียน.....	127
ตารางที่ 9 ชมรมผู้ปกครอง/ เครือข่ายผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	128
ตารางที่ 10 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	129
ตารางที่ 11 ด้านบุคลากร	130
ตารางที่ 12 ด้านอาคาร สถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	131
ตารางที่ 13 ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร.....	132
ตารางที่ 14 ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน	133
ตารางที่ 15 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย.....	134
ตารางที่ 16 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	135
ตารางที่ 17 หน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	136
ตารางที่ 18 หุ้นส่วนทางสังคมในแต่ละภาคส่วนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	273
ตารางที่ 19 ประเภทและลักษณะของกิจกรรมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการดูแล เด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....	283

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ	95
ภาพที่ 2 การศึกษาปรากฏการณ์โดยวิธีการสร้างโมเดล	96
ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดของงานวิจัย.....	108
ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรที่มีบทบาทในการดูแลเด็กของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก	266
ภาพที่ 5 รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัด อปท.	298

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป้าหมายการพัฒนาคนและสังคมในอีก 20 ปี ตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) คือ “การพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีทักษะการคิดวิเคราะห์ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจิตสำนึกที่ดีงาม มีความรับผิดชอบ เพื่อนำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้ที่สร้างความมั่นคงให้ชีวิต ครอบครัวมีความอบอุ่นเข้มแข็ง รวมถึงสังคมมีความปรองดอง สามัคคี สามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศได้ต่อไป” ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคนและสังคมในระยะยาวนั้นเป็นเรื่องที่ท้าทายในหลายด้าน ทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านประชากร ที่ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัย (Aged Society) อย่างสมบูรณ์ในปี 2564 โดยจะมีสัดส่วนของผู้สูงอายุถึงร้อยละ 20 และสัดส่วนดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่วัยเด็กและวัยแรงงานกับมีสัดส่วนลดลง โดยวัยเด็กมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 16 ขณะที่วัยแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 64 โดย ในปี 2579 สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30 แต่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานจะมีสัดส่วนลดลงเหลือเพียงร้อยละ 14 และร้อยละ 56 ตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรดังกล่าวส่งผลให้ภาวะพึ่งพิงของประชากรสูงวัยต่อประชากรวัยทำงานมีแนวโน้มที่จะมีอัตราเพิ่มขึ้น อันอาจส่งผลให้ประเทศไทยมีแนวโน้มจะขาดสมดุลด้านกำลังแรงงานในอนาคต ซึ่งการขาดสมดุลด้านกำลังแรงงานเช่นนี้อาจทำให้คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในอนาคตลดลงได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงออกนโยบายการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เป็นไทยแลนด์ 4.0 โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคนไทยให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนไทย 4.0 ที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้ความสามารถในการทำงาน มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคม และมีสุขภาพดีพร้อมรับมือกับการแข่งขันทางเศรษฐกิจและภาวะพึ่งพิงที่เพิ่มขึ้นได้

สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ที่ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้าง และพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ซึ่งเริ่มตั้งแต่การพัฒนาในกลุ่มเด็กปฐมวัยด้วยการส่งเสริมโภชนาการ อนามัยแม่และเด็ก และการพัฒนามาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งการพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-6 ปี) ได้รับความสำคัญมากที่สุด ในการพัฒนาคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ดังที่งานวิจัยของ ศ.ดร.เจมส์ เจ. เฮคแมน (James J. Heckman) (อ้างใน ประเวศ วะสี, 2557) ระบุว่า “การลงทุนพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุดให้ผลตอบแทนแก่สังคมที่ดีที่สุดในระยะยาว โดยให้ผลตอบแทนกลับคืนมาใน

อนาคต 7-10 เท่า” และการศึกษาของเฮคแมน ยังพบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูที่ดีทั้งสารอาหารและการดูแลสุขภาพที่ดีในช่วงแรกของชีวิต จะมีทักษะทางกายภาพ IQ และ EQ ที่ดีกว่า และมีโอกาสที่จะเข้าเรียนจนถึงระดับอุดมศึกษาสูงกว่า มีแนวโน้มการเข้าชั้นหรือออกจากชั้นลดลง และเป็นกำลังแรงงานที่มีคุณภาพ มีรายได้ให้กับครอบครัวในอนาคต ดังนั้นการศึกษาของ เฮคแมน จึงสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงเวลาของการสร้างรากฐานชีวิตทุกด้าน หากเด็กปฐมวัยของไทยไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสมในช่วงเวลาดังกล่าว ประเทศย่อมเสียโอกาสในการพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในอนาคต อันเป็นการเป็นการปล่อยให้ พลเมืองของประเทศซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญยิ่ง ผ่านพ้นช่วงเวลาสำคัญของการพัฒนาชีวิตไปอย่างสูญเปล่าจึงถือเป็นความสูญเสียอันยิ่งใหญ่ของสังคม ครอบครัว และตัวเด็กแต่ละคน โดยไม่อาจเรียกคืนกลับมาได้

ในขณะที่ประเทศต้องการเด็กไทยที่พร้อมจะเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพ แต่อัตราการเกิดของประชากรไทยกลับลดน้อยลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้การสร้างเสริมสุขภาพของเด็กแต่ละคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพจึงมีความสำคัญมาก ในปัจจุบันมีเด็กในช่วงปฐมวัยประมาณ 4 ล้านคน และเด็กจำนวน 940,152 คน เข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 19,820 แห่งทั่วประเทศ จากทั้งหมด 8,800 ตำบล (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข, 2560) จากข้อมูลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2555 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูนิเซฟ (United Nations Children's Fund - UNICEF) โดยพบว่าร้อยละ 84 ของเด็กวัย 3-5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับก่อนวัยเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีบทบาทในการดูแลเด็กในช่วงวัยดังกล่าวจึงถือว่ามีมีความสำคัญเป็นลำดับสองรองจากบ้านในการวางรากฐานชีวิต

โครงสร้างหน่วยงานในการเลี้ยงดูเด็กของสถานเลี้ยงเด็กปฐมวัยภายหลังการถ่ายโอนภารกิจตาม พระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มีการแบ่งหน่วยงานในการดูแลศูนย์เด็กเล็กออกเป็น 6 หน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่จัดตั้งสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงกลาโหม และกรุงเทพมหานคร โดยกระทรวงมหาดไทยมอบหมายให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นเอง หรือรับถ่ายโอนจากส่วนราชการเดิมทั้งจากกรมการศาสนา กรมการพัฒนาชุมชน และสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ โดยกำหนดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำหน้าที่ให้บริการดูแลพัฒนา และจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่เด็กเล็ก 3 - 5 ปี ซึ่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนขั้นตอนกระจายอำนาจ

ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาและให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจการให้บริการสาธารณะและถ่ายโอนภารกิจการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศอยู่ภายใต้สังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด ผลจากการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มีเจตนารมณ์จัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ การส่งเสริมมาตรฐานคุณภาพ การระดมทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน สังกัดอื่น ได้ส่งผลให้เกิดการให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบ การศึกษาและการเรียนรู้ และการสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรที่เป็นฐานรากของสังคมไทย อันประกอบด้วย ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น สถาบันศาสนา ภาคเอกชนและ/หรือองค์กร เอกชนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคประชาชนอื่น ๆ ที่มีบทบาทร่วมกันในการสร้างชุมชนแห่ง การเรียนรู้ตามมาตรา 6 ซึ่งระบุให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการ ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 8 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษาให้ ยึดหลัก (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง อันสอดคล้องกับความคาดหวัง ของแผนการศึกษาแห่งชาติ(Aspiration) ของสภาการศึกษาในเรื่องการสร้างการมีส่วนร่วมในการ ระดมทุนและการสนับสนุนเพื่อการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม การส่งเสริมการสนับสนุนให้ ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อม โดยเฉพาะสถานประกอบการ สถาบัน/องค์กร ต่าง ๆ ในสังคมให้เปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของการจัดการศึกษา จากการเป็นผู้จัดการศึกษาโดยรัฐ มา เป็นการจัดการศึกษาโดยทุกภาคส่วนของสังคม ที่มีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียม และทั่วถึง (Inclusive Education) ตลอดจนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน เป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)

การเป็นหุ้นส่วนทางสังคม (Social partnership) ของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาเด็ก ปฐมวัยจึง เป็นแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่จะช่วยทำให้ การพัฒนาเด็กปฐมวัยบรรลุผลตามความมุ่งหมาย (Epstein and Sanders, 1998: 392-394) ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้ปกครองและชุมชนในการ พัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมในสังคม ได้อย่างมีความสุข สำหรับหุ้นส่วน

การศึกษานั้นตามพจนานุกรมของ Webster หมายถึง การทำให้เกิดหุ้นส่วน และการมีส่วนร่วมหรือความสัมพันธ์หรือการเชื่อมความสัมพันธ์ของหุ้นส่วน ได้แก่ ความสนใจร่วมกัน การร่วมมือกันหรือความสัมพันธ์ภายในบริบท ที่ผูกมัดเชื่อมโยงสมาชิกที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านความคิด บทบาท หน้าที่เข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการที่สมาชิกแต่ละคนสามารถเสนอความคิดเห็นในสิ่งที่ตนเองสนใจต่อมวลสมาชิกคนอื่น ๆ

สำหรับประเทศไทย การจัดการศึกษาที่เป็นเพียงการดำเนินงานของรัฐ เอกชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพียงกลุ่มเดียวไม่สามารถพัฒนาแนวคิดการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรต่าง ๆ เริ่มมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้ โดยเฉพาะ เมื่อมีการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่มีเจตนารมณ์ให้ การศึกษาเป็นเรื่องของทุกคนและทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดังปรากฏไว้ในหลักการจัดการศึกษาตอนหนึ่งว่า “ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา” การจัดการระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดเรื่องของการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ดังนั้น กระแสของการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ในรูปแบบหุ้นส่วนทางสังคม (Social Partnership) จึงมีมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการกำหนดตัวบ่งชี้ของการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเกณฑ์หนึ่งในการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา และการกำหนดเป็นนโยบายการจัดการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษาทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมของครู บุคลากรทางการศึกษาและประชาชน เป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนา ทั้งการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุนและร่วมติดตามผลการจัดการศึกษา ในทุกระดับทั้งระดับนโยบาย/ส่วนกลาง ระดับเขตพื้นที่ การศึกษาและระดับสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555) โดยมีเด็กที่อยู่ในการดูแลของสถานรับเลี้ยงเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือศูนย์เด็กเล็กที่อยู่ภายใต้การดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยที่ดูแลศูนย์เด็กเล็กกว่า 19,780 แห่ง จำนวนเด็ก 911,143 คน คิดเป็น ร้อยละ 99.89 ของศูนย์เด็กเล็กทั้งหมด ส่วนที่เหลืออีกเล็กน้อยเป็นศูนย์เด็กเล็กในความดูแลของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และตำรวจตระเวนชายแดน เป็นต้น (พัชรา เอี่ยมกิจการ, 2557) ซึ่งกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงาน ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาเหมาะสมตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน โดยได้มีการจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพไปในทิศทางเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น 6 มาตรฐาน ดังนี้ (1) ด้านการบริหารจัดการ (2) ด้านบุคลากร (3)

ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย (4) ด้านวิชาการ (5) ด้านการมีส่วนร่วม (6) ด้านส่งเสริมเครือข่าย ซึ่งพบว่า ยังมีความเหลื่อมล้ำในคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีขนาดและความพร้อมแตกต่างกัน (พัชรา เอี่ยมกิจการ, 2557) แต่ยังมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นจำนวนไม่น้อยที่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น จนเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญคือ ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และเห็นความสำคัญของการศึกษา มีการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง และมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางการศึกษา อย่างไรก็ตามยังพบว่า ผลการประเมินการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปี 2552 พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังขาดความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในด้านการบริหารจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านสุขภาพ และการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผ่านมายังพบว่ามีปัญหาด้านคุณภาพ ผู้บริหารระดับพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญการศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียน เน้นแต่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2554)

จากความสำคัญของการทำให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของผู้ปกครองและชุมชน เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยที่สอดคล้องกับหลักการจัดศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเอาแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผลจากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับนโยบายต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษารูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาสถานการณ์บริบทของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม แนวทางกระบวนการ ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสังเคราะห์แนวทางการดำเนินงานของหุ้นส่วนทางสังคมในการสนับสนุนการดำเนินงานของดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพัฒนารูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายใต้สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 8 จังหวัด ใน 4 ภูมิภาค ได้แก่

ภาคเหนือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่
ภาคกลาง จังหวัดนครปฐม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครพนม
ภาคใต้จังหวัดสตูล จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ประชากร (Population) ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู/ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง
2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ของการศึกษา ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดนครปฐม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครพนม จังหวัดสตูล และจังหวัดสุราษฎร์ธานี

- 3.. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบเรื่องการดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ดูแลและให้การศึกษาเด็กอายุระหว่าง 2 - 6 ปี และมีฐานะเทียบเท่าสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ครู/ผู้ดูแลเด็ก หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ดูแล เตรียมความพร้อมพัฒนาเด็กแบบองค์รวม ซึ่งหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดจ้าง

เด็กเล็ก หมายถึง เด็กอายุระหว่าง 2 – 6 ปี ที่เข้ารับการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หมายถึง เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล

รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม หมายถึง ระบบการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรรัฐ สถาบันการศึกษา และศาสนสถาน ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประกอบไปด้วยมาตรฐาน 6 ด้าน (1)ด้านบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (2) ด้านบุคลากร (3) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (4) ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร (5) ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน (6) ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง ระบบการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบ และประเมินผล ในด้านการพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บุคลากร และการมีส่วนร่วมของชุมชน และทุกภาคส่วน

มาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากร หมายถึง การวางแผนการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาและดูแลเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่เหมาะสม

มาตรฐานที่ 3 ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม หมายถึง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกอาคารให้มีสภาพที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ส่งเสริมการเรียนรู้ และเอื้อต่อการมีสุขอนามัยที่ดี รวมทั้งมีระบบการป้องกันความปลอดภัย

มาตรฐานที่ 4 ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร หมายถึง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ที่มุ่งเน้นให้เด็กมีพัฒนาการ

เหมาะสมตามวัย ผ่านกิจกรรมและและการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ตามบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชน

มาตรฐานที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน หมายถึง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีกระบวนการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน เครือข่ายแหล่งทุนทางสังคม และเครือข่ายสถาบันการศึกษา อย่างต่อเนื่องมีกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่เชื่อมโยงกันโดยมีการสื่อสาร โดยการมีส่วนร่วมมีทั้งกระบวนการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดการบริการแก่ชุมชน การใช้ทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็ก/ครู/ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้ปกครอง และการติดต่อสื่อสาร/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครองและชุมชนที่ส่งผลต่อการดูแลและพัฒนาเด็กอย่างสม่ำเสมอ เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครอบครัว ชุมชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก่อให้ความร่วมมือในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เป็นแนวทางเดียวกัน และส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

มาตรฐานที่ 6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย หมายถึง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีเครือข่ายการทำงานในระดับพื้นที่ที่มีการหนุนเสริม และแลกเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงาน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบสภาพการณ์ บทบาทการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผน และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีมาตรฐาน
2. ได้ทราบวิธีปฏิบัติที่ดี และองค์ความรู้ในการพัฒนารูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปปรับใช้
3. ได้รู้รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ต่อไป
4. ได้ข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน สถาบันการศึกษา และภาคเอกชนในการสนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวรรณกรรมและแนวความคิดต่าง ๆ รวมถึงผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย แบ่งออกได้ ดังนี้

1. แนวคิดการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัย
2. นโยบาย และมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับหุ้นส่วนทางสังคมและการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการจัดการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 5 ปี (5 ปี 11 เดือน 29 วัน) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาการของเด็ก เพราะการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยดังกล่าวถือเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ในอนาคต

2.1.1 แนวคิดการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัย ตามนิยามโดยทั่วไปหมายถึง เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 แต่ในการดำเนินงานเรื่องปฐมวัยของหน่วยงานต่าง ๆ ยังมีการให้คำนิยามอื่น ๆ ที่แตกต่างกันออกไป อาทิ คำนิยามของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0 - 5 ปี) ระยะเวลา พ.ศ. 2550 - 2559 ให้ความหมายเด็กปฐมวัยว่า หมายถึง เด็กตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน หรืออายุต่ำกว่า 6 ปี ในขณะที่แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัยได้ให้คำนิยามเช่นเดียวกับนิยามโดยทั่วไปข้างต้น (พัชรา เอี่ยมกิจการ, 2557)

2.1.1.1 แนวคิดตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับประเทศไทยปรัชญาหรือแนวทางการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น กล่าวได้ว่าส่วนใหญ่ยึดหลักการที่สำคัญตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวคือ การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวมบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้อ

อาหารและความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าแก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ,2560)

ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการยึดหลักการที่ว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนาและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาพัฒนาตนเอง ตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม มีคุณภาพและเต็มตามศักยภาพโดยกำหนดหลักการ (กระทรวงศึกษาธิการ,2560) ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกคน
2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
3. ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็ก โดยองค์รวมผ่านการเล่นอย่างมีความหมายและมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนเพียงพอ
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะชีวิต และสามารถปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุข
5. สร้างความรู้ความเข้าใจและประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา,2547) ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก กล่าวคือ พัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย โดยที่พัฒนาการเด็กปฐมวัยบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างต่อเนื่องในแต่ละวัย เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ปี พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก อาทิ ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาถึงขั้นใดจะต้องเกิดภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน หรือ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่อธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมภาวะ ซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทาง

สังคม และสิ่งแวดล้อม หรือทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ที่อธิบายว่าเด็กจะพัฒนาได้ดีถ้าในแต่ละช่วงอายุเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจ ได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาสช่วยตนเอง ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและมีอิสระที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้รอบ ๆ ตนเอง ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จึงเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ กล่าวคือ การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะเป็นไปได้ดี ถ้าผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว มีโอกาสคิดริเริ่มตามความต้องการและความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ อบอุ่นและปลอดภัย ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้นั้นเป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น ทั้งคนเราเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดตามธรรมชาติก่อนที่จะมาเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเอง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระ เอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก กล่าวคือ การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการเล่นเด็กมีโอกาสนเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ ผ่อนคลายอารมณ์ และ แสดงออกถึงตนเอง เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นจึงเป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่น กับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้จึงถือ “การเล่น” อย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม กล่าวคือ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ

เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากคนได้อย่างราบรื่น

มีความสุข

นอกจากนี้ ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ยังได้กล่าวถึงหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2547) มีดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม กล่าวคือ การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก กล่าวคือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่รวมทั้งพัฒนาการ อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษากับเด็กปฐมวัย

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก กล่าวคือ ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้ง 2 ฝ่าย โดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุนชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้สอนจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผน สร้างสภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

4. การบูรณาการการเรียนรู้ กล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้

ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้น เป็นหน้าที่ของผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญ อย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก กล่าวคือ การประเมินเด็กระดับปฐมวัยยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้รับบรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการ จากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจากครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงาน สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

6. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก กล่าวคือ เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ หรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้น ผู้สอนจึงมิใช่จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยเด็ก

อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการทบทวนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับปี 2546 และมีการปรับปรุงใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ในปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องและทันต่อความเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ตลอดจนสอดคล้องกับนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีนิเวศวิทยา (Ecological theory) (Bronfenbrenner, 2014) ซึ่งมีหลักการและแนวทางในการพัฒนามนุษย์ว่า เป็นการพัฒนาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเจริญเติบโตของมนุษย์และการเปลี่ยนแปลงของสถานที่ที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ ซึ่งการพัฒนาเด็กนั้นจึงต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินการพัฒนาที่ตัวเด็กไปพร้อมกับบริบทแวดล้อมตัวเด็กที่เป็นบริบทของระบบความสัมพันธ์ที่ก่อร่างขึ้นเป็นสภาพแวดล้อม อันประกอบด้วย 5 ระบบ คือ

1. ระบบเล็ก หรือจุลภาค (Micro – systems) ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเด็ก อาทิ พ่อแม่ ครอบครัว เพื่อน สถานพัฒนาเด็ก โรงเรียน โรงพยาบาล เพื่อนบ้าน ชุมชน และภาคส่วนอื่น ๆ ที่มีความใกล้ชิดกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยตรง ดังนั้นจึงต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ถูกต้อง เหมาะสมตามช่วงวัย และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ระบบระหว่างกลาง หรือระบบปฏิสัมพันธ์ (Meso – system) เป็นการเชื่อมโยงหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบเล็กด้วยกันให้เกิดความเข้มแข็ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อค่านิยม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับครู ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ครอบครัวกับเด็กและเยาวชน และการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็ก เยาวชนกับผู้สูงอายุ รวมทั้งการเชื่อมประสานระหว่างกลไกการทำงานด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนระดับพื้นที่กับส่วนกลาง

3. ระบบภายนอก (Exo-systems) เป็นระบบสภาพแวดล้อมที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเด็กไม่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรง แต่ส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ได้แก่ เครือข่ายครอบครัว และสถานที่ทำงานของพ่อแม่ ซึ่งจะช่วยพัฒนาเด็กให้เกิดการพัฒนาทักษะทางสังคมที่สอดคล้องกับตามเป้าหมายการพัฒนาเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และยุทธศาสตร์กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 20 ปี

4. ระบบใหญ่ หรือระบบมหภาค (Macro-systems) เป็นสิ่งแวดล้อมระดับสังคม อาทิ วัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมของสังคม ในภาพรวม

5. ระบบลำดับเวลา (Chrono-systems) ซึ่งมีอิทธิพลเนื่องจากเป็นสภาพแวดล้อมที่มีวิถีทางที่กระทบต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของเด็ก อาทิ ความยากจน พ่อแม่หย่าร้าง เทคโนโลยี วิกฤตทางกฎหมาย ด้านการปกครองและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่มีความเหมาะสมและทันสมัยกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมอยู่รอบตัวเด็ก ทั้งในระดับประเทศและระดับโลกที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน ขึ้นอยู่กับเด็กแต่ละคนที่แตกต่างกันด้วยภูมิหลังกรรมพันธุ์ อารมณ์ความรู้สึก และลักษณะพิเศษ ดังนั้นแนวคิดดังกล่าวจึงสามารถนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยอย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน

2.1.1.2 ทักษะชีวิตแห่งศตวรรษที่ 21

ปัจจุบันแนวคิดการจัดการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับเรื่องทักษะชีวิตแห่งศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ ช่วงเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 วงการศึกษาทั่วโลกต่างตื่นตัวกับการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมกับชีวิตในโลกยุคใหม่ จึงมีการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะความสามารถที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ประกอบด้วยทักษะการเรียนรู้ ทักษะการใช้ข้อมูลสารสนเทศ ทักษะชีวิตและการทำงาน ความสามารถในการบริหารตนเอง การจัดการความสัมพันธ์อยู่ร่วมกัน ในสังคมที่มีความหลากหลายและแตกต่างทางวัฒนธรรม

แนวคิด “ทักษะชีวิต” จึงได้นำกลับมาปรับปรุงองค์ประกอบใหม่เพื่อให้ครอบคลุมทักษะ ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในศตวรรษใหม่ ได้มีแนวคิดนวัตกรรมการเรียนรู้ทักษะชีวิตของมูลนิธิไรท์ ทู เพลย์ ที่มีลักษณะเป็น Active learning หรือ Active Participation ที่จัดการเรียนรู้ทักษะชีวิตผ่านการเล่น การกีฬาและการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของผู้เรียน มีจุดเด่นของกิจกรรมอยู่ 2 ประการ คือ การออกแบบกิจกรรมการเล่นที่มีจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเสริมสร้างทักษะชีวิตและการใช้คำถามเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ได้กับชีวิตจริงของผู้เรียน และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เห็นประโยชน์และคุณค่าของการเรียนรู้ที่ได้รับและกระตุ้นความต้องการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และมูลนิธิไรท์ ทู เพลย์, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ให้คำจำกัดความของคำว่า “ทักษะชีวิต” (Life Skills) ไว้ว่าทักษะชีวิตหมายถึง “ความสามารถของบุคคลที่จะจัดการปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และมูลนิธิไรท์ ทู เพลย์ คือ

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึงการรู้ความถนัด ความสามารถ รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผล และข้อมูลที่ถูกต้อง รับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจในการแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์

3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลียง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึง การเข้าใจมุมมอง อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษาพูดและภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการ ของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สำหรับประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในระดับเขตพื้นที่ประถมศึกษา และมีธยมศึกษาทั่วประเทศ ให้มีทักษะในการขับเคลื่อนทักษะชีวิตในสถานศึกษาทุกรูปแบบ พัฒนาคู่มือที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะชีวิตป้องกันปัญหาเสพติด ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ความรุนแรง และการปกป้องคุ้มครองให้กับนักเรียนในสถานศึกษา ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาที่รับผิดชอบได้รวมถึงสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต อันได้แก่ กิจกรรมค่ายทักษะชีวิต กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมนักเรียนแกนนำ ตลอดจนจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ คู่มือ การเสริมสร้างทักษะชีวิต เป็นแนวทางสำหรับพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตในสถานศึกษา สำหรับครู นักเรียนแกนนำ และผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง ศึกษาธิการ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และมูลนิธิไรท์ ทู เพลย์,2560)

ความเชื่อมโยงของทักษะชีวิต 4 องค์ประกอบนั้น จะเห็นว่าองค์ประกอบของทักษะชีวิตมีความเชื่อมโยงกัน เช่น การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นก็ยอมทำให้เด็กสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลรอบข้างได้ เพราะเด็กเข้าใจตนเองและผู้อื่น เห็นคุณค่าและยอมรับความแตกต่าง ระหว่างบุคคล การอยู่ร่วมกับผู้อื่นสามารถเป็นไปด้วยความเข้าใจและเปิดกว้าง ในขณะที่องค์ประกอบ การจัดการกับอารมณ์และความเครียดก็ต้องเริ่มด้วยการตระหนักรู้และเข้าใจตนเอง ทั้งในด้านอารมณ์และความคิด จากนั้นก็อาศัยทักษะในองค์ประกอบการคิดวิเคราะห์ที่ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อ สร้างความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่น และสถานการณ์ คิดไตร่ตรองทางเลือกแต่ละทางเลือกเพื่อหาทางจัดการกับอารมณ์ของตนเองและสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้อย่างเหมาะสม ซึ่งองค์ประกอบทักษะชีวิตที่เป็นแกนหลักของการเรียนรู้คือ การวิเคราะห์ วิจัยและความคิดสร้างสรรค์

การพัฒนาทักษะชีวิตในโรงเรียนผ่านกิจกรรม ทักษะชีวิตเป็นความสามารถที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ได้ด้วยวิธีการสำคัญ 2 วิธี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย และมูลนิธิไรท์ ทู เพลย์,2560) คือ

1. เกิดเองตามธรรมชาติ เป็นการเรียนรู้ที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการมีแบบอย่างที่ดี แต่การเรียนรู้ตามธรรมชาติจะไม่มีทิศทางและเวลาที่แน่นอน บางครั้งกว่าจะรู้ก็อาจสายเกินไป

2. การสร้างและพัฒนาโดยกระบวนการเรียนการสอน เป็นการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม ผ่านกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ได้ลงมือปฏิบัติ ได้ร่วมคิด อภิปราย แสดงความคิดเห็น ได้แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ได้สะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิด มุมมอง เชื่อมโยงวิถีชีวิตของตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และปรับใช้กับชีวิต การพัฒนาทักษะชีวิตจึงเป็นการพัฒนาความสามารถจากภายในของผู้เรียน เพื่อให้มีความเข้มแข็งในการจัดการปัญหาที่อาจเผชิญในอนาคต และเป็นความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเป็นสุข ดังนั้น การพัฒนาทักษะชีวิต ไม่อาจเกิดได้ภายในวันเดียวแต่ต้องอาศัยระยะเวลาความถี่ในการจัดกิจกรรมและความต่อเนื่องในการพัฒนา ซึ่งต้องสอดคล้องกับการพัฒนาตามช่วงวัยของผู้เรียน โดยสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดจุดเน้นทักษะชีวิตในระบบการศึกษา ขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นตัวอย่าง ในการพัฒนาทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียน เป็นลำดับขั้นอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับช่วงวัย

กิจกรรมการสร้างและพัฒนาทักษะชีวิต

กิจกรรมเป็นส่วนสำคัญที่จะขับเคลื่อนแนวคิดสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การจะสร้างและพัฒนาทักษะชีวิตจึงต้องเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child – Centered Learning) ผู้เรียนเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะของกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพในการสร้างและพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน มีดังนี้

1. กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมค้นพบความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตในด้านการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้โอกาสผู้เรียนแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ข่าวสาร เหตุการณ์ สถานการณ์ หรือประสบการณ์ของผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้สืบค้นหรือศึกษาค้นคว้า คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้สะท้อนตนเองเชื่อมโยงกับชีวิตและการดำเนินชีวิตในอนาคต

2. กิจกรรมที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ลงมือกระทำกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ ได้ประยุกต์ใช้ความรู้ เช่น กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมค่าย กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมชมรม/ชุมนุม กิจกรรมโครงงาน/โครงการ กิจกรรมจิตอาสา เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่จะทำให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิต ดังต่อไปนี้

2.1 การได้เสริมสร้างสัมพันธภาพและใช้ทักษะการสื่อสาร ได้ฝึกจัดการกับอารมณ์และความเครียดของตนเอง

2.2 การได้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้เข้าใจผู้อื่น และนำไปสู่การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักไตร่ตรอง ทำความเข้าใจและตรวจสอบตนเอง ทำให้เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น 2.3) การได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ได้แสดงออกทางความคิด การพูด และการทำงานมีความสำเร็จ ทำให้ได้รับความชื่นชม เกิดเป็นความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง นำไปสู่ความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเองและสังคม

3. กิจกรรมการบูรณาการการเรียนรู้ทักษะชีวิตในวิถีการเรียนรู้ปกติในรายวิชาด้วยคำถามที่กระตุ้นกระบวนการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ และ อาจใช้ชุดคำถาม “R – C – A” หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้รายครั้งหรือรายกิจกรรม โดยวิธี

3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ทักษะชีวิตไว้ในแผนการสอน ออกแบบการเรียนรู้

3.2 กำหนดคำถามนำไปสู่ทักษะชีวิตที่ต้องการเสริมสร้างหรืออาจจะสังเกตพฤติกรรมในขณะ ผู้เรียนร่วมกิจกรรม แล้วกำหนดคำถามที่จะนำไปสู่คำตอบที่สะท้อนให้ผู้เรียนนึกใจคิด และปรับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่ผู้สอนต้องการแก้ไข

ทั้งนี้ กิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น มีรากฐานแนวคิดมาจากแนวคิดหรือแนวทางที่มุ่งเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child centered approaches) ซึ่งให้ความสำคัญกับบทบาทของครูในการสร้างความท้าทายผ่านการตั้งคำถามต่อนักเรียนด้วยความเคารพ เพื่อให้ นักเรียนพยายามหาหนทางแก้ไขปัญหาที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิต ความสามารถในการวิเคราะห์ สักยภาพในการจัดการตนเอง และยังเป็นการทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกปลอดภัย มีกำลังใจ มีความสุข และมีความสามารถ (Empowered) ในการเรียนในโรงเรียน อีกทั้งกิจกรรมการเรียนตามแนวทางที่มุ่งเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ยังมีความแตกต่างจากกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศที่มีเป็นมิตรต่อเด็กในการเรียน (Child friendly approach) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลการเรียนและลดอัตราการออกจากระบบการศึกษาระหว่างศึกษา (drop out) มากกว่า โดยทักษะในการจัดการตนเอง (Self-organization) ถือเป็นทักษะที่แนวทางที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมุ่งพัฒนา อันต้องอาศัยการสนับสนุนจากแนวคิดเชิงสร้างสรรค์สร้าง (Constructive concepts) อย่างสามเหลี่ยมแห่งการสร้างเสริมพลัง (Empowerment Triangle – ET) ที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยนักการศึกษาในการพัฒนาห้องเรียนเพื่อการสร้างผู้นำอย่างมีคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย 1) การเสริมพลังที่ศีรษะหรือสมอง (the head empowerment) ด้วยการสร้างหรือกำหนดคำถามเชิงเป้าหมาย (the purpose-question) เพื่อให้การเรียนรู้ด้านการตั้งวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายและการมีความรับผิดชอบ (responsibilities) ต่อเด็ก 2) การเสริมพลังที่มือหรือกิจกรรมในการเรียน (the hand empowerment) ด้วยการตั้งคำถามเชิงพรรณนา (the what-question) สำหรับระบุกิจกรรมที่มีความ

จำเป็นต่อการสร้างเสริมศักยภาพของเด็ก และ 3) การเสริมพลังที่หัวใจ (the heart empowerment) ด้วยการตั้งคำถามเชิงวิธีการ (the how-question) เกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางไปสู่การไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ และการประเมินกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ เพื่อบรรลุเป้าหมายสุดท้ายของการเสริมสร้างพลังให้กับนักเรียน และครู ในด้านการสร้างความรับผิดชอบ การเอาใจใส่ (care) และความปลอดภัย (safety) รวมถึงยังเป็นการพัฒนาบทบาทของครูในการสนับสนุนเด็กตามความจำเป็น (specific needs) และความเป็นไปได้ตามศักยภาพในการพัฒนาของเด็กแต่ละคน (Rogier van t' Rood, 2004)

R : Reflect (สะท้อน) เป็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนความรู้สึกหรือมุมมองของตน, C : Connect (เชื่อมโยง) เป็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดเชื่อมโยง, A: Apply (ปรับใช้) เป็นคำถามเพื่อการปรับใช้หรือประยุกต์

นอกจากนี้ แนวทางการมุ่งเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ยังเป็นหลักการสำคัญของการพัฒนามนุษย์ เนื่องจากผลกระทบของความยากจนและการขาดการพัฒนาอย่างเหมาะสมในช่วงวัยเด็ก จะส่งผลกระทบต่อสมองและร่างกายเด็กไปตลอดช่วงชีวิต โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัย (Early childhood) อันถือเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาของเด็กในช่วงอื่น ๆ ของชีวิตต่อไป (critical formative stage) เพราะเด็กที่ขาดการดูแลอย่างเหมาะสม การกระตุ้น โภชนาการที่เพียงพอ และสภาพแวดล้อมที่ดี ในช่วงวัยนี้ อาจมีพัฒนาการของการรับรู้ที่จำกัด และมีภูมิคุ้มกันที่ไม่ดีได้ ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงได้ให้สัตยาบันรับรองอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (The Convention on the Rights of the Child – CRC) ใน ค.ศ. 1989 เพื่อสนับสนุนการเคารพในความเท่าเทียมของสิทธิเด็กโดยไม่เลือกปฏิบัติ (Universality/Non-discrimination) การยึดผลประโยชน์ของเด็กเป็นหลัก (The best interests of the Child) สิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนา (Right to Survival and Development) และการเคารพในมุมมองหรือความเห็นของเด็ก (Views of the Child) ซึ่งการดูแลเด็กและสิทธิเด็กนั้น ยังมีความเกี่ยวข้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (The Convention on the Elimination on All Forms of Discrimination against Women – CEDAW) เนื่องจากความเป็นอยู่ที่ดีของมารดาย่อมมีความเชื่อมโยงกับความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก และผลจากการจัดประชุมสุดยอดเพื่อเด็กโลก (The World Summit for Children) ใน ค.ศ. 1990 ยังทำให้เกิดการระดมให้ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญมากที่สุดกับการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการตอบสนองความจำเป็นของเด็ก จนนำมาซึ่งการออกมาตรการ 20/20 ใน ค.ศ. 1995 ที่กำหนดให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องจัดสรรงบประมาณไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 สำหรับใช้ในการพัฒนาเด็ก และอีกร้อยละ 20 ให้กับความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (Official development assistance) ในการจัดสรรให้กับบริการทางสังคมขั้นพื้นฐาน ทั้งในด้านการศึกษา สาธารณสุขมูลฐาน อนามัยการเจริญพันธุ์ น้ำและความสะอาด โดยกรอบความร่วมมือในระดับระหว่างประเทศทั้งหมดต่างก็นำหลักการของ

แนวทางการมุ่งเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางมาใช้ ด้วยการแบ่งระดับชั้นของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อเด็ก ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน รัฐบาลท้องถิ่น รัฐบาลกลาง ไปจนถึงระดับชุมชนระหว่างประเทศ ภายใต้อุดมคติว่า การดูแลเด็กไม่ใช่เพียงหน้าที่ของครอบครัวเท่านั้น (United Nation Children's Fund (UNICEF), n.d.) อีกทั้งแนวทางการมุ่งเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางยังเป็นแนวทางสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDGs) ดังที่ปรากฏว่า นักวิจัยด้านการศึกษาพยายามนำเสนอกรอบหรือแนวคิดในการนำตัวแบบสังคม-นิเวศวิทยา (socio-ecological model – SEM) และมุมมองการพิจารณาตลอดช่วงชีวิต (life course perspective) มาใช้ในการพัฒนาเด็กเป็นศูนย์กลาง และเป็นฐานที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามวาระของการพัฒนาใน ค.ศ. 2030 (Bruckauf & Cook, 2017)

2.1.1.3 แนวคิดการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579)

หลักสำคัญในการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (2560 - 2579) นั้น ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และ หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) อาทิ คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม โดยนายทศพร ศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในขณะเดียวกัน แผนการศึกษาแห่งชาติ(2560 - 2579) ได้นำเอาแนวคิดการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 มาเป็นกรอบในการวางแผนเช่นกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) กล่าวคือ จากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ สังคม และสถานการณ์สังคมสูงวัย ส่งผลให้ทุกประเทศทั่วโลกกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศตนให้มีทักษะและสมรรถนะระดับสูง มีความสามารถเฉพาะทางมากขึ้น ส่วนความต้องการกำลังแรงงานที่ไร้ฝีมือ และมีทักษะต่ำจะถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มากขึ้น แผนการศึกษาแห่งชาติ (2560 - 2579) จึงมองว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคนดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบ

อาชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงทักษะสำคัญจำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะที่เรียกตามคำย่อว่า 3Rs + 8Cs กล่าวคือ

3Rs ประกอบด้วย อ่านออก (Reading) เขียนได้ (Writing) คิดเลขเป็น (Arithmetic's) ใน ส่วนของ8Cs ประกอบด้วย ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา, 2560)

2.1.1.4 แนวคิดหลักในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของอาเซียน

เด็กปฐมวัย มีการพัฒนาสมองอย่างรวดเร็ว สมองที่พัฒนาถึง 80% เมื่ออายุ 3 ปี และ 90% เมื่ออายุ 5 ปี และในช่วงที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วนี้ สมองมีความไวต่ออิทธิพลของสิ่งแวดล้อม มากที่สุดซึ่งอาจส่งผลได้ทั้งบวกหรือลบ ความน่าจะเป็นของประสบการณ์จากการสัมผัสกับ สภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายมักมีอิทธิพลสูง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีมาตรฐานคุณภาพในการดูแล และพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อให้คำแนะนำและสร้างความมั่นใจว่าเด็ก ๆ จะไม่ได้รับผลกระทบจาก สภาพแวดล้อมที่เป็นอันตราย และการหลีกเลี่ยงความเครียดจากสารพิษในสมองของเด็ก ซึ่งไม่ เพียงแต่การให้ความรัก ให้การดูแลและการเรียนรู้ที่มีความหมายเท่านั้น แต่สิ่งสำคัญสำหรับพวกเขา คือการดูแลในด้านพัฒนาการและการศึกษาในวัยเด็กที่มีคุณภาพ การดูแลเด็กปฐมวัยและ การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีมาตรฐานขั้นต่ำซึ่งควรเป็นข้อกำหนดหรือกฎระเบียบเพื่อให้มั่นใจว่าเด็ก ๆ ไม่อยู่ภายใต้การปฏิบัติที่เป็นอันตราย

มาตรฐานการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยของอาเซียน กล่าวถึง พื้นฐานของการดูแลเด็ก ปฐมวัย ตามพัฒนาการและบริการการศึกษาเพื่อความปลอดภัยของเด็ก การดูแลร่างกาย จิตใจ และ สุขภาพที่เหมาะสม การเรียนรู้และการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย มาตรฐานการดูแลและพัฒนาเด็ก ปฐมวัยของอาเซียน ประกอบด้วยชุดเครื่องมือสำหรับวัดมาตรฐานคุณภาพสองชุด ชุดหนึ่งสำหรับ เด็กอายุต่ำกว่า 4 ปีและอีกชุดสำหรับเด็กอายุ 4-6 ปี เครื่องมือมาตรฐานที่มีคุณภาพแต่ละตัวมี องค์ประกอบทั้งหมด 9 ข้อ ได้แก่ ความสัมพันธ์ หลักสูตรการเรียนการสอน การประเมิน

ความก้าวหน้าของเด็ก ความปลอดภัยในเรื่องสุขภาพและโภชนาการ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ บุคลากร ความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชน การจัดการและภาวะความเป็นผู้นำ อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศอาจมีมาตรฐานการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เกินจากที่กำหนดไว้ แต่เนื่องจากมาตรฐานคุณภาพเหล่านี้ยังสามารถดำเนินการต่อเพื่อให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นตามความต้องการของประเทศสมาชิก ในระยะสั้นมาตรฐานการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยของอาเซียนจะเป็นเครื่องมือที่มีการพัฒนาเพื่อการตัดสินใจและเรียกร้องให้มีการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัยและการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับเยาวชนเพื่อให้พวกเขามีชีวิตที่มั่นคง (ASEAN,2017)

2.1.1.5 แนวคิดการจัดการศึกษาแบบมอนเตสซอรี (Montessori)

แนวทางการสอนแบบมอนเตสซอรี เป็นแนวคิดที่คำนึงถึงเด็กเป็นจุดหลักในการจัดการเรียนการสอน ความสนใจ ความต้องการ และการมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง แก้ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเองของเด็ก ได้นำมาพิจารณาและวิเคราะห์เพื่อแสวงหาวิธีการที่ดีที่สุด เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยความรู้สึกรักของความรักอิสระ ได้ใช้จิตของตนในการซึมซับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เกิดความอยากรู้อยากเห็น และแสวงหาความรู้อย่างมีสมาธิ มีวินัยในตนเอง เกิดการพัฒนาการทุก ๆ ด้านไปในเวลาเดียวกัน การเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรีสามารถพัฒนาเด็กตั้งแต่วัยทารกจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทุกกลุ่มทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติทุกชนชาติศาสนา(จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ และคำแก้ว ไกรสรพงษ์, 2543)

การเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรีเกิดจากแนวคิดของมาเรีย มอนเตสซอรี (Maria Montessori) แพทย์หญิงชาวอิตาลีที่มีความเชื่อว่า “การให้การศึกษาแก่เด็กในวัยเริ่มต้น ไม่ใช่การนำความรู้ไปบอกเด็ก แต่ควรเป็นการปลุกฝังให้เด็กได้เจริญเติบโตไปตามความต้องการทางธรรมชาติของเขา” มอนเตสซอรีเริ่มต้นนำแนวการสอนนี้ไปใช้กับเด็กที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาล่าช้า โดยประดิษฐ์สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นหัวใจสำคัญในการเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นพบสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเอง โดยเน้นการฝึกฝนทางด้านประสาทสัมผัสจับต้อง บิดหรือหมุนด้วยมือ เพื่อให้สมองทำหน้าที่ตอบสนองได้ เด็ก ๆ จะได้เรียนรู้ความสำเร็จ ความล้มเหลว รู้จักแก้ไขข้อผิดพลาดด้วยตัวเอง เกิดแรงผลักดันที่เด็กทำให้เกิดขึ้นเอง และมีระเบียบวินัยที่เกิดจากความเป็นอิสระของเด็ก โดยไม่จำเป็นต้องมีคำติชมของผู้ใหญ่ หรือการให้รางวัลและการลงโทษ มอนเตสซอรีประสบความสำเร็จอย่างยิ่งเมื่อเด็กที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาล่าช้าเหล่านั้นสามารถอ่าน เขียน สอบผ่านและเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ และยังใช้ได้ผลดีกับเด็กปกติอีกด้วย วิธีการสอนของมอนเตสซอรีจึงเป็นที่แพร่หลายไปทั่วโลก

หลักการสอนแบบมอนเตสซอรี (Morrison,1998 อ้างถึงใน จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2557) ได้แก่

1. เด็กต้องได้รับการยอมรับนับถือเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างเด็กจึงควรได้รับการยอมรับในลักษณะเฉพาะของแต่ละคน และควรได้รับการพัฒนาไปตามความสามารถของแต่ละคน
2. เด็กมีจิตที่ซึมซับเด็กมีพลังพิเศษ และมีจิตแห่งการหาความรู้ โดยซึมซับเอาข้อมูล ความรู้ จากสิ่งแวดล้อม ด้วยตนเอง
3. ช่วงเวลาหลักของชีวิต ช่วงแรกจนถึง 6 ขวบเป็นช่วงสำคัญที่สุดของ การพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา และจิตใจเด็ก ในช่วงนี้ควรมีอิสระในการเลือกกิจกรรมที่ตนสนใจ
4. การเตรียมสิ่งแวดล้อม เด็กจะได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการจัดสภาพแวดล้อมที่มีความพร้อมอย่างมีระบบและมีจุดมุ่งหมายเป็นไปตามขั้นตอน โดยมีสื่ออุปกรณ์แบบมอนเตสซอรีเป็นตัวกำหนดขอบเขตในการทำงาน
5. การศึกษาด้วยตนเองเด็กจะ ได้เรียนรู้ระเบียบวินัยของชีวิต โดยมีอิสรภาพในการทำงานมีโอกาสแก้ปัญหาด้วยตนเอง ทำให้เด็กได้ค้นพบตนเอง เรียนรู้ ที่จะรับผิดชอบตนเอง มีความพึงพอใจ และภาคภูมิใจต่อความสำเร็จในการทำงาน เกิดความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าในตนเอง
6. การวัดผลประเมินผล ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Directress) ให้ชั้นเรียน ดำเนินการไปตามกระบวนการที่วางแผนไว้อย่างเป็นธรรมชาติ ใช้วิธีการสังเกตและวิเคราะห์เด็ก ในสภาพที่เป็นจริง ไม่ใช่สภาพที่ผู้ใหญ่ต้องการ ซึ่งครูผู้มีประสบการณ์และผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการศึกษาแบบมอนเตสซอรี จะมีความเชี่ยวชาญ ในการสังเกต จดบันทึกและวิเคราะห์พฤติกรรม และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ในประเทศไทย โรงเรียนเอกชนหลายแห่งใช้แนวทางการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี เช่น โรงเรียนอนุบาลกรแก้ว เป็นการนำเด็กตั้งแต่อายุ 3-6 ขวบ มาจัดกลุ่มคละอายุ ใช้หลักว่าการเตรียมความพร้อมของเด็กเริ่มที่วัยอนุบาล ไม่เน้นการอ่านออกเขียนได้เช่นเด็กประถมศึกษา โรงเรียนมีจุดยืนเรื่องนี้ชัดเจน และผู้ปกครองเข้าใจพร้อมทั้งให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะรายบุคคล (I.E.P. Individual Education) เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพและส่งเสริมพัฒนาการร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมสำหรับเด็กพิเศษ เพื่อเตรียมความพร้อมเด็กให้สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติให้ได้มากที่สุด เด็กจะทำกิจกรรมเป็นกลุ่มๆ โดยไม่จำแนกอายุ จะทำกิจกรรมสลับกันไปกิจกรรมละ 20 นาที เช่น กิจกรรมพืชผักสวนครัว กิจกรรมวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ส่วนกิจกรรมมอนเตสซอรีจะใช้เวลา 1 ชั่วโมง เด็กจะเลือกหยิบอุปกรณ์มอนเตสซอรีอย่างอิสระ มาเล่นบนเสื่อผืนเล็กที่นั่งพอดีตัวและวางวัสดุของเล่นได้ เมื่อเล่นเสร็จจะต้องนำไปเก็บในที่ที่กำหนดไว้

หมุนเวียนไป มีทั้งอุปกรณ์ที่เล่นคนเดียว และเล่นร่วมกับเพื่อน (บุบผา เรืองรอง,มอนเตสซอริ (Montessori Method))

2.1.1.6 แนวคิดการจัดการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ (Waldorf)

นวัตกรรมการศึกษาแนววอลดอร์ฟมีรากฐานมาจากมนุษยปรัชญา (Anthroposophy) โดย ดร.รูดอล์ฟ สไตเนอร์ (Rudolf Steiner 1861-1925) ได้นำมาจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีเป้าหมาย เพื่อพัฒนามนุษย์ไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ด้วยการพัฒนากาย (Body) จิต (Soul) และจิตวิญญาณ (Spirit) ให้บรรลุถึง ความดี (Good) ความงาม (Beauty) ความจริง (Truth) แนวคิดของมนุษยปรัชญาที่เป็นรากฐานสำคัญในการจัดการศึกษาวอลดอร์ฟ เชื่อว่าเมื่อมองดูการเกิดและเติบโตของเด็กคนหนึ่ง เราจะเห็นได้ว่า กาย (Body) เป็นส่วนที่พ่อแม่เตรียมไว้ให้ในโลก ส่วนจิตวิญญาณ (spirit) เป็นจิตเดิมแท้ของเด็กเองที่มาจากโลกเบื้องบน และเชื่อมโยงกันด้วยจิตวิญญาณ (Soul) พ่อแม่และครูมีส่วนช่วยให้การเชื่อมโยงนี้เป็นไปอย่างราบรื่นกลมกลืน ความสำคัญของครูในอนุบาลวอลดอร์ฟ จึงต้องเรียนรู้ที่จะเข้าใจ “เด็กตามธรรมชาติ” (Natural Childhood) และภาวะกึ่งฝัน (Dreamy stated) ที่มีอยู่ในวัยเด็ก การศึกษาจึงเสมือนการทำหน้าที่ปลูกให้เด็กค่อยๆ ตื่นขึ้นมาในโลก ทาวิธีเชื่อมโยงเด็กสู่โลกที่เขาได้ลงมาเกิด ครูยังต้องใส่ใจในการเตรียมสิ่งแวดล้อม สถานที่ อาคาร ห้องเรียน บริเวณสวน ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ และของเล่นที่เด็กเล่น ให้เด็กสามารถเชื่อมโยงที่เข้าไปในธรรมชาติได้ ตลอดจนพลังธรรมชาติของโลก คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ครูได้นำมาประสานในกิจกรรมต่าง ๆ ในอนุบาลวอลดอร์ฟอย่างมีศิลปะ เพื่อให้เด็กได้เข้าถึงธรรมชาติอันแท้จริงของโลก และแบ่งชั้นพัฒนาการของเด็ก ดังนี้ (0 – 7 ปี) กาย (Body) พัฒนาผ่านพลังเจตจำนง (Will) การมุ่งมั่นลงมือทำให้สำเร็จ (7 – 14 ปี) จิต (Soul) พัฒนาผ่านความรู้สึก (Feeling) เข้าถึงความงาม และศิลปะแบบต่าง ๆ (14 – 21 ปี) จิตวิญญาณ (Spirit) พัฒนาผ่านความคิด (Thinking) การตระหนักรู้ ในคุณธรรม ความดี (บุษบง ต้นติวงศ์, 2552)

ในการศึกษาแนววอลดอร์ฟนั้นครูอนุบาลต้องให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับอายุและความสามารถตามวัยของเด็ก ให้เกิดความสมดุลกัน เกณฑ์อายุของระดับอนุบาลวอลดอร์ฟ คือ ก่อน 7 ขวบ หรือก่อนฟันแท้จะขึ้น มนุษยปรัชญายังได้เผยภาพลักษณ์ของมนุษย์อันประกอบไปด้วย กาย 4 กาย ได้แก่ ร่างกาย กายพลังชีวิต กายความรู้สึก กายตัวตน ถึงแม้ว่ากายทั้ง 4 จะมาพร้อมกันเมื่อคนเราเกิดมาในโลก แต่ก็ค่อยๆ เผยออกมาทีละกายทีละรอบ 7 ปี จนเด็กอายุ 21 ปี จึงมีกายทั้ง 4 ครบสมบูรณ์ หากในระหว่างนั้น มีการสนับสนุนทางการศึกษาอย่างถูกต้องเหมาะสมแก่เด็ก จะยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ในระดับอนุบาลเป็นขั้นตอนที่กำลังสร้างร่างกายและบ่มเพาะกายพลังชีวิต การศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลจึงควร

ส่งเสริมพลังเจตจำนง (Will) ของเด็กและการรักษาจังหวะในชีวิตประจำวัน (Rhythm of life) ของเด็กให้มีความสม่ำเสมอ นอกจากนี้ มนุษย์ยังรับรู้โลกผ่านสัมผัส ทั้ง 12 แต่ในระดับอนุบาล เด็ก ๆ รับรู้ด้วยสัมผัส 4 อย่างขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สัมผัสที่ผิวกาย (Touch) สัมผัสรู้พลังชีวิต (Life) สัมผัสรู้การเคลื่อนไหว (Movement) สัมผัสรู้ความสมดุล (Balance)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในแนววลดคอร์ฟ กล่าวได้ว่าหลักสูตรและกิจกรรมจัดให้มีความเชื่อมโยงกัน ทั้ง 3 มิติ คือ

1. รอบปี (ฤดูกาล วัฒนธรรม)
2. รอบสัปดาห์ (วิถีชีวิตของคนในชุมชน สังคม ครอบครัว)
3. รอบวัน (จังหวะชีวิตในหนึ่งวัน)

ในขณะเดียวกัน มีแนวการจัดประสบการณ์ส่งเสริมพลังเจตจำนง (Will) ของเด็ก และรักษาจังหวะในชีวิตประจำวันของเด็กให้มีความสม่ำเสมอ (Rhythm of life) เช่น การกิน นอน เล่น ขยับถ่าย ให้เป็นเวลาที่เหมาะสมสำหรับเด็ก เช่นเดียวกับจังหวะลมหายใจเข้า-ออก ที่มีการเข้าและคลายออก ด้วยความเข้าใจที่ว่าเด็กอยู่ในภาวะกึ่งฝัน และการศึกษาค่อยๆพาให้เด็กตื่นขึ้น จึงมีรูปแบบแตกต่างไปจากการศึกษาแนวอื่น ๆ ทั้งการจัดห้องและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะไม่กระตุ้นเร้าให้เด็กตื่นก่อนวัย รูปแบบการจัดการศึกษาเป็นการบูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้ ไม่เน้นการสอนของครู ไม่มีการสอนรายวิชาหรือการเรียนเขียนอ่านแบบขั้นประถม ทักษะคิดในใจครู คือ โลกนี้มีความดีงาม (The world is good/The world is beautiful) ครูจึงมุ่งเน้นในการทำเรื่องนี้ให้ปรากฏเสียก่อน

สำหรับการจัดห้องอนุบาล ให้มีลักษณะเป็น “อนุบาลแบบบ้าน” โดยมีครูเสมือนแม่ การจัดสภาพแวดล้อมภายในเช่นเดียวกับบ้านหนึ่งหลังที่มีพร้อมทุกอย่าง ทั้งห้องครัว ห้องนอน ห้องนั่งเล่น จัดให้มีความสวยงามและเหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน โดยครูจะนำทักษะด้านศิลปะมาจัดห้องเรียนให้อบอุ่นน่าอยู่ เช่น นำผ้าเย็บผืนธรรมชาติมาตกแต่งในห้องเรียน จัดมุมฤดูกาลด้วยตุ๊กตาผ้าและวัสดุจากธรรมชาติ รวมทั้งอุปกรณ์และของเล่นเด็กก็มาจากวัสดุในธรรมชาติด้วย

ห้องเรียนเน้นธรรมชาติการเรียนรู้ในวัยเด็ก เด็กจะเรียนรู้ผ่านการเลียนแบบ โดยมีครูทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง (Imitation) การงานในชีวิตประจำวัน ครูจะลงมือทำงานต่าง ๆ ด้วยตัวเอง ได้แก่ งานบ้าน งานครัวและงานสวน เช่น การทำความสะอาดบ้าน การปรุงอาหาร และงานฝีมือ หัตถกรรม งานทั้งหมดนี้มีพื้นฐานวิชาต่างๆ ทั้งคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษา ฯลฯ ทั้งนี้ประสบการณ์ชีวิตที่ได้เรียนรู้ มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นและตัวเด็ก นอกจากนี้ การเล่นอย่างอิสระโดยไม่แทรกแซง (Free play) เสริมจินตนาการ

และความคิดสร้างสรรค์ (Imagination) เด็กจะได้เล่นอย่างเสรี ด้วยวัตถุที่มาจากธรรมชาติ ทั้งเล่นในห้องเรียน เล่นกลางแจ้ง และกิจกรรมศิลปะรูปแบบต่าง ๆ วาดภาพ ระบายสีน้ำ ปั้น ร้องเพลง นิทานละครหุ่น บทกลอน และบทเพลงที่ครูร้องอย่างไพเราะ เสมือนการบอกกำหนดเวลาแทนออกคำสั่ง บทบาทครู (3 R) ได้แก่

1. การทำซ้ำ (Repetition) เพื่อให้เกิดความมั่นคง ครูควรทำกิจกรรมการเรียนการสอนและงานบ้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ หรือเรียกว่าการทำซ้ำ

2. จังหวะ (Rhythm) เพื่อให้สิ่งแวดล้อมมีบรรยากาศอบอุ่นและผ่อนคลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวัยเด็ก ครูควรจัดตารางประจำวัน ตารางกิจกรรมในสัปดาห์ และเทศกาลประจำปี ให้สอดคล้องกับจังหวะที่ราบรื่นแบบลมหายใจเข้าและออก ให้ตารางของช่วงนั้น ๆ เหมาะสมลื่นไหล ไม่อัดแน่นหรือติดขัด หรือเรียกว่า การรักษาจังหวะ หรือ ความรู้สึกแบบท่วงทำนอง

3. เคารพ (Reverence) ด้วยความตระหนักรู้ที่ว่า “มนุษย์เราเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ” ทำให้เราอยู่ในโลกด้วยความรู้สึกกตัญญูและเคารพต่อธรรมชาติ ทั้งยังเคารพต่อศักยภาพของความเป็นมนุษย์ (อภิสิริ จรัลชวนะเพท, วอลดอร์ฟ (Waldorf))

กล่าวได้ว่า การศึกษาในโรงเรียนวอลดอร์ฟ จึงมีหัวใจเรื่องของระบบวิธีการสอน หากแต่เป็นเรื่องของศิลปะ ศิลปะแห่งการปลูกฝังที่ดำรงอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนให้ตื่นขึ้นมา ฉะนั้น โรงเรียนวอลดอร์ฟ มิได้มุ่งหมายจะให้การอบรมสั่งสอน หากแต่มุ่งหมายจะปลูก โดยแรกสุดจะต้องปลูกความรู้สึกก่อน จากนั้นครูจะต้องปลูกรักนักเรียนอีกต่อหนึ่ง คือคำกล่าวของ รูคอล์ฟ สไตเนอร์ นักปรัชญาและนักการศึกษาชาวออสเตรีย โดยมุ่งหมายให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลครบถ้วนทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญา เพื่อเติบโตขึ้นมาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นต้นแบบของเครือข่ายโรงเรียนวอลดอร์ฟจำนวนนับพันแห่งใน 50 ประเทศทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทยคือศูนย์การเรียนรู้ปัญญาไทย ของ นพ.พร พันธุ์โอสธ (บุญบง ดันติวงศ์, 2552)

2.1.1.7 แนวคิดการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School)

นับตั้งแต่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกาศใช้ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเป็นสิทธิโดยถูกต้องตามมาตรา 12 ที่ให้ครอบครัวจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เป็นทางเลือกของครอบครัวที่ประสงค์จะจัดการศึกษาให้กับบุตรเอง หากไม่ประสงค์จะส่งลูกเข้าโรงเรียน โดยสภาพความเป็นจริงการจัดการโดยครอบครัวได้มีการดำเนินงานมาบ้างแล้วก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ หลังจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ ประกาศใช้ การดำเนินงานในเรื่องนี้ได้มีการศึกษาองค์ความรู้จากต่างประเทศเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมสอดคล้องกับประเทศไทย พร้อมทั้งได้มีครอบครัวที่ตัดสินใจดำเนินการ

จัดการศึกษาให้ลูกตามสิทธิที่ครอบครัวได้รับโดยถูกต้องตามกฎหมาย Home School หรือ การศึกษาโดยครอบครัว คือ การจัดการศึกษาที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองได้จัดขึ้นเพื่อลูก ๆ ของเขาเอง โดยมีสิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งมีรูปแบบการจัดการศึกษาแบบใดแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบ ของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อย่างมีการเทียบโอนผล การศึกษาได้(มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว,2551)

แนวการเรียนการสอนแบบโฮมสคูล (Homeschool) คือ การศึกษาทางเลือก มีการเรียนรู้ จากที่บ้าน เน้นวิถีชีวิต เรื่องราวและบรรยากาศที่เกิดขึ้นจริง และตามความสนใจของเด็กเป็น สำคัญ โดยมีพ่อแม่ผู้ปกครองคอยช่วยเหลือ ชี้แนะ ซึ่งวิธีของโฮมสคูลจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ เอง รักการเรียนรู้ และรู้วิธีสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ โฮมสคูลจะต้องเป็นการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ที่ได้ถูกวางแผนขึ้นอย่างตั้งใจสำหรับเด็กที่เป็นสมาชิกในครอบครัว โดยกิจกรรมส่วนใหญ่ เกิดขึ้นในบ้าน และสภาพการณ์แบบครอบครัว แล้วทำให้บ้านกลายเป็นบ้านแห่งการเรียนรู้ มีพ่อแม่ ผู้ปกครองทำหน้าที่เสมือนครู หรือผู้กำกับดูแลกิจกรรมที่จัดขึ้นที่บ้าน และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ จะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้มาสู่ลูก การจัดการศึกษาในลักษณะนี้ จะเอื้อเพื่อต่อพ่อแม่ที่สนใจ และต้องการจัดการศึกษาให้กับลูกด้วยตนเอง เพราะการเรียนแบบโฮมสคูลเริ่มจากความสนใจของ เด็ก ถ้าเด็กสนใจเลี้ยงสัตว์ ก็อาจเริ่มจากหาสัตว์เลี้ยง เช่น ไก่แจ้ นก ปลา สัตว์น้ำต่าง ๆ มาเลี้ยง ให้ เขาเป็นคนให้อาหาร ได้รับผิชอบ และขยายความรู้เพิ่มเติมด้วยการพาไปดูการซื้อขายปลา พาไป ลงบ่อจับปลา ได้พูดคุยกับชาวบ้านผู้มีประสบการณ์ หรือถ้าเด็กเริ่มมีความสนใจอะไร พ่อแม่ต้อง เป็นผู้กระตุ้นให้ทดลองทำ ทดลองศึกษาด้วยตนเอง หรือคอยหาข้อมูลให้ เพื่อให้เกิดการต่อยอด ไปสู่ความรู้เรื่องใหม่ๆ ต่อไปอยู่เรื่อย ๆ

ปัจจุบันได้มีการตั้งศูนย์ประสานงานครอบครัวบ้านเรียนขึ้น ในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เพื่อสร้างมาตรฐานการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย ให้มีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งโฮมสคูลถือเป็นทางเลือกหนึ่ง (วิชาการ.คอม,2557)

2.1.2 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยให้จัดในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ครอบคลุมศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็ก พิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น โรงเรียน รัฐ โรงเรียนเอกชน โรงเรียนสังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น ศูนย์การเรียนรู้หรือสถาน ที่ เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบัน

ทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่น นอกจากนี้ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หรือ โรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยต้องมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,2556)

เมื่อย้อนกลับไปดูพัฒนาการการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทยนั้นปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (2535 - 2539) ที่นโยบายการศึกษามุ่งถึง (1) จัดการศึกษาและส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็กตามสภาวะความต้องการพื้นฐานตามวัย ตั้งแต่ปฏิสนธิและการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์และ (2) ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการบริการเพื่อเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปีก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา กล่าวได้ว่าแผนพัฒนาการศึกษาดังกล่าวนี้ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทย ส่วนการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยโดยสอดคล้องกับนิยามการศึกษาปฐมวัย เริ่มในปี พ.ศ. 2540 กล่าวคือ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2540 ขึ้น 3 หลักสูตรดังนี้ หลักสูตรก่อนประถมศึกษาแรกเกิด -1 ปี หลักสูตรก่อนประถมศึกษาอายุ 1-3 ปี และหลักสูตรก่อนประถมศึกษาอายุ 3 - 6 ปี ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาขึ้นเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มติที่ประชุมให้เปลี่ยนชื่อหลักสูตรก่อนประถมศึกษาเป็นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (บึงอร เทพเทียน,ปิยนัทร ตระกูลวงษ์ ,2550)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้มีการประชุมพิจารณาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสภาพการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2560 รวมทั้งกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (2560-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560-2564) แผนการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579) เป้าหมายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (2552-2561)และแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (2560 - 2564) นำไปสู่การกำหนดทักษะสำคัญสำหรับเด็กในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญสำหรับการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความสอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ด้วยเหตุนี้ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2560 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจึงเป็นหลักสูตรสำหรับสถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน โดยมีเป้าหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์

การเรียนรู้อย่างมีความสุขและเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นคนดี มีวินัย และสำนึกความเป็นไทย โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ,2560)

2.1.2.1 การดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย

การดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 กลุ่มอายุ คือ กลุ่มอายุต่ำกว่า 3 ปี และกลุ่มอายุ 3 - 5 ปี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,2556) กล่าวคือ

1. กลุ่มอายุต่ำกว่า 3 ปี ครอบครัวต้องเป็นแกนหลักในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการ ซึ่งบุคคลสำคัญคือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และสมาชิกในครอบครัว โดยต้องถือว่าเด็กทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการดูแล ช่วยเหลือ ให้มีชีวิตอยู่รอดปลอดภัยได้รับการคุ้มครองป้องกันและได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. กลุ่มอายุ 3 - 5 ปี ใช้สถานพัฒนาเด็กหรือรูปแบบอื่นทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย โดยให้ครู ผู้เลี้ยงดูเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ร่วมมือกับพ่อแม่ ผู้ปกครองและครอบครัวในการพัฒนาเด็ก

ในส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัย เรียกว่า “ระดับก่อนประถมศึกษา” หมายถึง การศึกษาในประเภทศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชั้นเด็กเล็ก โดยมีระยะเวลาเรียน 1 ปีและการจัดการศึกษาประเภทอนุบาล มี 2 หลักสูตร คือ อนุบาลหลักสูตร 2 ปี และหลักสูตร 3 ปี ในการรวมอนุบาลหลักสูตร 2 ปี และหลักสูตร 2 ปี ได้รวมชั้นอนุบาล 1 ของหลักสูตร 2 ปีกับชั้นอนุบาล 2 หลักสูตร 3 ปีไว้ในช่วงชั้นอนุบาล 2 และรวมชั้นอนุบาล 2 ของหลักสูตร 2 ปีกับชั้นอนุบาล 3 ของหลักสูตร 3 ปีไว้ในช่วงรวมชั้นอนุบาล 3 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,2559)

หน่วยงาน แต่กล่าวได้ว่าอยู่ภายใต้ 4 กระทรวงหลัก ๆ คือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำหรับหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการจัดบริการเพื่อดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,2559) ได้แก่

1. กระทรวงสาธารณสุข ดูแลเด็กตั้งแต่ในครรภ์จนอายุ 3 ปี (0 – 3 ปี) ซึ่งในแต่ละปีมีเด็กเกิดประมาณปีละ 800,000 คน มีศูนย์เด็กเล็กน่ายู่ จำนวน 58 แห่ง มีโครงการสำคัญ คือ โครงการหนังสือเล่มแรก โครงการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และโครงการไอโอดีนในหญิงตั้งครรภ์และเด็กปฐมวัย เป็นต้น

2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดูแลเด็กทุกคนที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เด็กที่ถูกทอดทิ้ง โดยมีสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงฯ (จดทะเบียน) ประมาณ 1,800 แห่ง และสถานสงเคราะห์เด็กของกระทรวงฯ 8 แห่ง

3. กระทรวงมหาดไทย ดูแลเด็กอายุ 3 – 5 ปี ในรูปแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีเด็กอยู่ในความดูแลจำนวน 1,078,751 คน

4. กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ดูแลเด็กอายุ 4 – 5 ปี ในรูปแบบของโรงเรียนอนุบาล โรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช). ดูแลเด็กอายุ 3 – 5 ปี มีเด็กอยู่ในความดูแลจำนวน 1,101,700 คน

5. กระทรวงแรงงาน ดำเนินการเรื่องส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กในสถานประกอบการ ปัจจุบันมีจำนวน 47 แห่ง มีเด็กใช้บริการจำนวน 2,850 คน

6. กระทรวงอุตสาหกรรม ดำเนินการเรื่องการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กในนิคมอุตสาหกรรมจำนวน 44 แห่ง มีการจัดสถานเลี้ยงเด็ก จำนวน 5 แห่ง อยู่ในระหว่างส่งเสริมให้มีการจัดเพิ่มขึ้น และดำเนินการเรื่องการควบคุมกำกับการเติมสาร ไอโอดีนในการผลิตเกลืออุตสาหกรรมและน้ำปลา

7. สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ถ่ายโอนศูนย์เด็กจำนวนประมาณ 2,000 ศูนย์ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ตาม พรบ.กระจายอำนาจ

8. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน ดูแลเด็กอายุ 3 – 5 ปี ในรูปแบบโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ โดยมีเด็กในความดูแลจำนวน 6,222 คน ครูจำนวน 333 คน (ครูในที่นี่คือ อาสาสมัคร, ผู้ดูแลเด็ก โดยที่ไม่รวมครูสังกัดโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน)

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) มีนโยบายลดภาระการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยโดยถ่ายโอนการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปีการศึกษา 2544 โดยมีเป้าหมาย ดังนี้

1. โรงเรียนในสังกัดจะไม่จัดอนุบาล 3 ขวบ

2. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สนับสนุนด้านวิชาการและมาตรฐานคุณภาพ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อมในการจัดการอนุบาล 3 ขวบ ซึ่งในการดำเนินงานได้ประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย และแจ้งให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดดำเนินการตามนโยบาย โดยให้ความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านอาคารสถานที่ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดขาดแคลนอาคารสถานที่ในการจัดอนุบาล 3 ขวบ และประสงค์จะขอใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษาให้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่า ด้วยการขอใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษา พ.ศ. 2539

2.2 ครูอัตราจ้างหรือครูที่ทำการสอนอนุบาล 3 ขวบเดิม ในระหว่างที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถจ้างครูผู้สอนอื่นมาทดแทนได้ ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือดำเนินการสอนในปีการศึกษา 2544 ไปตามเดิมก่อน

2.3 ด้านวิชาการ ให้สถานศึกษาสนับสนุนด้านวิชาการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในด้านการเป็นห้องเรียนต้นแบบและสนับสนุนเอกสารสื่อต่าง ๆ

2.1.2.2 การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เดิมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล ได้จัดการศึกษาปฐมวัยแก่เด็กอายุ 3-5 ปีในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้งบประมาณจากเงินรายได้เทศบาลเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ เพื่อมุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กในวัยดังกล่าวต่อไปในระดับประถมศึกษา ในขณะที่เดียวกันส่วนราชการต่าง ๆ ที่ดำเนินการจัดตั้งสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการในศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 7,520 แห่ง กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (ปัจจุบันอยู่ในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม) ดำเนินการในวัด/มัสยิด เรียกว่าศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิด จำนวน 4,155 แห่ง และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) ดำเนินการในโรงเรียน เรียกว่าการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ จำนวน 2,651 แห่ง รวมทั้งสิ้น 14,326 แห่ง ส่วนราชการดังกล่าวต่างมีวัตถุประสงค์ ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา มีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อศักยภาพในการศึกษาต่อในระดับประถมศึกษาเช่นเดียวกัน แต่ยังพบว่า มีโครงสร้างการบริหารงานและความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชนบริหารงานโดยคณะกรรมการพัฒนาเด็ก ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทน ผู้ปกครอง/ผู้นำท้องถิ่น ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิดบริหารงานโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิด ประกอบด้วย ผู้แทนครูผู้สอน ผู้แทนครูพี่เลี้ยง ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเจ้าอาวาส/อิหม่าม เป็นประธาน และการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) บริหารงานโดยผู้บริหารโรงเรียน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559)

อย่างไรก็ตาม เมื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่วนราชการต่าง ๆ ดำเนินการได้ถ่ายโอนให้เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับการกระจายอำนาจจากรัฐบาล เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแทนตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ภายใต้งานส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ และการพัฒนาบุคลากร ภารกิจในการพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงเป็นสิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการต่อเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถานศึกษาแห่งแรกที่มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถให้บริการตอบสนองชุมชนด้านการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและเป็น ทรัพยากรที่มีคุณภาพตามอำนาจหน้าที่ และเจตนารมณ์ของรัฐบาล (กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น,2559)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้จัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการ ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยแบ่ง มาตรฐานออกเป็น 6 ด้าน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น,2559) ดังนี้

1. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. มาตรฐานด้านบุคลากร
3. มาตรฐานด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย
4. มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร
5. มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน
6. มาตรฐานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

รายงานการศึกษาเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ เช่น ผล การประเมินคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ในปี 2555 พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานมี 19,376 แห่ง (ระดับพื้นฐาน 5,516 แห่ง ระดับดี 7,421 แห่ง และระดับดีมาก 6,439 แห่ง) และไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 667 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 27.52 37.02 32.13 และ 3.33 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่แม้จะผ่านเกณฑ์มาตรฐานแต่ จากการดำเนินงานพบว่าส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาทั้งในด้านการดำเนินงานและความพร้อม ของทรัพยากร จากงานวิจัยเรื่องการดูแลเด็กปฐมวัยของประเทศไทยในช่วงเวลาเดียวกัน ได้ชี้ถึง ความแตกต่างในด้านคุณภาพและมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่และขนาดเล็ก และ คุณภาพของครูพี่เลี้ยงเด็กและบุคลากรทางการศึกษา อีกทั้งในการประเมินคุณภาพของกรมอนามัย

เมื่อปี 2552 ได้ชี้ถึงสภาพที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ยังขาดความพร้อมในการจัดการดูแลและการจัดการศึกษา อาทิ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร้อยละ 40 ที่มีของเล่นไม่เพียงพอกับจำนวนเด็กร้อยละ 37 ของเล่นอยู่ในสภาพชำรุดรอการซ่อมแซม ร้อยละ 24 ห้องน้ำมีสภาพชำรุด และร้อยละ 3.8 ไม่สามารถจัดหาที่นอนให้เด็กนอนได้ ร้อยละ 60 มีหนังสือนิทานไม่เพียงพอ และมีเพียงร้อยละ 35.6 จัดกิจกรรมเล่นนิทานให้เด็กฟังทุกวัน ส่วนปัญหาการบาดเจ็บของเด็กที่พบบ่อยที่สุดในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ การบาดเจ็บจากการพลัดตกหกล้มมีสูงถึงร้อยละ 37.5 ตามมาด้วยอุบัติเหตุจากเครื่องเล่นสนามร้อยละ 28.6 ส่วนในด้านสุขภาพและพัฒนาการ มีเด็กฟันผุสูงถึงร้อยละ 92 ในส่วนผู้ดูแลเด็กงานวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการตรวจสอบคุณภาพจากหน่วยงานที่รับผิดชอบระดับหนึ่ง ซึ่งยังชี้ถึงความเหลื่อมล้ำในคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีขนาดและความพร้อมแตกต่างกัน (พัชรา เอี่ยมกิจการ , 2557)

นอกจากนี้ จากการศึกษาของภูมิศรีธัญย์ ทองเลี่ยมนาค (2560) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย สรุปถึงสถานการณ์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปี 2557 ไว้ดังนี้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวน 19,820 แห่งทั่วประเทศ จากทั้งหมด 8,800 ตำบล เด็กในศูนย์ (อายุ 2-3 ปี) จำนวน 940,152 คน ครู/พี่เลี้ยงเด็ก จำนวน 53,150 คน อัตราส่วนพี่เลี้ยงต่อเด็ก ประมาณ 1:20 มีเด็กประมาณร้อยละ 25 ไม่มีโอกาสได้รับบริการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เป็นทางการแบบใดแบบหนึ่ง งานวิจัยของสภาการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2551 พบว่า ร้อยละ 34 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งหมด 8,276 แห่งเท่านั้นที่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ขั้นต่ำของรัฐบาล (ภูมิศรีธัญย์ ทองเลี่ยมนาค , 2560)

2.2. นโยบาย และมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเทศไทยมีนโยบายและแผนพัฒนาเด็กมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 โดยได้จัดทำแผนพัฒนาเด็กระยะยาวและแผนพัฒนาเยาวชนระยะยาว พ.ศ. 2522-2542 นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2535 ได้จัดทำแผนนโยบายการพัฒนาเด็กโดยใช้สถานะความต้องการพื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก ตลอดจนการตั้งคณะกรรมการการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็กเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้การศึกษอบรมและเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 12 ปี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) อย่างไรก็ตาม ในส่วนนี้จะนำเสนอ นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยที่สำคัญในปัจจุบัน

2.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพ.ศ. 2560

ใน หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ระบุในมาตรา 25 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

มาตรา 26 การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

หมวด 14 ว่าด้วยเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น ระบุในมาตรา 250 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดทำบริการสาธารณะและกิจการสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลัก ในการดำเนินการใดให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติซึ่งต้องสอดคล้องกับรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามวรรคสี่ และกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกลไกและขั้นตอนในการกระจายหน้าที่ และอำนาจ ตลอดจนงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจดังกล่าวของส่วนราชการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

ในการจัดทำบริการสาธารณะหรือกิจการสาธารณะใดที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถ้าการร่วมดำเนินการกับเอกชนหรือหน่วยงานของรัฐหรือการมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการ จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นมากกว่าการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะร่วมหรือมอบหมายให้เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการนั้นก็

รัฐต้องดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ของตนเองโดยจัดระบบภาษีหรือการจัดสรรภาษีที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการหารายได้ขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้อย่างเพียงพอ ในระหว่างที่ยังไม่อาจดำเนินการได้ ให้รัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปพลางก่อน

กฎหมายตามวรรคหนึ่งและกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาการเงินและการคลัง และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องทำเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม การป้องกันการทุจริตและการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ และต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และการป้องกันการก้าวร้าวการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการส่วนท้องถิ่นด้วย

2.2.2 ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (2552-2561)

จากคำแถลงนโยบายของรัฐบาล ที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ.2552-2561) รัฐบาลจะมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา หลักการและกรอบแนวคิดเน้นการปฏิรูประบบการศึกษา และการเรียนรู้ พร้อมทั้งเสนอกลไกที่จะก่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ส่วนหนึ่งส่วนใดของระบบ และพิจารณา ระบบการศึกษาและเรียนรู้ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาประเทศ ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาระบบอื่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เกษตรกรรม สาธารณสุข การจ้างงาน เป็นต้น

ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (2552 - 2561) มีวิสัยทัศน์ว่า “คนไทยได้เรียนรู้ตลอด ชีวิตอย่างมีคุณภาพ” ภายในปี 2561 มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นประเด็นหลัก 3 ประการคือ 1) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย 2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ และ 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษามี 4 ประการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) คือ

1. พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ ให้มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ ตั้งแต่ปฐมวัย สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถสื่อสาร คิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา ริเริ่ม สร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ทำงานเป็นกลุ่มได้ มีศีลธรรม คุณธรรม ค่านิยม จิตสำนึกและภูมิใจในความเป็นไทย ก้าวทันโลก เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพ มีทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สมรรถนะ ความรู้ ความสามารถทำงานมีประสิทธิภาพ มีโอกาสเรียนรู้อย่างเท่าเทียมเสมอภาค

2. พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ เป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า มีระบบกระบวนการผลิต และพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ที่มีคุณภาพมาตรฐาน เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง สามารถดึงผู้คนเก่งและดี มีใจรักมาเป็นครูอย่างต่อเนื่อง มีสภาพวิชาชีพที่เข้มแข็ง บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

3. พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ทั้งในระบบ นอกกระบบและแหล่งเรียนรู้ตามอัชฌาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. พัฒนาการบริหารจัดการใหม่ มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และอปท.รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชุมชน เอกชน และทุกภาคส่วน มีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส เป็นธรรมตรวจสอบได้ มีการนำระบบและวิธีการบริหาร จัดการแนวใหม่ ควบคู่กับการสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารจัดการการเงินและงบประมาณที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนเลือกบริการ

ถ้าวิเคราะห์ประเด็นหลักดังกล่าวนี้ จะส่งผลให้คนไทยยุคใหม่ เป็นบุคคลดังนี้ 1) สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต 2) มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานเป็นกลุ่ม และ 4) มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถก้าวทันโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,2552)

2.2.3 ร่างแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (2560-2564)

ร่างแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (2560-2564)(คณะกรรมการส่งเสริมการ พัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2560) มีวิสัยทัศน์ คือ เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีพัฒนาการเหมาะสมตามช่วงวัย เป็นพลเมืองสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมในฐานะภาคีที่มีพลังใน กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาศักยภาพและสร้างภูมิคุ้มกันเด็กและเยาวชน มีเป้าประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกกลุ่มได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมตามช่วงวัย ได้รับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้เต็มศักยภาพเพื่อให้เติบโตเป็น พลเมืองสร้างสรรค์และเป็นผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ มีเป้าประสงค์เพื่อให้กลไกสภาพแวดล้อม (ครอบครัว ศาสนา โรงเรียน ชุมชน และสื่อ) ที่ปลอดภัยสำหรับ การดำรงชีวิตและเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน มีเป้าประสงค์เพื่อให้ภาพลักษณ์ที่มีคุณค่าและทันสมัยของเด็กและเยาวชนและการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ ของเด็กและเยาวชนในกระบวนการพัฒนา เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในฐานะผู้ขับเคลื่อนและดูแลชุมชนและสังคม ซึ่งเกิดจากการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมบทบาทและระดมความร่วมมือของทุกภาคส่วน ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีเป้าประสงค์ให้เกิดการขับเคลื่อนงานด้านเด็กและเยาวชนในทุกระดับ ตั้งแต่ ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และ ประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยร่วมกันขับเคลื่อนในลักษณะการระดมสรรพกำลังและ ทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายที่ประกอบด้วยองค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาคธุรกิจ และองค์กรเด็กและเยาวชน เพื่อให้การขับเคลื่อน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการในการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีเป้าประสงค์เพื่อให้บุคลากรด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและ เยาวชนในกระบวนการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการบูรณาการข้อมูลสารสนเทศด้านเด็กและเยาวชน และมีระบบศูนย์ข้อมูลและเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนระบบและกระบวนการบริหารจัดการในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิภาพ และเป็นสิ่งใหม่ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

2.2.4 แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (2560-2564)

ช่วงต้นปีพ.ศ. 2560 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำร่างนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2560-2564 ประกอบด้วย 7 ยุทธศาสตร์ (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ 16 มกราคม 2560) ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการและการให้เด็กเข้าถึงบริการที่พัฒนาเด็กปฐมวัย (เด็กอายุแรกเกิดถึง 6 ปีก่อนเข้าเรียนประถมศึกษาปีที่ 1)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาบทบาทการเป็นพ่อเป็นแม่ การอบรมเลี้ยงดู และบทบาทของครอบครัว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพการให้บริการที่พัฒนาเด็กปฐมวัย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดระบบข้อมูล และตัวชี้วัด

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ ที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย และการดำเนินการทางกฎหมาย

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การวิจัย การพัฒนา และเผยแพร่องค์ความรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 7 เสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การติดตาม การประเมินผล และการสนับสนุนเครือข่ายการปฏิบัติงาน

เมื่อย้อนกลับไปทบทวนนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย(0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550 – 2559 ซึ่งเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติฉบับแรกของประเทศไทย มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 0 – 5 ปี ทุกคน อย่างมีคุณภาพ เต็มศักยภาพ ตามวัย โดยมีครอบครัวเป็นแกนหลัก ผู้มีหน้าที่ดูแลเด็กและทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดบริการและสิ่งแวดล้อมที่ดี เหมาะสม สอดคล้องกับภาพของท้องถิ่น นโยบายดังกล่าวประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์หลัก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) คือ

1. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
2. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่และผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย
3. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ในขณะที่ แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ตามนโยบายรัฐบาลด้านเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2555 – 2559 จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กปฐมวัยทุกคน (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ได้รับการพัฒนารอบด้านตามวัย อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง รัฐบาลจึงมีมติให้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) พ.ศ. 2555 – 2559 โดยมีสาระครอบคลุมนโยบายของรัฐทั้งหมด 4 ยุทธศาสตร์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555, 2556) ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เด็กทุกคนได้รับบริการในการพัฒนาเต็มศักยภาพ

เป้าหมายคือ (1) เด็กทุกคนในช่วงอายุแรกเกิดถึง 5 ปี หรือก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ได้รับการบริการด้านสุขภาพ ภายในปี พ.ศ. 2559 (2) เด็กแรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 90 มีพัฒนาการตามวัยในทุกด้าน ภายในปี พ.ศ. 2559 (3) เด็กทุกคนในช่วงอายุ 3 ปี ถึงก่อนเข้า

ประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีความต้องการได้รับการพัฒนาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยในทุกรูปแบบ ภายในปี พ.ศ. 2559 และ (4) เด็กทุกคนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 เมื่ออายุครบ 6 ปี ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาภาคบังคับ ภายในปี พ.ศ. 2559

ยุทธศาสตร์ที่ 2 โอบอ้อมกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เป้าหมายคือ (1) เด็กแรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1 ได้รับไอ โอดินในอาหารอย่าง เพียงพอ (2) หญิงตั้งครรภ์ทุกคนต้องได้รับไอโอดินในอาหารอย่างเพียงพอ และได้รับยาเม็ดเสริม ไอโอดิน และ (3) หญิงที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทุกคนระยะ 6 เดือนแรกต้องได้รับไอโอดินในอาหาร อย่างเพียงพอ และได้รับยาเม็ดเสริมไอโอดิน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

เป้าหมายคือ เด็กปฐมวัย (แรกเกิดถึงก่อนเข้าประถมศึกษาปีที่ 1) ทุกคนได้รับการอบรมเลี้ยงดู อย่างมีคุณภาพ เพื่อมีพัฒนาการได้อย่างรอบด้านและตามวัย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 กลไกการดำเนินงานพัฒนาเด็กปฐมวัย

เป้าหมายคือ (1) กำกับติดตามมาตรการที่แต่ละกระทรวงกำหนดเพื่อให้สอดคล้องกับ นโยบายของรัฐบาลและมติของคณะกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ (ก.พ.ป.) (2) มี คณะกรรมการระดับจังหวัด ภายในปี พ.ศ. 2559 และ (3) ระบบข้อมูลด้านเด็กปฐมวัย การสำรวจ ข้อมูล การวิจัยต่าง ๆ สามารถช่วยในการวางแผน และติดตามประเมินสถานการณ์อย่างมี ประสิทธิภาพ

2.2.5 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

มีหลายมาตราที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่

มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

มาตรา 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการ การศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษา นอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคม อื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 (1) บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ ดังต่อไปนี้การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

มาตรา 14 (1) บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับ การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล รับผิดชอบ

มาตรา 18 การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษาดังต่อไปนี้

1. สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการ พิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

2. โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น

3. ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพ ภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง

2.2.6 กรอบการบูรณาการความร่วมมือกลุ่มเด็กปฐมวัย 4 กระทรวง

กล่าวคือ การบูรณาการความร่วมมือ 4 กระทรวงหลัก (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข, 2560) ประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทย ศึกษาธิการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สาธารณสุข เพื่อพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต ตามนโยบายของรัฐบาลที่ให้หน่วยงาน บูรณาการทำหน้าที่ร่วมกัน ในกลุ่มเด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปี ได้ร่วมกันกำหนดเป้าประสงค์ ตัวชี้วัด

เพื่อให้เด็กไทยมีไอคิวเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 700 มีอีคิวไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 70 มีทักษะแบ่งปัน ทำงานเพื่อส่วนรวม ดูแลช่วยเหลือตนเองและแข็งแรง โดยมีเป้าหมายให้เด็กไทยแข็งแรง เก่ง ดี มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ ซึ่งปัจจุบัน ไอคิว อีคิวต่ำกว่าค่ากลางมาตรฐานสากล มีพัฒนาการล่าช้าร้อยละ 21 น้ำหนักแรกคลอดต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 10 รูปร่างสมส่วนเพียงร้อยละ 64.7

วิสัยทัศน์ คือ คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่มีวินัย ตื่นรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ตลอดชีวิต มีความรู้มีทักษะและทัศนคติที่เป็นค่านิยมที่ดี มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีความเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ มีจิตสาธารณะและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก

เป้าประสงค์ คือ 1)เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสมตามวัย เป็นพลเมืองสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และ 2) เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ เป้าหมายเด็กไทย คือ ดี มีวินัย (Heart) เก่ง (Head) ใฝ่เรียนรู้ มีทักษะ (Hand) แข็งแรง(Health) ตารางที่ 1 มาตรการและตัวชี้วัด

มาตรการ	ตัวชี้วัด	หน่วยงานรับผิดชอบ
1. ส่งเสริมการเกิดอย่างมีคุณภาพ	- ทารกแรกเกิดน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ไม่เกินร้อยละ 7	สาธารณสุข
2. ส่งเสริมการเจริญเติบโตเต็มศักยภาพ	- ร้อยละ 63 เด็ก 0-5 ปี สูงคิสมส่วน	สาธารณสุข
3. ส่งเสริมพัฒนาการเด็กสมวัย	- ร้อยละ 85 ของเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย	พัฒนาสังคมฯ/สาธารณสุข/มหาดไทย/ศึกษาธิการ
4. ส่งเสริมครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง	- ร้อยละ 70 ครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็ง	พัฒนาสังคมฯ/มหาดไทย
5. พัฒนาศูนย์เด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาลคุณภาพ	- ร้อยละ 70 ของศูนย์เด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาลมีคุณภาพตามมาตรฐาน	พัฒนาสังคมฯ/ศึกษาธิการ/ศึกษาธิการ/กรุงเทพมหานคร
6. เตรียมความพร้อมก่อนเข้าประถมศึกษา	- ร้อยละ 70 เด็กผ่านการประเมินความพร้อมก่อนเข้ารับการศึกษา	พัฒนาสังคมฯ/สาธารณสุข/มหาดไทย/ศึกษาธิการ

(ที่มา: คู่มือการบูรณาการความร่วมมือ 4 กระทรวง การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตในช่วง วัยปฐมวัย (0-6 ปี), เอกสารประกอบการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการบูรณาการความร่วมมือ 4 กระทรวง การพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (กลุ่มเด็กปฐมวัยและผู้สูงอายุ), 30 มีนาคม 2560)

2.2.7 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

กฎหมายฉบับนี้ ได้มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยไว้ในหลายมาตรา ดังนี้

มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยเฉพาะ

(9) การจัดการศึกษา

(10) การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

มาตรา 17 ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง โดยเฉพาะ

(6) การจัดการศึกษา

(27) การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส

มาตรา 23 เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายได้จากภาษี อากรค่าธรรมเนียม และเงินรายได้ โดยเฉพาะ

(9) ภาษีเพื่อการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

มาตรา 30 แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการ ดังนี้

(ก) ให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจการให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในระยะเวลา ที่กำหนด

(ข) ภารกิจที่เป็นการดำเนินการเข้าซ้อนระหว่างรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(ค) ภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ กระทบถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสี่ปี

(ง) ภารกิจที่ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้น ภายในสี่ปี

(5) การจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบริการสาธารณะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรอุดหนุนให้เป็นไปตามความจำเป็น และความต้องการของท้องถิ่นนั้น

2.2.8 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 13 พ.ศ. 2552

มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

มาตรา 50 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล โดยเฉพาะ

- (6) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
- (7) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (8) บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

มาตรา 54 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลเมืองอาจจัดทำกิจการใด ๆ ในเขตเทศบาล

โดยเฉพาะ

- (4) ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก
- (9) ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการศึกษาและพลศึกษา

2.2.9 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 พ.ศ. 2552

มาตรา 6 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะ

- (5) การส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- (8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

(9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณ หรือบุคลากรให้ตามความจำเป็น และเหมาะสม

มาตรา 68 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบล อาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโดยเฉพาะ

(4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ

(7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร

มาตรา 82 องค์การบริหารส่วนตำบล อาจมีรายได้ ดังนี้

- (6) รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้
- (7) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

2.2.10 มาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ และเหมาะสม ซึ่งจำแนกออกเป็นมาตรฐานการดำเนินงาน 6 ด้าน ประกอบด้วย

มาตรฐานที่ 1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แบ่งการบริหารจัดการเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารงานบุคคล

ด้านการบริหารงาน

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีความพร้อมด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ และกำหนดให้มีโครงสร้างส่วนราชการ รวมทั้งบุคลากรที่รับผิดชอบ ได้แก่ ส่วน/กอง/สำนักงานการศึกษา โดยให้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การจัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชนในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และจะต้องมีจำนวนเด็กเล็ก 2-5 ปี ที่จะเข้ารับบริการ ไม่น้อยกว่า 20 คน
 2. จัดทำโครงการและแผนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขอความเห็นชอบสภา
 3. จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 4. จัดทำแผนการดำเนินงาน ได้แก่ สำรวจสำมะโนประชากรเด็กเล็กอายุ 2-5 ปี แผนรับนักเรียน การจัดบุคลากร การจัดชั้นเรียน และงบประมาณ เป็นต้น
 5. จัดทำระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 6. รายงานการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ
- การย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก**

1. จัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน
2. ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำเรื่องเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ เพื่อให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น
3. จัดทำแผนการย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. จัดทำประกาศย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. รายงานการย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ

การยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศึกษาวิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัดเพื่อดำเนินการ ตามขั้นตอนต่อไป

1. จัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน
2. นำผลการประชาคมพิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น
3. จัดทำประกาศยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีผลเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน
4. รายงานการยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ

การให้บริการ การอบรมเลี้ยงดูการจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้น ระยะเวลาการจัดการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการศึกษาและพัฒนาเป็นไปตามวัยแต่ละช่วงอายุ สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้เด็กเล็ก พร้อมทั้งจะเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ดังนี้

ระยะเวลาการเรียนรู้ในรอบปีการศึกษา เริ่มต้นปีการศึกษาในวันที่ 16 พฤษภาคม และสิ้นปีการศึกษาในวันที่ 15 พฤษภาคม ของปีถัดไป โดยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเปิดภาคเรียนรวมกัน แล้วไม่น้อยกว่า 230 วัน และปิดภาคเรียนตามปกติในรอบปีการศึกษา ดังนี้

1. ภาคเรียนที่ 1 วัน เปิดภาคเรียน วันที่ 16 พฤษภาคม วันปิดภาคเรียนวันที่ 11 ตุลาคม
2. ภาคเรียนที่ 2 วันเปิดภาคเรียน วันที่ 1 พฤศจิกายน วันปิดภาคเรียนวันที่ 1 เมษายน ของปีถัดไป

การให้บริการส่งเสริมสนับสนุนเด็กเล็ก ได้แก่

- 1) อาหารกลางวัน
- 2) อาหารว่าง
- 3) เครื่องนอน
- 4) อาหารเสริม (นม)
- 5) วัสดุ สื่อ อุปกรณ์การศึกษา และวัสดุครุภัณฑ์

6) การตรวจสุขภาพเด็กเล็กประจำปี โดยบุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุข

7) บริการอื่น ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อม เช่น เป็นศูนย์ 3 วัย และหรือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น

การให้บริการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กอายุ 2-5 ปีที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น หรือใกล้เคียงได้ตามศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ ให้เด็กเล็กมีการพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน (ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา) เหมาะสมตามวัยและศักยภาพของเด็กแต่ละคนตามมาตรฐานการดำเนินงานและกิจกรรมตามหลักสูตร

กรณีจำเป็นต้องใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อประชุม สัมมนา ฝึกอบรม จัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร หรือกิจกรรมอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อราชการและชุมชน หรือเหตุจำเป็นอื่นที่ไม่อาจเปิดเรียนได้ตามปกติ ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสั่งปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ไม่เกิน 15 วัน หากเป็นกรณีพิเศษที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติสาธารณะ ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสั่งปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ไม่เกิน 30 วัน โดยให้ทำคำสั่งปิดเป็นหนังสือ และต้องกำหนดการเรียนชดเชยให้ครบตามจำนวนวันที่สั่งปิด

คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบด้วย บุคคลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้งโดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสมจากชุมชน และผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา
- 2) ผู้นำทางศาสนา
- 3) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4) ผู้แทนชุมชน
- 5) ผู้แทนผู้ประกอบการ
- 6) ผู้แทนครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

โดยให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่าง ๆ ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามนโยบายและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบเลิก หรือย้ายรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. พิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหารงานด้านบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. พิจารณาเสนอแผนงาน/โครงการและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ฯ ตามหลักวิชาการ และแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
6. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
7. ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือการพัฒนาเด็กเล็กของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
8. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่มีกฎหมาย ระเบียบ หรือตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และจังหวัดกำหนด

ด้านการบริหารงบประมาณ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ได้รับการอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จากเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามแนวทางดังนี้

งบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ดังนี้

- ค่าอาหารเสริม (นม)
- ค่าอาหารกลางวัน
- ค่าตอบแทน และค่าครองชีพของบุคลากร
- เงินประกันสังคมของบุคลากร
- ค่าวัสดุการศึกษา
- ค่าพาหนะนำส่งเด็กไปสถานพยาบาล
- ทุนการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย ตามโครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น อื่นๆ

งบประมาณเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีการหางบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ระยะ 3 ปี เพื่อนำเข้าสู่แผนพัฒนาการศึกษา และแผนพัฒนาของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอขอความเห็นชอบสภาท้องถิ่น จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ จัดทำแผนจัดหาพัสดุรายปี จัดทำแผนจัดหาพัสดุ ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุฯ จัดทำสมุดคัมภีร์งบประมาณรายจ่ายในหมวดรายจ่ายต่าง ๆ เพื่อการรายงาน และการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ

งบประมาณเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงินรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พ.ศ.2551 และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องการจัดหาซื้อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกซื้อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน วัสดุ พัฒนาเด็ก ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กอง/หัวหน้าส่วนการศึกษา หรือผู้แทนเป็นประธาน หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศิษยานุศิษย์ นักวิชาการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข และผู้แทนผู้ปกครองในจำนวนที่เหมาะสม เป็นกรรมการ
2. แจ้งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ดำรวจความต้องการในการใช้ซื้อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยให้คำนึงถึงความปลอดภัย ประโยชน์ ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กแต่ละวัย
3. ขออนุมัติจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. จัดทำทะเบียนควบคุมวัสดุและครุภัณฑ์
5. ดำเนินการเบิกจ่ายซื้อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียน ที่ได้มาให้กับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

การเบิกจ่ายงบประมาณ

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปฏิบัติตามระเบียบที่เกี่ยวข้องการบริหารงานบุคคล กรณีที่เป็นพนักงานจ้าง การสรรหา/เลือกสรร และการปรับสถานภาพให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสรรหาและเลือกสรรบุคคลเป็นพนักงาน

จ้างตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด โดยยึดหลักสมรรถนะ ความเท่าเทียมในโอกาส และประโยชน์ทางราชการเป็นสำคัญด้วย กระบวนการที่ได้มาตรฐาน ยุติธรรมและโปร่งใส เพื่อรองรับการตรวจสอบตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและการกำหนดอัตราบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 อัตรา มีอัตราครูผู้ดูแลเด็กเป็นไปตามสัดส่วน (ครู: นักเรียน) 1: 20 หากมีเศษตั้งแต่ 10 คน ขึ้นไป ให้เพิ่มผู้ดูแลเด็กได้อีก 1 คน โดยจัดการศึกษาห้องละ 20 คน สำหรับอัตราผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และตำแหน่งอื่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณากำหนดให้มีได้ ตามจำนวนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับฐานะการคลังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ภารโรง และพนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่น จะต้องมีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดการศึกษา อบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กเล็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสมอย่างมีคุณภาพ

1. หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง

1) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา สาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษาหรือปฐมวัย หรือทางอื่นที่ ก.ท.กำหนดเป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนี้

2) ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัยของท้องถิ่นติดต่อกันมาไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยมีหนังสือรับรองการปฏิบัติงานจากนายจ้างหรือ หน่วยงานซึ่งระบุลักษณะงาน และระยะเวลาที่ได้ปฏิบัติ

3) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

1. รับผิดชอบดูแลบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึง การดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย แผนงาน และวัตถุประสงค์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. วางแผนพัฒนาการศึกษา ประเมินและจัดทำรายงานเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. จัดทำและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และการวัดผลประเมินผล

4. จัดทำภาระงานของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานด้านบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. ประสานความร่วมมือกับชุมชน ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6. เป็นผู้แทนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกิจการทั่วไป และประสานเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

7. นิเทศ ส่งเสริมสนับสนุน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

8. จัดทำระบบประกันคุณภาพภายในและรายงานประเมินตนเอง

9. ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. ครูผู้ดูแลเด็กคุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง

1) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา สาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษาหรือปฐมวัย หรือทางอื่นที่ ก.ท.กำหนดเป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนี้

2) ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัยของท้องถิ่นติดต่อกันมาไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยมีหนังสือรับรองการปฏิบัติงานจากนายจ้างหรือหน่วยงานซึ่งระบุลักษณะงาน และระยะเวลาที่ได้ปฏิบัติ

3) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

1. ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. จัดอบรมสั่งสอนและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และคุณลักษณะตามวัย

3. ปฏิบัติงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

5. ปฏิบัติงานความร่วมมือกับเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

6. อบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรกำหนด

7. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

8. จัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

9. จัดทำวิจัยในชั้นเรียน

10. จัดหา/ผลิตสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน
11. จัดทำเครื่องมือวัดผลประเมินผล
12. ประสานสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครอง ชุมชน
13. พัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาผู้เรียน
14. จัดให้มีการประเมินพัฒนาการผู้เรียน
15. จัดระบบธุรการในชั้นเรียน
16. รวบรวมผลงานรายงานผลการปฏิบัติงานตามลำดับ
17. ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรองนายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับมอบหมายการกำกับดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และทิศทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างยั่งยืน
2. สนับสนุนงบประมาณด้านบุคลากร สื่อ หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ วัสดุ ครุภัณฑ์ การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งคุณภาพครูผู้ดูแลเด็ก สภาพแวดล้อม วิชาการ และกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาเด็กปฐมวัย
3. ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง เยาวชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดกิจกรรมสานสายใยรักเพื่อเสริมสร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัว
4. ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือของบุคลากรในศูนย์ฯ และเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย
5. ระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
6. กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 3 ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.ด้านอาคารสถานที่

1.1 ที่ตั้ง

1. สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรอยู่ในพื้นที่ที่มีขนาดเหมาะสม และไม่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงอันตราย หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ต้องมีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุตามมาตรฐานความจำเป็น และเหมาะสม

2. ไม่ควรอยู่ใกล้ถนน หรือใกล้ทางรถไฟ โดยเฉพาะที่มีการจราจรคับคั่ง หากมีความจำเป็นต้องสร้างให้ห่างจากแนวถนนไม่น้อยกว่า 20 เมตร และมีรั้วป้องกันอันตราย

3. พื้นที่ก่อสร้างควรเป็นพื้นที่สามารถรับน้ำหนักอาคารได้อย่างปลอดภัย และเป็นพื้นที่ที่น้ำท่วมไม่ถึง

1.2 จำนวนชั้นของอาคาร อาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรเป็นอาคารชั้นเดียว หากเป็นอาคาร 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ อุบัติภัย และอัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้น และความสูงของห้องจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2 เมตร

1.3 ทางเข้า-ออกตัวอาคารมีความกว้างที่สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารสะดวก หากเกิดอุบัติเหตุ หรือภาวะฉุกเฉินต่าง ๆ

1.4 ประตู-หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรง อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีขนาด และจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้อง ความสูงของขอบหน้าต่าง ควรสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 80 เซนติเมตร นับจากพื้น และหน้าต่างมีความกว้างและความสูงไม่น้อยกว่า 1 เมตร เพื่อให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อมได้กว้างและชัดเจน

1.5 บันได ไม่ลาดหรือชันเกินไป ควรมีความกว้างแต่ละช่วงไม่น้อยกว่า 1 เมตร ความสูงตั้งของบันไดไม่เกิน 17.5 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร บันไดทุกชั้นต้องมีลูกกรง และราวบันได มีขนาดเหมาะสมกับมือเด็ก และระยะห่างของลูกกรงต้องไม่เกิน 17 เซนติเมตร คำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ

1.6 พื้นที่ใช้สอยภายใน พื้นที่ใช้สอยต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาด ปลอดภัย และเพียงพอเหมาะสมกับการทำกิจกรรมของเด็ก โดยมีแนวทางดังนี้

1.6.1 บริเวณพื้นที่สำหรับการนอน ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก อากาศถ่ายเทได้สะดวก และอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2 เมตร ต่อเด็ก 1 คน

1.6.2 บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็ก สภาพพื้นที่ทุกห้องต้องไม่ลื่นและไม่ชื้น ควรเป็นพื้นไม้หรือวัสดุที่มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ทำความสะอาดง่าย และ

อยู่ในสภาพที่สะอาดอยู่เสมอ จักรวรรดิของ เครื่องใช้ เป็นระเบียบ และมีการยึดติดกับผนัง หรือพื้นอย่างมั่นคง

1.6.3 บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะอาดเป็นหลัก มีอากาศ ถ่ายเทได้สะดวก มีแสงสว่างเหมาะสม มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอ และเหมาะสม กับ จำนวนเด็ก

1.6.4 บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัว ต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่ สำหรับเด็กพอสมควร มีเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งที่ล้าง และเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ ถูกสุขลักษณะ โดยเน้นเรื่องความสะอาดและความปลอดภัยเป็นหลัก

1.6.5 ห้องปฐมพยาบาล ต้องแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล ตู้ยา เครื่อง เวชภัณฑ์ที่จำเป็น และขณะอยู่ในห้องปฐมพยาบาลเด็กต้องอยู่ในสายตาของครูผู้ดูแลเด็ก ตลอดเวลา

1.6.6 บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดเด็ก ต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่สำหรับ ทำความสะอาดเด็ก และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควร อย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือ และแปลง พื้นในระดับความสูงที่เหมาะสมกับเด็ก ในกรณีที่มีห้องอาบน้ำจะต้องมีแสงสว่างเพียงพอ มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก พื้นไม่ลื่น แยกเป็นสัดส่วนสำหรับเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง

1.6.7 ห้องส้วมสำหรับเด็ก ต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็กโดย เฉลี่ย 1 ที่ ต่อเด็ก 10 - 12 คน โถส้วมต้องมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก มีบานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นลงได้ ง่าย แสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก พื้นไม่ลื่น หากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอน

1.6.8 ห้องอเนกประสงค์ สำหรับใช้เป็นที่กิจกรรมพัฒนาเด็ก การรับประทานอาหาร หรือนอน คำนึงถึงความสะอาด และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของ กิจกรรม เป็นอาคารชั้นเดียวต้องมีฝ้าใต้หลังคา

1.6.9 การกำจัดสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ จัดเก็บในภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิด และนำออกไปทิ้ง ภายนอกอาคารทุกวัน

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

2.1 ภายในอาคาร

2.1.1 แสงสว่าง ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ สม่ำเสมอทั่วทั้งห้อง เอื้อต่อการ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก ไม่ควรวางให้อยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า 2-3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียดและมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก

2.2 ภายนอกอาคาร

2.2.1 รั้ว ควรมีรั้วกันบริเวณให้เป็นสัดส่วน เพื่อความปลอดภัยของเด็ก และควรมีทางเข้า-ออก ไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร

2.2.2 สภาพแวดล้อมและมลภาวะ ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ และควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละออง กลิ่น หรือเสียงที่รบกวน มีการจัดระบบสุขภาพ การระบายน้ำ การระบายอากาศ และการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม ไม่ปล่อยให้เป็นแหล่งเพาะหรือแพร่เชื้อโรค โดยเฉพาะต้องกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน

2.2.3 พื้นที่เล่นกลางแจ้ง ต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้งเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2 ตารางเมตร ต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัย และมีจำนวนเพียงพอกับเด็ก ในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้งเป็นการเฉพาะ หรือในสถานที่อื่น ๆ ได้ ควรปรับใช้ในบริเวณที่ร่มแทน โดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม

2.2.4 ระเบียง ต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า 1.5 เมตร หากมีที่นั่งตามระเบียงต้องไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ขอบระเบียงต้องสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70 เซนติเมตร กรณีที่มีอาคาร สูง 2 ชั้นขึ้นไป ควรมีลูกกรงกันเพื่อความปลอดภัยของเด็ก นอกจากนี้ควรตรวจสอบสภาพความคงทน แข็งแรง และสภาพการใช้งานให้ปลอดภัยสำหรับเด็กอยู่เสมอ

3. ด้านความปลอดภัย

3.1 มาตรการป้องกันความปลอดภัย

3.1.1 ติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัย หรือเครื่องตัดไฟภายในบริเวณอาคาร

3.1.2 ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่องต่อพื้นที่ 150 ตารางเมตร และถึงดับเพลิงติดตั้งสูงจากพื้นถึงหัวถัง ไม่เกิน 1.5 เซนติเมตร

3.1.3 ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.5 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนด จะต้องมีฝาปิดครอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้ และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง

3.1.4 หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ทำด้วยวัสดุแตกหักง่ายหรือแหลมคม หากเป็นไม้ต้องไม่มีเสี้ยนไม้ หรือเหลี่ยมคม

3.1.5 จัดให้มีตู้เก็บยา และเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับปฐมพยาบาลวางไว้อยู่ในที่สูง สะดวกต่อการหยิบใช้ และเก็บไว้ในที่ปลอดภัย ให้พ้นมือเด็ก

3.1.6 จัดให้มีวัสดุกันลื่น ในบริเวณห้องน้ำ-ห้องส้วม ที่มีลักษณะลื่น และเก็บสำรวจ พวกเคมี หรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัย ให้พื้นมือเด็ก วัสดุกันลื่นที่ใช้ในห้องน้ำ-ห้องส้วมต้องทำความสะอาดสม่ำเสมอ

3.1.7 ไม่มีหลุมหรือบ่อน้ำที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณ โดยรอบตัวอาคาร รวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม

3.1.8 มีระบบการล็อคประตูในการเข้า-ออก นอกบริเวณอาคาร สำหรับเจ้าหน้าที่ เปิด-ปิด ได้ ควรมีการตั้งสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตู สำหรับห้องครัวและที่ประกอบอาหาร ควรมีประตูเปิด-ปิด ที่ปลอดภัย เด็กเข้าไปไม่ได้

3.1.9 ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาดน้ำโรค และมีมาตรการป้องกันด้านสุขอนามัย

3.1.10 มีตู้ หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรงมั่นคง มีความสูงขนาดที่พอเหมาะกับเด็กเล็ก สำหรับสิ่งของเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กนั้นควรแยกให้พ้นจากมือเด็ก

3.2 มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน

3.2.1 มีการฝึกซ้อมสำหรับการป้องกันอุบัติภัย ไม่น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง

3.2.2 บุคลากร ได้รับการอบรมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การป้องกันอุบัติภัย และความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก

3.2.3 มีโทรศัพท์และหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินของส่วนราชการต่าง ๆ ติดไว้เพื่อติดต่อได้อย่างทันท่วงที กรณีเกิดเหตุการณ์คับขัน หรือจำเป็น ที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็ก และควรมีอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับการปฐมพยาบาลประจำไว้

3.2.4 มีสมุดบันทึกข้อมูลสุขภาพ และพัฒนาการของเด็ก

3.2.5 มีมาตรการในการรับ-ส่งเด็ก อย่างเป็นระบบ

3.2.6 มีแผนและแนวทางปฏิบัติกรณีเด็กมีเหตุฉุกเฉินที่จะต้องดำเนินการช่วยเหลือโดยด่วน

มาตรฐานที่ 4 ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็ก อายุ 2-5 ปี เป็นภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เด็ก

เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู และได้รับการศึกษาเพื่อการพัฒนาทั้งด้านร่างกายอารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัย และความสามารถของเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน
2. เพื่อพัฒนาเด็กเล็ก ให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณลักษณะ และสมรรถนะตามวัย
3. เพื่อให้เด็กสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้
4. เพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูกับวิถีชีวิตของเด็กเล็กตามบริบท และวัฒนธรรมของชุมชน สังคม ในท้องถิ่น

5. เพื่อส่งเสริมความรัก เอื้ออาทร ของสถาบันครอบครัว ชุมชน และสังคมท้องถิ่น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นสถานศึกษาและพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มาเป็นแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน ดังต่อไปนี้

1. ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย ปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรม ที่เด็กอาศัยอยู่

2. หลักการ เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล และเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท ดังนี้

- 1.ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ
- 2.พัฒนาเด็กองค์รวม โดยผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
- 3.จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีคุณภาพ

และมีความสุข

4.ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็กการบูรณาการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ให้สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดการบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาขึ้นมาจากการสำรวจความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น โดยการศึกษาเอกสารท้องถิ่นและงานวิจัย เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 2 ปีมี ดังนี้ 1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี 2) ใช้อวัยวะของร่างกายได้ประสานสัมพันธ์กัน 3) มีจิตใจร่าเริงเบิกบาน แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับวัย 4) รับรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและ

สิ่งแวดล้อมรอบตัว) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย 6) ใช้ภาษาได้เหมาะสมกับวัย 7) สนใจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 3 - 5 ปีมี ดังนี้ 1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี 2) กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน 3) มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข 4) มีคุณธรรมจริยธรรม 5) ชื่นชมและกล้าแสดงออกทางศิลปะดนตรีการ เคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย 6) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย 7) รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเป็นไทย 8) อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม 9) ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย 10) มีความสามารถในการคิด และการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย 11) มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ 12) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

3. คุณลักษณะตามวัย

3.1 คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 2 ปี

1. พัฒนาการด้านร่างกายวิ่งคล่องขึ้นแต่ไม่สามารถหยุดได้ทันที เดินถอยหลังได้ เดินขึ้นลงบันไดได้เองโดยวางเท้าทั้ง 2 ข้างบนบันไดขั้นเดียว สลับเท้าขึ้นบันไดได้เมื่ออายุอย่าง 3 ปี หยิบของชิ้นเล็ก ๆ ได้ แต่หลุดมือง่าย จับดินสอแท่งใหญ่ๆ ได้ด้วยนิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือ

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ แสดงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ด้วยคำพูด มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เมื่อได้รับการยอมรับหรือชมเชย มีความเป็นตัวของตัวเอง

3. พัฒนาการด้านสังคม เล่นร่วมกับคนอื่น แต่ต่างคนต่างเล่น เริ่มรู้จักเล่นเป็นกลุ่มกับเด็กอื่น พยายามช่วยตัวเองในเรื่องการแต่งตัว รู้จักขอและเริ่มรู้จักได้ เริ่มรู้จักรอคอย มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา มีช่วงความสนใจกับของบางอย่างได้นาน 3 - 5 นาที ชอบดูหนังสือภาพ ชอบฟังบทกลอน นิทาน คำคล้องจอง สนใจค้นคว้า สำรวจสิ่งต่าง ๆ เริ่มประโยคคำถาม อะไร สนใจสิ่งรอบตัว วางของซ้อนกันได้ 4 - 6 ชั้น

3.2 คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 3 ปี

1. พัฒนาการด้านร่างกาย กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ เขียนรูปวงกลมตามแบบได้

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดน้อยลง

3. พัฒนาการด้านสังคม รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ชอบเล่นแบบคู่ขนาน เล่นสมมติได้ รู้จักรอคอย

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา ตำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้ บอกชื่อของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ ได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองและแสดงท่าทางเลียนแบบได้ รู้จักใช้คำถาม อะไร /สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่ายๆ อยากรู้ อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

3.3 คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 4 ปี

1. พัฒนาการด้านร่างกาย กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ รับลูกบอลด้วยมือทั้งสอง เดินขึ้น บันไดสลับเท้าได้ เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ กระดาษกระเจิงไม่ชอบอยู่เฉย

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น ชอบทำทนายผู้ใหญ่ ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ

3. พัฒนาการด้านสังคม แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง เล่นร่วมกับคนอื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง แบ่งของให้คนอื่น เก็บของเล่นเข้าที่

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเอง หลังจากได้รับคำแนะนำ สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างสร้างสรรค์ โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”

3.4 คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 5 ปี

1. พัฒนาการด้านร่างกาย สามารถปฏิบัติกิจกรรมทางด้านร่างกายได้อย่างคล่องแคล่วและมั่นคง

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ – จิตใจ แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

3. พัฒนาการด้านสังคม ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้ มีมารยาทในสังคมที่งดงามมีจิตอาสา

4. พัฒนาการด้านสติปัญญา สามารถคิดวิเคราะห์ ตั้งเคราะห์เป็นและสร้างสรรค์งานตามศักยภาพ

4. การจัดประสบการณ์

4.1 การจัดประสบการณ์เด็กอายุ 2 ปี เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากการเล่นและทำกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม ได้พัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา

1. หลักการจัดประสบการณ์ ควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญต่อไปนี้

- (1) เลี้ยงดูเด็กให้มีสุขภาพที่ดีและปลอดภัย
- (2) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กด้วยวาจาและท่าทีที่อบอุ่นเป็นมิตร
- (3) ให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ความต้องการและพัฒนาการของเด็ก
- (4) จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ตามวัยของเด็ก
- (5) ประเมินการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
- (6) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนา

เด็ก

2. แนวทางการจัดประสบการณ์เด็กอายุ 2 ปี ดังนี้

- (1) ดูแลสุขภาพอนามัยและความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจ
- (2) สร้างบรรยากาศความรัก ความอบอุ่น และความมั่นคงทางอารมณ์
- (3) จัดประสบการณ์ตรง ให้เด็กได้เลือกลงมือทำและเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง

5 ผ่านการเล่น

- (4) เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดลอมต่าง ๆ รอบตัว
- (5) จัดสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้และของเล่นที่สะอาด ปลอดภัย
- (6) ใช้การสังเกตและติดตามการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง
- (7) ให้ครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การ

เรียนรู้ให้กับเด็ก

4.2 การจัดประสบการณ์เด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

1. หลักการจัดประสบการณ์ ควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญต่อไปนี้

- (1) ผ่านการเล่นและทำกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
- (2) เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
- (3) จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต
- (4) จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องของการจัดประสบการณ์
- (5) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2. แนวทางการจัดประสบการณ์เด็กอายุ 2 ปี ดังนี้

- (1) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
- (2) จัดประสบการณ์ให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5
- (3) จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ
- (4) จัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง
- (5) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นใน บรรยากาศที่อบอุ่น
- (6) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย
- (7) จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน

ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม

- (8) นำชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์
- (9) ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลของเด็กเป็นรายบุคคลและการวิจัยในชั้นเรียน

5. การบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร แบ่งออกเป็น 10 ด้าน ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร
2. ด้านการจัดประสบการณ์/การจัดกิจกรรมประจำวัน
3. ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์
4. ด้านสื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้
5. ด้านการวัดผลและประเมินผล

6. ด้านการนิเทศการศึกษา
7. ด้านการวิจัยในชั้นเรียน
8. ด้านโภชนาการ
9. ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมวันสำคัญต่าง/โครงการที่ส่งเสริมผู้เรียน)
10. ด้านการประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มาตรฐานที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนทุกภาคส่วน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2545 มาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริม ความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรรัฐสถาบันการศึกษา และศาสนาสถาน สามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ
 - 1) ให้คำแนะนำปรึกษาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โครงการพัฒนาต่างๆ ตามแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 2) ให้คำแนะนำปรึกษา สนับสนุนทรัพยากรในการทำกิจกรรม เช่น ศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกระบบสถานศึกษา
 - 3) ให้คำแนะนำหรือมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 4) ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ชุมชนท้องถิ่นได้ทราบ
2. ด้านอาคารสถานที่
 - 1) พัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร
 - 2) เฝ้าระวังดูแลความปลอดภัยและทรัพย์สินภายใน

3. ด้านงบประมาณ

ระดมทรัพยากรสนับสนุนการพัฒนาอาคารสถานที่ บุคลากร สื่อ วัสดุอุปกรณ์ กิจกรรม อาหารเสริม อาหารว่าง อุปกรณ์กีฬา และอื่น ๆ

4. ด้านบุคลากร

- 1) ให้คำปรึกษาแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน ในการดำเนินงานและการพัฒนาบุคลากร
- 2) ร่วมในการอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ดูแลความปลอดภัยเด็กเล็ก

5. ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

- 1) จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้าน
- 2) จัดทำสมุดสื่อสารระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครอง
- 3) จัดทำป้ายนิเทศให้ความรู้กับผู้ปกครอง
- 4) จัดให้มีมุมเรียนรู้ผู้ปกครอง
- 5) จัดกิจกรรมการแสดงของเด็กเข้าร่วมในโอกาสต่างๆ
- 6) จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ นวัตกรรม สื่อการเรียนและผลงานเด็ก
- 7) ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น
- 8) เข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่สาธารณะ
- 9) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้บริการชุมชน เกี่ยวกับอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ และให้บริการด้านอื่น ๆ แก่ชุมชน ได้ ดังนี้

1. ด้านอาคารสถานที่
2. ด้านวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ
3. ด้านวิชาการ สารสนเทศและแหล่งเรียนรู้
4. ด้านการเผยแพร่ความรู้ให้กับชุมชน
5. ด้านการให้บริการสาธารณะ

การส่งเสริมสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากชุมชน

1. การสนับสนุนวัสดุ สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ต่างๆ
2. บริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ
3. ให้ความรู้โดยปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชน หรือจากเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ
4. ให้การสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
5. ให้ข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มาตรฐานที่ 6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานในการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยอย่างครอบคลุม กว้างขวาง เป็นพื้นฐานของการศึกษา เพื่อพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้ง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู ผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค โดยมีวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย
2. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีศักยภาพในการพัฒนาเด็ก
3. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานด้านพัฒนาเด็กปฐมวัยระหว่าง หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

แนวทางปฏิบัติงาน

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดประชุมหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดแผนความร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็ก
2. จัดทำแผนงาน ปฏิทินงาน แนวทางการปฏิบัติงานตามกำหนดการ
3. ส่งแผนงานและปฏิทินงานให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด พิจารณาเห็นชอบ
4. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. ดำเนินการตามแผนงานและปฏิทินงานที่กำหนดไว้
6. สรุปและรายงานผลการดำเนินงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด การส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานผู้จัดศึกษาปฐมวัยมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตามศักยภาพ ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานพัฒนาเครือข่าย ประเมินผลการพัฒนา สนับสนุนให้บุคลากร ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความก้าวหน้าในวิชาชีพและมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ (กรม ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, มาตรฐานการจัดการศึกษาท้องถิ่น, 5-24)

2.3. แนวคิดเกี่ยวกับหุ้นส่วนทางสังคม และการมีส่วนร่วม

แนวความคิดการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนประกอบด้วยความครอบคลุมในระดับสูง ซึ่งมีนัย ของการให้ความหมายต่อประเด็นความขัดแย้งและการเจรจาซึ่งกัน การร่วมมือแบบหุ้นส่วน สามารถถูกนิยามได้คือ ลักษณะของแบบแผนที่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างผู้ดำเนินการที่มีจำนวน มากกว่าหนึ่งกลุ่ม หรือกล่าวได้อีกแบบว่าเป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้ดำเนินการร่วมกันเพื่อ นำไปสู่วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ถ้าการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนนับเป็นการ ฟื้นฟูเมือง (Regeneration) ที่มีความยั่งยืนอย่างประสบผลสำเร็จ เกณฑ์ที่แตกต่างที่จำเป็นสำหรับ การมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนอาจจะนิยามได้ว่ากลุ่มผู้ดำเนินการด้านต่างๆ มีร่วมกันทำงาน โดยมี เป้าหมายของการสร้างประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นทางสังคมและไม่สามารถดำเนินการได้เพียงผู้ดำเนินการ กลุ่มเดียว (Mackintosh, 1992) สามารถนิยามได้ภายใต้เงื่อนไขว่าแต่ละผู้ดำเนินการมีทรัพยากรที่ เพียงพอโดยตนเองผ่านโครงการฟื้นฟูเมืองที่ประสบผลสำเร็จ

การใช้เกณฑ์การเพิ่มผลประโยชน์ทางสังคมโดย Mackintosh (1992) อยู่บนพื้นฐานของ เงื่อนไข 2 ทฤษฎี ซึ่งได้สร้างขึ้นจากการทบทวนทฤษฎีที่เกี่ยวกับการร่วมมือแบบหุ้นส่วน ดังนี้

1) ขอบเขตสำหรับการร่วมมือแบบหุ้นส่วนถูกนิยามโดยบริบทของการทำงานร่วมกันที่ เกิดขึ้นจากหุ้นส่วนที่แตกต่างกัน สิ่งนี้หมายถึงการนำไปสู่ประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้ดำเนินการ ที่ทำงานร่วมกันมากกว่าแยกกันดำเนินการ

2) เงื่อนไขการร่วมมือแบบหุ้นส่วนของกลุ่มผู้ดำเนินการที่หลากหลายถูกจำแนกความ แตกต่างโดยความซับซ้อน โดยความเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องท้องถิ่นในการฟื้นฟูเมือง ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากในการระบุผู้มีส่วนร่วมสำคัญท้องถิ่นให้เกิดขึ้น และสิ่งที่ตามมาคือการระบุ ความจำเป็นทางสังคมของพื้นที่นั้น

ขณะนี้สิ่งหนึ่งที่เป็นที่ควรระวังเกี่ยวกับแนวคิดด้านการร่วมมือแบบหุ้นส่วน คือ ไม่ได้มี การดำเนินการอย่างง่ายที่จะมีการดำเนินการร่วมกันทางด้านทักษะ แรงงานและทรัพยากร การ ร่วมมือแบบหุ้นส่วนเป็นเหตุปัจจัยหลักที่ทำนายและก่อให้เกิดสิ่งที่คาดหวังสูง เช่น การเสริมแรง (Empowerment) ได้กับชุมชน ถ้าความคาดหวังนี้นับเป็นสิ่งที่จริงจัง การร่วมมือแบบหุ้นส่วน ต้องการการเปลี่ยนแปลงเชิงกระบวนการขององค์กรและการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของการ ทำงานที่ขึ้นอยู่กับระดับความเข้มข้นของการเปลี่ยนแปลง

การร่วมมือแบบหุ้นส่วนสามารถมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้ (Lowndes et al., 1997; Skelcher, 1996) การร่วมมือแบบหุ้นส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมแบบอาสาสมัครหรือการมีส่วนร่วมที่ถูกกำหนดเอาไว้ การมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนอาจมีแนวโน้มมาจากพื้นฐานของความเป็นทางการ เกี่ยวข้องกับรูปแบบลักษณะเชิงโครงสร้างแบบบริษัทหรือคณะกรรมการการร่วมมือแบบหุ้นส่วน ดังนั้นการร่วมมือแบบหุ้นส่วนจะมีขอบเขตที่ชัดเจนของกลุ่มผู้เป็นสมาชิก การดำเนินการของการร่วมมือแบบหุ้นส่วนอาจมีแนวโน้มไปสู่รูปแบบทางการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการด้วยเช่นกัน ในช่วงเวลาของการประชุมและการทำความเข้าใจ สิ่งที่ต้องทำก่อนสำหรับความสำเร็จในการร่วมมือแบบหุ้นส่วนคือการทำข้อตกลงร่วมกันและความเกี่ยวข้องสำหรับภาคส่วนต่าง ๆ และความสามารถในการประนีประนอม เพื่อที่จะเกิดผลลัพธ์อย่างประสบความสำเร็จ เช่น การติดต่อที่บ่อยขึ้น ความเชื่อใจกันมากขึ้น ความเอาใจใส่ซึ่งกัน ความน่าเชื่อถือ การเปิดใจซึ่งกัน และความซื่อสัตย์จริงใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ที่กล่าวมานับเป็นสิ่งที่สำคัญต่อกระบวนการฟื้นฟูเมือง (Docklands Forum, 1996 and 1997) อย่างไรก็ตามหลักการเหล่านี้ทั้งหมดนับเป็นเรื่องยากที่จะทำให้สำเร็จ และนับเป็นเรื่องง่ายที่จะทำให้การร่วมมือแบบหุ้นส่วนเสี่ยงต่อความล้มเหลว Peck and Tickell (1994) ได้บอกเป็นนัยว่าการร่วมมือแบบหุ้นส่วนได้กำหนดความสมดุลทางอำนาจในเชิงสถาบันและเชิงการเมืองเข้าไว้ด้วยกันที่อยู่ภายใต้ความแตกต่างของประเภทการร่วมมือแบบหุ้นส่วน และความแตกต่างของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่หยิบยื่นให้กันในการดำเนินการ

2.3.1 แนวคิดการเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา

หุ้นส่วนการศึกษาความหมายของหุ้นส่วนการศึกษา จากพจนานุกรมของเว็บสเตอร์ ให้ความหมายของหุ้นส่วนการศึกษาไว้ว่า หมายถึง สถานะหรือเงื่อนไขของสิ่งทำให้เกิดหุ้นส่วน คือ การมีส่วนร่วมหรือความสัมพันธ์หรือการเชื่อมความสัมพันธ์ของหุ้นส่วน ได้แก่ ความสนใจร่วมกัน การร่วมมือกัน หรือความสัมพันธ์ภายในบริบท ที่ผูกมัดเชื่อมโยงสมาชิกที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านความคิด บทบาท หน้าที่เข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการที่สมาชิกแต่ละคนสามารถเสนอความคิดเห็นในสิ่งที่ตนเองสนใจต่อมวลสมาชิกคนอื่น ๆ โดยไม่ทำความเป็นหุ้นส่วนนั้นเกิดความสั่นคลอนหรือล่มสลาย

บาสเดียนี (1993 : 104 – 105) ให้ความหมายของหุ้นส่วนการศึกษาว่า หมายถึง ความเป็นหุ้นส่วนการศึกษาใน 3 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 ความเป็นหุ้นส่วนในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ การเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกันและความเต็มใจที่จะมีการปรึกษาหารือ การต่อรอง ซึ่งครอบคลุมไปถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การมีความ

รับผิดชอบร่วมกัน มีทักษะการตัดสินใจ และความรับผิดชอบในภารกิจที่ได้รับด้านมอบหมาย

มิติที่ 2 ด้านการแปลงนโยบายไปสู่ประสิทธิภาพของการปฏิบัติ หมายถึง การมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการดำเนินงาน ความรู้สึกว่ามีพลังอำนาจ มีความสมดุลในการวินิจฉัยสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างเท่าเทียมกันและความมีใจที่รับผิดชอบร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้ภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

มิติที่ 3 ด้านกระบวนการสื่อสารและความต้องการที่จะเชื่อมโยงการพูดกับการกระทำว่าประสิทธิภาพของความเป็นหุ้นส่วนสามารถสังเกตได้จาก

1. การลงมือกระทำในสิ่งต่าง ๆ ไม่ใช่เป็นเพียงการพูดในสิ่งที่จะกระทำ
2. ความต้องการที่จะพูดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ควรคำนึงถึงเสมอว่าเรื่องนั้นมีคนอื่นที่ความเห็นไม่ตรงกับเรา
3. รับฟังข้อเสนอแนะและความเห็นจากผู้อื่น
4. การพูดนั้นจะต้องเปี่ยมไปด้วยความรับผิดชอบเรื่องที่จะทำทั้งเรื่องส่วนตัว และของส่วนร่วม

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หุ้นส่วนการศึกษาหมายถึง การมีส่วนร่วมหรือความสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคลที่มีแนวคิด วัตถุประสงค์และเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมรับผิดชอบและกำหนดแนวปฏิบัติที่ต้องรับรู้ร่วมกันในการจัดการศึกษา

เป้าหมายของหุ้นส่วนการศึกษา โปสเตอร์และเคย์ (1988 : 56 – 61; อ้างถึงใน นิพนธ์ เสือก้อน. 2545 : 45) กล่าวว่าเป้าหมายของความเป็นหุ้นส่วน คือ ความพยายามของกลุ่มบุคคลที่จะขอรับความคิดเห็นในการจัดการศึกษาร่วมกันเพื่อให้เกิดการริเริ่มและร่วมกันดำเนินการจัดการศึกษาในรูปของกิจกรรม โครงการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จของการจัดการศึกษาและความเป็นหุ้นส่วนที่ถูกสร้างขึ้น จะช่วยให้นักการศึกษาได้มีโอกาที่จะวางแผนกระบวนการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของในภารกิจ (Task ownership) เท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดความชำนาญการในงานที่ได้กระทำร่วมกันอีกด้วย และจุดแข็งที่สำคัญอีกประการหนึ่งของแนวคิดของความเป็นหุ้นส่วน คือ เกิดการค้นพบโดยการเรียนรู้ถึงวิธีการทำงานในแนวทางที่ดีที่สุดร่วมกัน โปสเตอร์และเคย์จึงได้สรุปเป้าหมายของความเป็นหุ้นส่วนว่าเป็นเรื่องความเสมอภาค (Equals) ของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ (Share) ความคิด (Concepts) ทักษะ (Skills) และกระบวนการพัฒนาร่วมกัน (Development) สำหรับความเป็นหุ้นส่วนที่เกิดขึ้นในสถานศึกษานั้น โปสเตอร์และเคย์กล่าวว่า ไม่ได้เกิดเฉพาะบุคลากรของสถานศึกษาเท่านั้นแต่จะต้องมีชุมชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในกระบวนการพัฒนางานด้วย ดังนั้นการพัฒนาองค์การ (Organizational

development) โดยใช้หลักของความเป็นหุ้นส่วนจึงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวเพราะมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย

บาสเดียนี (1993 : 104; อ้างถึงใน นิพนธ์ เสือก้อน.2545 : 46) ได้สรุปเป้าหมายของความเป็นหุ้นส่วนว่าเป็นความสัมพันธ์ในการทำงานที่ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ การเคารพ นับถือซึ่งกันและกันและความเต็มใจที่จะให้คำปรึกษาหารือที่ว่าความเป็นหุ้นส่วนนั้นจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการปฏิบัติที่เกิดจากการตัดสินใจ ความเท่าเทียมกันและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ บาสเดียนี จึงได้สรุปความสัมพันธ์ที่มีลักษณะของความเป็นหุ้นส่วนจะต้องประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในอำนาจ (Sharing of power) ความรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของ ความสัมพันธ์ที่มีต่อกันที่เกิดจากการผนึกกำลังร่วมกัน การได้มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายบนพื้นฐานของความต้องการร่วมกัน และความผูกพันที่เกิดจากภารกิจที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน

แพตเทอร์สัน (1998 : 284) กล่าวว่า เป้าหมายของความเป็นหุ้นส่วน มีจุดเน้นที่ความสัมพันธ์นั้นจะต้องมีความเป็นธรรมชาติ มีความเปิดเผย และมีความภาคภูมิใจในการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องเคารพนับถือกัน และมีภารกิจในการเรียนรู้ร่วมกัน

โครบ (1990 : บทคัดย่อ) ได้สรุปเป้าหมายของความเป็นหุ้นส่วนว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบกับการจัดการศึกษากับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานนั้น ซึ่งประกอบด้วยบุคคลในวงการธุรกิจ การศึกษา การศึกษาขั้นสูง ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน และได้สังเคราะห์ความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาในมิติไว้ 3 ประการดังนี้ ประการแรก ระดับของความเกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ระดับคือ ขึ้นให้การสนับสนุน (Support) ขึ้นให้ความร่วมมือ (Cooperation) ขึ้นมีส่วนร่วมดำเนินการ (Collaboration) ประการที่สอง โครงสร้างของความเป็นหุ้นส่วนแบ่งเป็น 3 แบบ คือ แบบพื้นฐาน (Simple) แบบซับซ้อนปานกลาง (Moderately complex) และแบบซับซ้อน (Complex) ประการที่สาม ประเภทของความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา แบ่งเป็น 6 ประเภท คือ หุ้นส่วนในการให้บริการพิเศษ หุ้นส่วนในห้องเรียน หุ้นส่วนในการฝึกอบรมและพัฒนาครู หุ้นส่วนในการบริหาร หุ้นส่วนในการยกระดับการศึกษา และหุ้นส่วนในการกำหนดนโยบาย

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หุ้นส่วนการศึกษา มีเป้าหมายสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่กำกับ ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา ลงแรงในการบริหารและการจัดการศึกษาและร่วมรับผลประโยชน์และความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

2.3.2 แนวคิดการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม (Social Partnership)

แนวคิดการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม (Social Partnership) มีวิวัฒนาการมาจากภาคธุรกิจในยุคทศวรรษ 1970 และขยายเข้าสู่ภาคส่วนต่าง ๆ คือ ภาครัฐ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชน ในการดำเนินงานร่วมกันทางด้านสังคมในทศวรรษ 1980 มีวิธีการที่เริ่มจากต่างคนต่างทำ ผู้การเป็นเครือข่าย พันธมิตร และพัฒนาสู่การเป็นหุ้นส่วนทางสังคม โดยแต่ละหุ้นส่วนมีแรงจูงใจผลักดันเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่แตกต่างกันออกไป ในประเทศไทยมีการเริ่มนำแนวคิดการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมมาใช้ในแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540-2544) (นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์, 2551)

หุ้นส่วนทางสังคมตามความหมายของ Officer of Chief Research, Scottish Executive (2000, pp.6-7 อ้างถึงใน นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์, 2551, น.43) หมายถึง การรวมตัวกันของตัวแทนจากกลุ่มบุคคล หรือจากองค์กรที่ทำงานด้านสังคม (Civil Society) และยังรวมไปถึงภาคส่วนอื่นที่ต้องการเข้าร่วมทำงานเป็นหุ้นส่วนในงานเพื่อสังคมงานใดงานหนึ่ง โดยอาจเป็นการทำงานร่วมกันด้านการกำหนดนโยบาย หรือการนำนโยบายสู่การปฏิบัติซึ่งการร่วมงานกันนี้ได้หลายระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น ภูมิภาคหรือระดับประเทศ เป็นการทำงานที่หุ้นส่วนทุกฝ่ายรวมตัวกันด้วยเหตุผลที่เฉพาะเจาะจงที่อยากจะร่วมดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้งเป็นความพยายามที่จะร่วมกันแสวงหาวิธีการใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือการจัดบริการ เพื่อการพัฒนาสังคม และที่สำคัญเป็นการรวมตัวกันของแต่ละภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ (Public Sector) เอกชน (Private Sector) ภาคประชาสังคม (Civil Society)

ความจำเป็นหุ้นส่วนทางสังคม โดยภาพรวมหมายถึง การรวมตัวกันของตัวแทนจากกลุ่มบุคคลในชุมชน หรือมาจากองค์กรภาคส่วนต่าง ๆ เป็นการประสานความร่วมมือการก่อตั้งหรือรวมเป็นหนึ่งเดียวกันของคนตั้งแต่ 2 คน หรือ 2 องค์กรขึ้นไป มีความร่วมมือกัน เป็นการรวมตัวกันของตัวแทนจากกลุ่มในชุมชน หรือจากองค์กรภาคส่วนต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาเพื่อสาธารณประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการกำหนดนโยบาย หรือการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ จัดทำและการบริหารโครงการหรือกิจกรรม โดยมีเป้าหมายร่วมกัน รู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ตระหนักถึงคุณค่าในงานที่ทำร่วมกัน มีการแบ่งปันความรับผิดชอบ และทรัพยากรระหว่างกัน การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร ความเสี่ยง รวมทั้งผลประโยชน์ต่าง ๆ ร่วมกันอย่างเต็มใจและมีความพึงพอใจ ซึ่งการเป็นหุ้นส่วนนี้สมาชิกหรือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกกระบวนการ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมพิจารณาปัญหา ร่วมตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีที่สุด และร่วมลงมือดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

ประเภทของความเป็นหุ้นส่วน แบ่งตามข้อตกลง ได้แก่

1. Partnership Agreement หรือการเป็นหุ้นส่วนตามข้อตกลงต่าง ๆ ของการเป็นหุ้นส่วนแบบที่เป็นเอกสารที่เขียนไว้อย่างเป็นทางการ มีรายละเอียดบอกอย่างชัดเจน บอกถึงเป้าหมาย กิจกรรม และความรับผิดชอบของผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคน

2. Partnership Activities หรือการเป็นหุ้นส่วนการกระทำ เป็นลักษณะของการจัดการอย่างไม่เป็นทางการ ความสัมพันธ์ในการทำงาน ไม่ต้องบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

3. Memorandum of understanding (MOU) หรือบันทึกความเข้าใจเป็นการตกลงที่มีเอกสารเขียนไว้อย่างเป็นทางการ ซึ่งไม่ได้จำกัดขอบเขตไว้เฉพาะสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การผลิผลผลิตที่สามารถวัดได้

แนวคิดหุ้นส่วนทางสังคม (Social Partnership) พัฒนามาจากแนวคิดการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ Begona Vilaplana. (1998) ได้กล่าวว่าความร่วมมือแบบหุ้นส่วนมีนัยต่อประเด็นความขัดแย้งและการเจรจาซึ่งกันและกัน การร่วมมือแบบหุ้นส่วน คือ ลักษณะของแบบแผนความสัมพันธ์ที่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างผู้ดำเนินการที่มีจำนวนมากกว่าหนึ่งกลุ่มเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ถ้าการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนเพื่อการสร้างสรรค์พัฒนาเมือง (Regeneration) หรือพัฒนาสังคมให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน จะใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกัน คือ กลุ่มผู้ดำเนินการด้านต่าง ๆ ร่วมกันทำงานโดยมีเป้าหมายของการสร้างสรรค์ประโยชน์ทางสังคมเพิ่มขึ้นและไม่สามารถดำเนินการได้เพียงผู้ดำเนินการกลุ่มเดียว (Mackintosh, 1992) ภายใต้งื่อนไขของผู้ดำเนินการมีทรัพยากรที่เพียงพอ การใช้เกณฑ์การเพิ่มผลประโยชน์ทางสังคม อยู่บนพื้นฐานของเงื่อนไข 2 ทฤษฎี (Mackintosh, 1992) ที่เกี่ยวกับการร่วมมือแบบหุ้นส่วน ดังนี้

(1) ขอบเขตสำหรับการร่วมมือแบบหุ้นส่วน ถูกนิยามโดยบริบทของการทำงานร่วมกันที่เกิดขึ้นจากหุ้นส่วนที่แตกต่างกัน สิ่งนี้หมายถึงการนำไปสู่ประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มผู้ดำเนินการที่ทำงานร่วมกันมากกว่าแยกกันดำเนินการ

(2) เงื่อนไขการร่วมมือแบบหุ้นส่วน ของกลุ่มผู้ดำเนินการที่หลากหลายถูกจำแนกความแตกต่างโดยความซับซ้อน โดยความเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากในการระบุผู้มีส่วนร่วมสำคัญ และระบุความจำเป็นทางสังคมของพื้นที่นั้น

แนวคิดด้านการร่วมมือแบบหุ้นส่วน คือ ไม่ได้มีการดำเนินการอย่างง่ายเพราะจะมีที่ดำเนินการร่วมกันทางทักษะ แรงงาน และทรัพยากร การร่วมมือแบบหุ้นส่วนเป็นเหตุปัจจัยหลักที่ท้าทายและก่อให้เกิดสิ่งที่คาดหวังสูง เช่น การเสริมแรง (Empowerment) ให้กับชุมชน ถ้าความคาดหวังนี้เป็นสิ่งที่จริงจัง การร่วมมือแบบหุ้นส่วนต้องการการเปลี่ยนแปลงเชิงกระบวนการ

ขององค์กรและการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของการทำงานที่ขึ้นอยู่กับระดับความเข้มข้นของการเปลี่ยนแปลง

การร่วมมือแบบหุ้นส่วน เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ (Lawnders et al.,1997;Skelcher,1996) ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมแบบอาสาสมัครหรือการมีส่วนร่วมที่ถูกกำหนดเอาไว้ การมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนอาจมีแนวโน้มมาจากพื้นฐานของความเป็นทางการ เกี่ยวข้องกับรูปแบบลักษณะเชิงโครงสร้างแบบบริษัทหรือคณะกรรมการการร่วมมือแบบหุ้นส่วน ดังนั้น การร่วมมือแบบหุ้นส่วนจะมีขอบเขตที่ชัดเจนของกลุ่มผู้เป็นสมาชิก การดำเนินการของการร่วมมือแบบหุ้นส่วนอาจมีแนวโน้มไปสู่รูปแบบทางการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการด้วยเช่นกัน ในช่วงเวลาของการประชุมและการทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องทำก่อนสำหรับความสำเร็จในการร่วมมือแบบหุ้นส่วน คือ การทำข้อตกลงร่วมกันและความเกี่ยวข้องสำหรับภาคส่วนต่าง ๆ และความสามารถในการประนีประนอม เพื่อที่จะเกิดผลลัพธ์อย่างประสบความสำเร็จ เช่น การติดต่อที่บ่อยขึ้น ความเชื่อใจกันมากขึ้น ความเอาใจใส่กัน ความน่าเชื่อถือ การเปิดใจกัน และความซื่อสัตย์จริงใจ สิ่งเหล่านี้ นับเป็นสิ่งที่สำคัญต่อกระบวนการพัฒนาสังคม (Docklands Forum,1996 and 1997) อย่างไรก็ตาม หลักการเหล่านี้นับเป็นเรื่องยากที่จะทำให้สำเร็จและนับเป็นเรื่องง่ายที่จะทำให้การร่วมมือแบบหุ้นส่วนเสี่ยงต่อความล้มเหลว Peck and Tickell (1994) ได้บอกเป็นนัยว่าการร่วมมือแบบหุ้นส่วนได้กำหนดความสมดุลทางอำนาจในเชิงสถาบันและเชิงการเมืองเอาไว้ด้วยกัน ภายใต้ความแตกต่างของประเภทการร่วมมือแบบหุ้นส่วนและความแตกต่างของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่หยิบยื่นให้กันในการดำเนินการ

เพ็ญแข ลากยั้ง (2552) ได้ศึกษาเรื่อง “ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐและเอกชนในระบบสุขภาพ : แนวคิด หลักการ และประสบการณ์ต่างประเทศ” โดยรับการสนับสนุนจาก สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย(สวปก.) พบความหมายของความเป็นหุ้นส่วน ดังนี้

หุ้นส่วน (Partnership) เป็นรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ผู้แสดงบทบาท (actor) อย่างน้อย 2 ฝ่ายตกลงใจเข้ามาเป็นหุ้นส่วนกัน มีบทบาทและหลักการที่ตกลงร่วมกัน เพื่อการบรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกัน โดยร่วมกันจัดหาทรัพยากรและความเชี่ยวชาญ ร่วมกันรับผิดชอบในการดำเนินงานและหนี้สิน/เฉลี่ยความเสี่ยง/และแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้หุ้นส่วนแต่ละฝ่ายยังคงค่านิยม (value) และอัตลักษณ์ (identity) ของฝ่ายตนไว้ได้จากการต่อรองเพื่อให้เกิดผลดีกับฝ่ายตนมากที่สุด

ชวลีกร (ด้านยุทธศิลป์. 2554) ได้ศึกษาเรื่อง “การสร้างเสริมสุขภาพหุ้นส่วนสุขภาพ และการเสริมสร้างพลังอำนาจในชุมชน (Health Promotion, Partnership and Empowerment in the Community) โดยกล่าวว่าการสร้างเสริมสุขภาพไม่ได้เกิดขึ้นจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งตาม

ลำพัง แต่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องประสานความร่วมมือกัน ทำงานร่วมกันกับชุมชนในการพัฒนาสุขภาพประชาชนเพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองทางสุขภาพได้ การทำงานสร้างเสริมสุขภาพถือเป็นการลงทุนทางสุขภาพ เป็นการสร้างทุนทางสังคมและเป็นการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในการสนับสนุนการมีสุขภาพะสูงสุดของประชาชน หุ่นส่วนสุขภาพระหว่างชุมชนกับบุคลากรด้านสุขภาพเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างเสริมสุขภาพซึ่งต้องมีการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความตระหนักและเข้าใจปัญหาของชุมชนตนเอง และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยพยาบาลชุมชนสามารถส่งเสริมให้ประชาชนเพิ่มความสามารถในการดูแลตนเองและจัดการกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ เสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนและเสริมสร้างพลังอำนาจให้ประชาชน

หลักการของหุ่นส่วนทางสังคม

นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์ (2551) ได้สรุปหลักการสำคัญของหุ่นส่วนทางสังคม ทั้งหมด 6 ข้อ ดังนี้

- 1) จุดมุ่งหมายทางสังคม (Social aims) หุ่นส่วนทุกฝ่ายควรรวมตัวกันด้วยเหตุผลเฉพาะเจาะจงที่อยากจะร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่จะเกิดประโยชน์ต่อสังคม
- 2) นวัตกรรม (Innovation) หุ่นส่วนทางสังคมนั้นมาร่วมงานกันเพื่อร่วมกันสรรหา วิธีการใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือจัดบริการ เพื่อพัฒนางานด้านสังคม และเปิดโอกาสใหม่ๆ ขึ้น
- 3) ความหลากหลายของภาคฝ่าย (Multi-constituency) หุ่นส่วนทางสังคมจะมาจากกรรวมตัวกันตั้งแต่ 2 ภาคฝ่ายขึ้นไป จากภาคฝ่าย ดังต่อไปนี้
 - ภาครัฐ (Public sector) ไม่ว่าจะเป็นส่วนภูมิภาคระดับท้องที่ ส่วนกลางในระดับชาติ หรือระดับนานาชาติ
 - ภาคเอกชน (Private sector) ตั้งแต่ระดับธุรกิจรายเดียว ไปจนถึงการรวมตัวในอุตสาหกรรมเดียวกัน
 - ภาคประชาสังคม (Civil society) ตั้งแต่ระดับชุมชนในท้องถิ่น กลุ่มสหกรณ์ หน่วยงานด้านวิชาการ ไปจนถึงองค์การพัฒนาเอกชน หรือ NGO
- 4) ความสมัครใจ (Voluntary) การรวมตัวกันเป็นหุ่นส่วนทางสังคมควรจะต้องเกิดจากความสมัครใจของแต่ละภาคฝ่าย มากกว่าการที่ต้องเข้าร่วมงานกันตามคำสั่ง คำขอ หรือแบบเลี้ยงไม่ได้
- 5) ผลประโยชน์ร่วมกัน และการร่วมทุน (Mutual benefit and shared investment) คือ

แต่ละภาคฝ่ายมีการแบ่งปันทรัพยากร รวมไปถึงความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ในการดำเนินงานร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันก็มีการแบ่งปันในผลประโยชน์ หรือความสำเร็จในเรื่องนั้น ๆ ร่วมกัน

6) ผลลัพธ์ที่มากกว่า (Alchemical effect) แต่ละหุ้นส่วนทางสังคมต่างร่วมงานกันเพื่อต้องการให้ได้ผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่ออกมาดีกว่าการแยกกันทำงาน เนื่องจากการรวมตัวกันก่อให้เกิดการบูรณาการขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการดำเนินงาน เช่น ความรู้ บุคลากร สมรรถนะขององค์กร

ประโยชน์ของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม

นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์ (2551) ได้สรุปประโยชน์ของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม มีดังนี้

- 1) การประสานความร่วมมือในการพัฒนานโยบาย โครงการ และกิจกรรมระหว่างกันเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายของงานมากยิ่งขึ้น
- 2) เป็นการรวบรวมเอาบุคลากรที่มีทักษะความรู้ รวมไปถึงทรัพยากรต่าง ๆ และงบประมาณระหว่างองค์กรเข้ามารวมกัน
- 3) เกิดการแลกเปลี่ยนและเพิ่มพูนแนวความคิดใหม่ๆ หรือสร้างสรรค์โครงการกิจกรรมใหม่ๆ มากยิ่งขึ้น
- 4) เป็นการกระจายและแบ่งปันความเสี่ยงระหว่างกัน ในกรณีการจัดทำกิจกรรมทดลองรูปแบบใหม่ๆ หรือโครงการนำร่องต่าง ๆ
- 5) เพิ่มโอกาสในการได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรเพิ่มเติมจากองค์กร หรือหน่วยงานภายนอกหุ้นส่วน เช่น ภาคธุรกิจเอกชน
- 6) เสริมศักยภาพในการต่อช่องทางด้านการเมือง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อโครงการความร่วมมือมากยิ่งขึ้น

หุ้นส่วนทางสังคมระหว่างโรงเรียนและครอบครัวในระบบการศึกษาปฐมวัย

ในสังคมตะวันตก รูปแบบของความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและครอบครัวที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมซึ่งมีนัยว่าการศึกษาเป็นเรื่องของความร่วมมือ สิทธิและความเท่าเทียมกันในการสร้างคุณภาพการศึกษา การเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเป็นความร่วมมือแบบพิเศษระหว่างพ่อแม่กับโรงเรียนที่โดดเด่นด้วยความเชื่อมั่น มีเป้าหมายร่วมกัน มีค่านิยมการมีส่วนร่วมโดยสมัครใจและมีความต่อเนื่องของการดำเนินการ ตลอดจนความรับผิดชอบร่วมกันต่อผลของการศึกษา กล่าวได้ว่าเป็นความร่วมมือในฐานะทีมเดียวกัน (Zagir A. Latipov, Svetlana S. Bykova and Maria P. Zhigalova, 2016)

หน่วยงานทางด้านการศึกษาในประเทศรัสเซียได้ค้นพบว่าการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของโรงเรียนอนุบาล สถาบันเกี่ยวกับการศึกษาและครอบครัว ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการแก้ปัญหาทางการศึกษาของเด็กๆ กล่าวคือ การเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการศึกษาได้นำไปสู่การค้นพบรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพของการทำงานด้านการศึกษาโดยอ้างถึงการทำงานในรูปแบบทางเลือก เช่น รูปแบบการติดต่อกับผู้ปกครองอย่างไม่เป็นทางการช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือ การสร้างเกณฑ์การประเมินผลร่วมกัน บางเกณฑ์ได้รับการพัฒนาความพึงพอใจต่อคุณภาพของบริการการศึกษา และยังสร้างความพร้อม สร้างแรงบันดาลใจของพ่อแม่ที่จะให้ความร่วมมือ กล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในกิจกรรมของโรงเรียนในแบบหุ้นส่วนทางสังคมนี้เป็นรูปแบบที่ไม่ใช่แบบดั้งเดิมของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม นั่นคือเป็นการปรับโครงสร้างของความร่วมมือในการเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนของทุกรายละเอียดของการศึกษา หนึ่งในรูปแบบใหม่ของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในปัจจุบัน คือ “สโมสรรอบครัว” ซึ่งแตกต่างจากสโมสรในแบบอื่น ๆ ตรงที่ทุกตำแหน่งมีความเท่าเทียมกันของผู้เข้าร่วม ทั้งผู้ปกครอง ครู และนักจิตวิทยา สโมสรรอบครัวเป็นโครงสร้างแบบพลวัต และการทำงานของสโมสรรอบครัวทำให้สามารถสร้างบรรยากาศของความสนใจร่วมกันของครอบครัวและสถาบันการศึกษารวมทั้งการพัฒนาความสามัคคีของเด็กก่อนวัยเรียน ตลอดจนสร้างค่านิยมในครอบครัว "แม่ พ่อและฉัน เราเป็นครอบครัวร่วมกัน" (Zagir A. Latipov, Svetlana S. Bykova and Maria P. Zhigalova, 2016)

ขั้นตอนของการสร้างหุ้นส่วนทางสังคมในการศึกษาปฐมวัย

Zagir A. Latipov, Svetlana S. Bykova and Maria P. Zhigalova (2016) สรุปขั้นตอนของการสร้างหุ้นส่วนทางสังคมในการศึกษาปฐมวัย ไว้ดังนี้

ขั้นตอนแรก คือ จุดเริ่มต้น หรือการมีเป้าหมายร่วมกัน กำหนดความหมาย คุณค่าร่วมกัน และทรัพยากรของทั้งสองฝ่ายได้รับการพิจารณา กิจกรรมดำเนินการ ได้แก่ การตรวจสอบความต้องการของผู้ปกครองทรัพยากรและการตรวจสอบค่านิยมของสถาบันการศึกษา เกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยนกันในการประชุมครูของสถาบันการศึกษาและจัดทำแผนงานประจำปีร่วมกับพ่อแม่ โดยที่ความต้องการของผู้ปกครองนับเป็นสิ่งที่โรงเรียนจะยึดถือในขั้นตอนแรกนี้

ขั้นตอนที่สอง คือ การทำงานร่วมกันเพื่อออกแบบโปรแกรมเฉพาะของการร่วมมือ ในระหว่างดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ข้อเสนอแนะและการเปิดช่องทางการสื่อสารมีความสำคัญ ครูให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองและให้ความช่วยเหลือทางสังคมและจิตใจเป็นประจำกับครอบครัว แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญในขั้นตอนนี้ การแบ่งปันความรับผิดชอบด้านต่าง ๆ ของกิจกรรม

ร่วมกัน ผลจากขั้นตอนนี้ควรเป็นความสามารถของพ่อแม่ที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกัน และความสามารถเฉพาะด้านขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของโรงเรียน

ขั้นตอนที่สาม คือ การเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ณ จุดนี้ต่อไปทุกฝ่ายต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ทั้ง (1) การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจซึ่งหมายถึงความพร้อมใช้งานของเสรีภาพและจิตสำนึกในการเลือกรูปแบบต่าง ๆ ของความร่วมมือในกิจกรรม (2) ความสัมพันธ์ระยะยาว กล่าวคือ การให้ความสำคัญกับสมาชิกอย่างต่อเนื่องและการรักษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (3) ความรับผิดชอบร่วมกันอันเป็นรากฐานเมื่อเริ่มต้นกิจกรรมร่วมกัน สถาบันการศึกษาควรกำหนดระดับความรับผิดชอบของครอบครัวอย่างชัดเจนและแบ่งแยกความสนใจและการสนับสนุนครอบครัวที่แตกต่างกัน นี่คือขั้นตอนของการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของครอบครัวในการศึกษาปฐมวัย โดยใช้รูปแบบกิจกรรมของสโมสรครอบครัวเพื่อการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของการศึกษาปฐมวัย

2.3.3 รูปแบบของหุ้นส่วนทางสังคมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย กรณีตัวอย่างและงานศึกษาวิจัย ในประเทศไทย

2.3.3.1 พลังเครือข่ายการศึกษา

โครงการพัฒนาความฉลาดทางสุขภาวะของเด็ก เยาวชน และครอบครัวด้วยพลังเครือข่ายการศึกษา ดำเนินการโดย คณะดำเนินงานโครงการพัฒนาความฉลาดทางสุขภาวะของเด็ก เยาวชน และครอบครัวด้วยพลังเครือข่ายการศึกษา (2553) เป็นการทำงานร่วมกันแบบภาคีเครือข่ายหุ้นส่วนการศึกษา ซึ่งการทำงานลักษณะเช่นนี้อยู่บนหลักการของความร่วมมือ แบ่งปัน และการรวมพลัง มีกระบวนการทำงานที่ยืดหยุ่น สามารถปรับให้เข้ากับบริบทของแต่ละเครือข่ายที่มาทำงานร่วมกัน ทั้งนี้ทุกฝ่ายที่ร่วมกันทำงานต้องได้รับประโยชน์ร่วมกัน

ในการสร้างเครือข่ายและทำงานร่วมกันแบบหุ้นส่วนกับองค์กรที่เกี่ยวข้องนั้น มีเครือข่ายหรือที่เรียกว่าภาคีมาทำงานร่วมกัน 2 กลุ่ม (คณะดำเนินงานโครงการพัฒนาความฉลาดทางสุขภาวะของเด็ก เยาวชน และครอบครัวด้วยพลังเครือข่ายการศึกษา ,2553) ดังนี้

กลุ่มแรก เรียกว่า ภาคีหลัก (Principal Partners) หมายถึง บุคคล องค์กร ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาและการปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มการศึกษา ได้แก่ บุคคล ครอบครัว ชุมชน กรรมการสถานศึกษา บุคลากรหรือหน่วยงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และกลุ่มการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ บุคลากร หรือหน่วยงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และจัดให้มีการเรียนรู้เพื่อให้เกิดสมรรถนะที่นำไปสู่ความฉลาดทางสุขภาวะของเด็ก เยาวชนและครอบครัว

กลุ่มที่สอง เรียกว่า ภาคยุทธศาสตร์ (Strategic Partners) หมายถึง บุคคล องค์กรด้านสาธารณสุข องค์กรภาครัฐในท้องถิ่น (การศึกษา/การปกครอง/ศาสนา/วัฒนธรรม) รวมถึงองค์กรภาคธุรกิจ องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ และหรือกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน โดยจะเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาความฉลาดทางสุขภาพ ของเด็ก เยาวชนและครอบครัว

ในการสร้างเครือข่ายที่ทำงานแบบหุ้นส่วนทั้ง 2 ระดับดังกล่าว มีกระบวนการได้มาและการทำงานของเครือข่ายหุ้นส่วนการศึกษา (ขณะดำเนินงาน โครงการพัฒนาความฉลาดทางสุขภาพของเด็ก เยาวชน และครอบครัวด้วยพลังเครือข่ายการศึกษา, 2553) ดังนี้

1) การสำรวจและแสวงหาเครือข่าย กล่าวคือ ในขั้นแรก โรงเรียนเครือข่ายและทีมแกนนำกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายต้องสำรวจว่ามีบุคคล องค์กรใดบ้างที่มีศักยภาพที่จะทำงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายได้ ทั้งกลุ่มที่เป็นภาคีหลักและภาคยุทธศาสตร์ โดยอาจพิจารณาจากความสัมพันธ์ที่เคยทำงานร่วมกันมาก่อน หรือวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียนในการทำงาน และแสวงหาเครือข่ายเข้ามาช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน หรือพิจารณาจากพันธกิจ ขอบข่ายงาน และความรู้ของเครือข่ายที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทำงานและช่วยเติมเต็มงานให้แก่โรงเรียน จากนั้นทบทวนและเรียนเชิญอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ให้มาร่วมทำงานเป็นเครือข่ายหุ้นส่วนการศึกษา ขณะเดียวกันก็มองหาวิธีการทำงานร่วมกัน อาจจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปราย แสดงความคิดเห็น ระดมสมอง และให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับเวลา บทบาท ภารกิจ แผนการทำงาน รวมถึงประโยชน์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับจากการทำงาน

2) การสร้างข้อตกลงร่วม กล่าวคือ เมื่อได้ภาคีเครือข่ายทั้งภาคีหลักและภาคยุทธศาสตร์ที่จะทำงานร่วมกันแบบหุ้นส่วนแล้ว จะต้องมีการทำความเข้าใจร่วมกันของโรงเรียนเครือข่ายและภาคีเครือข่าย หุ้นส่วน และภารกิจระหว่างกลุ่ม โรงเรียนเครือข่าย การดำเนินงานเครือข่ายแบบหุ้นส่วนอาจใช้วิธี แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการเครือข่ายฯ และร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดภารกิจ บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ระยะเวลาทำงานให้ชัดเจน พร้อมทั้งปฏิบัติตามภารกิจ หรืออาจใช้วิธีจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นระยะหรือใช้วิธีผูกมัด เช่น บันทึกข้อตกลงความร่วมมือดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความชัดเจนร่วมกันว่าจะเริ่มทำงานไปด้วยกันในรูปแบบเครือข่าย ซึ่งวิธีนี้เป็นความนิยมปฏิบัติกัน โดยการทำข้อตกลงร่วมมือดำเนินงานอาจมีสาระสำคัญที่ต้องพิจารณาร่วมกันให้ชัดเจน ได้แก่

- ความรู้ ทักษะและความชำนาญการจากเครือข่าย
- บทบาทและภารกิจที่ต้องปฏิบัติของแต่ละภาคีเครือข่าย
- รูปแบบการทำงานและโครงสร้างการบริหารจัดการ

- ศึกษาผลลัพธ์ร่วมและประโยชน์ที่ทุกฝ่ายต้องการตรงกันหรือคล้ายกันมาพิจารณาก่อนและหาวิธีการทำงานให้เกิดประโยชน์ของทุกฝ่าย จากนั้นค่อยพิจารณาผลลัพธ์เฉพาะที่ต้องการ

- กำหนดตัวชี้วัดหลักในการติดตามและประเมินความสำเร็จพร้อมเป้าหมายที่ตั้งไว้

- สร้างแผนปฏิบัติการร่วม การมีแผนปฏิบัติการร่วมเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากจะเข้าใจตรงกันว่าฝ่ายใดต้องทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด เพื่อให้เกิดผลอะไร

3) การบริหารจัดการ กล่าวคือ แนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อนำข้อตกลงร่วมและแผนปฏิบัติการร่วมของการพัฒนาความฉลาดทางสุขภาวะของเด็ก เยาวชนและครอบครัว ไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตาม แผนปฏิบัติการของโรงเรียนเครือข่าย และกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย มีดังนี้

- ต้องมีผู้ประสานจากทุกภาคีเครือข่ายที่พร้อมจะประสานงานกันตลอดเวลาในการดำเนินโครงการ

- มีข้อเสนอว่าผู้ประสานจะต้องได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการให้มีอำนาจในการตัดสินใจได้อย่างน้อยในระดับหนึ่ง สามารถนำมติที่ประชุมมาดำเนินการต่อ

- โรงเรียนเครือข่ายและทีมแกนนำกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่เป็นเจ้าภาพหลักต้องจัดให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ หรืออาจหมุนเวียนกันในระหว่างเครือข่ายก็ได้ เพื่อไม่ให้ภาคีเครือข่ายหลวมจนหลุดไป ขณะเดียวกันเป็นการเพิ่มความแข็งแกร่งของเครือข่ายยิ่งขึ้น

- ต้องมีการส่งข่าวความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าของงานตามตัวชี้วัดและเป้าหมาย ถึงกันอย่างต่อเนื่อง

4) การทบทวนและปรับแก้ หลังจากดำเนินงานตามแผนไปได้ระยะหนึ่ง มีข้อเสนอให้นำให้ทบทวนงานและบทบาทของภาคีเครือข่าย ในการทบทวนงานทำได้ตั้งแต่การประชุมปฏิบัติการ การสนทนาแบบพบหน้า การพูดคุยทางโทรศัพท์ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ การสนทนา กลุ่ม (Focus group) การประเมินตนเอง การใช้แบบสอบถาม เป็นต้น จากวิธีการทบทวนงานดังกล่าวจะทำให้ได้ข้อมูลเป็นฐานสำหรับการพิจารณาว่างานก้าวหน้าไปอย่างไร เครือข่ายทำตามบทบาทภารกิจหรือไม่ มีความขัดแย้งหรือไม่ลงตัวระหว่างประโยชน์ของทุกฝ่ายหรือไม่ ซึ่งผลการทบทวนงานจะเป็นประโยชน์ในการนำมาปรับแก้วิธีการทำงานร่วมกันหรือจุดอื่น ๆ ที่พบให้ดีขึ้นกว่าเดิม หรือปรับวิธีการทำงานใหม่ โดยต้องบันทึกผลการทบทวนไว้ทุกครั้งจนกว่าโครงการจะสิ้นสุด

5) ข้อควรระวังของการทำงานในลักษณะเครือข่ายหุ้นส่วน ขณะดำเนินงานพัฒนาความฉลาดทางสุขภาวะของเด็ก เยาวชนและครอบครัว ด้วยเครือข่ายการศึกษาที่มีการทำงานลักษณะ

แบบหุ้นส่วนการศึกษา มีข้อควรระวังประการหนึ่งคือ เครือข่ายหลวมและหลุดไปในที่สุด ซึ่งอาจมีสาเหตุจากสิ่งต่อไปนี้

- ผู้เป็นเจ้าของภาพของเครือข่ายไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ไม่แสดงความต้องการที่จะเรียนรู้จากความชำนาญการของเครือข่าย หรือไม่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด ปล่อยให้เป็นการรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเท่านั้น
- การที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่ายในเครือข่ายนึกถึงแต่เรื่องงบประมาณก่อนเรื่องงาน
- การทำกิจกรรมของแต่ละฝ่ายในเครือข่ายไม่สามารถเชื่อมโยงกันได้
- การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายขาดความต่อเนื่อง มีการทิ้งช่วงเวลาไว้นานจนทุกฝ่ายหมดความกระตือรือร้น
- เครือข่ายทำงานไปผิดทิศทาง และไม่ได้ปรับแก้ให้ทันท่วงที ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดของการสร้างและทำงานแบบเครือข่ายหุ้นส่วน คือ ทุกฝ่ายในเครือข่ายยอมรับข้อจำกัดของกันและกัน ไม่เรียกร้องจากเครือข่ายมากเกินไปเกินความต้องการ แสดงความต้องการที่จะเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเองให้ได้ในส่วนที่ยังไม่ชำนาญ และที่สำคัญมากคือการให้เกียรติกันในลักษณะการทำงานแบบเท่าเทียมกัน รับผิดชอบและรับชอบร่วมกัน

นอกจากนี้ พลังเครือข่ายทางการศึกษายังรวมถึงการดำเนินงานด้วยความร่วมมือกันระหว่างนักวิชาการหรือนักการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในด้านที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย (Early Childhood Professionals) ซึ่ง Flottman, McKernan และ Tayler (2011) ได้ระบุถึงปัจจัยสำคัญของการร่วมมือกันของผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กปฐมวัยในการดำเนินงานร่วมกัน โดยการร่วมมือระหว่างผู้เชี่ยวชาญนั้น ควรต้องมีการแสดงถึงความตั้งใจที่ผูกพันการดำเนินงานเข้าด้วยกัน ความเคารพต่อกัน และการรับผิดชอบต่อการทำงานร่วมกัน ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจ การสื่อสารและการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม (holistic approach) เพื่อบรรลุเป้าหมายใน 5 ประการหลัก ดังนี้

- 1) การบรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานให้ไปสู่แนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best practice)
- 2) การสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านระหว่างช่วงวัยของเด็กในเชิงบวก (Positive transitions for children)
- 3) การตั้งใจที่จะเรียนรู้จากผู้อื่น (Willing to learn from one another)
- 4) การทำความเข้าใจบทบาทของตนเองและผู้อื่น และสามารถอ้างอิงไปยังผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นได้ เมื่อตนเองไม่มีความเชี่ยวชาญในประเด็นดังกล่าว (Understand their own and others' roles)

5) การบรรลุผลลัพธ์ที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้สำหรับเด็ก (Achieve best possible outcome for children)

2.3.3.2 หุ้นส่วนการทำงานร่วมกันระหว่าง โรงเรียนกับผู้ปกครอง

Espien et al. (2002) ได้ระบุถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลเด็ก ดังพิจารณาได้จากความพยายามของครูและผู้ดูแลที่ต้องการทราบวิธีการในการทำงานร่วมกับ ครอบครัวและวิธีการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จมากขึ้น ในส่วนของครอบครัว ก็ต้องการทราบถึงคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน วิธีการช่วยเหลือ นักเรียน และวิธีการสื่อสารในการสนับสนุนการทำหน้าที่ของครู ในขณะที่นักเรียนก็ต้องการประสบความสำเร็จในการเรียน และต้องการการชี้แนะจากผู้ปกครอง ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ในชุมชนแต่แม้ทุกฝ่ายจะยอมรับถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลเด็ก โรงเรียนและภาครัฐก็ยังคงต้องการแนวทางในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน โดยเฉพาะในการทำความเข้าใจประเภทของการมีส่วนร่วมของครอบครัว และชุมชน การสร้างคณะทำงานเชิงรุกในการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วน (Action Team for Partnerships) การวางแผนของการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนต่อโรงเรียนและการนำไปปฏิบัติ การระดมทรัพยากรของชุมชน การสนับสนุนให้การดำเนินงานก้าวหน้า การประเมินผลลัพธ์ และการสนับสนุนให้มีการปรับปรุงและพัฒนาแผนงาน การปฏิบัติและโครงการอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ ประเภทของการมีส่วนร่วมระหว่าง โรงเรียน ครอบครัวและชุมชนที่ถูกอ้างถึงใน Espien et al. (2002) นั้น สามารถแบ่งออกได้ตามการจัดประเภทของ Australian Government (2017) เป็น 6 ประเภท ดังนี้

1) การเลี้ยงดูของผู้ปกครอง (Parenting) โรงเรียนสามารถให้การสนับสนุนครอบครัวในการทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อาทิ การดูแลความปลอดภัยและสุขภาพของเด็ก การเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาเด็ก การให้คำแนะนำและดูแลเด็กอย่างเหมาะสมตามช่วงวัย การสร้างสภาวะที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเด็ก

2) การสื่อสาร (Communicating) โรงเรียนมีหน้าที่ในการสื่อสารเกี่ยวกับหลักสูตร ความก้าวหน้าทางการศึกษาของเด็ก การจัดทำเอกสารสำหรับสื่อสารกับผู้ปกครองในรูปแบบต่าง ๆ การสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างทันทั่วทั้งที่ การสื่อสารและการแปลการสื่อสารออกมาในหลายภาษา ให้สอดคล้องกับภาษาหลักของผู้ปกครอง และการสนับสนุนให้ผู้ปกครองสื่อสารกับโรงเรียนอย่างเปิดเผย

3) การอาสาสมัคร (Volunteering) ครอบครัวมีหน้าที่ช่วยเหลือโรงเรียนด้วยการอาสาสมัครช่วยเหลือครูและผู้ดูแลเด็กในการเรียนในชั้นเรียน การมาโรงเรียนในนิทรรศการต่าง ๆ และการเข้าร่วมในกิจกรรมอบรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ในขณะที่โรงเรียนก็ควรสนับสนุนผู้ปกครองในการมาดำเนินงานอาสาสมัครด้วยการกำหนดเวลาของการทำงานอาสาสมัครอย่างยืดหยุ่น และการพิจารณาให้ผู้ปกครองได้ดำเนินงานในส่วนที่มีความสามารถหรือความถนัด

4) การเรียนรู้ที่บ้าน (Learning at home) ผู้ปกครองสามารถสนับสนุนโรงเรียนและการเรียนรู้ของเด็กได้จากการสนับสนุนให้เด็กมีทัศนคติในเชิงบวกต่อการเรียน การตอบสนองความจำเป็นหรือความสนใจในการเรียนของเด็ก การให้คำแนะนำและช่วยเหลือเด็กในการทำการบ้าน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนมอบหมาย การริเริ่มบทสนทนาที่จะช่วยขยายผลการเรียนรู้ของเด็ก และการสื่อสารกับครูอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก

5) การตัดสินใจ (Decision-making) โรงเรียนและชุมชนสามารถช่วยเหลือผู้ปกครองในการทำหน้าที่ตามบทบาทในสภาหรือคณะกรรมการ และองค์การของผู้ปกครองอื่น ๆ การทำหน้าที่ในการตัดสินใจในระดับเขตหรือรัฐ และการมีส่วนร่วมในกลุ่มเรียกร้องเพื่อสิทธิเด็ก หรือคณทำงานในการประเมินเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียน

6) การมีส่วนร่วมกับชุมชน (Collaborating with the Community) โรงเรียนควรสร้างความร่วมมือเมื่อความร่วมมือนำมาซึ่งการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาเด็ก และการจัดบริการไปยังชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเด็กในชุมชน

กระทรวงสาธารณสุขและความสูงวัยของออสเตรเลีย (Department of Health and Ageing) ร่วมกับหน่วยงานด้านการพัฒนาเด็ก ได้แก่ Beyondblue Early Childhood Australia และ Australian Psychological Society ได้จัดตั้งโครงการ Kid Matter จากความริเริ่มของ Australian Early Childhood Mental Health Initiative เพื่ออธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลประโยชน์และขั้นตอน (Building blocks) ที่จำเป็นต่อการพัฒนาเด็กโดยอาศัยการเป็นหุ้นส่วนระหว่างครอบครัวและเจ้าหน้าที่ดูแลเด็กปฐมวัย โดยระบุถึงผลประโยชน์ใน 3 ด้าน ประกอบด้วย (Kids Matter Early Childhood, 2012)

1) ผลประโยชน์ต่อเด็ก ซึ่งเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงระหว่างครอบครัวและกลุ่มผู้ดูแล โดยครอบครัวจะมีองค์ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพหรือจุดแข็งของเด็ก บุคลิกภาพ อารมณ์และพฤติกรรม ส่วนเจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจจากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในแต่ละวัน เมื่อทั้งสองฝ่ายนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกันย่อมส่งผลให้การดูแลตรงตามความจำเป็นของการพัฒนาเด็กแต่ละคนมากขึ้น

2) ผลประโยชน์ต่อครอบครัว อันเป็นผลจากการที่ครอบครัวได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายของผู้ดูแลและครอบครัวที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างและร่วมกันในการเอาชนะความท้าทายต่าง ๆ ไปด้วยกัน และยังเป็นการสร้างเชื่อใจระหว่างผู้ปกครองกับผู้ดูแลอีกด้วย

3) ผลประโยชน์ต่อผู้ดูแล โดยผู้ดูแลเด็กจะได้รับความรู้ลึกซึ้งของการเชื่อมโยง มีคุณค่า มีกำลังใจและมีความเข้าใจต่อผู้ปกครองมากขึ้น ซึ่งความเข้าใจระหว่างกันจะช่วยให้ผู้ดูแลเห็นภาพรวมของการดูแลและดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

4) ผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง ครอบครัวและผู้ดูแล ได้แก่ การเรียนรู้วิธีการดำเนินงานในการดูแลเด็กร่วมกัน การเข้าใจพฤติกรรมของเด็กทั้งที่บ้านและสถานดูแล การพิจารณาหนทางที่มีประสิทธิผลที่สุดในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก การเข้าใจจุดแข็งและสิ่งที่เด็กชอบ และการมีทรัพยากรเพิ่มขึ้นในการจัดการอุปสรรคต่อการพัฒนาของเด็ก

ในการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองหรือครอบครัวและผู้ดูแลเด็กนั้น จำเป็นต้องอาศัยฐานหรือบันได 4 ชั้น (Four building blocks) โดยเริ่มต้นจาก 1) การสนับสนุนให้ครอบครัวเป็นศูนย์กลางของการดูแลเด็ก (Family-centered care) 2) การสื่อสารที่มีประสิทธิผล 3) การพยายามทำความเข้าใจหรือใส่ใจต่อความรู้สึกระหว่างระหว่างครอบครัวและผู้ดูแล และ 4) การเคารพในความหลากหลายทั้งภายในครอบครัวและภายนอกครอบครัว

สราวดี เฟิงศรี โศตรและจันทรชลิ มาพุทธ (2554) ได้เสนอผลการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้วยแนวคิดหุ้นส่วนในการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง กล่าวคือ การส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนในการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและการมีข้อตกลงในการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองเพื่อพัฒนาเด็กนั้น สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยได้ ซึ่งการร่วมมือและประสานงานระหว่างผู้ปกครองเด็กที่บ้านกับครูในสถานศึกษาในการเลี้ยงดูให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันจะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี

ในงานศึกษา สราวดี เฟิงศรี โศตร และ จันทรชลิ มาพุทธ (2554) พบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มี 2 ลักษณะ คือ แบบเป็นทางการ และแบบไม่เป็นทางการ เช่น เป็นตัวแทนในคณะกรรมการอำนวยการของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่สำคัญของโรงเรียน มีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง การร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผลเพื่อพัฒนาโรงเรียน ในส่วนบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมี 6 ด้าน (สราวดี เฟิงศรี โศตร และ จันทรชลิ มาพุทธ, 2554) ประกอบด้วย

1) ด้านการอบรมเลี้ยงดูในฐานะผู้ปกครอง พบว่าผู้ปกครองสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กในชีวิตประจำวัน ดูแลเด็กให้มาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ผู้ปกครองสามารถพัฒนาสมองลูกโดยให้ลูกรับประทานอาหารและออกกำลังกายอย่างเหมาะสม ตรวจสอบและพัฒนาสุขภาพของเด็ก ให้พร้อมในการเรียนรู้ ฝึกนิสัยที่ดีให้เด็ก และผู้ปกครองเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเรื่องการเลี้ยงดู การส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่โรงเรียนจัดขึ้น

2) ด้านการติดต่อสื่อสาร พบว่า โรงเรียนสามารถจัดให้มีการพบปะระหว่างครูประจำชั้นกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องทุก ๆ กิจกรรมที่ โรงเรียนจัดขึ้น โรงเรียนจัดประชุมหรือสัมมนาระหว่างตัวแทนผู้ปกครองกับครูและผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนจัดข้อมูลข่าวสารที่จะสื่อสารกับผู้ปกครองให้เหมาะสม กับความต้องการของผู้ปกครอง ด้วยวิธีการหลากหลายรูปแบบ และโรงเรียนจัดให้ผู้ปกครองเยี่ยมชมโรงเรียน เพื่อเข้าใจวิธีการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

3) ด้านการอาสาสมัคร พบว่าผู้ปกครองสามารถเข้ามาเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือโรงเรียนตามความสามารถ และทุกครั้งที่โรงเรียนเปิดโอกาส โรงเรียนคัดเลือกผู้ปกครองอาสาสมัครให้เหมาะสมกับงาน โรงเรียนจัดระบบให้เกียรติ และยกย่องผู้ปกครองอาสาสมัครที่ชัดเจน และโรงเรียนสำรวจความรู้และความสามารถของผู้ปกครองเพื่อช่วยงานของโรงเรียนได้

4) ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน พบว่าผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กให้ทำการบ้านอย่างสม่ำเสมอ โดยโรงเรียนจัดข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ผู้ปกครอง ผู้ปกครองสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็กโดยจัดมุมหนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่านที่บ้าน โรงเรียนจัดอบรมหรือสัมมนาให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่บ้าน ปกครองเล่นิทาน อ่านหนังสือให้ลูกฟังและร่วมประดิษฐ์ของเล่นอย่างง่ายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ

5) ด้านการตัดสินใจ พบว่า ผู้ปกครองได้ร่วมประชุมกับโรงเรียนทุกครั้ง และผู้ปกครองมีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่มีโรงเรียนเปิดโอกาส

6) ด้านการร่วมมือกับชุมชน พบว่า โรงเรียนสามารถใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ขึ้น โรงเรียนบริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ ความช่วยเหลือการบริการต่าง ๆ ให้แก่ครอบครัวและชุมชน โรงเรียนสามารถจัดบริการชุมชนโดยเป็นแหล่งเรียนรู้ และศูนย์กลางในการประสานการเรียนรู้ของชุมชนผ่านผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ปกครองร่วมระดมทรัพยากรต่าง ๆ เช่น ภูมิปัญญาในท้องถิ่น เงินทุน สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน และผู้ปกครองให้ข้อมูลเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ของชุมชนให้แก่โรงเรียน

อย่างไรก็ดี ในการศึกษาของ Hepburn (2004) ได้มีการแบ่งบทบาทของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กที่แตกต่างออกไปจาก สราวดี เฟิงศรีโคตร และ จันทร์ชดี มาพุทธ (2554) โดย Hepburn

แบ่งบทบาทของผู้ปกครองเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านของการเป็นผู้ให้การศึกษา (Educators) และด้านของการเป็นผู้นำ (Leaders) ซึ่งมีรายละเอียดต่างกัน ดังนี้

1) ด้านของการเป็นผู้ให้การศึกษา พบว่า ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความรู้ให้กับผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก การสร้างองค์ความรู้และทักษะของผู้ปกครอง การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับเด็ก และการส่งเสริมให้มีกิจกรรมและการดูแลที่เหมาะสมตามช่วงวัย อันจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาของเด็กและการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กในการเข้าเรียนในโรงเรียน (school readiness)

2) ด้านของการเป็นผู้นำ พบว่า ผู้ปกครองสามารถมีบทบาทในการเป็นผู้นำของการดูแลเด็กได้ ด้วยการมีส่วนร่วมทั้งในการเป็นผู้ให้คำปรึกษา (Advisors) ผู้เรียกร้องสิทธิของเด็ก (Advocates) และผู้ตัดสินใจ (Decision-Makers) ซึ่งบทบาทของผู้ปกครองจะมีความสำคัญต่อการออกแบบการดูแลโดยยึดครอบครัวเป็นศูนย์กลาง (Family-centered care) อันเป็นการดูแลที่ช่วยสนับสนุนบทบาทการตัดสินใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับเด็กและบริการและระบบที่มีผลต่อเด็กและครอบครัว ผู้ปกครองที่มีบทบาทในการเรียกร้องสิทธิของเด็กและเป็นผู้ตัดสินใจหลักเกี่ยวกับเด็ก สามารถเป็นผู้นำด้านการดูแลเด็กได้โดยอาศัยการร่วมมือกับครอบครัวอื่น ๆ สมาชิกของชุมชน ผู้ให้บริการ (providers) และผู้จัดทำนโยบาย (policy makers) เพื่อให้ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อบริการและระบบที่อาจส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการเรียนในโรงเรียนของเด็กทั้งหมดในชุมชนได้

นอกจากนี้ หน่วยงานด้านการศึกษาของสกอตแลนด์ในชื่อ “the Scottish Executive Education Department (SEED) ยังได้นำเสนอถึงวิธีการในการสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับการเรียนรู้ของเด็กผ่าน 3 วิธีการ ดังนี้ (Scottish Executive, 2006)

1) การสร้างการเรียนรู้ตั้งแต่ที่บ้าน (Learning at home) เนื่องจากผู้ปกครองถือเป็นผู้ให้การศึกษาคนแรกของเด็กและยังมีบทบาทในการให้ความรู้กับเด็กอย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองจึงควรได้รับข้อมูลและการสนับสนุนที่จำเป็นต่อการสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งที่บ้าน ชุมชน และโรงเรียน

2) การเป็นหุ้นส่วนระหว่างบ้านและโรงเรียน (Home/School partnership) โดยโรงเรียนต้องมีความเปิดกว้างในการสนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และควรพิจารณาหาวิธีการให้ข้อมูลต่อผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองมีข้อมูลเพียงพอที่จะตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกับการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม

3) การนำเสนอความเห็นของผู้ปกครอง (Parental presentation) กล่าวคือ ผู้ปกครองควรมีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลเด็ก และความเห็นของผู้ปกครองควรมีผลในทางนโยบายต่อการดูแลเด็ก โดยอาจอาศัยการกำหนดให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นใน

งานประชุมของโรงเรียน งานของเขตการศึกษา และงานอื่น ๆ ผ่านการทำหน้าที่ของผู้ปกครองในสภาผู้ปกครองของโรงเรียน

2.3.3.3 การกระจายความรับผิดชอบสู่ภาคีที่มีความพร้อม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2551) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัยว่าควรสร้างหุ้นส่วนในการพัฒนาปฐมวัย ด้วยรูปแบบการกระจายความรับผิดชอบสู่ภาคีที่มีความพร้อม กล่าวคือ ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาเด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดนั้นมีเพิ่มขึ้นและต้องการคุณภาพที่สูงขึ้น การจะให้รัฐบาลเป็นผู้รับภาระแต่ฝ่ายเดียวอาจไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการจัดการเรียนรู้และการศึกษาระดับปฐมวัยได้มากนัก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระจายความรับผิดชอบให้กับภาคีอื่นที่มีความพร้อมเข้ามามีส่วนในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มปฐมวัย อาทิ อาสาสมัคร ชุมชน ผู้ประกอบการทางสังคม หรือองค์กรภาคเอกชนอื่น ๆ ที่มีความพร้อมและศักยภาพในการดูแลเด็กปฐมวัย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2551) กล่าวถึงกรณีตัวอย่างของรัฐบาลประเทศอังกฤษมีนโยบาย Neighbourhood Nurseries ซึ่งผลการดำเนินงานพบว่าภายในระยะเวลาเพียง 4 ปี (ปี 2001-2004) มีศูนย์รับเลี้ยงเด็กปฐมวัยแห่งใหม่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษกว่า 45,000 แห่ง ตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้และการศึกษาปฐมวัยได้ค่อนข้างมาก สาเหตุที่รัฐบาลอังกฤษนำนโยบาย Neighbourhood Nurseries มาใช้ เนื่องจากรัฐไม่สามารถจัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้ทั่วถึง โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลและครอบครัวมีรายได้น้อย รัฐบาลอังกฤษจึงใช้ช่องทางการสร้างความร่วมมือกับประชาชนจากหลาย ๆ ฝ่าย ไม่เฉพาะกับหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น อาทิ กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มคนในชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการทางสังคม หรือองค์กรภาคเอกชน ที่มีความพร้อมและศักยภาพในการดูแลเด็กปฐมวัย ให้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนกับรัฐบาล หรือที่เรียกว่า Early Years Development and Childcare Partnerships (EYDCPs) โดยที่รัฐไม่จำเป็นต้องกำหนดรูปแบบศูนย์ฯตายตัว เน้นตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ (community based nursery) และสนับสนุนงบประมาณแก่หุ้นส่วนสำหรับการดำเนินงาน จึงเป็นเหตุให้มีกลุ่มผู้สนใจเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก โดยในระยะเวลา 4 ปี รัฐบาลอังกฤษใช้งบประมาณไปกว่า 300 ล้านปอนด์ เพื่อแลกกับประสิทธิภาพและความทั่วถึงของการจัดการเรียนรู้และการศึกษาระดับปฐมวัย

ในขณะที่ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย หน่วยงานภาครัฐจะรับผิดชอบการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นหลัก ซึ่งจากผลการประเมินได้สะท้อนให้เห็นแล้วว่ารัฐไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ดังนั้นควรเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาปฐมวัย

แต่ทั้งนี้ ต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐานความพร้อมเพื่อประเมินกลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาว่ามีความพร้อมจริงหรือไม่ โดยรัฐให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ความรู้ และประเมินคุณภาพเป็นหลัก แต่รูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามความต้องการของคนในพื้นที่ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551)

สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากงานวิจัยของ ภูมิศรีณย์ ทองเลี่ยมนาค (2560) จากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ที่เสนอว่าแนวทางการสนับสนุนพัฒนาเด็กปฐมวัยจากภาคเอกชน องค์กรสังคม หรือมูลนิธิ ต่าง ๆ ได้แก่ การสนับสนุนการสร้างระบบ Quality Rating and Improvement System (QRIS) เพื่อยกระดับคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่าง ๆ อาทิ เช่น

- มหาวิทยาลัยสวนดุสิตร่วมกับกรมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ริเริ่มการจัดทำฐานข้อมูลปฐมวัย/ศูนย์เด็กเล็กทั่วประเทศ ซึ่งจะสามารถชี้ได้ว่าศูนย์ฯใดต้องการได้รับการสนับสนุนในด้านใด เป็นข้อมูลสาธารณะที่สามารถเข้าถึงได้ (ทำให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาระบบข้อมูลโรงเรียนของ สพฐ. หรือโรงพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข)

- การสนับสนุนองค์กรที่ทำงานด้านการพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็กที่ได้รับการยอมรับ เช่น โครงการศูนย์เด็กเล็ก มหาวิทยาลัยหอการค้า, มูลนิธิดวงประทีป เป็นต้น

- การช่วยเหลืออุดหนุนสถาบันฝึกอบรมครู ผู้บริหารศูนย์เด็กเล็ก เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เอกปฐมวัย

- สนับสนุนงานวิจัยที่สามารถหาแนวทางการพัฒนาปฐมวัยที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศ และท้องถิ่น

- สนับสนุนด้านสวัสดิการบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานปฐมวัย และการสนับสนุนอาสาสมัครเข้ามาช่วยส่งเสริมงานด้านปฐมวัย (ภูมิศรีณย์ ทองเลี่ยมนาค, 2560)

2.3.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นกรอบคิดตะวันตก ซึ่งเกิดขึ้นควบคู่กับความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยที่เชื่อเรื่องสิทธิและความเสมอภาคระหว่างประชาชน นอกจากนั้นความเชื่อเรื่อง “การมีส่วนร่วม” มีความเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับความเชื่อในเรื่อง “ความเป็นปัจเจก” (Individualism) ที่มีความสามารถและศักยภาพที่คิดเองเป็นในการแสดงความคิดเห็นของตน ในชุมชนที่สังกัด ปัจเจกเหล่านี้มีความตระหนักว่าพวกเขาจำเป็นต้องมารวมกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทุก ๆ คน ภายใต้กติกาที่ร่วมกันกำหนด (Chiengthong, 2006 : 153) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่ใช่การกำหนดจาก

ภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วม ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดย แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ (Chamarik, 1997 : 20) 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหา 2) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 3) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา 4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมของครอบครัวที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประเมินการพัฒนาของเด็กในช่วงปฐมวัย โดยการประเมินผลควรมีลักษณะของกระบวนการที่มีความครอบคลุมในการสร้างความคาดหวังระดับสูงต่อการเรียนรู้ของเด็ก และควรมีการสร้างการปรึกษาหารือหรืออภิปรายร่วมกันในการป้อนข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ไปสู่การพัฒนาเด็ก การประเมินผลโดยอาศัยความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและครอบครัวจึงจำเป็นต่อการประเมินการพัฒนาของเด็กในช่วงปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง (Öztürk, 2013) นอกจากนี้นักวิชาการหลายท่านที่นำเสนอถึงมิติที่หลากหลายของการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมในมิติของความลึก หมายถึง การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของ โครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ 2) การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการได้รับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา 3) การมีส่วนร่วมในเรื่องของการพัฒนาชนบท คือการให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับ กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น อาจเข้าใจอย่างกว้างๆ ได้ว่า คือ การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา 5) การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นใน เรื่องต่าง ๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้ง และธำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น 6) การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายาม ตลอดจนความ เป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น 7) การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความ สามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถานบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้ โดยกลุ่ม ที่ดำเนินการ และความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบ ต่าง ๆ (Bureekul, 2005: 1-2)

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) คือ การบริหารราชการ ที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการบริหารและดำเนินงานของรัฐ ทั้งทางตรง และทางอ้อม สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกัน โดยสันติของคนในสังคม ประเทศชาติ แม้กระทั่งการมีสันติภาพของโลกโดยส่วนรวม และเป็นตัวขับเคลื่อนสังคมทั้งหมด ให้ดำเนินไปสู่ จุดหมายนั่นคือ ความสงบสุขซึ่งกันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (Phrapalad Somchai Payogo Damnoen, 2013 : 143)

การสร้างความร่วมมือ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรสู่ความสำเร็จ เป็นสิ่ง ที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการสร้างความสัมพันธ์อย่างยั่งยืน ความร่วมมือ ถือเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นสำหรับการทำงานแบบเข้าไปมีส่วนร่วมทางการบริหารอย่างมากในปัจจุบัน โดยการนำเอาแนวคิดความร่วมมือมาใช้ ก็เพื่อชี้ให้เห็นว่าการทำงานแบบหุ้นส่วน ทางการบริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับแนวคิดความร่วมมือเป็นอย่างมาก เนื่องจากการทำงาน โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อน การทำงานแต่เพียงภาคส่วนใดภาค ส่วนหนึ่งคงไม่สามารถทำได้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วน ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในการทำงานของท้องถิ่น ซึ่งส่วนกลางได้กระจายอำนาจให้ ประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการของถิ่นของตนเอง

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation) การมีส่วนร่วม เป็นการสร้างความรู้สึกรู้สึกให้ ผู้ที่ต้องร่วมกระทำกิจกรรมด้วยกันมีความ รู้สึกว่าตนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือตนเป็นผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้อง โดยเป็นการลดช่องว่างของ การสื่อสารระหว่างภาครัฐกับ ภาคประชาชน และการที่จะให้ การพัฒนาของภาครัฐ เป็นผลดี และเป็นธรรมนั้น ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ได้มีนักวิชาหลายคนได้สรุปและเสนอแนะทฤษฎีเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วม ในรูปแบบต่าง ๆ ไว้มากมาย โดยในแต่ละทฤษฎีก็จะมี ความแตกต่างกันออกไป แต่สามารถที่จะ โน้มน้ำใจจิตใจให้คนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น 1) ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อม มวลชน (Mass persuasion) Maslow (1943) กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูด หรือการเขียนเพื่อมุ่งให้ เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการ สร้างความสนใจในเรื่องที่จะ เกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการของคนตามหลักทฤษฎี ของ Maslow (1943) ที่เรียกว่า ลำดับขั้น ความต้องการ 2) ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของ คนในชาติ 3) ทฤษฎีสร้างความรู้สึกรู้สึก ชาตินิยม ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้สึกรู้สึกชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึงความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่า นิยมเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรัก รักดีผูกพันต่อท้องถิ่น (Rabibhadana, A.,

1984 : 7-8) 2. รูปแบบลักษณะและขั้นตอนของการการมีส่วนร่วม ลักษณะของการมีส่วนร่วม ของคนในชุมชนที่เข้ามาร่วมในกิจกรรมการพัฒนาออกเป็น 4 ลักษณะ (Rabibhadana, A., 1984 : 320) คือ 1) ร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหา 2) ร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา 3) ร่วมในการปฏิบัติงานใน กิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด 4) ร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา ดังนั้นจะทำให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารงาน หรือเป็นการ เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้เข้ามาร่วมในการบริหารงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำให้ประชาชนรู้สึกผูกพัน รู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งในท้องถิ่น และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ

2.4. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

ในการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยได้มีการแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 6 ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ 1) ความหมายของรูปแบบ 2) ประเภทของรูปแบบ 3) องค์ประกอบของรูปแบบ 4) ลักษณะของรูปแบบที่ดี 5) การตรวจสอบรูปแบบ และ 6) การสร้างรูปแบบ ดังนี้

2.4.1 ความหมายของรูปแบบ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า รูปแบบ ไว้มากมายหลายความหมาย ดังนี้

Tosi และ Carroll (1982 : 163) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นนามธรรมของจริงหรือภาพจำลองของสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่รูปแบบเป็นอย่าง ๆ ไปจนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมาก ๆ และมีทั้งรูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ที่เป็นแบบจำลองของวัตถุ เช่น แบบจำลองอาคารศูนย์การค้า แบบจำลองหอสมุดแห่งชาติ เป็นต้น และในรูปแบบเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Model) ที่นำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์

Raj (1996 : 45) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ 2 ความหมาย ได้แก่ 1) รูปแบบ คือ รูปย่อของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่มีการแสดงด้วยข้อความ ภาพ หรือจำนวน โดยการลดทอนเวลา และทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดีมากยิ่งขึ้น 2) รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดอย่างเฉพาะ โดยสรุป ซึ่งรูปแบบหมายถึงแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้สร้างรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและมีการพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนาย

ปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนการนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

Good (2005 : 177) ได้อธิบายความหมายของรูปแบบไว้ 4 ความหมาย ดังนี้ 1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ 2) เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้ออกเสียงเลียนแบบ 3) เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่เป็นหลักการหรือแนวคิด 4) เป็นชุดของปัจจัย ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันมีการรวมตัวกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม ซึ่งอาจจะเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายเป็นภาษาข้อความก็ได้

ทิสนา แคมมณี (2551 : 218) รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรมซึ่งบุคคลมีการแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาทิ เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่ผู้วิจัยใช้ในการสืบค้นหาคำตอบความรู้ และทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย

ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล (2552 : 125) รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างโปรแกรม แบบจำลองหรือตัวแบบที่มีการจำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้น และลดทอนเวลาได้ พิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้ทดแทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้น ๆ

รัตนะ บัวสนธ์ (2552 : 124) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ความหมาย ดังนี้

1. แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะเหมือนของจริง รูปแบบในความหมายนี้มักจะมีการเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” เช่น โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น

2. แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model”

3. แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้อาจเรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎี หรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการประเมิน รูปแบบการบริหาร เป็นต้น จากความหมายของรูปแบบดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน คำโครงความสัมพันธ์ของสิ่งที่ต้องการจะศึกษา โดยแสดงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบ (Model) หมายถึง ชุดของความสัมพันธ์ที่สามารถเป็นได้ทั้งเชิงคุณภาพ หรือเชิงปริมาณก็ได้ ซึ่งอาจมีคำอธิบาย แผนผัง หรือแผนภาพ ที่แสดงให้เห็นถึงความหมาย ที่มีความเกี่ยวพันกันตามลักษณะที่เกี่ยวข้องกันอย่างแท้จริง ซึ่งมีการจัดทำขึ้นเพื่อต้องการที่จะสื่อให้ผู้ที่ต้องการศึกษาในเรื่องนั้น ๆ ได้เห็นภาพและง่ายต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งจะสามารถเห็นความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน อย่างเป็นเหตุและผลกัน

2.4.2 ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการด้านต่าง ๆ ได้อธิบายและจัดแบ่งประเภทที่ต่างกันออกไป สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น มีการแบ่งประเภทของรูปแบบ ดังนี้

Keeves (1988) ได้มีการแบ่งประเภทของรูปแบบออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ (Analogue Model) ซึ่งเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดนี้มาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบสามารถเปรียบเทียบได้กับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

2. รูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ (Semantic Model) เป็นการอธิบายเพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ เช่น รูปแบบการสอนของ Joyce and Well

3. รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ (Mathematical Model) รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยา และศึกษาศาสตร์รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

4. รูปแบบการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น (Causal Model) เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น

Steiner (1988 : 148) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบได้ 2 ประเภท คือ 1) รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model-of) รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบิน ภาพจำลอง 2) รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-of) เป็นแบบจำลองที่

สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลอง แต่เป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน

Smith and others (1980) มีการจำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) จำแนกออกเป็น 2 รูปแบบย่อย ดังนี้

1.1 รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น

1.2 รูปแบบเสมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนจะทำการทดลอง เครื่องบินจำลองที่สามารถบินได้ หรือเครื่องฝึกหัดบิน เป็นต้น ซึ่งรูปแบบชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงมากกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) จำแนกออกเป็น 2 รูปแบบย่อย ดังนี้

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) เป็นการใช้ข้อความปกติธรรมดา มาใช้ในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำอธิบายรายวิชา คำพรรณนาลักษณะงาน เป็นต้น

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการ และโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

เสรี ชัดเข้ม (2546) ได้อธิบายแบบจำลอง และมีการจำแนกออกเป็น 2 แบบ ได้แก่

1) แบบจำลองเชิงกายภาพ แบ่งออกเป็น

1.1) แบบจำลองของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น แบบจำลองเครื่องบินที่มีการสร้างเหมือนจริงแต่มีขนาดย่อส่วน

1.2) แบบจำลองสำหรับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น แบบจำลองที่มีการออกแบบไว้เพื่อเป็นต้นแบบผลิตสินค้า ต้องสร้างแบบจำลองเท่าของจริงขึ้นมาก่อนแล้วจึงผลิตสินค้าตามแบบจำลองนั้น

2) แบบจำลองเชิงแนวคิด แบ่งออกเป็น

2.1) แบบจำลองเชิงแนวคิดของสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีเพื่ออธิบายปรากฏการณ์บางอย่าง

2.2) แบบจำลองเชิงแนวคิดเพื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด คือ แบบจำลองที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีการคัดสรรตามธรรมชาติ

Hersey, Blanchard, and Johnson. (1996: 144) ยังได้กล่าวอีกว่ารูปแบบกับทฤษฎีไม่ใช่สิ่งเดียวกันแต่มีความสัมพันธ์กันใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical model) คือรูปแบบที่มีการสร้างขึ้นจากประสบการณ์งานวิจัย หรือทฤษฎีที่มีอยู่แล้วเพื่อหาข้อสรุปที่ใช้อธิบายทำนาย หรือควบคุมปรากฏการณ์ของเรื่องที่ศึกษา เมื่อทดสอบรูปแบบกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องแล้ว ถ้ามีความสอดคล้องกับรูปแบบนั้นก็มีความน่าเชื่อถือ ซึ่งอาจนำไปสู่การสร้างทฤษฎีในเรื่องนั้น ๆ ต่อไป ดังนั้นการสร้างรูปแบบเชิงทฤษฎีจึงอาจเป็นเพียงขั้นต้นหนึ่งของการสร้างทฤษฎีใหม่ๆ เพียงเท่านั้น

2. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical model) คือ รูปแบบที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้วเพื่อให้สามารถเข้าใจทฤษฎีนั้นได้ง่ายยิ่งขึ้น หรือเพื่อนำไปใช้อธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ที่ศึกษา ดังนั้นรูปแบบจึงเป็นเพียงแบบจำลองอย่างหนึ่งที่ได้จากการถ่ายทอดจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ จากแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ประเภทของรูปแบบนั้นสามารถแบ่งได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้ออกแบบ เพื่อที่จะอธิบายรูปแบบนั้น ๆ ว่าจะมีการใช้รูปแบบประเภทใด หรือมีการนำหลายประเภทเข้ามาประกอบกัน เพื่อให้สามารถอธิบายแนวคิดของงานวิจัยหรือรูปแบบที่ต้องการสื่อสารอย่างครอบคลุม

2.4.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

นักวิชาการ ทิศนา แคมมณี ฮัสเซน และ โปสเล็ทเวท ได้มีการอธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบได้ 4 องค์ประกอบดังนี้ (Husen and Postlethwaite, 1994 , ทิศนา แคมมณี, 2551)

1. รูปแบบสามารถนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถทดสอบ/สังเกตได้
2. มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยสามารถอธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น/ปรากฏการณ์เชิงสาเหตุที่กำลังศึกษาและอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษาได้

3. รูปแบบช่วยจินตนาการสร้างความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา/ช่วยสืบเสาะความรู้ อย่างเป็นระบบ

4. รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ (2560) ได้มีการสรุปถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้ 2 ส่วนที่สำคัญ คือ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และกลไกของรูปแบบซึ่งเป็นตัวจักรในการทำหน้าทีของรูปแบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ โดยมีบริบทเป็นเงื่อนไขของการเกิดขึ้นคงอยู่และล่มสลายของ รูปแบบที่สร้างขึ้น โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ อาจจะมีวัตถุประสงค์เดียวหรือหลายวัตถุประสงค์ก็ได้ และจะมีขอบเขต กว้างหรือแคบก็ได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่ครอบคลุมงาน

ทั้งหมดที่องค์กร หรือองค์การ กำลังดำเนินการอยู่หรือเป็นเพียงส่วนหนึ่งของงานทั้งหมดก็ได้ ซึ่งในการตั้งวัตถุประสงค์ของรูปแบบนั้น อาจกำหนดออกมาในรูปของเจตนารมณ์ที่จะดำเนินการ หรือผลผลิตที่ต้องการให้เกิดขึ้นได้ และ วัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นนี้จะเป็เป้าหมายในการ ออกแบบกลไกการทำงานเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาข้างต้น

กลไกของรูปแบบเป็นองค์ประกอบของระบบงานที่มีความเป็นอิสระจากกันและกัน แต่มี การทำงานสัมพันธ์กันและพึ่งพาอาศัยในการทำงานตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ คล้ายกันกับ ส่วนประกอบของ เครื่องยนต์ที่ออกแบบไว้เพื่อให้เครื่องยนต์ทำงานตามวัตถุประสงค์ที่สร้าง เครื่องยนต์ขึ้นมา ถึงอย่างไรก็ตาม การออกแบบรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็รูปแบบที่ครอบคลุมหรืองาน บางส่วนก็ตาม ผู้ออกแบบไม่สามารถที่จะออกแบบองค์ประกอบย่อยของระบบนั้นๆ ได้ทั้งหมด เนื่องจากรายละเอียดและความสลับซับซ้อนมากเกินไป ดังนั้น การออกแบบรูปแบบจึงกำหนด เฉพาะองค์ประกอบสำคัญของระบบนั้นๆ เท่านั้น โดยมีสมมติฐานว่า หากองค์ประกอบเหล่านั้นทำ หน้าที่ตามที่ออกแบบไว้แล้ว การดำเนินงานขององค์การจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ก่อนข้างแน่นอน

Brown and Moberg (Brown 1980) (1980: 16-17) ได้มีการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ตามแนวคิดเชิงระบบ คือ 1) สภาพแวดล้อม (Environment) 2) เทคโนโลยี (Technology) 3) โครงสร้าง (Structure) 4) กระบวนการบริหารจัดการ (Management process) และ 5) การ ตัดสินใจสั่งการ (Decision-making)

Ivancevich (2001) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบเชิงระบบว่าประกอบด้วย 1) ปัจจัย นำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต 4) ข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม ซึ่งการพิจารณารูปแบบใน ลักษณะนี้ถือว่าผลผลิตของระบบเกิดจากการที่มีปัจจัยนำเข้าส่งเข้าไปผ่านกระบวนการซึ่งจะจัด กระทำให้เกิดผลผลิตขึ้นและให้ความสนใจกับข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อมภายนอก จากองค์ประกอบของรูปแบบที่กล่าวมาข้างต้นจะให้เห็นได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบจะมีความ แตกต่างกันไปไม่ได้มีการกำหนดไว้ตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ซึ่งจากแนวคิดทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วยหลักสำคัญ 5 ประการได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการของรูปแบบ และ 4) ผลที่ได้รับ ซึ่งหลักการดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติและนำไปใช้ กับผู้อื่นได้ต่อไปได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้สร้าง หรือพัฒนารูปแบบ

2.4.4 ลักษณะของรูปแบบที่ดี

Husen and Postlewaite Z (1994) ได้กล่าวว่ารูปแบบที่มีประโยชน์และอยู่ในขอบข่ายการวิจัย มีคุณลักษณะดังนี้คือ

1. รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายของผลที่จะเกิดมาในภายหลังได้ด้วยข้อมูลจากการสังเกตที่มีความน่าเชื่อถือได้

2. โครงสร้างรูปแบบควรแสดงให้เห็นถึงบางสิ่งบางอย่างที่เป็นกลไกเชิงเหตุผลซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องศึกษา รูปแบบนี้สามารถใช้ได้ทั้งในเชิงทำนายและอธิบาย

3. รูปแบบควรมีคำอธิบายที่ช่วยขยายความรู้ในแนวคิดใหม่ และนำไปสู่การแสวงหาคำตอบที่ความรู้ที่ต้องการศึกษาได้มากขึ้น

4. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกัน ในส่วนสหสัมพันธ์และการถดถอยควรจะนำมาใช้ในช่วงแรกของการตรวจสอบ เนื่องจากอาจจะบอกได้ถึงตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์ที่ต้องการศึกษา ดังนั้นสหสัมพันธ์และการถดถอยสามารถนำมาสู่การสร้างรูปแบบได้

Keeves (1988) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด (Requirement) 4 ประการ ดังนี้

1) รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวม ๆ (Associative Relationship)

2) รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

3) รูปแบบ ควรมีการระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ต้องศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

4) รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

2.4.5 การตรวจสอบรูปแบบ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบ ก็คือเพื่อทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธี ซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐาน

เชิงคุณลักษณะอาจมีการให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณให้ใช้เทคนิคทางสถิติ

อุทุมพร จามรมาน (2543: 23) ได้อธิบายการตรวจสอบรูปแบบ ควรตรวจสอบคุณลักษณะ 2 ประการ คือ

1. การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์/ความเกี่ยวข้อง/ เหตุผลระหว่าง ตัวแปร
2. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้สามารถประมาณข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือสถานที่ได้ (Across Time, Samples, Sites)

Eisner (1976: 192-193) ได้เสนอแนวความคิดการตรวจสอบโดยการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่อง ที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้ และได้เสนอแนวความคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

1. การประเมินโดยแนวทางนี้ ไม่ได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal-Based Model) การตอบสนองปัญหา และความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive model) หรือกระบวนการในการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะมีการผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่างๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจารณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยมีการพัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใดๆ ได้ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการอุดมศึกษามากขึ้น ในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ ผู้เล่นในเรื่องนั้นจริงๆ มาเป็นผู้ประเมินผล ทั้งนี้เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้นผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริงๆ จึงจะสามารถทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

3. เป็นรูปแบบที่ใช้บุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นมีความเที่ยงธรรมและมีคุณพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั้นเอง

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอรรถาธิบาย และความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

ทั้งนี้ การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะมีการเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการเป็นที่เชื่อถือ (High Credit) ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ

จากแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การตรวจสอบรูปแบบ เป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้สร้างรูปแบบ หรือผู้ที่มีการนำรูปแบบไปใช้เกิดความมั่นใจในรูปแบบที่สร้างขึ้น ว่ามีคุณภาพและมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งสามารถนำผลที่ได้ไปขยายผลต่อไปได้อย่างกว้างขวาง และสามารถนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดในแนวคิดใหม่ ๆ ต่อไปได้

2.4.6 การสร้างรูปแบบ

Steiner และ Keeve ได้อธิบายการสร้างรูปแบบ คือ การกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่ารูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไร และนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ๆ (Steiner, 1969 ; Keeve, 1988) ซึ่งขั้นตอนการสร้างรูปแบบเขียนไว้ในภาพ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ

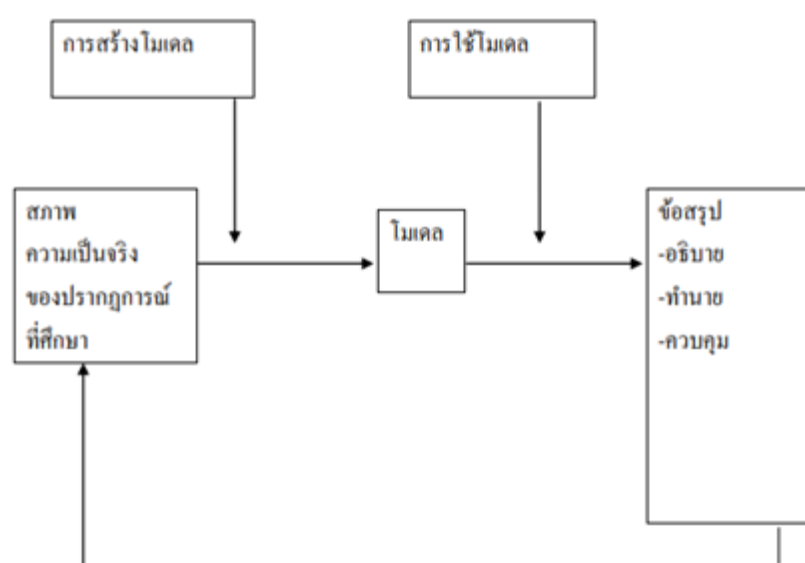
(ที่มา: Steiner, 1969; Keeve, 1988)

Keeves (1988) ได้อธิบายถึงหลักการอย่างกว้างๆ เพื่อการสร้างรูปแบบไว้ 4 ประการ คือ

1. รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตามการเชื่อมโยงแบบเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไปนั้นก็มิใช่ประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ
2. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

3. นอกจากคุณสมบัติต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างโมเดลทัศน์ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาด้วย

มียากาวะ (2550) เสนอการสร้างโมเดลว่าเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางธรรมชาติหรือสังคมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เราอาจไม่ศึกษาปรากฏการณ์เรื่องนั้นโดยตรงก็ได้ แต่เราศึกษาโดยวิธีการสร้างโมเดลเพื่อหาข้อสรุปที่สามารถนำไปอธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ที่จะศึกษา ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การศึกษาปรากฏการณ์โดยวิธีการสร้างโมเดล
ที่มา: มียากาวะ (2550)

โมเดลที่ใช้ศึกษาค้นคว้าปรากฏการณ์ทางสังคม จำเป็นจะต้องมีคุณสมบัติ 2 ประการ คือ 1) มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ของเรื่องที่ศึกษา และ 2) สามารถนำไปใช้หาข้อสรุปเพื่ออธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง ซึ่งคุณสมบัติของโมเดลทั้ง 2 ประการนี้มีลักษณะขัดแย้งกันเอง คือ หากเราสร้างโมเดลให้สอดคล้องกับสภาพความจริงของปรากฏการณ์มากเพียงใด โมเดลจะสลับซับซ้อนมากขึ้น ทำให้การนำโมเดลไปใช้มีความยุ่งยาก และในทางตรงกันข้าม หากเราเน้นความสะดวกในการนำเอาโมเดลไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ก็ต้องเขียนโมเดลให้ง่าย ซึ่งโมเดลก็ไม่ค่อยสอดคล้องกับสภาพความจริงของปรากฏการณ์ซึ่งทำให้การนำโมเดลไปใช้อธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ได้จำกัด จุดมุ่งหมาย ที่สำคัญการสร้างโมเดลก็เพื่อทดสอบหรือตรวจสอบโมเดลนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ดังนั้น โมเดลที่สร้างขึ้นนั้น จึงมีความชัดเจนและเหมาะสมกับวิธีการทดสอบ โดยปกติแล้ว การวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มักจะมีการทดสอบโมเดลด้วยวิธีการทางสถิติ การสร้างโมเดลการเก็บรวบรวมข้อมูล และการทดสอบโมเดลเป็นกิจกรรมที่ต้องบูรณาการเข้าด้วยกัน เนื่องจากโครงสร้างของโมเดลจะเป็นตัวกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นั้น จะนำไปใช้ทดสอบโมเดล ผลของการทดสอบโมเดลย่อมจะนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธโมเดลนั้น

จากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงโครงสร้าง ความสัมพันธ์ ขององค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อที่จะช่วยให้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาและสามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ โดยองค์ประกอบของรูปแบบนั้นจะมีการเปลี่ยนไปตามตัวแปรที่ต้องการจะศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับลักษณะที่เฉพาะเจาะจง จากประสบการณ์ของผู้ที่สนใจที่มีการดำเนินงานในเรื่องนั้น ๆ โดยรูปแบบนั้นจะมีทั้งในเชิงเหตุผล เชิงแบบแผน เชิงคณิตศาสตร์ และเชิงอุปมาเชิงภาษา และในส่วนของลักษณะของรูปแบบควรนำไปสู่การอธิบายให้เห็นถึงความเป็นเหตุเป็นผล และช่วยขยายความรู้ นำไปสู่การต่อยอดในแนวคิดใหม่ ๆ ได้

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Pirjo L. Polkki และ Riitta H. Vornanen (2016) ศึกษาบทบาทและความสำเร็จของการศึกษาและการดูแลเด็กปฐมวัยของประเทศฟินแลนด์ในการสนับสนุนสวัสดิการสำหรับเด็ก: มุมมองจากพ่อแม่และผู้เชี่ยวชาญ พบว่า การดูแลเด็กในฟินแลนด์ประกอบด้วยการศึกษาและการเรียนการสอนที่เรียกว่า Educare หรือแบบจำลอง ECEC สามารถใช้เป็นมาตรการสนับสนุนการดูแลเด็กที่มีพัฒนาการเสี่ยง จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ECEC และเจ้าหน้าที่สวัสดิการเด็ก พบว่า ผู้ปกครองประสบปัญหาความอึดอัดใจ สุขภาพจิตที่ไม่ดี การใช้สารเสพติดและปัญหาการเลี้ยงดู เด็กร้อยละ 20 มีความต้องการให้มีการสนับสนุนตนเอง ในขณะที่พ่อแม่พอใจกับบริการของ ECEC ที่บุตรหลานได้รับและได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่และผู้เชี่ยวชาญของ ECEC ได้ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกหลายอย่างในเด็กในยามกลางวันและพวกเขายังสามารถสนับสนุนการเลี้ยงดูได้

สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างผลลัพธ์ที่ดีเกี่ยวข้องกับทัศนคติและปัญหาของลูกค้ำคือ กระบวนการบริหารในแต่ละภาคส่วนและความร่วมมือระหว่างศูนย์สุขภาพเด็กและเยาวชนกับเจ้าหน้าที่ แม้ว่าบริการของ ECEC ช่วยเพิ่มความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กนักเรียนที่เป็นเด็กสวัสดิการและสนับสนุนพ่อแม่ในการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทและความร่วมมือของ ECEC และเจ้าหน้าที่สวัสดิการเด็กจำเป็นต้องมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น

กัญญาภัทร ศรีเมือง และศันสนีย์ จะสุวรรณ (2560) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการแก้ปัญหาและดำเนินโครงการ มีมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านมีส่วนร่วมการวางแผน ด้านการติดตามประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมและการปฏิบัติงาน และด้านการตัดสินใจตามลำดับ และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรเกิดจากการร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ตั้งแต่ชุมชน หน่วยงานในระดับท้องถิ่นและส่วนกลาง โดยเฉพาะด้านงบประมาณต้องจัดสรรอย่างเพียงพอในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามประเมินผลในทุกกิจกรรม และร่วมเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วรรณิภา เสาวพันธ์ (2559) ศึกษาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

1. ปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนอยู่ในระดับน้อย โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย รองลงมาคือ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ และด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ปกครองเด็ก เกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ปกครองเด็ก เกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามหน่วยงานที่สังกัด โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุวิมล หงส์วิไล (2559) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลสระบัว อำเภอภินทรบุรี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลสระบัว อำเภอภินทรบุรี จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับค่าเฉลี่ยจาก

มากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน ด้านการประเมินผล และด้านการจัดหาทรัพยากร ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลสระบัว อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี จำแนกตามเพศ และสถานภาพของชุมชน พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อจำแนกตามสถานภาพ โดยรวมและรายด้านพบว่าแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน

เกษม พงษ์เดช (2558) ศึกษาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 3 ปัจจัย เรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2) ทักษะและประสบการณ์ การสอนที่ดีของผู้ดูแลเด็ก
- 3) การจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เพียงพอและเหมาะสม

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2554 ความสำเร็จระดับมาก อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดสรรงบประมาณสำหรับการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่เพียงพอ
- 2) การเดินทาง ไปศูนย์พัฒนาเด็กเล็กลำบาก
- 3) อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ ไม่เป็นสัดส่วน และห้องเรียนมีสภาพไม่ปลอดภัยต่อเด็ก
- 4) การดูแล เด็กไม่ทั่วถึงเนื่องจากขาดบุคลากร
- 5) เด็กเล็กส่วนใหญ่เป็นบุตรของแรงงานต่างด้าว รวมทั้งมีปัญหาด้านการสื่อสาร
- 6) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีความพร้อมในทุกๆ ด้านในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ
- 7) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีรั้วรอบขอบชิด สำหรับป้องกันไม่ให้เด็กได้รับอันตราย
- 8) สื่อการเรียนการสอน ไม่ตรงกับความต้องการของครูผู้สอน
- 9) ความไม่เข้าใจกัน ระหว่างผู้ปกครองกับผู้บริหาร

- 10) ขาดความสามัคคีกันระหว่างผู้บริหารกับผู้ปกครอง
- 11) มีเด็กฝากที่มาจากสายนักการเมือง ทำให้มีปัญหาในการบริหารจัดการ
- 12) ความสามัคคี ความร่วมมือในหน่วยงานมีน้อย

ฉิชา เทียมสุวรรณ (2558) ศึกษากระบวนการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและโรงเรียนในการเสริมสร้างคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา พบว่ากระบวนการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและโรงเรียนในการเสริมสร้างคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา ได้แก่ 1) การจัดตั้งทีมงานและเตรียมความพร้อมของโรงเรียนในการสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียน 2) การประชุมร่วมกันของทีมปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจและระดมความคิด 3) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม 4) การพัฒนาแผนการดำเนินงาน 5) การนำแผนการดำเนินงานไปปฏิบัติ 6) การติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง 7) การเข้าร่วมงานกิจกรรมโรงเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน 8) การประเมินผลการปฏิบัติ และ 9) การปรับปรุงพัฒนาแผนการดำเนินงาน

ปิยะธิดา นาคะเกษียร และ ยุวดี พงษ์สาระนันท์กุล (2557) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นกับการพัฒนาสภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสู่การเป็นศูนย์เด็กเล็กต้นแบบ: กรณีศึกษาพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันตก พบว่า การให้ความหมายของการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ทุกฝ่ายมองว่าการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญ มีหลากหลายลักษณะ เช่น ร่วมวางแผนร่วมให้บริการในด้านต่าง ๆ และร่วมสนับสนุนงบประมาณนั้น ผลการศึกษาพบว่าผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีดังนี้ ผู้บริหารเทศบาลเมืองมีบทบาทในการกำหนดวิสัยทัศน์ แผนการพัฒนาศูนย์ฯ สนับสนุนงบประมาณ ฝ่ายการศึกษา กำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีหน้าที่ในการให้บริการสุขภาพแก่เด็กในศูนย์ฯ และกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ประกอบด้วย การร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมให้บริการดูแลเด็กเล็ก รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งได้แก่ การนำทฤษฎีปัญหาวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก ปัจจัยเงื่อนไขที่ช่วยเสริมหนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก คือการเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กซึ่งเป็นลูกหลานของคนในชุมชน ต้องการเห็นศูนย์เด็กเล็กในพื้นที่พัฒนาเป็นศูนย์ต้นแบบ รวมถึงการมีนโยบายการสนับสนุนที่ชัดเจน

ชีวิน อ่อนลอบ และสุวคนธ์ภาวะชาติ (2557) ศึกษาการบริหารทรัพยากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรธานี พบว่า

1) สภาพการบริหารทรัพยากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรธานี โดยด้านที่มีการบริหารทรัพยากรสูงสุดคือ ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ

2) ปัญหาการบริหารทรัพยากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรธานี ด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล

3) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อจำแนกตามขนาดพบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามสภาพพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ขวัญชนก กุลชะ โมรินทร์ และ ชีระ ภูติ (2557) ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตอำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

1. ปัญหาโดยรวมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน คือ ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน

2. แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเรียง ความสำคัญจากมากไปหาน้อย ดังนี้

2.1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรตั้งงบประมาณส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการและจัดสรร ครูผู้ดูแลเด็กให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน

2.2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดให้มีสถานที่จอดรถรับ-ส่งเด็กเล็กที่สะดวกปลอดภัยอีกทั้งต้องมีมาตรการป้องกันอัคคีภัย

2.3) คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดทำแผนการจัดประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง

2.4) ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ

จุฑารัตน์ ยะตะนัง และอัมเรศ เนตาสีท (2557) ศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่า สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ซึ่งเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็ก การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กและคุณภาพเด็กสภาพปัญหาที่พบคือ งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ ขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาสื่อ วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้เสริมพัฒนาการเด็ก ตลอดจนฐานะทางครอบครัวที่ยากจนและขาดการดูแลเอาใจใส่จากผู้ปกครอง ส่วนแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ควรมีการประชุมหารือร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาศูนย์เด็กเล็กเพื่อกำหนดกิจกรรมโครงการร่วมกัน การรวมศูนย์ในแต่ละตำบลให้เป็นศูนย์เดียวและควรจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพิ่มขึ้น

ศิรินนภา นามมณี อนุศักดิ์เกตุศิริ และจินฉัตร ปะโคทัง (2557) ศึกษารูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า

1. ปัญหาและความต้องการในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่าสภาพการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาส่วนใหญ่ขาดงบประมาณในการพัฒนา และความต้องการส่วนใหญ่คือต้องการงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร

2. รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ ประกอบด้วย ขอบข่ายงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การบริหาร การมีส่วนร่วมของชุมชน และการทำงานเป็นทีม (2) จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพ ผู้เรียนให้มีพัฒนาการที่สมวัยในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารท้องถิ่นผู้กำหนดนโยบายสามารถนำรูปแบบการบริหารไปประยุกต์ใช้ (3) กลไกการดำเนินการ ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น หัวหน้าส่วนราชการ ครูผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการบริหาร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และกลุ่มองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (4) การดำเนินการตามขอบข่ายงานบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย และ ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งแต่ละด้านดำเนินการตามการบริหาร คือ การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ และการควบคุมงาน (5) การประเมินผล จากผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และคู่มือการใช้รูปแบบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ (6) เงื่อนไขความสำเร็จคือ ผู้บริหารท้องถิ่นมีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งครูผู้ดูแลเด็กมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพในการทำงานด้านดูแลเด็ก และมีความต้องการที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าองค์ประกอบรูปแบบด้านหลักการ จุดมุ่งหมาย กลไกการดำเนินการ การดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และเมื่อพิจารณารายด้าน ทุกด้านมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

เพ็ญธนา พิสมัย และ สิริ ฮามสุโพธิ์ (2556) ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย กรณีศึกษาโรงเรียน สุเหร่าหะยีมิना สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยโรงเรียน สุเหร่าหะยีมินา สำนักงานเขตหนองจอก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการร่วมดำเนินการ และด้านการร่วมประเมินผลอยู่ในระดับปานกลางส่วนด้านการร่วมคิดและตัดสินใจ และด้านการร่วมวางแผนอยู่ในระดับน้อย

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน พบว่า ผู้ปกครองต้องการให้ทางโรงเรียนแจ้งข่าวสารข้อมูล เกี่ยวกับการประชุม การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยระบุวัน เวลา และสถานที่ให้ชัดเจน

3. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัย โรงเรียนสุเหร่าหะยีมินา สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยกระบวนการสนทนากลุ่มประเด็นเฉพาะ (Focus Group Discussion) คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน สรุปผล โดยรวมได้ดังนี้ ให้ทางโรงเรียนแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ให้ผู้ปกครองทราบ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายมีคณะกรรมการสถานศึกษาจาก หลายอาชีพ มีกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง มีการจัดประชุมผู้ปกครองก่อนเปิดภาคเรียนและปิดภาคเรียน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรให้ ตรงกับวันหยุด ให้คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมสรุปผลหลังการจัดกิจกรรม เชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง และแจ้งผลการประเมินในวันประชุมผู้ปกครองก่อนปิดภาคเรียน

จุฑามาศ โชติบง(2556) จากการศึกษาของโครงการสร้างเสริมศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการดูแลเด็กปฐมวัย 2-5 ปี (Capacity Of a Community Treasures: COACT) ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และความร่วมมือของกระทรวงสาธารณสุข กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมีการพัฒนา 5 ระบบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) การจัดการสิ่งแวดล้อม 3) การจัดหลักสูตรและประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การดูแลสุขภาพ และ 5) การมีส่วนร่วมของครอบครัวชุมชน ทั้งนี้ผล

การดำเนินงานพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งประเด็นปัญหายังได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น มีการประกาศเป็นนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ร่วมกำหนดทิศทางและแนวทางนโยบายสาธารณะ ร่วมกัน ดำเนินการตามนโยบาย ร่วมติดตามผล และร่วมทบทวนนโยบายสาธารณะเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เด็กปฐมวัยซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไปในการพัฒนาอย่างมีคุณภาพสูงสุด พบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่งมีความพร้อมในระดับที่แตกต่างกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังขาดความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กในด้านการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวิชาการ ด้านบุคลากรและด้านสุขภาพ นอกจากนี้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กที่ผ่านมามีปัญหาด้านคุณภาพผู้บริหารระดับพื้นที่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียนมุ่งแต่พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ผลการศึกษาของ จุฑามาศ โชติบง (2556) ยังพบว่าปัญหาด้านหลักสูตรและรูปแบบการสอน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ซึ่งแบ่งเป็น 4 สาระการเรียนรู้ 40 สัปดาห์ มีประสบการณ์สำคัญที่ควรเรียนรู้แบ่งตามพัฒนาการแต่ละช่วงวัย อย่างไรก็ตามครู/ผู้ดูแลเด็กส่วนหนึ่งยังไม่เข้าใจที่มาของหลักสูตร แผนการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ รวมถึงพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย ทำให้เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งมีกิจกรรมเหมือนกันทุกช่วงชั้น เมื่อเด็กมีพัฒนาการไม่สมวัย ไม่ได้มีการส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินอีกครั้ง เนื่องจากครู/ผู้ดูแลเด็กไม่มั่นใจว่าเด็กมีพัฒนาการที่ผิดปกติหรือไม่ ในขณะที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งมีสื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอสำหรับเด็กทุกช่วงวัย นอกจากนี้การที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของชุมชน ดังนั้นการนำทรัพยากรในท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ามาสอนให้กับเด็กในพื้นที่เป็นสิ่งจำเป็น แต่ในปัจจุบันครูบางส่วนยังไม่เข้าใจการบูรณาการการเรียนการสอนให้เข้ากับบริบทในพื้นที่ ทำให้เป็นปัญหาด้านความรู้ของครู/ผู้ดูแล

ในขณะที่ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ปัญหาห้องเรียนคับแคบและไม่เป็นสัดส่วน เครื่องเล่นสนามมีสภาพเก่าชำรุด สื่อ/อุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็กไม่คุณภาพมีสภาพเก่าและชำรุด เครื่องเล่นมากกว่าครึ่งทำจากเหล็ก น้ำหนักมากไม่ปลอดภัย ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

ในส่วนปัญหาด้านกฎหมายและนโยบาย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการถ่ายโอนมาอยู่ภายใต้การดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา ดังนั้นนโยบาย แผนการดำเนินงานและการจัดสรรงบประมาณต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในกำกับ

ของนายกเทศบาลหรือนายกเทศมนตรี และผู้อำนวยการกองการศึกษาหรือสำนักปลัดรักษาการ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงมีหน้าที่ในการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน ทำให้บางกิจกรรมไม่ เป็นไปตามความต้องการของศูนย์ฯ ส่วนการบริหารจัดการด้านกำลังคน พบว่า บางแห่งประสบ ปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กซึ่งการบริหารจัดการดังกล่าวส่งผลให้โยบาย แผนการดำเนินงาน รวมถึงงบประมาณของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่สอดคล้องกับการพัฒนาตามแต่ละ บริบทหรือความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างแท้จริง รวมถึง ครู/ ผู้ดูแลเด็กบางส่วนขาด ขวัญและกำลังใจในการดำเนินงาน

ในงานของ จุฑามาศ โชติบาง(2556) จึงมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พร้อมทั้งมีการ ประชุมคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง และมีการประเมินผลทุกปี
2. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชุมชนจะจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กทุกคนปลอดภัยและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเต็มที่
3. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดทำหลักสูตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
4. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือโรงพยาบาลชุมชนจัดระบบเพื่อส่งเสริมให้เด็กทุกคนมี สุขภาพฟันที่ดี การป้องกัน โรคติดต่อ การส่งเสริมโภชนาการที่ดี และมีพัฒนาการที่สมวัย
5. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมมือกับพ่อแม่ ชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ภาาอื่น ๆ เข้าร่วมประชุมรับฟังผลการ ดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พร้อมให้ข้อเสนอแนะอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
6. ข้อเสนอระดับจังหวัด ให้จังหวัด สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) และองค์การบริหารส่วน จังหวัด (อบจ.) กำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เกิดการพัฒนาเป็นไปตาม มาตรฐาน และมีการประชุมเพื่อติดตามการดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด เครือข่ายครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเครือข่ายปฎิรูป การศึกษาจังหวัด ร่วมกันจัดทำแผนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเครือข่ายครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน ระดับจังหวัด
8. ให้สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องมีการจัดทำมาตรฐานกลางในการพัฒนาคุณภาพศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กและให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้เป็นแนวทางในการประเมินตนเองเพื่อวางแผนการ พัฒนาให้ผ่านทุกเกณฑ์มาตรฐาน

9. ให้สัมภาษณ์เชิงใหม่ นำเสนอวาระ “จุดเปลี่ยนปฐมวัยด้วยการจัดการเชิงระบบแบบมีส่วนร่วม” เข้าสู่สมัชชา ล้านนาและสมัชชาชาติ

สราวุธ เฟื่องศรีโคตรและจันทร์ชลิ มาพุทธ (2554) ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย มี 5 องค์ประกอบดังนี้ (1) หลักการและแนวคิด ได้แก่ การส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนและการมีข้อตกลงร่วมกันในการทำงานระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง (2) วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเด็ก พัฒนาผู้ปกครองและพัฒนาโรงเรียน (3) ลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมี 2 แบบ ได้แก่ แบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ (4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ได้แก่ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล (5) บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการอบรมเลี้ยงดูในฐานผู้ปกครอง ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการอาสาสมัคร ด้านการเรียนรู้ที่บ้าน ด้านการตัดสินใจ และด้านการร่วมมือกับชุมชน

2. ผลการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย พบว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

จิราพร ชมพิกุล และคณะ (2551) ศึกษาการสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการสำรวจในพื้นที่ 5 ภาค 8 จังหวัด คือ จังหวัดแพร่ นครสวรรค์ นุรีรัมย์ อุตรธานี ชลบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม และตรัง กลุ่มเป้าหมายคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในความรับผิดชอบ ทั้งหมด 770 แห่ง พบว่า ในภาพรวมแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในความดูแลโดยเฉลี่ย 3 ศูนย์งบประมาณเฉลี่ยที่ใช้เพื่อเด็กต่อคนต่อเดือนเป็น 904 บาท อัตราส่วนจำนวนเด็กต่อผู้ดูแลเด็กในแต่ละศูนย์ โดยเฉลี่ยเป็น 20:1 ภาครัฐต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และควรออกระเบียบข้อบังคับให้ทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งงบประมาณอย่างน้อยปีละ 5% ของเงินรายได้เพื่อพัฒนาศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ทุกศูนย์ควรมีผู้ดูแลเด็กที่จบปริญญาตรี เอกปฐมวัย อย่างน้อย 1 คน เพื่อทำหน้าที่ในด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยตรง

สุทธิษา มาลีเลิศ (2551) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยอนุบาล ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรบริหารส่วนตำบลในภาคใต้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินพัฒนาการ พบว่า

1. การจัดการเรียนการสอน ผู้ดูแลเด็กใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการรอบด้านคือ กิจกรรมเข้าจังหวะ การร้องเพลง การเล่นและการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเล่านิทาน

2. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่มีห้องเรียนชั้นอนุบาล แยกเป็นเอกเทศ ทั้งนี้เน้นที่ความปลอดภัย อากาศถ่ายเท แสงสว่าง การจัดตกแต่งห้องเรียนด้วยป้าย นิเทศ ผลงานของเด็ก และของใช้ส่วนตัวสำหรับเด็กแต่ละคน มีบริเวณของสนามเด็กเล่นและเครื่อง เล่นสนาม

3. สื่อการเรียนการสอน ผู้ดูแลเด็กใช้สื่อและซอฟต์แวร์สื่อที่ผลิตขึ้นเองร่วมกับเด็ก โดย เลือกสื่อที่มีราคาถูก และหาง่ายในท้องถิ่น

4. การประเมินพัฒนาการ ผู้ดูแลเด็กใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในการ ประเมินพัฒนาการเด็ก

5. ปัญหาที่พบ ผู้ดูแลเด็กมีจำนวนไม่เพียงพอและขาดความรู้ในการจัดประสบการณ์การ เรียนรู้แก่เด็ก ขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อสื่อ-อุปกรณ์ประกอบการจัดประสบการณ์การ เรียนรู้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีพื้นที่จำกัด การจัดสนามเด็กเล่นและเครื่องเล่นสนามมีไม่เพียงพอและ ไม่เหมาะสมกับวัยของเด็ก และขาดเครื่องมืออุปกรณ์ในการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้

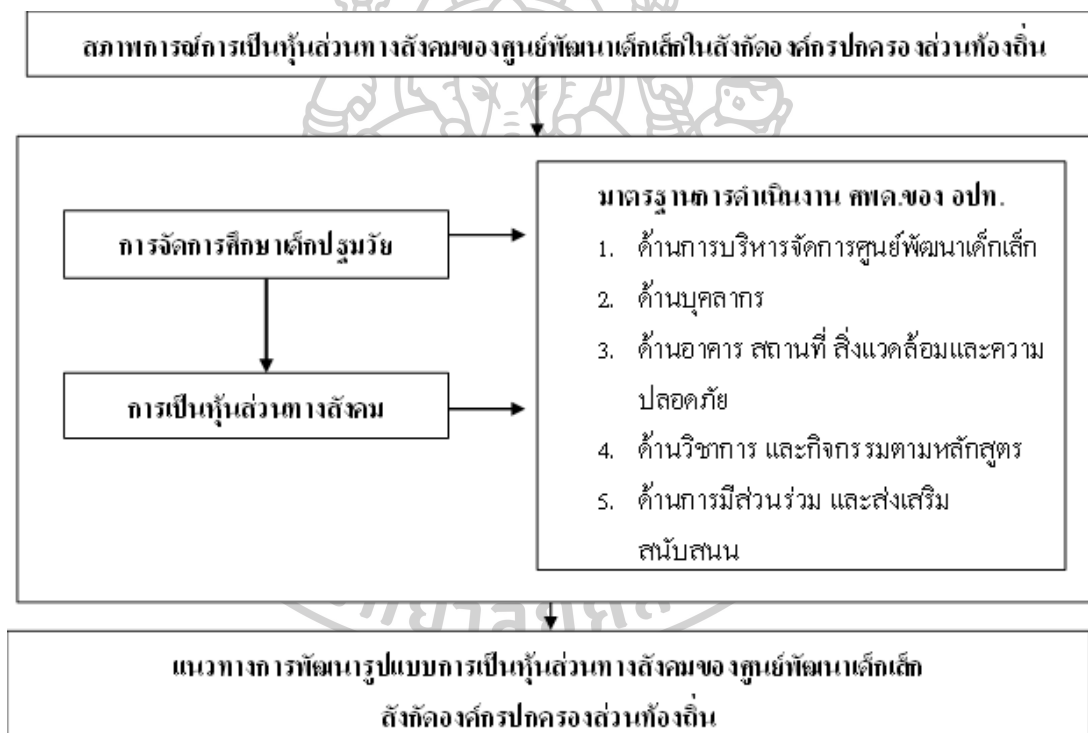
นภัทร์ โพธิรัตน์ (2550) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็กที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กกรณีศึกษา:ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัด สระแก้ว ผลการศึกษาพบว่าผู้ปกครองเด็กมีความพึงพอใจต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาก ในด้าน พฤติกรรมเด็ก เช่น เรื่องการสอนให้เด็กได้รู้จักช่วยเหลือตนเองและมีการรักษาสุขภาพอนามัยด้วย ตนเอง ด้านการเลี้ยงดูเด็ก เช่น การส่งเสริมการเล่น การเล่านิทาน และการแสดงออกที่เหมาะสมกับ เด็ก ส่วนในด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมภายนอกและภายใน ได้แก่ เรื่องจัดห้องเรียนสะอาด มี อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ และในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กและชุมชน พบว่ามีส่วนร่วมน้อย โดยเฉพาะในด้านการแสดงของเด็กในวาระกิจกรรม วันพ่อ วันแม่และวันเด็ก เท่านั้น

สรุปได้ว่า เมื่อมีการกระจายอำนาจการบริหารมาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแล เด็กปฐมวัย ดังนั้นการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะ ผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางและนโยบายในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ทั้งนี้ ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชน ผู้ปกครอง และ โรงพยาบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนในการดูแลเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม โดยครุฑีถือว่ามิตบาทสำคัญในการกระตุ้น พัฒนาเด็กให้มีพัฒนาตามวัย อีกทั้งในเรื่องของอาคาร สถานที่ สภาพแวดล้อมก็มีส่วนสำคัญในการ

เอื้อให้เด็กได้เรียนรู้ ซึ่งครูต้องเข้าใจบทบาทของตนเองและหลักสูตรและมืองค์ความรู้ในการดูแลเด็ก อีกทั้งยังต้องเป็นตัวกลางประสานระหว่างผู้ปกครอง เพื่อให้มีการดูแลเด็กได้อย่างถูกต้องไปในทิศทางเดียวกัน

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดมาตรฐานการพัฒนาเด็กปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย โดยได้ศึกษาแนวคิดการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยและแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคม เพื่อให้ได้แนวทางแนวทางการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดของงานวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประเมินและรับรองรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อพัฒนารูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้วางแผนกำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ขั้นตอน 1 การศึกษาสถานการณ์ของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.2 สร้างแบบสอบถามสำรวจสถานการณ์การเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลกับประชากร

1.4 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรในการศึกษา

ประชากร (Population) และกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการศึกษาสภาพการณ์การเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ประกอบด้วย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ 1) หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ครู/ผู้ดูแลเด็ก ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3) ผู้ปกครอง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกจังหวัดเฉพาะเจาะจงซึ่งกระจายอยู่ทั่วทุกภาค รวมทั้งสิ้น 8 จังหวัด โดยกำหนดกรอบประชากรเพื่อคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกตัวอย่าง ดังนี้

1. หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อายุอย่างน้อย 18 ปี ขึ้นไป โดยปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ครู/ผู้ดูแลเด็ก ที่มีอายุอย่างน้อย 18 ปี ขึ้นไป ปฏิบัติงานในตำแหน่งครู ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ไม่น้อยกว่า 1 ปี
3. ผู้ปกครอง ที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การกำหนดขนาดตัวอย่าง

งานวิจัยชิ้นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก หัวหน้าศูนย์ ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง แม้ว่าผู้วิจัยจะทราบว่าจำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศ จำนวน 19,786 แห่ง แต่การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจำแนกกลุ่มบุคคลตามบทบาทที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ไม่มีจำนวนของกลุ่มประชากรที่ชัดเจน แต่ทราบว่าจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างในกรณีที่ไม่ทราบขนาดประชากรด้วยสูตรของคอคแรน (Cochran, 1977 อ้างใน ชีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 ได้ตัวอย่าง 384 ตัวอย่าง โดยการรวบรวมตัวอย่างครอบคลุมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ซึ่งประกอบไปด้วย 8 จังหวัดได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดนครปฐม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครพนม จังหวัดสตูล จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากนั้นเก็บตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มหัวหน้าศูนย์ และวิธีการสุ่มแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) ในกลุ่มครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง โดยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทั้งสิ้น 495 ตัวอย่าง

สำหรับการสนทนากลุ่มประกอบด้วยผู้บริหารท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษา หัวหน้าศูนย์ ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instrument) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม รวมทั้งตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิจัยเชิงปริมาณในขั้นตอนที่ 1 โดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพการณ์การเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ชนิดปลายเปิดและปลายปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้คำถามปลายปิด (Closed-ended Question)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บริบทของพื้นที่ ลักษณะของการปกครองของท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัย รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย มีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อทราบถึงสถานการณ์ความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Research)

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร มาสร้างเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามเพื่อสำรวจสถานการณ์การเป็นหุ้นส่วนทางสังคม โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) ความชัดเจนของข้อความ ความเหมาะสมและความสอดคล้องของข้อความและวัตถุประสงค์โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาคัดเลือกเฉพาะข้อรายการ (Item) ที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งหมายถึงข้อรายการ

นั้นมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาที่ต้องการวิจัย ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง โดยมีการกำหนดความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการวิจัย

ขั้นตอนต่อมาคือ การรวบรวมแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ลงความคิดเห็นแล้วมาวิเคราะห์ความเหมาะสมและสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาสถานการณ์ความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้สูตรของ ไรวินลีสและแฮมเบลตัน (อ้างถึงในศิริชัย กาญจนวาสี , 2552 : 223) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องที่มีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1
 $\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การแปลความค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5-1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้

ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 พิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง

5. นำแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อคำถามที่ได้จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องในข้อ 4 ไปสร้างแบบสอบถาม แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาและให้คำแนะนำ

6. นำแบบสอบถามที่ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มทดลอง ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด โดยทดลองวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ในส่วน สภาพการณ์ความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)

7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูล
8. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

- 1.1 ผู้วิจัยทำหนังสือคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม
- 1.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการส่งแบบสอบถามไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 1.3 รวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บข้อมูล
- 1.4 คัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และนำแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้ทำการคัดเลือกแล้ว มาจัดระเบียบข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเพื่อทำให้ทราบถึงสภาพการณ์การเป็นหุ้นส่วนทางสังคม มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบจากแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา
2. นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้
 - 2.1 ข้อมูลในแบบสอบถามในตอนที่ 1 มีลักษณะแบบสอบถามแบบปลายปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
 - 2.2 ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นการประเมินสถานการณ์ความเป็นหุ้นส่วนทางสังคม โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้
 - 1) วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ดังนี้
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง	ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง	ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง	ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง	ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2) ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์การจัดลำดับความสำคัญของความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยวิเคราะห์ความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

3) ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 4 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชนิดปลายเปิดวิเคราะห์สาระ และสังเคราะห์ข้อมูลโดยเรียบเรียงนำเสนอข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ในรูปแบบวิธีพรรณนา (description)

3.2 ขั้นตอน 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลความเห็น และแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ให้ข้อมูลหลัก 40 คน ประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ภาควิชาอายุศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ผู้กำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษา สังกัด อบต. 3) ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู/ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย และ 4) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ปกครอง คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจะใช้ 2 วิธี ได้แก่

วิธีที่ 1 การสัมภาษณ์แบบทางการหรือกึ่งทางการ (Formal or Semi-Formal Interview) ใช้วิธีการพูดคุยถามโดยมีแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีโครงสร้างคำถามและเนื้อหาสาระเตรียมไว้ล่วงหน้าแล้ว การถามคำถามจะเรียงไปตามลำดับที่กำหนดไว้ โดยวิธีนี้จะใช้กับผู้ที่มีส่วนในการกำหนดนโยบาย

วิธีที่ 2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ใช้วิธีการพูดคุยกันแบบง่ายๆ ตามธรรมชาติ ไม่เป็นทางการ ไม่เคร่งครัดในขั้นตอนและลำดับของการถาม เป็นการชวนคุย

โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้แนวคิด ท่าที ทศนคติ ต่อการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กของชาวบ้าน ผู้ปกครอง และครูผู้ดูแลเด็ก

การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สำหรับการเลือก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นพื้นที่ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการตามมาตรฐานการดำเนินงานพัฒนาศูนย์เด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 เป็นศูนย์เด็กเล็กที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นต้นแบบและมีผลงานโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ และได้รับรางวัลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3 เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่าย หน่วยงานทางสังคม เข้าร่วมดำเนินการ จึงได้กรณีศึกษา จำนวน 8 แห่ง กระจายตามภูมิภาค ดังนี้

ภาคเหนือ

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ภาคกลาง

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้านหลักร้อย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขงใจยุทธ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

ภาคใต้

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล

โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ภาคีเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กลุ่มที่ 2 ผู้กำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กลุ่มที่ 3 ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือผู้ทำหน้าที่แทนหัวหน้าศูนย์ ครู/ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย

กลุ่มที่ 4 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ปกครอง คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยขั้นตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือแบบสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structure Interview or Formal Interview) ในการเก็บข้อมูลเชิงลึก ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานักวิชาการด้านการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวทางการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นแนวคำถามที่ผ่านการถกเถียงและพิจารณาแล้วว่าสามารถตอบโจทย์การวิจัยได้ชัดเจนและครอบคลุมที่สุด ประกอบด้วย

1. ข้อมูลสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เกี่ยวกับรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินการ/วิธีการ/กระบวนการในการสร้างรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือแบบสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured Interview or Formal Interview) ในการเก็บข้อมูลเชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารจากเอกสาร ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง โดยที่เอกสารชั้นต้นคือ เอกสารที่เป็นข้อมูลหรือหลักฐานโดยตรง ถือเป็นต้นฉบับ เช่น จดหมายเหตุ บันทึก ประกาศหรือกฎหมาย ส่วนเอกสารชั้นรอง คือ ข้อมูลหลักฐานที่ไม่ได้มาโดยตรงจากเหตุการณ์ เช่น มีคนรวบรวมไว้แล้วทำการวิเคราะห์ เสนอ หรืออ้างอิง การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารถือเป็นวิธีหลักของการวิจัย เพราะข้อมูลเอกสารจะให้ภาพที่ต้องการศึกษาและสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่ปรากฏการณ์นั้นเกิดขึ้น เช่น วิธีการขั้นตอนการสร้างหุ้นส่วนทางสังคม
2. นำข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารในขั้นที่ 1 มาสังเคราะห์และออกแบบในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวข้องกับหุ้นส่วนทางสังคมและผู้เชี่ยวชาญเรื่องศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข
4. นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

6. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ (Validity and Reliability) โดยใช้หลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) คือการได้ข้อมูลจากหลากหลายฝ่าย หรือหลายวิธีในการรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน ซึ่งเป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการสอบถามผู้ให้ข้อมูล ในเรื่องที่เป็นประเด็นเดียวกันพร้อมกับสังเกตพฤติกรรมปฏิบัติสัมพันธ์ของกรณีศึกษา จนกระทั่งได้รับความคิดเห็นนั้นออกมาตามที่คนในสังคมนั้นเข้าใจและรู้สึก โดยงานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งบุคคล กล่าวคือ ถ้าผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนหรือต่างกันหรือไม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ กิจกรรมที่สร้างการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (ภาคสนาม) แบบมีโครงสร้าง คือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ โดยกำหนดประเด็นคำถามสำคัญไว้ล่วงหน้า เป็นประเด็นคำถามจากบริบทเกี่ยวข้องกับรายละเอียดต่าง ๆ โดยมีขั้นตอนดังนี้
 - 2.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากรเพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือถึงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อขอความความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์
 - 2.2 ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง
 - 2.3 ทำการตรวจสอบข้อมูลและคัดเลือกแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ที่สมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระสำคัญที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในวิธีต่าง ๆ ทั้งจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์แล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนั้นมาทำการวิเคราะห์สาระ สร้างข้อสรุป และเรียบเรียง

นำเสนอข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ในรูปแบบวิธีพรรณนา (Description) เพื่อนำไปสังเคราะห์โครงร่างหรือยกร่างรูปแบบต่อไป โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การถอดความบันทึกเสียงของการสัมภาษณ์ออกมาเป็นภาษาเขียนด้วยผู้วิจัยรวมทั้งทวนความกับเสียงบันทึกเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการถอดความและศึกษาทำความเข้าใจเพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการจัดประเด็นความคิด วิเคราะห์ ประเด็นสำคัญแล้วเขียนพรรณนา

2. วิเคราะห์/สังเคราะห์เนื้อหา ในการดำเนินงานปัจจัยความสำเร็จ โดยนำเสนอในรูปแบบการบรรยายเป็นความเรียง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำโครงร่างรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

3.3 ขั้นตอน 3 การสร้างรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม

ขั้นตอน 3 การสร้างรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสถานการณ์การเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย เชิงคุณภาพ และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่ดีเลิศจำนวน 8 แห่ง และจากผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์เนื้อหาสร้างรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

3.2 นำรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบ

3.3 สังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วสรุปกันและปรับปรุงรูปแบบให้สอดคล้องกับความคิดเห็น จนได้รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบ

ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบความการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมและผู้เชี่ยวชาญในเรื่องศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 5 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม โดยมีตำแหน่งในระดับผู้บริหารองค์กร หรือมีตำแหน่งทางวิชาการระดับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป หรือเป็นผู้มีชื่อเสียงในเรื่องการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในประเทศไทย

2. เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในเรื่องศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยมีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป หรือผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในประเทศไทย
3. เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านหุ่นส่วนทางสังคมและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไม่น้อยกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 คือ แบบประเมินรูปแบบการวิจัย ลักษณะเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรองรับต้นแบบการวิจัยเพื่อนำไปใช้ แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นการประเมินความเหมาะสมเกี่ยวกับรายละเอียดของคุณลักษณะการเป็นหุ่นส่วนทางสังคมและรูปแบบการเป็นหุ่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย รับรองสำหรับประเมินรูปแบบที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นเอง ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) โดยใช้มาตราประเมินค่าตามแบบ ของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) ที่มีระดับของการประเมิน 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 72-74) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	คิดเป็นคะแนน 5 คะแนน
มาก	คิดเป็นคะแนน 4 คะแนน
ปานกลาง	คิดเป็นคะแนน 3 คะแนน
น้อย	คิดเป็นคะแนน 2 คะแนน
น้อยที่สุด	คิดเป็นคะแนน 1 คะแนน

ตอนที่ 2 เป็นข้อวิพากษ์และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการเป็นหุ่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบรับรองต้นแบบการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. นำรูปแบบการเป็นหุ่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย ที่ร่างจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์การ

เป็นหุ่นส่วน โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อการเป็นหุ่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการเป็นหุ่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย โดยสังเคราะห์เข้ากับความรู้ความเข้าใจเรื่องการเป็นหุ่นส่วนทางสังคม การศึกษาเพื่อสร้างรูปแบบ ที่ได้จากการทบทวนเอกสาร ตำรา วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาบูรณาการเข้ากับกรอบแนวคิด มาจัดลำดับข้อคำถามสร้างเป็นแบบสอบถามเสนอต่อ อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความเหมาะสมในการนำไปใช้

2. นำแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อการประเมินรูปแบบที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน ประเมินและรับรองรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบและเงื่อนไขของการเป็น หุ่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย โดยมี ลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การตรวจสอบข้อมูล

สำหรับวิธีการหาคุณภาพของแบบประเมินรูปแบบใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรง ด้าน เนื้อหา (Content Validity) และภาษาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องความเป็นหุ่นส่วนทางสังคมและเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในเรื่องศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตรวจสอบว่าแบบประเมินรูปแบบมีความครบถ้วนสมบูรณ์ครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ รวมถึงการ พิจารณาความเป็นปรนัย (Objectivity) ในความชัดเจนของข้อคำถามและคำตอบว่าเข้าใจตรงกัน หรือไม่ซึ่งในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเนื้อหาใช้การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) เช่นเดียวกับแบบสอบถาม โดยผลการตรวจสอบค่าดัชนีความ สอดคล้องของแบบประเมินรูปแบบได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่า 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

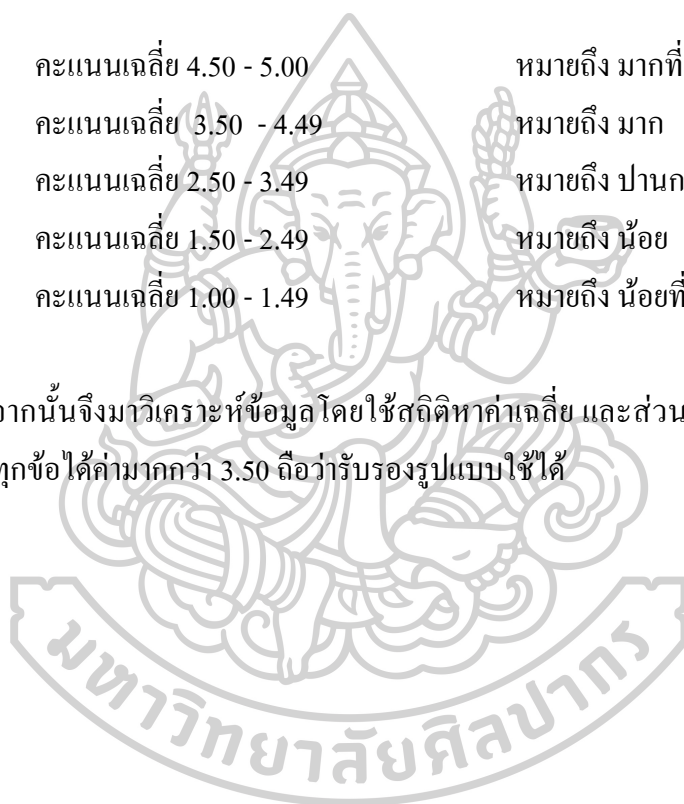
การรับรองรูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการนำแบบประเมินรับรองการวิจัย ไปให้ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประเมินและรับรองรูปแบบการเป็นหุ่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนา เด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย โดยประเมินจากแบบรับรองรูปแบบ มาตราประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ รับรองความเป็นไปได้ในการนำไปใช้และนำมาปรับปรุง แก้ไขเพื่อเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย โดยนำต้นแบบการวิจัยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประเมินความเป็นไปได้ในการนำเสนอรูปแบบ ใช้วิธีกำหนดน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในภาพรวมและจำแนกตามรายข้อคำถามใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลตามแนวคิดของ Best (1977: 179-187) ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00	หมายถึง มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49	หมายถึง มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49	หมายถึง ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49	หมายถึง น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49	หมายถึง น้อยที่สุด

หลังจากนั้นจึงมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งแบบประเมินทุกข้อได้ค่ามากกว่า 3.50 ถือว่ารับรองรูปแบบใช้ได้

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพื่อศึกษารูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลการศึกษา มีดังต่อไปนี้

4.1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครู/ผู้ดูแลเด็ก ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ปกครอง จำนวน 495 ตัวอย่าง

การนำเสนอผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด

(n=495)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	67	13.50
- หญิง	427	86.30
- ไม่ระบุ	1	0.20
อายุ		
- น้อยกว่า 30 ปี	104	21.00
- 30 – 39 ปี	160	32.30
- 40 – 49 ปี	137	27.70
- 50 – 59 ปี	56	11.30
- 60 ปีขึ้นไป	10	2.00
- ไม่ระบุ	28	5.70
ระดับการศึกษาสูงสุด		
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	174	35.20
- ปริญญาตรี	264	53.30
- ปริญญาโท	45	9.10
- ปริญญาเอก	1	0.20
- ไม่ระบุ	11	2.20

ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ส่วนใหญ่เป็นหญิง 427 คน (ร้อยละ 86.30) และเป็นชาย 67 คน (ร้อยละ 13.50) มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี 160 คน (ร้อยละ 32.30) รองลงมาคือ 40 – 49 ปี 137 คน (ร้อยละ 27.70) และน้อยกว่า 30 ปี 104 คน (ร้อยละ 21.00) ระดับการศึกษาสูงสุด ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี 264 คน (ร้อยละ 53.30) และต่ำกว่าปริญญาตรี 174 คน (ร้อยละ 35.20) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านตำแหน่ง/ บทบาทในศูนย์เด็กเล็ก

(n=495)		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่ง/ บทบาทในศูนย์เด็กเล็ก		
- หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ รักษาการหัวหน้า สพด.	34	6.90
- ครู/ผู้ดูแลเด็ก	218	44.00
- ผู้ปกครอง	203	41.00
- อื่นๆ	31	6.30
- ไม่ระบุ	9	1.80

จากตารางที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านตำแหน่ง/ บทบาทในศูนย์เด็กเล็ก ตำแหน่ง/ บทบาทของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีตำแหน่ง/ บทบาท เป็นครู/ผู้ดูแลเด็ก 218 คน (ร้อยละ 44) ผู้ปกครอง 203 คน (ร้อยละ 41) และหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ รักษาการหัวหน้า สพด. 34 คน (ร้อยละ 6.90)

ตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านการอบรมที่เคยได้รับ

(n=495)		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
การอบรมที่เคยได้รับ		
- ไม่เคยได้รับการอบรม	100	20.20
- เคยได้รับการอบรม	395	79.80
กรณีที่เคยได้รับการอบรม		
(n=395)		
- หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	186	47.10
- การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับปฐมวัย	220	55.70
- การผลิตสื่อ	234	59.20
- การดูแลสุขภาพ	226	57.20
- การประเมินพัฒนาการเด็ก	218	55.20
- การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	149	37.70
- อื่น ๆ	45	11.40

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านการอบรมที่เคยได้รับ พบว่า เคยได้รับการอบรมอย่างน้อย 1 เรื่อง 395 คน (ร้อยละ 79.80) และไม่เคยได้รับการอบรม 100 คน (ร้อยละ 20.20) กรณีที่เคยได้รับการอบรม พบว่า จากจำนวนผู้เคยได้รับการอบรม 395 คน เคยได้รับการอบรมการผลิตสื่อ 234 คน (ร้อยละ 59.20) การดูแลสุขภาพ 226 คน (ร้อยละ 57.20) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับปฐมวัย 220 คน (ร้อยละ 55.70) การประเมินพัฒนาการเด็ก 218 คน (ร้อยละ 55.20) และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 186 คน (ร้อยละ 47.10)

4.1.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตารางที่ 5 ขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวนบุคลากรทั้งหมด และคณะกรรมการในการดำเนินงาน

(n=495)			
ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
ขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย			
-	ขนาดเล็ก	88	17.80
-	ขนาดกลาง	269	54.30
-	ขนาดใหญ่	99	20.00
-	ไม่ระบุ	39	7.90
จำนวนบุคลากร (ครู/ ครูผู้ดูแล/ ผู้ดูแลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)			
-	น้อยกว่า 5 คน	79	16.00
-	5 – 10 คน	244	49.20
-	มากกว่า 10 คน	91	18.40
-	ไม่ระบุ	81	16.40
คณะกรรมการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก			
-	มี	361	72.90
-	ไม่มี	2	0.40
-	ไม่ทราบ	89	18.00
-	ไม่ระบุ	43	8.70

ขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวนบุคลากรทั้งหมด และคณะกรรมการในการดำเนินงาน พบว่า ระบุว่า มีขนาดกลาง 269 คำตอบ (ร้อยละ 54.30) และขนาดใหญ่ 99 คำตอบ (ร้อยละ 20)

จำนวนบุคลากร (ครู/ ครูผู้ดูแล/ ผู้ดูแลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก) ส่วนใหญ่มี 5 – 10 คน 244 คำตอบ (ร้อยละ 49.20) และ มากกว่า 10 คน 91 คำตอบ (ร้อยละ 18.40) ส่วนคณะกรรมการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ระบุว่า มีคณะกรรมการในการดำเนินงาน 361 คำตอบ (ร้อยละ 72.90) และไม่ทราบ 89 คำตอบ (ร้อยละ 18)

ตารางที่ 6 หน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(n=495)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
หน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก		
- หน่วยงาน/องค์กรราชการ	371	74.90
- หน่วยงาน/องค์กรภาคเอกชน	65	13.10
- หน่วยงาน/องค์กรภาคประชาชน	95	19.20
- หน่วยงาน/สถาบันการศึกษา	119	24.00
- หน่วยงาน/องค์กรพัฒนาเอกชน	20	4.00
- อื่นๆ	36	7.30

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 6 หน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า มีหน่วยงาน/องค์กรราชการ 371 คำตอบ (ร้อยละ 74.90) หน่วยงาน/สถาบันการศึกษา 119 คำตอบ (ร้อยละ 24.00) และหน่วยงาน/องค์กรภาคประชาชน 95 คำตอบ (ร้อยละ 19.20) หน่วยงานภาคเอกชน 65 คำตอบ (ร้อยละ 13.10) อื่นๆ 36 คำตอบ (ร้อยละ 7.30) และองค์กรพัฒนาเอกชน 20 คำตอบ (ร้อยละ 4.00)

ตารางที่ 7 หน่วยงาน/ บริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(n=495)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
หน่วยงาน/ บริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก		
- วัด	316	63.80
- สถานศึกษาอื่นๆ	245	49.50
- แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม	173	34.90
- สถานบริการสุขภาพ	214	43.20
- หน่วยงานราชการ	265	53.50
- แหล่งการค้า	185	37.40
- แหล่งสถานบันเทิง	27	5.50
- อื่นๆ	51	10.30

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 7 หน่วยงาน/ บริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า หน่วยงาน/ บริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ วัด 316 คำตอบ (ร้อยละ 63.80) หน่วยงานราชการ 265 คำตอบ (ร้อยละ 53.50) สถานศึกษาอื่นๆ 245 คำตอบ (ร้อยละ 49.50) สถานบริการสุขภาพ 214 คำตอบ (ร้อยละ 43.20) และแหล่งการค้า 185 คำตอบ (ร้อยละ 37.40)

ตารางที่ 8 หน่วยงาน/ บริเวณใกล้เคียงที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ โรงเรียน

(n=495)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
หน่วยงาน/ บริเวณใกล้เคียงที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ โรงเรียน		
- วัด	330	66.70
- สถานศึกษาอื่นๆ	158	31.90
- แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม	194	39.20
- สถานบริการสุขภาพ	187	37.80
- หน่วยงานราชการ	227	45.90
- แหล่งการค้า	160	32.30
- แหล่งสถานบันเทิง	31	6.30
- อื่นๆ	61	12.30

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 8 หน่วยงาน/ บริเวณใกล้เคียงที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ โรงเรียน พบว่า หน่วยงาน/ บริเวณใกล้เคียงที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ โรงเรียน คือ วัด 330 คำตอบ (ร้อยละ 66.70) หน่วยงานราชการ 227 คำตอบ (ร้อยละ 45.90) แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม 194 คำตอบ (ร้อยละ 39.20) สถานบริการสุขภาพ 187 คำตอบ (ร้อยละ 37.80) และแหล่งการค้า 160 คำตอบ (ร้อยละ 32.30)

ตารางที่ 9 ชมรมผู้ปกครอง/ เครือข่ายผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(n=495)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ชมรมผู้ปกครอง/ เครือข่ายผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก		
- มี	348	70.30
- ไม่มี	99	20.00
- ไม่ระบุ	48	9.70

จากตารางที่ 9 ชมรมผู้ปกครอง/ เครือข่ายผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ส่วนใหญ่ระบุว่า มีชมรมชมรมผู้ปกครอง/ เครือข่ายผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 348 คำตอบ (ร้อยละ 70.30) และไม่มี 99 คำตอบ (ร้อยละ 20)

4.1.4 ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ตารางที่ 10 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก							(n=495)		
1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ดำเนินการเอง	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1.1 การจัดทำแผนพัฒนาศพด.	13 (2.7)	4 (0.8)	16 (3.3)	69 (14.2)	259 (53.4)	124 (25.6)	4.02	.788	มาก
1.2 การเปิดรับสมัครเด็ก	11 (2.2)	2 (0.4)	6 (1.2)	49 (10.0)	254 (51.8)	168 (34.3)	4.21	.705	มาก
1.3 การดูแลเด็กให้มีน้ำหนักส่วนสูง เป็นไปตาม เกณฑ์มาตรฐาน	4 (0.8)	0 (0.0)	2 (0.4)	52 (10.7)	245 (50.2)	185 (37.9)	4.27	.660	มาก
1.4 การดูแลคุณภาพอาหารเด็กให้ครบถ้วนตาม หลักโภชนาการ	4 (0.8)	0 (0.0)	1 (0.2)	49 (10.0)	224 (45.5)	214 (43.2)	4.33	.661	มาก
1.5 การดูแลให้เด็กมีสุขภาพช่องปากที่ดี	3 (0.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	43 (8.8)	258 (52.9)	184 (37.7)	4.29	.620	มาก
รวม							4.23	.567	มาก

ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .567) โดย การจัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีค่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = .788) การเปิดรับสมัครเด็ก มีค่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .705) การดูแลเด็กให้มีน้ำหนักส่วนสูง เป็นไปตาม เกณฑ์มาตรฐาน มีค่าอยู่ในระดับระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .660) การดูแลคุณภาพอาหารเด็กให้ครบถ้วนตาม หลักโภชนาการ มีค่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .661) และการดูแลให้เด็กมีสุขภาพช่องปากที่ดี มีค่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = .620)

ตารางที่ 11 ด้านบุคลากร

ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก		(n=495)							
2. ด้านบุคลากร	ดำเนินการเอง	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
2.1 การจัดทำแผนบริหาร บุคลากร ครู/ ผู้ดูแลเด็กให้ มีความรู้ความสามารถ และมี คุณธรรม	8 (1.6)	3 (0.6)	10 (2.0)	51 (10.4)	276 (56.4)	141 (28.8)	4.13	.724	มาก
2.2 การส่งเสริมให้ครู/ผู้ดูแล เด็ก จัดประสบการณ์ เรียนรู้ โดยการบูรณาการ และใช้ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	9 (1.8)	2 (0.4)	10 (2.0)	61 (12.4)	267 (54.5)	141 (28.8)	4.11	.727	มาก
2.3 การประเมินผลการทำงาน ของครู/ ผู้ดูแลเด็ก	6 (1.3)	4 (0.8)	6 (1.3)	48 (10.0)	278 (58.2)	136 (28.5)	4.14	.707	มาก
2.4 การส่งเสริมให้ครู/ ผู้ดูแล เด็ก ทำงานเป็นทีม มีความพึง พอใจ และมีขวัญกำลังใจที่ดี ในการทำงาน	3 (0.6)	4 (0.8)	9 (1.8)	62 (12.7)	258 (52.8)	153 (31.3)	4.13	.759	มาก
รวม							4.12	.682	มาก

ด้านบุคลากร ในภาพรวม มีค่าอยู่ในระดับมาก (" X " = 4.12, S.D. = .682) โดยการจัดทำแผนบริหารบุคลากร ครู/ ผู้ดูแลเด็กให้ มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรม มีค่าอยู่ในระดับมาก (" X " = 4.13, S.D. = .724) การส่งเสริมให้ครู/ผู้ดูแลเด็ก จัดประสบการณ์ เรียนรู้ โดยการบูรณาการ และใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น มีค่าอยู่ในระดับมาก (" X " = 4.11, S.D. = .727) การประเมินผลการทำงานของครู/ ผู้ดูแลเด็ก มีค่าอยู่ในระดับมาก (" X " = 4.14, S.D. = .707) และการส่งเสริมให้ครู/ ผู้ดูแลเด็ก ทำงานเป็นทีม มีความพึงพอใจ และมีขวัญกำลังใจที่ดีในการทำงาน มีค่าอยู่ในระดับมาก (" X " = 4.13, S.D. = .759)

ตารางที่ 12 ด้านอาคาร สถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (n=495)									
3. ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	ดำเนินการเอง	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
3.1 การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น มุมเรียนรู้ มุมของเล่น ห้องสมุด	11 (2.2)	2 (0.4)	4 (0.8)	55 (11.2)	258 (52.7)	160 (32.7)	4.19	.696	มาก
3.2 กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย และครอบคลุมเรื่องระบบป้องกันภัยและรองรับกรณี มีเหตุฉุกเฉิน	10 (2.0)	2 (0.4)	4 (0.8)	54 (11.0)	269 (54.8)	152 (31.0)	4.17	.685	มาก
3.3 การจัดสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียนที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก	10 (2.0)	2 (0.4)	3 (0.6)	47 (9.6)	261 (53.3)	167 (34.1)	4.22	.677	มาก
3.4 การจัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์สำหรับทำอาหาร และของว่างให้เด็ก	14 (2.9)	1 (0.2)	7 (1.4)	61 (12.4)	274 (55.8)	134 (27.3)	4.12	.688	มาก
3.5 การจัดพื้นที่สำหรับเด็กที่ป่วย และมี อุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น รองรับกรณี เกิดอุบัติเหตุ	13 (2.7)	1 (0.2)	14 (2.9)	90 (18.4)	260 (53.1)	112 (22.9)	3.98	.749	มาก
3.6 การกำหนดมาตรการ และปฏิบัติตามมาตรการ ด้านความปลอดภัยของ สพด. ครอบคลุมเรื่อง ความปลอดภัยในการเดินทาง การจราจรบริเวณ รอบศูนย์	7 (1.4)	2 (0.4)	9 (1.8)	72 (14.7)	270 (55.1)	130 (26.5)	4.07	.725	มาก
3.7 การรักษาความสะอาดทั้งภายในและภายนอก สพด.	14 (2.9)	1 (0.2)	5 (1.0)	51 (10.5)	253 (51.8)	164 (33.6)	4.21	.686	มาก
							4.14	.598	มาก

ด้านอาคาร สถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ในภาพรวม มีค่าอยู่ในระดับมาก ($"X"^- = 4.14$, S.D. = .598) โดย การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น มุมเรียนรู้ มุมของเล่น ห้องสมุด มีค่าอยู่ในระดับมาก ($"X"^- = 4.19$, S.D. = .696) กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย และ ครอบคลุมเรื่องระบบป้องกันภัยและรองรับกรณี มีเหตุฉุกเฉิน มีค่าอยู่ในระดับมาก ($"X"^- = 4.17$, S.D. = .685) การจัดสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียนที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก มีค่าอยู่ในระดับมาก ($"X"^- = 4.22$, S.D. = .677) การจัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์สำหรับทำอาหาร และของว่างให้เด็ก มีค่าอยู่ในระดับมาก ($"X"^- = 4.12$, S.D. = .688) การจัดพื้นที่สำหรับดูแลเด็กที่ป่วย และมี อุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นรองรับกรณี เกิดอุบัติเหตุ มีค่าอยู่ในระดับมาก ($"X"^- = 3.98$, S.D. = .749) การกำหนดมาตรการ และปฏิบัติตามมาตรการ ด้านความปลอดภัยของ ศพด. ครอบคลุมเรื่อง ความปลอดภัยในการเดินทาง การจราจรบริเวณ รอบศูนย์ มีค่าอยู่ในระดับมาก ($"X"^- = 4.07$, S.D. = .725) และการรักษาความสะอาดทั้งภายในและภายนอก ศพด. มีค่าอยู่ในระดับมาก ($"X"^- = 4.21$, S.D. = .686)

ตารางที่ 13 ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร

ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก							(n=495)		
4. ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร	ด้านวิชาการ						ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
	ดำเนินการเอง	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
4.1 การจัดทำหลักสูตรให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน	11 (2.3)	3 (0.6)	9 (1.8)	64 (13.1)	276 (56.6)	125 (25.6)	4.07	.724	มาก
4.2 การจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่หลากหลายให้กับเด็กทั้งในและนอกห้องเรียนเหมาะสมกับ พัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ของเด็ก (ร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และสติปัญญา)	10 (2.0)	3 (0.6)	7 (1.4)	46 (9.4)	263 (53.6)	162 (33.0)	4.19	.714	มาก
4.3 การประเมินผลพัฒนาการของเด็กด้วยวิธีการ และเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน	9 (1.8)	2 (0.4)	7 (1.4)	68 (13.9)	273 (55.9)	129 (26.4)	4.09	.708	มาก
4.4 การสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของ ศพด.	8 (1.6)	3 (0.6)	6 (1.2)	70 (14.3)	277 (56.5)	126 (25.7)	4.07	.713	มาก

4.5 การจัดประสบการณ์ เรียนรู้เพื่อให้เด็กดูแลตนเอง ในการป้องกันโรคติดต่อ อุบัติเหตุ และอันตราย ได้ เหมาะสมกับวัย	8	3	10	51	279	139	4.12	.721	มาก
	(1.6)	(0.6)	(2.0)	(10.4)	(56.9)	(28.4)			
	รวม						4.10	.649	มาก

ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ในภาพรวม มีค่าอยู่ในระดับมาก (" \bar{X} " = 4.10, S.D. = .649) โดยการจัดทำหลักสูตรให้มีความเหมาะสมสอดคล้อง กับความต้องการของชุมชน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 4.07 (S.D. = .724) การจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่หลากหลายให้กับเด็กทั้งในและนอกห้องเรียน เหมาะสมกับ พัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ของเด็ก (ร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และสติปัญญา) มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 4.19 (S.D. = .714) การประเมินผลพัฒนาการของเด็กด้วยวิธีการ และเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 4.09 (S.D. = .708) การสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาของ ศพด. มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 4.07 (S.D. = .713) และการจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อให้เด็กดูแลตนเอง ในการป้องกัน โรคติดต่อ อุบัติเหตุ และอันตราย ได้เหมาะสมกับวัย มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 4.12 (S.D. = .721) (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 14 ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน

ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	(n=495)								
	ดำเนินการเอง	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
5. ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน									
5.1 การใช้คน ทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ใน การสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก เช่น ให้ผู้ปกครอง มาสอน เป็นต้น	6	1	23	101	264	93	3.88	.774	มาก
	(1.2)	(0.2)	(4.7)	(20.7)	(54.1)	(19.1)			
5.2 จัดให้มีคณะกรรมการ/เครือข่าย ดำเนินการ จัดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแสดง ความ คิดเห็นต่อการดำเนินงานของ ศพด.	6	2	16	80	278	107	3.98	.747	มาก
	(1.2)	(0.4)	(3.3)	(16.4)	(56.9)	(21.9)			

5.3 การจัดให้ สพด. เป็นแหล่ง เรียนรู้เพื่อพัฒนา ความรู้ใน การดูแลเด็กปฐมวัยกับ ครอบครัว ชุมชน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	6 (1.2)	0 (0.0)	8 (1.6)	76 (15.5)	280 (57.3)	119 (24.3)	4.06 (.684)	.684	มาก
5.4 จัดกิจกรรมบูรณาการเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้าน สุขภาพสำหรับเด็ก ครอบครัว และชุมชน	7 (1.4)	0 (0.0)	7 (1.4)	77 (15.8)	273 (56.1)	123 (25.3)	4.07 (.687)	.687	มาก
รวม							3.99	.633	มาก

ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน ในภาพรวม มีค่าอยู่ในระดับมาก (" \bar{X} " = 3.99, S.D. = .633) โดย การใช้คน ทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ใน การสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก เช่น ให้ผู้ปกครอง มาสอน เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 3.88 (S.D. = .774) จัดให้มีคณะกรรมการ/เครือข่าย ดำเนินการ จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแสดงความ คิดเห็นต่อการดำเนินงานของ สพด. มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 3.98 (S.D. = .747) การจัดให้ สพด. เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนา ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยกับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 4.06 (S.D. = .684) และจัดกิจกรรมบูรณาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้าน สุขภาพสำหรับเด็ก ครอบครัว และชุมชน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 4.07 (S.D. = .687) (ตารางที่ 14) ตารางที่ 15 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (n=495)									
6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการ พัฒนาเด็กปฐมวัย	ดำเนินการเอง					มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
	ดำเนินการเอง	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก				
6.1 มีการสร้าง/บูรณาการ ความรู้จากชุมชน สังคม เพื่อ สร้างเสริมประสบการณ์ เรียนรู้สำหรับเด็กใน สพด.	7 (1.4)	0 (0.0)	9 (1.8)	84 (17.1)	285 (58.2)	105 (21.4)	4.01 (.683)	.683	มาก
6.2 จัดกิจกรรมการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับ เครือข่าย/สมาคม/ชมรม ใน การจัดการศึกษาการ พัฒนา เด็กและครู	7 (1.4)	1 (0.2)	6 (1.2)	90 (18.4)	273 (55.9)	111 (22.7)	4.01 (.698)	.698	มาก

6.3 ติดตามและประเมินผล การดำเนินงานภายในของ ศพด.	7	1	13	70	292	104	4.01	.700	มาก
	(1.4)	(0.2)	(2.7)	(14.4)	(60.0)	(21.4)			
6.4 สรุปบทเรียนการจัด ประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกับ ครอบครัวและชุมชน	7	2	16	89	270	106	3.96	.757	มาก
	(1.4)	(0.4)	(3.3)	(18.2)	(55.1)	(21.6)			
รวม							3.99	.651	มาก

ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ในภาพรวม มีค่าอยู่ในระดับมาก (" \bar{X} " = 3.99, S.D. = .651) โดย มีการสร้าง/บูรณาการความรู้จากชุมชน สังคม เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กใน ศพด. มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 4.01 (S.D. = .683) จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับ เครือข่าย/สมาคม/ชมรม ในการจัดการศึกษา การพัฒนาเด็กและครู มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 4.01 (S.D. = .698) ติดตามและประเมินผลการทำงานภายในของ ศพด. มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 4.01 (S.D. = .700) และสรุปบทเรียนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกับครอบครัวและชุมชน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก 3.96 (S.D. = .757) (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 16 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

(n=495)		
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	จำนวน	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ		
- ไม่มีส่วนร่วม	124	25.10
- ไม่ระบุ	50	10.10
- มีส่วนร่วม	321	64.80
กรณีที่มีส่วนร่วม		
(n=321)		
- ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	171	53.30
- ด้านบุคลากร	170	53.00
- ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย	175	54.50
- ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร	175	54.50
- ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน	160	49.80
- ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย	127	39.60

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการดำเนินการแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 321 คน (ร้อยละ 64.80) และไม่มีส่วนร่วม 124 คน (ร้อยละ 25.10) ในกรณีที่มีส่วนร่วม พบว่า จากจำนวนผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 321 คน มีส่วนร่วมในด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยและด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 175 คน (ร้อยละ 54.50) เท่ากัน ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 171 คน (ร้อยละ 53.30) ด้านบุคลากร 170 คน (ร้อยละ 53.00) ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน 160 คน (ร้อยละ 49.80) และด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย 127 คน (ร้อยละ 39.60) (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 17 หน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

หน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	(n=344)	(n=321)	(n=264)	(n=160)	(n=64)	(n=23)
	อันดับที่	อันดับที่	อันดับที่	อันดับที่	อันดับที่	อันดับที่
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1 (81.70)	2 (5.60)	3 (3.80)	4 (1.30)	5 (0.00)	6 (4.30)
- สถานบริการสุขภาพ	15 (4.40)	185 (57.60)	46 (17.40)	17 (10.60)	3 (4.70)	0 (0.00)
- ชุมชน/ ภาคประชาสังคม/ ชมรม/ ผู้ประกอบการ	11 (3.20)	28 (8.70)	34 (12.90)	36 (22.50)	18 (28.10)	6 (26.10)
- สถานศึกษา	8 (2.30)	22 (6.90)	74 (28.00)	37 (23.10)	7 (10.90)	1 (4.30)
- สสส.	2 (0.60)	10 (3.10)	5 (1.90)	2 (1.30)	1 (1.60)	0 (0.00)
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ คณะกรรมการ/ บุคลากร/ เครือข่ายครู	9 (2.60)	22 (6.90)	18 (6.80)	16 (10.00)	9 (14.10)	5 (21.70)
- หน่วยงานภาครัฐ	13 (3.80)	16 (5.00)	27 (10.20)	8 (5.00)	9 (14.10)	2 (8.70)
- แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม/ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น/ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน/ สนามกีฬา	2 (0.60)	3 (0.90)	1 (0.40)	9 (5.60)	5 (7.80)	1 (4.30)
- วัด/ มัสยิด	3 (0.90)	9 (2.80)	45 (17.00)	32 (20.00)	11 (17.20)	2 (8.70)
- ภาคเอกชน/ แหล่งการค้า	0 (0.00)	8 (2.50)	4 (1.50)	1 (0.60)	1 (1.60)	5 (21.70)

หมายเหตุ ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถระบุได้มากกว่าหรือน้อยกว่าลำดับที่ให้ไว้ในแบบสอบถาม 6 ลำดับ

จากการจัดลำดับความสำคัญของหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากมากไปหาน้อย 6 ลำดับ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่และค่าเฉลี่ยของหน่วยงานที่กลุ่มตัวอย่างได้ระบุมาในแต่ละลำดับ พบว่า หน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ลำดับที่ 1 ที่ถูกระบุมากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 281 คำตอบ (ร้อยละ 81.70) ลำดับที่ 2 ที่ถูกระบุมากที่สุด คือ สถานบริการสุขภาพ 185 คำตอบ (ร้อยละ 57.60) ลำดับที่ 3 ที่ถูกระบุมากที่สุด คือ สถานศึกษา 74 คำตอบ (ร้อยละ 28.00) ส่วนลำดับที่ 4 ที่ถูกระบุมากที่สุด คือ สถานศึกษา 37 คำตอบ (ร้อยละ 23.10) ใกล้เคียงกับชุมชน/ ภาคประชาสังคม/ ชมรม/ ผู้ปกครอง 36 คำตอบ (ร้อยละ 22.50) และวัด/ มัสยิด 32 คำตอบ (ร้อยละ 20.00) ตารางที่ 17

4.1.4 ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในส่วนนี้แบ่งการนำเสนอเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการเกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำเสนอข้อมูลประมวลผลเชิงคุณภาพจากแบบสอบถามจำแนกรายภาค ผลเป็นดังนี้

1. ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการเกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนนี้นำเสนอ ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการเกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งตามการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคม 6 ด้าน และประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง 1 ด้าน โดยประมวลผลข้อมูลแยกรายภาค ดังนี้

1) ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการเกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนนี้นำเสนอ ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการเกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งตามการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคม 6 ด้าน และประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง 1 ด้าน โดยประมวลผลข้อมูลแยกรายภาค ดังนี้

ภาคเหนือ

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภาคเหนือ พบว่า มีปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

ปัจจัยความสำเร็จ

1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- มีการพัฒนาและสนับสนุนการดูแลสุขภาพของเด็กให้ดียิ่งขึ้น อาทิ การตรวจสุขภาพฟัน การตรวจคัดกรองพัฒนาเด็กพร้อมทั้งการกระตุ้นพัฒนาการเด็กให้มีทักษะที่ดีความเหมาะสมตามช่วงวัย

2) ด้านบุคลากร

- ครูผู้ดูแลเด็กมีความกระตือรือร้นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย และมีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบพัฒนางาน และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ๆ

- บุคลากรทางการศึกษาได้เข้าร่วมการอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนทักษะความรู้ในการดูแลเด็ก เนื่องจากผู้บริหารส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร

3) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

- มีการสร้างความปลอดภัยต่อการดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฯ ทั้งภายในและภายนอกสถานที่ อาทิ การนำเบาะที่มีลักษณะนุ่มมาหุ้มเสา และเหลี่ยมต่าง ๆ เพื่อลดการเกิดอันตรายต่อเด็ก

4) การมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน

- มีการเปิดโอกาสให้คนกลุ่มต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่ศูนย์ได้มีการจัดขึ้น

- ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้นำ รวมถึงชุมชน และผู้ปกครองด้วย

- ความสามัคคีในการทำงานและให้ความร่วมมือกันในชุมชน โดยให้ความสำคัญและมีความตั้งใจในการพัฒนาที่แท้จริงจึงจะส่งผลดีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5) ส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

- หน่วยงานทุกภาคส่วนให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานของ ศพด. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาให้เกิดประโยชน์และความสำเร็จเป็นอย่างมาก

- อบต. มีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มีความก้าวหน้า โดยผ่านการร่วมมือปฏิบัติอย่างเต็มที่ให้การสนับสนุน ติดตามดำเนินงานในกิจกรรมที่ตัดสินใจร่วมกัน พัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

- การประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อมาร่วมแก้ไขปัญหาจากสภาพความเป็นจริง

6) อื่น ๆ

- ผู้บริหารให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็กในการดึงทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมโดยตรง

- หน่วยงานต้นสังกัดต้องให้การสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรค

- ปัญหาของเด็กบางคน ซึ่งพ่อแม่แยกทางกัน ต้องอยู่ในความดูแลของปู่ย่า ตายาย และพ่อแม่มีภารกิจทำงานต้องออกไปทำงานต่างถิ่น จึงไม่มีเวลาในการให้ความใกล้ชิดต่อลูกของตนเอง
- ภาระหน้าที่ของครูมากเกินไป และภาระงานของหัวหน้าฯ มีเยอะ โครงการและกิจกรรมมีมาก บางอย่างทำไม่ทัน มีการทำงานหลากหลายฝ่าย อาจเกิดความล่าช้า
- การมีส่วนร่วมในบางครั้งทำให้มีอุปสรรคต่อการทำงานและพัฒนาเด็กเล็ก เพราะผู้ปกครองไม่มีเวลาเข้ามา เนื่องจากติดภารกิจการประกอบอาชีพทำมาหากิน
- งบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ค่าเช่า และงบประมาณบางอย่างไม่สามารถใช้กับศูนย์ได้โดยตรง และขาดงบประมาณในการจัดอบรม ทำให้ครูพลาดโอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถตนเอง
- การเปลี่ยนนโยบายและการเปลี่ยนผู้บริหารบ่อย ทำให้ทำงานยากขึ้น เพราะต้องทำงานให้สอดคล้องกับนโยบายของผู้บริหาร จึงจะได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่
- การประสานระหว่างองค์กร การสื่อสาร การแจ้งข้อมูลข่าวสาร การรับข้อมูล และการประสานงานไม่ต่อเนื่อง และมีหน่วยงานบางส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมแต่ขาดความต่อเนื่อง และไม่จริงจัง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

ปัจจัยความสำเร็จ

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- สนับสนุนและดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนการเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กตามช่วงวัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาของเด็กครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
- การให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม การเรียนรู้และการแบ่งปันกัน เพื่อให้เด็กได้ร่วมทำกิจกรรมอย่างมีความสุขและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขได้

2. ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

- การเรียนแบบ High Scope ครูมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้เด็กลงมือทำผ่านมุมกิจกรรมที่หลากหลาย ที่มีสื่อและการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กเป็นตัวอย่าง โดยปล่อยให้เด็กเป็นผู้ริเริ่มการเล่นหรือกิจกรรมต่าง ๆ อย่างอิสระด้วยตัวเอง โดยผู้ปกครองต้องให้ความร่วมมือมากขึ้น

3. การมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน

- ชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียน ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา จะทำให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนา และทุกคนจะรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกันเพื่อที่จะพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- มีการประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มเครือข่ายเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น โดยใช้สื่อที่มีความเหมาะสมสามารถเข้าถึงเครือข่ายต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เช่น แอปพลิเคชันไลน์ แฟนเพจเฟสบุ๊ก เป็นต้น

- มีความร่วมมือกันในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนหรือองค์กรในด้านต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้แต่ละศูนย์มีความพร้อมในด้านต่างๆ ที่จะพัฒนาเด็กในศูนย์ของตนเอง

- การใช้ทรัพยากรด้านต่างๆ เช่น คน แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการสร้างความรู้ในกับนักเรียน เช่น ให้ผู้ปกครองมาสอนทำอาหาร สานตะกร้า และทอผ้า เป็นต้น

4. ส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นอีกหนึ่งองค์กรที่มองเห็นความสำคัญของครูปฐมวัย ที่สนับสนุนและดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้เด็กได้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

- ความร่วมมือร่วมใจ การสื่อสาร ประสานงาน และข้อตกลง MOU ของหุ้นส่วนทางสังคม ซึ่งจะมีการนำความรู้ความสามารถรวมถึงทรัพยากรที่มี มาร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ และการดูแลเด็ก

5. อื่น ๆ

- ผู้บริหารหน่วยงานเห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้มีการดูแลและให้ความสำคัญของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ และจำนวนบุคลากรของศูนย์ ให้มีความเพียงพอ

- การได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีงบประมาณ ในการจัดกิจกรรม และพัฒนาศูนย์ และเด็กสามารถเรียนรู้กิจกรรมได้อย่างรอบด้าน

ปัญหาและอุปสรรค

- ปัญหาการเลี้ยงดูเด็กเล็ก เช่น ผู้ปกครองมีการการใช้โทรศัพท์มือถือในการเลี้ยงดูเด็กเล็ก ซึ่งจะทำให้เด็กสมาธิสั้น จิตจคงอยู่หน้าจอ ไม่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนรอบข้าง และเด็กจะไม่ค่อยพูด

- อาคาร สถานที่ไม่เพียงพอ เช่น ห้องน้ำ ห้องรับประทานอาหาร และห้องเรียน ซึ่งหากมีการแยกห้องจะทำให้การเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ไม่มีสิ่งรบกวนและต้องรีบในการย้ายห้องเรียน

- การสื่อสารประชาสัมพันธ์ และประสานงานไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้หุ้นส่วนทางสังคมในการดูแลตลอดจนการจัดกิจกรรมเด็ก และไม่สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างเป็นปัจจุบัน อาจส่งผลให้เข้ามามีส่วนร่วมได้ไม่ต่อเนื่อง

- ด้านงบประมาณ มีไม่เพียงพอในบางกิจกรรม อาจทำให้การเรียนรู้ของเด็กได้ไม่เต็มที่

- ด้านเวลาการเข้าร่วมกิจกรรมผู้ปกครองให้ความร่วมมือไม่เต็มที่ ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากติดภารกิจที่ต้องทำงานเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว และส่งบุตรหลานมาเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของเด็กที่ไม่เท่ากันในเด็กที่มีอายุเท่ากัน เนื่องจากเด็กมาจากครอบครัวที่หลากหลาย และแตกต่างกัน ความพร้อม และการสนับสนุนของผู้ปกครองมีความแตกต่างกัน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ทางครู สพด. ได้มีการให้ความใส่ใจเด็กที่จะกระตุ้นเด็กให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมอย่างเท่าเทียมกับเพื่อน ๆ

- ผู้นำท้องถิ่นไม่ค่อยมีบทบาท ในการลงมาทำกิจกรรมที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดขึ้น เนื่องจากติดภารกิจอื่น ๆ มีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมเพียงเท่านั้น

ภาคกลาง

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภาคกลางพบว่า มีปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

ปัจจัยความสำเร็จ

1) ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

- ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเอื้อเพื่อให้ใช้สถานที่ในการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนการทำกิจกรรม งานบุญประเพณีต่าง ๆ เพื่อให้มีพื้นที่ในการให้หุ้นส่วนทางสังคมเข้าร่วมกิจกรรมด้วย

2) การมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน

- การร่วมมือร่วมใจของผู้ปกครองในการส่งเสริมให้เด็กเล็กให้เข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมีความเชื่อมั่น และมั่นใจในคุณภาพการดูแลเด็กของครู ศพด. และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ร่วมกับครูและเด็ก และสนับสนุนการดำเนินงานต่าง ๆ ของศูนย์ฯ เป็นอย่างดี

3). ส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

- หุ้นส่วนไม่หวังผลตอบแทนในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งให้ความช่วยเหลือด้วยความจริงใจ และมีความต้องการที่จะพัฒนาศูนย์และเด็กด้วยความตั้งใจจริง

- ความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการสนับสนุน ศพด. โดยการสนับสนุน ทั้งด้านงบประมาณ สถานที่ ตลอดจนบุคลากรในการสอนและการดูแลเด็ก เพื่อให้ ศพด. มีคุณภาพ และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนได้

4). อื่น ๆ

- ควรยกเลิกระเบียบบางอย่างที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนา เช่น ระเบียบการเบิกจ่ายต่าง ๆ ควรให้ให้ครูสามารถเบิกซื้อ วัสดุ-อุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

- หุ้นส่วนทางสังคมมีการเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานและจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยไม่หวังผลตอบแทน และมีการลงมือทำอย่างเต็มกำลังความสามารถ

ปัญหาและอุปสรรค

- โรคระบาดโควิด-19 ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องปิดศูนย์ฯ ต้องมีการปรับเปลี่ยนเป็นการเรียนการสอนออนไลน์ โดยให้เด็กเรียนรู้ที่บ้านอยู่กับผู้ปกครอง และ ศพด.ต้องงดการจัดกิจกรรมที่มีการจัดมาต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี และทำให้หุ้นส่วนทางสังคมไม่สามารถเข้ามาร่วมประชุม และร่วมกิจกรรมของทางศพด. ได้

- ขั้นตอนในการทำงานมีมากเกินไป ดัดขัดเรื่องระเบียบต่างๆ ทำให้เกิดอุปสรรคในการทำงาน ครูไม่สามารถมาดูแลเด็กได้อย่างเต็มที่ ต้องคอยทำเอกสารส่งรายงาน และไม่สามารถเบิกจ่ายอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนไม่มากเท่าที่ควร ควรให้การสนับสนุนงบประมาณมากกว่านี้ เพื่อนำมาจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ฯ เพื่อให้เด็ก ครู ผู้ปกครอง และหุ้นส่วนทางสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

- หุ้นส่วนทางสังคมขาดความต่อเนื่องในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่งผลให้การพัฒนาไม่ต่อเนื่อง และยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

- ความล่าช้าในการประสานงาน ส่งผลให้ไม่ทันท่วงทีในการดำเนินงาน เมื่อมีการทำแล้วขาดความต่อเนื่อง บางส่วนเข้ามาเพราะเป็นภารกิจหน้าที่ของหน่วยงาน มีการดำเนินงานเพียงแต่ให้ผ่าน ๆ ไปไม่จริงจัง ในการทำงานเท่าที่ควร

ภาคใต้

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภาคใต้พบว่า มีปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

ปัจจัยความสำเร็จ

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- การให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กแรกเกิด จนถึง 6 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กกำลังพัฒนา และสามารถเรียนรู้ จดจำสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยการสนับสนุน ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เหมาะสมต่อวัย เพื่อที่จะเติบโตและเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

2. ด้านบุคลากร

- การจัดโครงการอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเรื่องการพัฒนาส่งเสริมพัฒนาเด็ก หากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความรู้ และมีเป้าหมายเดียวกันจะทำให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการพัฒนาอย่างมีทิศทาง และบรรลุเป้าหมายเดียวกันได้

3. การมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน

- การจัดโครงการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เพื่อให้ทราบแนวทางในการดูแลและพัฒนาเด็กที่เหมาะสมตามที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พยายามพัฒนาทักษะเด็กให้เป็นตามแนวทางเดียวกัน

- ให้เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมให้แก่เด็กตามปฏิทินการเรียนการสอนที่ร่วมกันออกแบบและวางแผนไว้

- มีการเชิญปราชญ์ชุมชน ที่มีภูมิปัญญาเข้ามาให้ความรู้ แก่เด็กในการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ และมีการสาธิตทดลองจนการลงมือปฏิบัติในพื้นที่จริงอย่างปลอดภัย

4. ส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

- ต้องการความร่วมมือทุกภาคส่วนเพื่อให้การพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน โดยการจัดประชุมและมีการประสานงานกระจายข่าวสารให้หุ้นส่วนทางสังคมทราบอย่างเป็นปัจจุบันและอย่างต่อเนื่อง

- มีการให้ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมเครือข่าย รวมถึงการได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ ทั้งในด้านทรัพยากร และงบประมาณในการดำเนินงาน เพื่อนำมาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาศูนย์ ให้มีคุณภาพต่อไป

5. อื่น ๆ

- มีการส่งเสริมงบประมาณสำหรับการจัดการเรียนการสอน และสำหรับกลุ่มภาคีเครือข่าย เช่น การที่มีปราชญ์ชุมชนเข้ามาสอน และสนับสนุนให้เด็กได้ทำกิจกรรมตามงานบุญประเพณี การทำขนม ก็จะมิงบประมาณในการสนับสนุนการเรียนการสอน

- องค์กรบริหารส่วนตำบลส่งเสริมงบประมาณในการจัดการเรียนการสอน ทั้งในด้านวัสดุ-อุปกรณ์ในการเรียนรู้สำหรับเด็ก และมีการให้พื้นที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

ปัญหาและอุปสรรค

- การสร้างจิตสำนึกและจิตอาสาในการสร้างความร่วมมือของเครือข่ายในท้องถิ่น ซึ่งมีความเข้าใจในบริบทของแต่ละหน่วยงานว่ามีภารกิจที่มาก แต่ควรมีกิจกรรมที่ทำให้เครือข่ายมีจิตสำนึกและจิตอาสาที่จะมาร่วมพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างจริงจัง

- ขาดความรู้ ความเข้าใจในการเป็นหุ้นส่วนและการร่วมมือกันทำงาน ซึ่งบางหน่วยงานมีความเข้าใจที่ว่าตนเองเข้ามา เพราะมาทำตามหน้าที่เพียงเท่านั้น และการร่วมมือการทำงานยังมีการแยกกันทำเป็นส่วน ๆ อยู่ ยังไม่ได้มีการบูรณาการกันอย่างแท้จริง

- ขาดหน่วยงานนอกเหนือจากที่รับผิดชอบเข้ามาดูแลในการพัฒนา ศพด. ที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณในการทำกิจกรรม ซึ่งจะทำการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ตลอดจนการจัดงานประจำปี จะสามารถจัดได้ตามแผนทั้งปี และเด็กจะสามารถเรียนรู้ในงานต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน

- ผู้ปกครองบางคนเข้าใจว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแค่สถานรับเลี้ยงเด็ก ผู้ปกครองไม่มีความรู้ ไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของ ศพด. มีการนำบุตรหลานมาฝากไว้ แล้วก็ปล่อย

มารับในช่วงตอนเลิกเรียนเพียงเท่านั้น จึงให้ผู้ปกครองบางท่านขาดปฏิสัมพันธ์กับทาง ศพด. และส่งผลให้ผู้ปกครองไม่เข้าใจแนวทางในการดูแลเด็ก ที่เป็นทิศทางเดียวกันกับศูนย์ฯ

- ผู้ปกครองบางรายต้องมุ่งหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลาในการดูแลเด็ก จึงจำเป็นต้องฝากเด็กไว้กับปู่ย่า ตายาย การเข้าถึงและการเอาใจใส่บุตรหลานยังน้อย อีกทั้งแรงกำลังในการสนับสนุนกิจกรรมของบุตรหลานยังน้อยอีกด้วย ทำให้เด็กยังไม่ได้รับการส่งเสริมและการสนับสนุนทางด้านการเรียนรู้จากครอบครัวเท่าที่ควร

2. ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนนี้นำเสนอ ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็นข้อเสนอแนะตามหน่วยงานที่มีการระบุในแบบสอบถามและมีรายละเอียดของข้อเสนอแนะที่ชัดเจน โดยประมวลผลข้อมูลแยกภาค ดังนี้

ภาคเหนือ

ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภาคเหนือ ซึ่งมีข้อเสนอแนะตามหน่วยงานที่มีการระบุในแบบสอบถามและมีรายละเอียดของข้อเสนอแนะที่ชัดเจน ดังนี้

1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวง กรม เป็นต้น

- ควรมอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ศพด. และมีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง
- ให้มีการบรรจุบุคลากรของ ศพด. ให้เพียงพอในการดูแลและสอนเด็กได้อย่างทั่วถึง
- ควรมีการสนับสนุนงบประมาณเมื่อมีการจัดอบรมหรือการให้ความรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ครู ในการนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาศูนย์ฯ ให้มีคุณภาพต่อไป

- ควรยกระดับ ศพด. ให้เหมือนกับโรงเรียนของ สพฐ. มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและให้เด็กได้เรียนรู้ และลงมือฝึกปฏิบัติจริง เพื่อที่เด็กจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ควรมีนโยบายในการพัฒนาเด็กเล็กที่ชัดเจน และมีความเป็นไปได้ที่จะนำมาพัฒนาต่อยอด

- ควรพัฒนาบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เช่น คณะกรรมการ คุณครู/ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง อย่างต่อเนื่อง เช่น จัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดอบรมและการจัดสวัสดิการ

- ควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการประชุมเครือข่าย เพื่อที่จะทำให้การดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมเป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง และเมื่อมีการประชุมบ่อยครั้ง จะทำให้เครือข่ายมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

- ควรมีการค้นหาทุนทางสังคม แล้วมีการจัดเก็บรวบรวมบันทึกเป็นข้อมูลไว้ มีการอนุรักษ์ส่งเสริมพัฒนาทุนทางสังคมและยกย่องเชิดชูเกียรติแก่เจ้าของทุนทางสังคมอย่างเป็นประจำทุกปี

3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- ควรมีการกำหนดมาตรการและการปฏิบัติมาตรการด้านความปลอดภัยของ ศพด. ให้มีความครอบคลุมทุกเรื่อง ทั้งทางด้านการเดินทางและบริเวณรอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งภายในและภายนอก

- ควรจัดระบบการบริหารจัดการให้เหมือน โรงเรียนของ สพฐ. โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่อย่างชัดเจน เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการการเงิน เจ้าหน้าที่ IT ที่ไม่ใช่บทบาทของคุณครู โดยให้ครูทำหน้าที่ในการสอน และดูแลเด็กปฐมวัยได้อย่างเต็มที่ และเด็กก็จะได้เรียนรู้อย่างเต็มที่เช่นเดียวกัน

- ควรจัดสรรเวลาในการประชุม และการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของผู้ปกครองที่ทำงาน/ประกอบอาชีพ โดยอาจจะจัดกิจกรรมในช่วงวันหยุด และกำหนดกรอบและเนื้อหาการประชุมที่ชัดเจน

- ควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองรับทราบทุกเรื่องที่ทำกิจกรรมกับเด็กและขอความร่วมมือกับผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลานของตนเอง และเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดขึ้น

4) บุคลากรของ ศพด.

- ครูควรมีการจัดสรร แบ่งเวลาในการทำงานอย่างเหมาะสม และพร้อมแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วนโดยเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา และร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาให้เร็วที่สุด

5) หน่วยงานสนับสนุน

- ควรมีการประชุม และร่วมกันเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง และมีการเข้ามาเชื่อมโยงเชื่อมศูนย์ตลอดจนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนกับครูและเด็ก

6) ไม้ระบุนหน่วยงาน

- ควรมีมาตรการในการติดตาม และเข้ามาดูแลในส่วนงานที่บุคลากรของ ศพด. ที่ยังไม่เข้าใจ

- ควรสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เกิดขึ้นกับทุกคนในชุมชน
- ขอให้หน่วยงานสนับสนุนด้านงบประมาณ การจัดสรรเครื่องมือการเรียนการสอนที่ทันสมัย อุปกรณ์การเรียนการสอนให้เพียงพอต่อความต้องการ เพื่อจะได้ไม่เป็นภาระของผู้ปกครอง

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีข้อเสนอแนะตามหน่วยงานที่มีภาระบุในแบบสอบถามและมีรายละเอียดของข้อเสนอแนะที่ชัดเจน ดังนี้

1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวง กรม เป็นต้น

- ให้หน่วยงานด้านสาธารณสุขเข้ามีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัยให้มากกว่านี้ เช่น เด็กที่สงสัยว่ามีพัฒนาการล่าช้า หน่วยงานสาธารณสุข หรือผู้เชี่ยวชาญ ควรเข้ามาให้คำปรึกษา และมาตรวจสอบดู เพราะทางครู/ผู้ดูแล ไม่มีความรู้ด้านนี้มากพอเทียบเท่ากับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ควรเข้ามาบริหารจัดการ กำกับดูแล ศพด. และส่งเสริมการจัดกิจกรรมของ ศพด. อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนงบประมาณ สถานที่ และบุคลากรให้เข้ามาเป็นที่ปรึกษาและขับเคลื่อนงานต่าง ๆ

- ควรเริ่มต้นในการจัดหาแนวทางการประชุมร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคม วางแผนติดตามผลงาน และร่วมแก้ไขจุดบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มที่

3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- ผู้บริหารต้องให้การดูแลเรื่องประสานงานที่ดี ระหว่างครูและผู้ปกครอง รวมถึงหุ้นส่วนทางสังคมต่าง ๆ และมีความสามารถในการระดมทุน เพื่อนำเข้ามาพัฒนาและจัดกิจกรรมของศูนย์ได้

- จัดอบรมให้ความรู้ผู้ปกครองในการเลี้ยงดูบุตรหลานอย่างถูกวิธี โดยวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการดูแลเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) บุคลากรของ ศพด.

- ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และมีความคิดสร้างสรรค์ ในการออกแบบและใช้ศิลป์ในการสอนและดูแลเด็กให้เสมือนเป็นบุตรหลานของตนเอง

- ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน และดูแลเด็ก โดยเปิดโอกาสให้มีการเข้าร่วมการอบรม หรือการศึกษาดูงานพื้นที่ ที่มีการดำเนินงานที่เป็นเลิศ เพื่อนำกลับมาพัฒนาศูนย์ของตนเอง ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

5) ชุมชน

- ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการถอดบทเรียนการพัฒนาเด็กเล็ก ว่าในแต่ละทอม และในแต่ละปี การศึกษานั้น ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู/ผู้ดูแลเด็ก มีการดำเนินงานการสอนเด็กตามที่คาดหวังหรือไม่ แล้วผลจากการเรียนการสอน เด็กมีพัฒนาการที่ดีเหมาะสมตามช่วงวัยหรือไม่ และควรมีแนวทางในการพัฒนาอย่างไร

6) ผู้ปกครอง

- ผู้ปกครองควรเข้ามาดูกระบวนการเรียนการสอนของครูและเด็ก ว่าในแต่ละวันมีการทำกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อที่จะทราบได้ว่าลูกได้เรียนรู้อะไรบ้าง และเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมได้เช่นเดียวกัน เพื่อที่จะเติมเต็มให้เด็กเกิดทักษะ และมีพัฒนาการที่ดี ไปพร้อม ๆ กับการสร้างความรักความผูกพันกับคนในครอบครัวได้

- ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการถอดบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเล็ก โดยการเข้าร่วมประชุมในแต่ละทอม เพื่อหารือและร่วมแจ้งผลการดำเนินงานพัฒนาการของเด็ก แล้วร่วมกันเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเด็กให้ดียิ่งขึ้น

7) สถานบริการสุขภาพ เช่น โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น

- ควรเข้ามามีการจัดการในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็กในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี

- ไม่ระบุหน่วยงาน

- ทุกหน่วยงานควรให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างยิ่งในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และดูแลเด็ก ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ และเป็นที่เชื่อมั่นของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน

ภาคกลาง

ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภาคกลาง ซึ่งมีข้อเสนอแนะตามหน่วยงานที่มีการระบุในแบบสอบถามและมีรายละเอียดของข้อเสนอแนะที่ชัดเจน ดังนี้

1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวง กรม เป็นต้น - ไม่ระบุ

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ควรสนับสนุนงบประมาณให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากกว่านี้ และต้องสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะนำงบประมาณมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน และซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน ให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง

3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก - ไม่ระบุ

4) บุคลากรของ ศพด - ไม่ระบุ

5) ชุมชน - ไม่ระบุ

6) ผู้ปกครอง - ไม่ระบุ

7) สถานบริการสุขภาพ เช่น โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น - ไม่

ระบุ

8) หน่วยงานสนับสนุน - ไม่ระบุ

9) ไม่ระบุหน่วยงาน

- ทุกหน่วยงานต้องมีการเปิดใจพูดคุยถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าจะแก้ไขปัญหานี้อย่างไร จะทำอย่างไรให้ปัญหานั้นถูกแก้ไขอย่างจริงจังและยั่งยืน ให้มีการลงมือทำ และหลังจากทำแล้วมานั่งพูดคุยเพื่อปรับปรุง โดยควรยึดหลัก ร.9 มาพิจารณา คือ "เข้าใจ เข้าถึง และจึงพัฒนา"

- แต่ละหน่วยงานควรทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ รู้จักหน้าที่ของตนเองว่าต้องทำอะไร อย่างไร และต้องร่วมมือกันในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อที่จะไม่ซ้ำซ้อนกัน

- ควรมีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงาน เนื่องจากว่า จะสามารถทราบได้ว่าสิ่งที่ทำลงไปนั้น ได้ผลเป็นอย่างไร ควรทำต่อไปหรือไม่ และควรมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

ภาคใต้

ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภาคใต้ ซึ่งมีข้อเสนอแนะตามหน่วยงานที่มีการระบุในแบบสอบถามและมีรายละเอียดของข้อเสนอแนะที่ชัดเจน ดังนี้

- 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวง กรม เป็นต้น - ไม่ระบุ
- 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - ต้องเป็นสื่อกลางในการดำเนินงาน โดยมีการประชาสัมพันธ์ไปยังหุ้นส่วนทางสังคมต่าง ๆ ให้ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ฯ
 - ต้องเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณให้กับ ศพด. ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนาศูนย์ การซ่อมแซมส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกศูนย์เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุของเด็กปฐมวัย
 - ควรให้ความสำคัญกับการมอบหมายหน้าที่ให้เป็นไปตามมาตรฐาน เช่น มอบหมายหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่มาดูแลอย่างต่อเนื่อง และเป็นที่ปรึกษาให้กับครู ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และช่วยแบ่งเบาภาระครูผู้ดูแลเด็ก ในการทำเอกสารต่าง ๆ การเงิน การบัญชี เป็นต้น
 - ควรบริหารงานให้เป็นไปตามระเบียบและมาตรฐานที่กำหนดไว้ และมีการประสานงานกันทุกภาคส่วน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งตามบทบาทหน้าที่ และความรู้ความสามารถในแต่ละส่วนงานมี เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ และมาตรฐาน
 - ควรเข้าร่วมในงานหรือกิจกรรมทั้งงานบุญประเพณี และกิจกรรมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้จัดขึ้น และติดตามผลการดำเนินงานเมื่อ ศพด. เจอปัญหา และรีบทำการแก้ไขให้ทันที
- 3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก - ไม่ระบุ
- 4) บุคลากรของ ศพด - ไม่ระบุ
- 5) ชุมชน
 - สร้างจิตสำนึกให้กับชุมชนเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการสร้างความตระหนักให้คนเห็นความสำคัญในการดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย และให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ให้รู้สึกถึงการเป็นเจ้าของร่วมกัน เกิดความรักความหวงแหน และมีความต้องการที่จะพัฒนา ศพด. ของบุตรหลานตนเอง
 - ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากกว่านี้ เข้าร่วมทำกิจกรรมของสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษาขอความร่วมมือ ตามปฏิทินการวางแผนจัดประสบการณ์เรียนรู้ และตามงานบุญประเพณีต่าง ๆ ที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดขึ้น
- 6) ผู้ปกครอง
 - ควรให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมให้มากกว่านี้ และให้ความสำคัญกับการดูแลบุตรหลานของตนเอง ในขณะที่อยู่ที่บ้าน และส่งเสริมให้บุตรหลานได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดขึ้น

- 7) สถานบริการสุขภาพ เช่น โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น
- ควรเข้ามาจัดการดูแลและให้ความสำคัญต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก รวมถึงด้านการดูแลสุขภาพฟัน ความสะอาดของร่างกาย ตลอดจนการดูแลและป้องกันตนเองจากโรคต่าง ๆ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีภูมิคุ้มกัน และทักษะในการดูแลตนเอง
- 8) หน่วยงานสนับสนุน - ไม้ระบุ
- 9) ไม้ระบุหน่วยงาน
- ต้องการให้ทุกหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มากกว่านี้ รวมถึงหน่วยงานที่นอกเหนือจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชนมีความมั่นคงและมี มาตรฐานในการดำเนินงานต่อไป

4.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูล ความเห็น และแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากผู้เกี่ยวข้องกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ของศูนย์พัฒนาเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาทั้ง 8 แห่ง ประกอบด้วย ภาคเหนือ ได้แก่ ศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ภาคกลาง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลนครปฐม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม อำเภอบาง ไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้าน หลักร้อย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขงใจยุทธ อำเภอเมือง จังหวัด นครพนม ภาคใต้ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ผลการศึกษา พบว่า

4.2.1. ภาคเหนือ

1.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และได้มีการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ภาคี เครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มที่ 2 ผู้กำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มที่ 3 ผู้ ปฏิบัติ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือผู้ทำหน้าที่แทนหัวหน้าศูนย์ ครู/ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย

และกลุ่มที่ 4 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ปกครอง และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แล้วผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้ มาทำการสังเคราะห์ข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานหุ่นส่วนทางสังคม

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร จังหวัดเชียงราย มีหุ่นส่วนทางสังคมหลายภาคส่วนเข้าร่วมดำเนินงานขับเคลื่อนการพัฒนา ในรูปแบบการสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากรที่จำเป็น รวมทั้งสนับสนุนบุคลากรและองค์ความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการส่งเสริมพัฒนาทักษะที่จำเป็นแก่เด็กเล็กจากภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง โดยมีรายละเอียดหุ่นส่วนทางสังคมที่สำคัญดังนี้

ภาครัฐ ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลแม่สาย สนับสนุนงบประมาณด้านการจ้างบุคลากรครูเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สนับสนุนงบประมาณสร้างอาคารส่งเสริมการเรียนรู้ สนับสนุนอุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนรู้ เงินอาหารกลางวัน สนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ การสนับสนุนบุคลากรเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ด้านการป้องกันอุบัติเหตุ บริการรถเก็บขยะการกำจัดลูกน้ำขุยลายในช่วงหน้าฝนเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออกให้กับศูนย์เด็กเล็กและชุมชน ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด -19 ได้สนับสนุนอุปกรณ์การป้องกันโรค อาทิ หน้ากากอนามัย หน้ากาก Face Shield การฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อบริเวณภายในศูนย์เด็กเล็ก และการจัดตั้งอุปกรณ์ฉากกั้นพลาสติกจากท่อพีวีซี 2) โรงพยาบาลแม่สาย สนับสนุนบริการตรวจสุขภาพประจำปีแก่เด็กเล็กรวมทั้งการตรวจรักษาสุขภาพฟันโดยมีการจัดทำงานทันตกรรมเดือนละ 1 ครั้ง การสนับสนุนบุคลากรทางการแพทย์ในการอบรมให้ความรู้ด้านการปฐมพยาบาลและการกู้ชีพเบื้องต้น รวมถึงการวางแผนป้องกันสาธารณภัยให้แก่ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และคนในชุมชน 3) โรงพยาบาลเม็งราย สนับสนุนบุคลากรในการอบรมให้ความรู้ด้านการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยอบรมการใช้เครื่องมือ Executive Functions (EF) ในการวิเคราะห์ต้นทุนชีวิตเด็กเล็ก ประเมินหาจุดอ่อนจุดแข็งของเด็กในด้านทักษะชีวิต การอบรมการใช้เครื่องมือคู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental surveillance and promotion manual (DSPM) มาอบรมให้แก่ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยการเชื่อมโยงจากเครือข่ายโดยมีคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) เป็นหลัก 4) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่สายเข้ามาสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพปากและฟันโดยอบรมสาธิตการแปรงฟันอย่างถูกวิธีให้กับครูและผู้ปกครอง ให้บริการตรวจคัดกรองด้านสุขภาพของเด็ก อบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้น รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพร่างกาย สุขภาพปากและฟัน มีการประสานส่งต่อเด็กไปทำการรักษาที่โรงพยาบาลแม่สาย ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้มีการ

อบรมให้ความรู้การป้องกันโรคโควิด-19 5) สถานีตำรวจแม่สาย ได้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการระบบจราจรให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร โดยมีนักการภารโรงเป็นผู้ช่วยในการอำนวยความสะดวกด้านการจราจรภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และทางศูนย์มีการจัดจราจรน้อยร่วมด้วย โดยเป็นการติดตั้งป้ายจราจรภายในศูนย์ นอกจากนี้ก่อนเปิดภาคเรียนมีการดำเนินการประชุมผู้ปกครองเพื่อสร้างความเข้าใจ และให้ความรู้ในเรื่องจราจร อีก 1 กิจกรรมในช่วงการเริ่มระบาดโรคโควิด-19 คือ มีการล้างมือและจุดคัดกรองสุขภาพก่อนเข้าโรงเรียน 6) สำนักกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) เข้ามามีส่วนร่วมจัดทำโครงการ COACT ให้แก่ผู้บริหารและครูภายในศูนย์ โดยให้ความรู้ด้านการจัดระบบการศึกษา การจัดสภาพแวดล้อม การจัดการด้านสาธารณสุข และการจัดหลักสูตรการบูรณาการภายในศูนย์ และ 7) ธนาคารออมสิน เข้ามาสนับสนุนการจัดทำโครงการออมเงินให้กับเด็กเล็กและอบรมการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายภายในครัวเรือน

ภาคเอกชน การเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของภาคเอกชนจะมาในรูปแบบของการสนับสนุนเงินทุน ทรัพยากรรวมถึงการสนับสนุนให้บริการของภาคธุรกิจต่าง ๆ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาทิ บริษัทลินด์พวงษ์ ร้านจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง อุปกรณ์การเกษตร เป็นต้น

ภาคประชาสังคม ได้แก่ 1) ผู้ปกครอง เป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่สำคัญในการขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหารเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้ปกครองส่วนมากประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมีฐานะ จึงเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณเงินทุน อุปกรณ์ที่จำเป็นสนับสนุนและให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดขึ้น อาทิ กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ กิจกรรมวันกีฬา เป็นต้น และผู้ปกครองมาเข้าร่วมประชุมและร่วมกันเสนอหาแนวทางแก้ไขปัญหาของเด็ก 2) ชุมชนเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญด้านวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญ โดยมีปราชญ์ชาวบ้านร่วมให้การสนับสนุนเข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาทิ การเล่นกีฬาพื้นบ้าน การทำอาหารและขนมพื้นเมือง การละเล่นพื้นบ้านที่สำคัญของแต่ละชาติพันธุ์ เป็นต้น 3) วัด วัดพรหมวิหารเป็นสถานที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ความสำคัญด้านสถานที่ อนุเคราะห์สนับสนุนพื้นที่ลานอเนกประสงค์เป็นศูนย์รวมจิตใจ มีการทำกิจกรรมในวันสำคัญ อาทิ วันสำคัญทางศาสนาจะการจัดกิจกรรมทำบุญ ตักบาตรและฟังธรรมจากพระสงฆ์

สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนบุคลากรโดยจัดโครงการอบรมพัฒนาระบบภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายมีการส่ง

นักศึกษาคณะครุศาสตร์สาขาปฐมวัยมาเป็นครูที่เลี้ยงในการช่วยครูและบุคลากรดูแลเด็ก ส่งเสริม
ด้านพัฒนาการของเด็กเล็ก

การมีหุ้นส่วนทางสังคมกับการเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหารมีความจำเป็นต้องสร้างหุ้นส่วนทางสังคม โดยมีภาคี
เครือข่ายจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษาในรูปแบบภาคีเครือข่าย
ที่ดำเนินงานร่วมกัน โดยการมีหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็ก
เล็ก ซึ่งการมีภาคีเครือข่ายมากขึ้นส่งผลต่อการติดต่อประสานทรัพยากรด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ที่
สำคัญต่าง ๆ บุคลากรและองค์ความรู้ที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก
เล็ก โดยเป็นองค์ความรู้เฉพาะด้านที่หุ้นส่วนทางสังคมแต่ละภาคส่วนนั้นมีและพร้อมสนับสนุน
ดังนั้น การมีหุ้นส่วนทางสังคมเข้ามาช่วยในการดูแลเด็กปฐมวัยจึงมีความสำคัญในการขับเคลื่อน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มีวิธีการ และช่องทางในการหาหุ้นส่วนทางสังคม

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร มีวิธีการและช่องทางในการหาหุ้นส่วนทางสังคม ดังนี้
เทศบาลตำบลแม่สายเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน จึงเป็นศูนย์กลางในการ
ประชาสัมพันธ์และกระจายข้อมูลข่าวสารกิจกรรมการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับหุ้นส่วนทาง
สังคม โดยหุ้นส่วนทางสังคมจะประสานมายังเทศบาลตำบลแม่สายในการเข้ามาดำเนินกิจกรรม
อาทิ สถาบันทางการศึกษา ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนต่าง ๆ โดยทางเทศบาลจะประสานมายังศูนย์
พัฒนาเด็กเล็กเพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสมต่อพัฒนาการเด็กและช่วงวัยต่อไป

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัดพรหมวิหารจะอาศัยใช้พื้นที่วัดในการจัดกิจกรรม เมื่อมีการ
ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านการมาวัดในวันสำคัญทางศาสนา ครูและผู้ปกครองจะประสานไปยัง
ชาวบ้านในชุมชนในการเชิญชวนเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประชาชน
สัมพันธ์ผ่านกลุ่มไลน์ของชุมชน เป็นอีกหนึ่งวิธีในการสร้างความเข้มแข็งและขยายภาคีเครือข่าย
โดยมีผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านเป็นตัวเชื่อมโยงในการประสานทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อใช้ในการ
ขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมอย่างไรบ้าง

กิจกรรมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหารจัดร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมนั้น เป็น
กิจกรรมที่เน้นการสร้างเสริมทักษะการดำเนินชีวิต การเสริมสร้างพัฒนาการในเด็กให้มีความ
เหมาะสมกับช่วงวัย ซึ่งมีกิจกรรมดังนี้

กิจกรรมลานพาเพลิน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการสร้างจากเทศบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.)โดยลานกิจกรรมพาเพลิน เป็นลานที่ใช้ทำกิจกรรมกลุ่มและเป็นลานเรียนรู้ในรูปแบบ Brain Based Learning (BBL) มีการจัดพื้นที่บ่อทรายไว้สำหรับเด็กเล่นและเป็นจุดพักผ่อนเวลามารับ-ส่งเด็ก ซึ่งบริเวณลานพาเพลินจะมีการจัดครูเวรมาคอยดูแลเด็กเล็กภายในสนามเด็กเล่น หากพบว่ามีอาการของโรคจะทำการแจ้งต่อนักการภารโรงเพื่อทำการซ่อมแซม แต่หากพบว่ามีอาการมากจะแจ้งกับทางเทศบาลตำบลแม่สายมาดูแลรับผิดชอบเปลี่ยนใหม่ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของเด็กเล็กในขณะที่เล่นในลานพาเพลิน

กิจกรรมแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน เป็นการนำพื้นที่วัดเป็นลานจัดกิจกรรม ใช้พื้นที่รอบบริเวณวัดในการให้เด็กได้มีการเรียนรู้นอกห้องเรียน ทั้งนี้ยังเป็นลานกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับการปลูกผักสวนครัว สมุนไพรพื้นบ้าน และได้รับความอนุเคราะห์ปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้ด้านการใช้สมุนไพร โดยทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดตารางเวรในการดูแลพืชผักเพื่อให้เด็กได้ฝึกและเป็นการปลูกฝังในเรื่องการรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทั้งยังสอดแทรกการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันอีกด้วย

กิจกรรมพัฒนาการสมวัยเติบโตตามวัย เป็นพื้นที่ห้องอาหารสำหรับเด็ก โดยมีการจัดการเกี่ยวกับเรื่องโภชนาการสำหรับเด็กตั้งแต่การจัดเตรียมและการปรุงอาหารของแม่ครัว ซึ่งโรงพยาบาลแม่สายได้ส่งบุคลากรเข้ามาดูแลเรื่องคุณภาพและโภชนาการของเด็ก เพื่อให้มีน้ำหนักและส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีการตรวจสุขภาพช่องปากทอมละ 1 ครั้ง และมีการส่งต่อไปรักษายังโรงพยาบาลแม่สายทุกเดือน

กิจกรรมห้องทอผ้า เป็นพื้นที่สำหรับจัดการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งในแต่ละวันจะมีการทำกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไปตามหน่วยการเรียนรู้ อาทิ การเล่านิทานประกอบภาพ กิจกรรมส่งเสริมการสร้างกล้ามเนื้อเด็ก กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะทำนอง คำคล้องจองเสียงดนตรี (EF) เป็นต้น ทั้งนี้ยังได้รับความร่วมมือจากนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายร่วมจัดสร้างมุมแห่งการเรียนรู้และจินตนาการ นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กโดยการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน กล่าวคือ ช่วงสัปดาห์แรกของการเปิดภาคเรียนจะให้ผู้ปกครองเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันกับเด็กนักเรียน นอกจากนี้ยังให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการทำสื่อการสอนในภาษา พม่า จีนกลาง ไทยใหญ่ เนื่องจากพื้นที่อำเภอแม่สายเป็นพื้นที่ติดชายแดนมีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านจึงทำให้มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

กิจกรรม LEARNING @ HOME ตัวช่วย “ครอบครัว”ดูแลลูก ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด -19 ทำให้ทางศูนย์ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้เต็มรูปแบบจึงต้อง

มีการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการสนับสนุนแนวทางการเรียนรู้อยู่ที่บ้านจากสสส. โดยมีทีมวิชาการโครงการเสริมศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพของเด็กปฐมวัย (โครงการCOACT) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กในช่วงอยู่บ้าน โดยครูและผู้ปกครองร่วมมือจัดรูปแบบพัฒนา จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้สมวัยทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา บูรณาการผ่านการเล่น และกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

ประโยชน์จากมีหุ้นส่วนทางสังคม

การมีหุ้นส่วนทางสังคมและภาคีเครือข่ายที่หลากหลายได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษา ซึ่งทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งในด้านการจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่ายและหุ้นส่วนทางสังคมในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนร่วมกันระดมความคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน บูรณาการจากหลายภาคส่วน

การได้รับความร่วมมือทางด้านบุคลากรจากหุ้นส่วนทางสังคมผ่านการติดต่อประสานงาน โดยเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ช่วยให้เกิดการเสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็กเพื่อให้สามารถดูแลเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย นอกจากนี้การได้รับความร่วมมือจากหุ้นส่วนทางสังคมยังช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ อาทิ ดำรวจจรจรมาช่วยอำนวยความสะดวกในช่วงเด็กมาโรงเรียน เป็นต้น

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การมีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ที่ดี มีความรู้ความเข้าใจระบบการเรียนการสอน มีประสบการณ์ทำงานทางด้านการบริหารและเข้าใจระบบการขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะเป็นการขับเคลื่อนการทำงานที่เน้นการขับเคลื่อนงานตามวิสัยทัศน์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อผู้บริหารหรือหัวหน้าศูนย์มีการปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ จะทำให้ครูและบุคลากรอื่น ๆ สามารถปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดีเนื่องจากมีตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตาม

การดำเนินงานอย่างเป็นระบบและทำงานเป็นทีม ครูและบุคลากรรวมถึงหุ้นส่วนทางสังคมมีการทำงานโดยบูรณาการด้านองค์ความรู้ ร่วมกันวางแผนดำเนินงานอย่างมีระบบ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจนรวมทั้งหลังเสร็จสิ้นการดำเนินกิจกรรม ควรมีการประเมินเพื่อทำการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลสำเร็จและข้อผิดพลาด ร่วมกันปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินงานกิจกรรมครั้งหน้าเป็นไปด้วยดี

ครูและบุคลากรมีความรู้ความสามารถ และมีการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง ครูปฐมวัยที่จะเข้ามาปฏิบัติงานด้านการสอนต้องมีความรู้และประสบการณ์ในด้านการดูแลเด็ก มีการทำความเข้าใจในปัญหาของเด็กและครอบครัว มีการนำหลักจิตวิทยาเข้ามาใช้ในการทำงาน ต้องมีทักษะการติดต่อประสานงานเพื่อสามารถประสานงานและสื่อสารกับผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี มีเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนพัฒนาทักษะได้อย่างหลากหลายด้าน

มีสภาพแวดล้อมที่ดี เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเด็กเล็ก การมีสภาพแวดล้อมที่ดีเหมาะต่อการเรียนรู้ของเด็กส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี เพราะจะดึงดูดความสนใจให้แก่เด็กเล็กในการอยากเข้าร่วมกิจกรรม อาทิ การมีลานกว้างเพื่อให้เด็กทำกิจกรรมส่งผลต่อการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างกล้ามเนื้อมัดเล็กซึ่งส่งผลต่อการมีสุขภาพที่ดีของเด็กปฐมวัย

ผู้บริหารศูนย์และครูมีการเข้ารับการอบรมศึกษาเพิ่มเติมด้านองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การปรับปรุงเทคนิคการสอนโดยมีการนำสื่อการสอนที่มีความหลากหลายซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหุ้นส่วนทางสังคม เป็นสื่อรูปแบบใหม่เน้นให้เด็กและครูมีการปฏิบัติร่วมกัน อีกทั้งยังมีการประเมินครูและบุคลากร โดยมีการมอบรางวัลบุคลากรปฏิบัติงานดีเด่น เพื่อเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ผู้ปกครองและหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนสำคัญในการร่วมกันดำเนินการขับเคลื่อน ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการเข้าอบรมเสริมทักษะในการพัฒนาและดูแลเด็ก อีกทั้งผู้ปกครองยังให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเด็กติดจอ โดยการเข้าใจเด็กไม่ห้ามแต่หาวิธีการอธิบายหรือหาแนวทางอื่นมาแก้ไขปัญหาลดปัญหาเด็กติดจอได้

หุ้นส่วนทางภาครัฐและเอกชนรวมถึงภาคีเครือข่ายภาครัฐกิจต่าง ๆ ซึ่งเป็นการดำเนินงานของผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ การระดมทรัพยากรอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อการดำเนินโครงการในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัยเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าเรียนต่อในระดับชั้นประถมศึกษา

ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหารมีความใส่ใจในด้านดูแลสุขภาพและพัฒนาการเจริญเติบโตของเด็ก จึงเป็นผู้ประสานหุ้นส่วนทางสังคมและภาคีเครือข่ายที่สำคัญเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการดูแลสุขภาพและพัฒนาการ โดยได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาลเม็กราช โรงพยาบาลแม่สาย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่สาย ในการสนับสนุนการดำเนินโครงการ

ครูเป็นผู้ติดต่อประสานการประชุมผ่านกลุ่มไลน์เพื่อเชิญชวนผู้ปกครองเข้าร่วมการอบรม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ปกครองในการแก้ไขปัญหาผู้ปกครองไม่เข้าใจเรื่องพัฒนาการของเด็ก โดยทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร่วมกับโรงพยาบาลแม่สายจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กทุกปีการศึกษา มีการจัดทำโครงการครอบครัวธรรมชาติเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพช่องปากและฟันของเด็ก ร่วมกับโรงพยาบาลแม่สายปีละ 1 ครั้ง

ครูและบุคลากรได้เข้าอบรมการใช้โปรแกรม DSPM โดยได้เข้าร่วมในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กของโรงพยาบาลเม็งราย โดยใช้โปรแกรม DSPM ในการคัดกรองประเมินเด็ก รวมถึงการกระตุ้นพัฒนาการโดยมีการประเมินทุก 3 เดือน ประกอบกับการชั่งน้ำหนัก วัด ส่วนสูง และมีการคืนข้อมูลความเป็นจริงเกี่ยวกับสุขภาพและพัฒนาการเด็กให้แก่ผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชนเพื่อร่วมกันหาแนวทางป้องกันและแก้ไขนำไปสู่การปฏิบัติ

ผู้ปกครองได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมอบรมทุกกิจกรรมและได้รับเอกสารชุดความรู้ในการดูแลสุขภาพเด็ก คอยเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของเด็กในขณะทำกิจวัตรประจำวันเพื่อคอยดูพัฒนาการของเด็ก หากพบว่าเด็กมีปัญหาด้านพัฒนาการจะได้เร่งแก้ไขปัญหาค้นหาได้ตรงจุด

เทศบาลตำบลแม่สายมีนายกเทศมนตรีที่มีวิสัยทัศน์ในการสนับสนุนงานด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเด็ก และให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรครู โดยให้การสนับสนุนงบประมาณในการอบรมพัฒนาบุคลากรครู สนับสนุนการดำเนินงานด้านดูแลเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ยังเป็นสื่อกลางในการประสานงานให้กับทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการ COACT ของสสส. ในการอบรมพัฒนา 4 หลักสูตร ได้แก่ 1) CPR การกู้ชีพและปฐมพยาบาลเบื้องต้น 2) การจัดทำหลักสูตร EF 3) การใช้โปรแกรม DSPM ในการประเมินพัฒนาการ 4) การเทียบระดับ (Benchmarking: BMK) – Train the Trainer (TOT) เป็นการสำรวจต้นทุนทางสังคม ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการ COACT ครูสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ดี มีทักษะการพูดเจรจาและการอธิบายได้เป็นอย่างดี มีองค์ความรู้ในการบูรณาการด้านการดูแลเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับครูในการดูแลเด็กปฐมวัยโดยมีการลงเยี่ยมบ้านของเด็กทุกคนเพื่อเป็นการรายงานพัฒนาการของเด็กและมีส่วนร่วมส่งเสริมแก้ไขปัญหาาร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครอง

การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเด็กปฐมวัย

ผู้บริหารศูนย์ให้ความสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ได้มีการประสานหุ้นส่วนทางสังคมทั้งภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรในการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ภายในศูนย์ อาทิ สร้างสนามการเรียนรู้ มุมอ่านนิทาน มุมเกษตรเพื่อการเรียนรู้ ครูและบุคลากรมีความเอาใจใส่ในการสอนเด็กเปรียบเสมือนพ่อกับแม่ คอย

ดูแลสุขภาพอนามัยเด็กสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้น่าเรียน ปรับสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้น่าอยู่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ กับเด็ก มีการประชุมร่วมกับทางศูนย์เพื่อร่วมกันวางแผนขับเคลื่อนงานด้านต่าง ๆ

การจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูเข้าร่วมโครงการพิเศษ คือ โครงการส่งเสริมศักยภาพโดยได้รับการสนับสนุนบุคลากรจากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดำเนินการอบรมกระบวนการเรียนรู้การทำงานอย่างเป็นระบบซึ่งมีด้วยกัน 5 ระบบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การจัดการสิ่งแวดล้อม 3) การจัดหลักสูตรและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การดูแลสุขภาพเด็ก 5) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน โดยใช้กระบวนการ Benchmarking คือการพัฒนาแบบก้าวกระโดด

ภายหลังการร่วมกิจกรรมอบรม โครงการพิเศษบุคลากรมีความรู้ความเชี่ยวชาญและศักยภาพในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้ปกครองและชุมชน โดยมีการเพิ่มหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กได้ซึมซับและมีสำนึกรักบ้านเกิด มีหลักสูตรการเตรียมความพร้อมความแตกต่างทางชาติพันธุ์ สร้างนวัตกรรมลดความวิตกกังวลจากการพาดเด็กจากผู้ปกครอง โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในโครงการกิจกรรมในห้องเรียนช่วงเปิดเทอมประมาณ 1 สัปดาห์

ครูมีการใช้เครื่องมือ EF โดยมีกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะทำนอง คำคล้องจองเสียงเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการจดจำ กิจกรรมสร้างสรรค์จากงานศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ปลูกฝังให้เกิดความประณีตและความมีระเบียบ มีการใช้เกมส์การศึกษาเพื่อพัฒนา 4 ทักษะ เน้นด้านสติปัญญาเพื่อให้เด็กมีร่างกายที่สมวัย มีสติปัญญาพร้อมเรียนชั้นประถม

การจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก และการดูแลเด็กปฐมวัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหารมีการจัดการประชุมผู้ปกครอง ปีการศึกษาละ 2 ครั้ง เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างครูและผู้ปกครอง หากมีเรื่องเร่งด่วนจะมีการประสานงานจากครูผ่านกลุ่มไลน์ของผู้ปกครองเพื่อแจ้งเรื่องเร่งด่วนให้ทางผู้ปกครองทราบ

ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด -19 มีการประชุมผู้ปกครองถึงมาตรการดูแลเด็กโดยมีเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ตำบลแม่สายเข้ามาอบรมและให้คำแนะนำในการดูแล

สุขภาพอย่างถูกต้อง สาธิตการล้างมือ การสวมหน้ากากอนามัยและสร้างความเข้าใจในเรื่องการจัดรูปแบบการเรียนการสอนในระบบออนไลน์

ความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ

ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีกิจกรรมการศึกษาคุณงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้โรงเรียนต้นแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ใกล้เคียง อาทิ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองแรด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลแม่คำ เป็นต้น

ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทางเทศบาลตำบลแม่สาย และ อปท.ได้รับนโยบายเรื่องการดูแลเยียวยาช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคโควิด-19 จึงสนับสนุนอุปกรณ์การป้องกันโรคโควิด-19 มีการเข้ามาพ่นยาฆ่าเชื้อในบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและภายในชุมชน ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการลงเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยได้รับความร่วมมือจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในชุมชนพาเดินตรวจเยี่ยมในทุกสัปดาห์เพื่อสอบถามปัญหาและร่วมหาทางแก้ไข

โอกาสในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. อปท.มีความเข้มแข็งและใส่ใจในด้านการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของเด็กปฐมวัยให้การสนับสนุนเงินทุนงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็น
2. นายกเทศมนตรีเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในด้านการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงให้การสนับสนุนของงบประมาณจากเทศบาลและเป็นตัวกลางในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
3. ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความใส่ใจให้ความสำคัญในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สนับสนุนการดำเนินงานเป็นตัวกลางประสานหุ้นส่วนทางสังคมในทุกภาคส่วน
4. ครูมีการพัฒนาทักษะตัวเองเสมอ ใส่ใจในการดูแลเด็กและมีการทำงานเป็นทีม
5. หุ้นส่วนทางสังคมทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุกกิจกรรม

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

1. ความคาดหวังของผู้ปกครองที่ต้องการให้เด็กอ่านออกเขียนได้ ทางศูนย์จึงต้องมีการสร้างความเข้าใจให้ผู้ปกครองโดยพูดคุยอธิบาย และจัดอบรมการดูแลและสร้างเสริมพัฒนาการเด็ก

2. เกิดช่องว่างระหว่างครอบครัวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเนื่องจากในส่วนของผู้ปกครองที่เป็นปู่ ย่า ตา ยาย ดูแลเด็กเพียงลำพังเพราะพ่อกับแม่ทำงานนอกพื้นที่ จึงขาดทักษะในการดูแลเด็กปฐมวัย

3. สถานการณ์โควิด-19 ส่งผลต่อการปรับแนวทางการเรียนแบบเดิมมาเป็นรูปแบบออนไลน์ทำให้เด็กขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนเพราะต้องมีกิจกรรมที่ทำร่วมกับเพื่อนแต่ต้องทำคนเดียว ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้เด็กสนใจสื่อเทคโนโลยีอื่นมากกว่าการเรียนออนไลน์ บางครอบครัวขาดเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนออนไลน์เกิดความลำบากในการเรียน

ข้อเสนอรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. ภาครัฐ โดยทาง อปท. และหน่วยงานต้นสังกัดที่ดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีนโยบายที่ดีในการขับเคลื่อนพัฒนา สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น ประสานงานกับหุ้นส่วนทางสังคมและขยายภาคีเครือข่ายเพื่อเพิ่มช่องทางการพัฒนา

2. ภาคเอกชนและภาคธุรกิจ เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงาน มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ สนับสนุนองค์ความรู้และงบประมาณเพื่อการพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ภาคประชาสังคม อาทิ ผู้ปกครอง ชุมชน วัด โบสถ์ เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโดยใช้กระบวนการกล่อมเกลாதงสังคม ผ่านการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กเล็กเกิดกระบวนการเรียนรู้ มีแนวคิดอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและตำนานที่สืบมาเกิด พร้อมทั้งยอมรับและให้เกียรติวัฒนธรรมประเพณีของคนต่างศาสนาและต่างชาติพันธุ์

4. สถาบันการศึกษา มีส่วนสำคัญในการร่วมพัฒนาเด็กเล็ก โดยเฉพาะเรื่องพัฒนาการในวัยเด็ก และเข้ามาสนับสนุนด้านองค์ความรู้เฉพาะด้าน สนับสนุนบุคลากรโดยมีการจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กเล็กให้เหมาะสมตามวัยร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมทุกภาคส่วน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการดำเนินงานร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา และเป็นที่โดดเด่นที่สุดคือการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ผู้บริหารเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งเทศบาลตำบลแม่สายซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่นั้นเป็นเสมือนศูนย์กลางในการประชาสัมพันธ์ กระจายข้อมูลข่าวสารกิจกรรม และการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีการจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย โดยการจัดทำหลักสูตรการเตรียมความพร้อมความแตกต่างทางชาติพันธุ์ เนื่องด้วยพื้นที่อำเภอแม่สายจังหวัด

เชิงรายเป็นพื้นที่ที่มีเขตแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ทางศูนย์ฯยังมีการจัดทำ นวัตกรรมลดความวิตกกังวลจากการพรวดเด้งจากผู้ปกครอง โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน โครงการกิจกรรมในห้องเรียนช่วงเปิดเทอมประมาณ 1 สัปดาห์ด้วย

1.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่และได้มีการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์ พัฒนาเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและ นักวิชาการ ภาควิชาสายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มที่ 2 ผู้กำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มที่ 3 ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือผู้ทำหน้าที่แทนหัวหน้าศูนย์ ครู/ผู้ดูแลเด็ก ปฐมวัย และกลุ่มที่ 4 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ปกครอง และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แล้ว ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้ มาทำการสังเคราะห์ข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานหุ้นส่วนทางสังคม

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ จังหวัดเชียงใหม่ มีการดำเนินงานที่มี หุ้นส่วนทางสังคมจากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งจะเห็นได้จากภาคี เครือข่ายที่เพิ่มมากขึ้นทุกปีที่เข้ามาให้การสนับสนุนและขับเคลื่อนงาน มีทั้งหมด 3 ภาคส่วนที่ สำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาครัฐ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีนโยบายซึ่งให้ความสำคัญในการพัฒนา ศักยภาพเด็กก่อนวัยเรียน โดยจัดให้มีการพัฒนาและดูแลเด็กปฐมวัยเป็น First Priority โดยมีการ สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นอกจากนี้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลออนใต้ก็เข้ามาเป็นหนึ่งในหุ้นส่วนทางสังคมที่มี ส่วนร่วมในการส่งเสริม/กระตุ้น พัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยและการดูแลสุขภาพร่างกายของเด็ก โดยจะมีการจัดทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในการตรวจสุขภาพทั้งร่างกาย สุขภาพฟัน และพัฒนาการของเด็ก ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบลยังให้การสนับสนุนข้อมูลองค์ความรู้ที่สำคัญในการดูแลเด็กปฐมวัยแก่ครูและ ผู้ปกครองด้วย อีกทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการเข้าร่วมโครงการสร้างเสริมศักยภาพภูมิ

ปัญหาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพเด็กปฐมวัย (Capacity of a community treasures (COACT)) ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ครูผู้สอนให้มีความเชี่ยวชาญในการดูแลและพัฒนาพัฒนาการเด็กให้เหมาะสมกับช่วงวัย

ภาคประชาชน นับได้ว่าเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่มีความสำคัญกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างมาก เนื่องจากภาคประชาชนล้วนมาจากสถาบันครอบครัวและชุมชนเป็นหลัก ซึ่งภาคประชาชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลออนใต้ ได้แก่ ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมกับทางศูนย์ในทุกกิจกรรมที่มีการดำเนินการนอกจากนั้นยังมีส่วนในการระดมทุนหาทรัพยากรทั้งในด้านงบประมาณ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และที่สำคัญผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในเป็นคณะกรรมการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเป็นตัวแทนในการเสนอข้อคิดเห็นในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศิลปะพื้นบ้านให้แก่เด็ก อีกทั้งสถาบันศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในพื้นที่ก็ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมกับทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยในทุกวันพระทางศูนย์จะให้เด็กได้ไปทำบุญที่วัดโดยจะมีพระเข้ามาเทศนาธรรมให้ความรู้แก่เด็ก ๆ

สถานการศึกษา เป็นหน่วยที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กที่สำคัญที่สุด ซึ่งโรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลออนใต้ สังกัดเทศบาลตำบลออนไต้นั้นได้ให้ความสำคัญในการดูแลพัฒนาการเด็กให้สมวัยต่อเนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยครูระดับอนุบาลและประถมศึกษา และครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีการประสานงานกันอย่างสม่ำเสมอในการติดตามพัฒนาการเด็ก นอกจากนี้ครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ได้มีการส่งต่อข้อมูลของเด็กให้แก่ครู โรงเรียนระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษาอีกด้วยเพื่อเป็นการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพเด็กได้อย่างต่อเนื่อง

การมีหุ้นส่วนทางสังคมกับการเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัย

การมีหุ้นส่วนทางสังคมในการเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัย เป็นการเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้สามารถดำเนินงานและจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งความสำคัญของการมีหุ้นส่วนทางสังคมในการเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัยนั้นมี 4 ประการ ได้แก่

1. การสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นการประสานงานและประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กับหุ้นส่วนทางสังคมได้รับทราบ ในขณะที่เดียวกันทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็จะได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและสนับสนุน

ของหุ้นส่วนทางสังคมเช่นเดียวกัน ซึ่งจะทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและหุ้นส่วนทางสังคมที่เข้ามา ร่วมดำเนินการ ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของกันและกันได้อย่างทั่วถึง

2. การปรึกษาหารือ หุ้นส่วนทางสังคมจะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนข้อมูลและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพัฒนาการเด็กปฐมวัยตลอดจนการดูแลเด็กให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพราะฉะนั้นหุ้นส่วนทางสังคมจึงเปรียบเสมือนพี่เลี้ยงที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งในเรื่องของการดำเนินงานและองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ นอกจากนั้นหุ้นส่วนทางสังคมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สถาบันการศึกษาและผู้ปกครองก็มีความต้องการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยเช่นเดียวกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและหุ้นส่วนทางสังคมจึงเป็นเสมือนการปรึกษาหารือกันมากกว่าการจัดเวทีแลกเปลี่ยนอย่างเป็นทางการ

3. การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือ เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและหุ้นส่วนทางสังคม ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งนี้ความสัมพันธ์อันดีจะนำไปสู่การให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่จำเป็นจะต้องดำเนินการร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคม เช่น การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะเป็แนวทางในการร่วมเสนอข้อคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูล ตลอดจนการหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. การเสริมพลัง เป็นการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานในทุกมิติทั้งด้านวิชาการ สุขภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินงานได้อย่างคล่องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการมีเครือข่ายที่เป็นหุ้นส่วนทางสังคมจากหลากหลายมิติจะทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เกิดการพัฒนาแบบองค์รวม อันเป็นการเสริมสร้างพลังในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาและดูแลเด็กปฐมวัย

มีวิธีการ และช่องทางในการหาหุ้นส่วนทางสังคม

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้มีวิธีการสร้างเครือข่ายกับหุ้นส่วนทางสังคมใน 2 วิธีการ ได้แก่

1. การประชาสัมพันธ์และการประสานงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการหาหุ้นส่วนทางสังคม โดยทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและสถาบันการศึกษา เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานนั้น ๆ ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ โดยการจัดทำหนังสือราชการแจ้งอย่าง

เป็นทางการเป็นหลัก และการประสานงานเฉพาะกลุ่ม เช่น ภาคประชาชนจะเน้นการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ (Line) ซึ่งทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีกลุ่มไลน์ร่วมกับผู้ปกครองอยู่แล้ว นอกจากนั้นการใช้โทรศัพท์เพื่อประสานงานก็เป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเชื่อมต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้อย่างสะดวก

2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหน่วยงานอื่น ๆ การที่จะสร้างเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมและมาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานอื่น ๆ เช่นเดียวกัน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีและการให้ความสำคัญในการดำเนินงานของหุ้นส่วนทางสังคม เช่น ในการที่จะหาหุ้นส่วนทางสังคมจากภาคประชาชนที่เป็นสถาบันทางศาสนา ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของทางวัด ทั้งการเวียนเทียน และการทำบุญในวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา ซึ่งจะทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถขอความร่วมมือจากทางภาคประชาชนได้ เช่นเดียวกัน

กิจกรรมร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมอย่างไรบ้าง

การดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลดออนใต้กับหุ้นส่วนทางสังคมนั้น มีการดำเนินงานร่วมกันตลอดทั้งปีตามวาระวันสำคัญและปฏิทินการดำเนินงานของทั้งสองภาคส่วนเป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมกาดมั่ว เป็นกิจกรรมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ปกครอง และชุมชนได้มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยกิจกรรมกาดมั่วคือกิจกรรมตลาดนัดที่จะเปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยและผู้ปกครองได้เป็นพ่อค้าแม่ค้าด้วยตนเอง ซึ่งคำว่ากาดในภาษาเหนือหมายถึงตลาด และคำว่ามั่วคือหลากหลาย คำว่ากาดมั่วจึงหมายถึง ตลาดที่มีสินค้าอาหารที่หลากหลาย

กิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศิลปะพื้นบ้าน เป็นกิจกรรมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดทำขึ้นเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยในเรื่องของภูมิปัญญา วัฒนธรรม และศิลปะพื้นบ้าน โดยกิจกรรมนี้ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีการประสานงานและเรียนเชิญผู้สูงอายุที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนเข้ามาเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เด็ก ๆ

กิจกรรมทางศาสนา เป็นกิจกรรมที่เป็นการปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เรียนรู้แนวทางการปฏิบัติตนตามครรลอง จาริตประเพณีของศาสนา โดยทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีการนำเด็ก ๆ เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาอยู่เป็นประจำ อีกทั้งทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ได้จัดกิจกรรมทำบุญที่วัดในทุกวันพระอีกด้วย

กิจกรรมผ้าป่าสามัคคี เป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองจะเป็นเจ้าภาพในการระดมทุนและระดมทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการพัฒนาและดูแลเด็กปฐมวัย โดยจะมีการจัดกิจกรรมผ้าป่าสามัคคีในทุกปี นอกจากนั้นกิจกรรมผ้าป่าสามัคคีนี้ยังเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมได้เข้ามาทำกิจกรรมด้วยทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล วัด และชุมชน

กิจกรรมตรวจสุขภาพ เป็นกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาพัฒนาการและสุขภาพของเด็กปฐมวัยเป็นหลัก โดยกิจกรรมนี้จะมีเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเข้ามาทำหน้าที่ตรวจสุขภาพเด็ก ประเมินพัฒนาการ ตลอดจนการให้ข้อมูลองค์ความรู้แก่ครูและผู้ปกครอง

กิจกรรมวันสำคัญประจำปี เป็นกิจกรรมที่มีการดำเนินงานขึ้นในทุกปีตามวาระวันสำคัญประจำปี เช่น วันปีใหม่ วันเด็ก วันแม่แห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีการประสานงานกับหุ้นส่วนทางสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล วัด ผู้ปกครองและชุมชน ในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ของขวัญ ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินงาน

ประโยชน์จากมีหุ้นส่วนทางสังคม

จากการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมก่อให้เกิดประโยชน์แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังรายละเอียดต่อไปนี้

ด้านงบประมาณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลตำบลออนใต้ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทางเทศบาลออนใต้จะมีการกำหนดคน โยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณ นอกจากนั้นทางเทศบาลฯก็ยังเป็นหน่วยในการสรรหาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพเข้ามาทำหน้าที่เป็นครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วย

ด้านวัสดุ อุปกรณ์ นอกจากการได้รับการสนับสนุนงบประมาณด้านการเงินจากทางเทศบาลตำบลออนใต้แล้ว ในการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยี ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ก็ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ดังกล่าวจากเทศบาลตำบลออนใต้เช่นเดียวกัน นอกจากนั้นทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลก็ได้ให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการตรวจสุขภาพ อุปกรณ์การพยาบาลเบื้องต้น และสื่อการเรียนการสอนด้านการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยแก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีกด้วย

ด้านองค์ความรู้ ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องที่บุคลากรจะต้องได้รับการอบรมเสริมสร้างองค์ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมแก่เด็กปฐมวัย ตลอดจนการดูแลและเสริมสร้างพัฒนาการให้เหมาะสมตามช่วงวัย ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้จากหุ้นส่วนทางสังคม เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ด้านการดำเนินงานด้านการส่งต่อ การดำเนินงานด้านการส่งต่อเด็กปฐมวัยของทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้จะมี 2 กรณี คือ

1. การส่งต่อเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการล่าช้าให้กับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีการตรวจสอบสุขภาพและประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยทุกปีการศึกษาพร้อมกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หากพบว่ามีเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าก็จะมีการประสานผู้ปกครองเพื่อแจ้งข้อมูลและดำเนินการส่งต่อให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต่อไป
2. การส่งต่อเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสู่ระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษา ซึ่งครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้และครูโรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลออนใต้ได้มีการประสานงานและส่งต่อข้อมูลของเด็กปฐมวัยให้กันอย่างสม่ำเสมอ

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ได้เข้าร่วมโครงการสร้างเสริมศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาวะเด็กปฐมวัย (Capacity of a community treasures (COACT)) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จากการเข้าร่วมโครงการดังกล่าวทำให้ทราบถึงกระบวนการการพัฒนาศักยภาพการดูแลเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมขององค์กรภาคีในพื้นที่ ได้แก่ ท้องถิ่น ท้องที่ ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่ผ่านวิธีการทำงานภายใต้โครงสร้าง 5 ระบบ ได้แก่

1. ระบบบริหารจัดการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบทบาทในการนำเสนอแผนการดำเนินงานให้เหมาะสมตามต้องการความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในแต่ละปี มีโครงการหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพของเด็ก
2. ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอาคารเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดีของเด็ก โดยการดูแลน้ำดื่ม นม อาหารให้สะอาดและปลอดภัย การมีจุดล้างมือที่เพียงพอ ส้วมที่ถูกต้องสุขลักษณะและเพียงพอ
3. ระบบการจัดหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สืบเนื่องจากการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้หลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งถ้าครูมีความ

เข้าใจเรื่องหลักสูตรเป็นอย่างดี จะสามารถสอนตามแผนการสอนและตามพัฒนาการของเด็กแต่ละวัยได้อย่างเหมาะสม

4. ระบบการดูแลสุขภาพ เป็นการที่บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเห็นความสำคัญของการวางแผนให้มีการประเมินสุขภาพเด็กอย่างสม่ำเสมอ มีการดำเนินงานตามแผน มีการประเมินผลที่ดี ซึ่งควรเป็นการประเมินเพื่อทำให้บุคลากรทราบว่าผลที่ได้ควรส่งเสริมเด็กในเรื่องใด แล้วจึงนำผลการประเมินมาจัดกิจกรรมหรือ โครงการให้เด็กมีปัญหาลดลงซึ่งการวางระบบการทำงานที่ดีต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลประจำอำเภอ และจากผู้ป่วยครอง

5. ระบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญในปัจจัยที่สำคัญในการร่วมกันดูแลสุขภาพของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เนื่องจาก ปัญหาสุขภาพเด็กพบได้ตั้งแต่ก่อนเด็กเข้ารับบริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น เด็กฟันผุ เด็กมีพัฒนาการล่าช้า การแก้ปัญหาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเดียวไม่เพียงพอ ผู้ปกครองและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน

การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยระบบในการดำเนินงานจะต้องครอบคลุมการบริหารจัดการในทุกด้านเพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ ระบบบริหารจัดการ ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ระบบการจัดหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ระบบการดูแลสุขภาพ และระบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ตามแนวทางการดำเนินงานของโครงการสร้างเสริมศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพะเด็กปฐมวัย (Capacity of a community treasures (COACT)) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ทัศนคติของผู้บริหาร ตลอดจนนโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัย นอกจากนี้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาพัฒนาการของเด็กให้เหมาะสมตามช่วงวัย ซึ่งการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและมีการวางแผนการดำเนิน การประสานติดต่อ แบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน และรับฟังความคิดเห็นของหุ้นส่วนทางสังคม จะส่งผลให้เกิดแนวทางการพัฒนาที่ดีและเหมาะสมกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สภาพแวดล้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สิ่งสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้อันหนึ่งของเด็กปฐมวัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กทั้งในส่วนของคุณภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และภายในศูนย์ ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนา

สภาพแวดล้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีลานการเรียนรู้ หรือสนามเด็กเล่นที่มีความเหมาะสม พร้อมทั้งมีการจัดการกับจุดเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ โดยเฉพาะลานสนามเด็กเล่น และมีห้องสำหรับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่แยกเป็นสัดส่วน เช่น ห้องประชุม ห้องกิจกรรมนันทนาการ ห้องรับประทานอาหาร เป็นต้น ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการและการเรียนรู้เป็นไปอย่างเหมาะสม

บุคลากรมีศักยภาพ และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความใฝ่รู้และการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ในขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงนั้นได้ ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้มีครูที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญในการจัดหลักสูตรแผนการสอนให้มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ มีการบูรณาการหลักสูตรการเรียนการสอน โดยการสอดแทรกภูมิปัญญาวัฒนธรรมให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากหุ้นส่วนทางสังคมภาคประชาชนที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการสอนและให้ความรู้ด้วย

การสร้างเครือข่ายหุ้นส่วนทางสังคมในการดำเนินงาน ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ดังนั้นการมีหุ้นส่วนทางสังคมที่อยู่ในพื้นที่เข้ามาเป็นเครือข่ายในการดำเนินงานจึงก่อให้เกิดผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างมาก ซึ่งในการสร้างเครือข่ายหุ้นส่วนทางสังคมนั้นจะต้องมีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันและมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกัน เพื่อให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลัง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมนับเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง เพราะในการดำเนินงานหุ้นส่วนทางสังคมจะมีส่วนในการสนับสนุนด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน และกำลังคน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้มีการกิจกรรมและการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับช่วงวัยเพื่อเป็นการสนับสนุนการส่งเสริมการพัฒนาพัฒนาการของเด็ก ซึ่งได้จัดให้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ 1) ลานกิจกรรมสร้างสรรค์ซึ่งเป็นลานเอนกประสงค์ที่ทำให้เด็กได้ทำกิจกรรมหน้าเสาธง และกิจกรรมการออกกำลังกายเคลื่อนไหว กิจกรรมการเข้าจังหวะเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน โดยเน้นให้เด็กได้เป็นผู้นำ และผู้ตามเพื่อส่งเสริมความกล้าแสดงออกของเด็ก แต่ในฤดูฝนจะให้เด็กทำกิจกรรมในอาคารเพื่อป้องกันการเจ็บป่วย 2) ห้องเติมฝัน เป็นจุดที่เป็นห้องพยาบาล มีไว้สำหรับการคัดแยกเด็กที่พบว่ามีการป่วยระหว่างวัน ซึ่งจะเป็นจุดที่ให้เด็กมาพักเพื่อรอให้ผู้ปกครองมารับกลับบ้าน ในกรณีที่ไม่สามารถติดต่อผู้ปกครองได้ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเป็นคนพาเด็กไปโรงพยาบาลเอง และเป็นจุดที่ใช้ประเมินน้ำหนัก - ส่วนสูง ของเด็กด้วย

และ 3) จุดพัฒนาการเติบโตสมวัย คือจุดที่เป็นห้องอาหารสำหรับเด็ก โดยจะมีการจัดการเกี่ยวกับอาหารสำหรับเด็กตั้งแต่การจัดเตรียมอาหารของแม่ครัว ซึ่งได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในการดูแลเรื่องคุณภาพของโภชนาการอาหารของเด็กเพื่อให้น้ำหนักและส่วนสูงของเด็กเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็ก ภาคเรียนละ 1 ครั้ง และมีการส่งรายงานต่อโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกเดือน

ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ได้รับการพัฒนาศักยภาพและองค์ความรู้จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในโครงการสร้างเสริมศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาวะเด็กปฐมวัย (Capacity of a community treasures (COACT)) จากการเข้าร่วมโครงการดังกล่าวทำให้ทราบว่ากระบวนการขับเคลื่อนงานสร้างเสริมศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการดูแลเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจากฐานข้อมูลชุดเดียวกันคือ ฐานข้อมูลสุขภาวะเด็กปฐมวัย (Healthy Thai Kids) ซึ่งการทำให้ระบบข้อมูลเด็กปฐมวัยมีการรวบรวมและนำไปใช้ได้อย่างแท้จริง นำไปสู่การกำหนดประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องกำหนดแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ผ่านระบบสื่อสารในชุมชนจนเกิดการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งกระบวนการดูแลเหล่านี้จะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพได้ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันแบบสหวิชาชีพ และมีระบบกลไกหนุนเสริมจากหลายองค์กรตั้งแต่ครอบครัว องค์กรชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล หรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้งานการพัฒนากระบวนการดูแลเด็กปฐมวัยเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์และเป็นรูปธรรม นอกจากนั้นการเข้าร่วมโครงการดังกล่าวยังทำให้ครูสามารถนำองค์ความรู้ด้านกระบวนการพัฒนาศักยภาพการดูแลเด็กปฐมวัยแบบมีส่วนร่วมขององค์กรภาคีในพื้นที่ ได้แก่ ท้องถิ่น ท้องที่ ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่ผ่านวิธีการทำงานภายใต้โครงสร้างทั้ง 5 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบบริหารจัดการ 2) ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม 3) ระบบการจัดหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) ระบบการดูแลสุขภาพ และ 5) ระบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน มาปรับใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเด็กปฐมวัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้มีการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัยและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ โดยเน้นสร้างการเรียนรู้ที่让孩子ได้ได้เรียนรู้ในห้องเรียน ตลอดจนให้เด็กลงมือปฏิบัติจริง ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มนอกห้องเรียน บริเวณลานกิจกรรมที่ใช้ในการทำกิจกรรมกลุ่มและเป็นลานเรียนรู้ BBL มีการจัดพื้นที่บ่อทรายไว้ให้เด็กเล่นและเป็นจุด

พักของผู้ปกครองเวลามารับ – ส่งเด็ก ซึ่งบริเวณลานพาเพลินนี้จะมีการจัดครูเวรดูแลภายในส่วน
ของสนามเด็กเล่น นอกจากนั้นทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ได้จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร
เนื่องจากในพื้นที่ผู้ปกครองของเด็กส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร ซึ่งแหล่งเรียนรู้ของศูนย์
พัฒนาเด็กเล็กนี้เป็นจุดที่ จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กได้มีการเรียนรู้นอกห้องเรียน อีกทั้งยังเป็นลาน
กิจกรรมที่让孩子ได้มีส่วนร่วมกับผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของเด็ก
เช่น สวนผัก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมกับเด็กในการปลูกพืชผัก สมุนไพร
โดยทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดตารางเวรในการดูแลพืชผักให้เด็กได้ฝึกและเป็นการปลูกฝังใน
เรื่องความรับผิดชอบ อีกทั้งยังเป็นการสอดแทรกเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วย

การจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทักษะที่เหมาะสม
กับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก จึงได้มีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการองค์
ความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาสมองและพัฒนาการ ตลอดจนองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรม
ท้องถิ่น ได้แก่ การเล่านิทาน การจัดกิจกรรมส่งเสริมกล้ามเนื้อมัดเล็ก ความคิดสร้างสรรค์ การจัด
กิจกรรมเสริมทักษะทางสมองด้วยดนตรี (EF) ซึ่งมีการใช้หลักสูตรการเตรียมความพร้อมสำหรับ
เด็กโดยการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน คือ ในสัปดาห์แรกที่มีการเปิดภาค
เรียนจะให้ผู้ปกครองเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกับเด็กครึ่งวัน นอกจากนี้ ยังมีการให้ผู้ปกครองเข้ามา
มีส่วนร่วมในการทำสื่อการเรียนการสอนในภาษาอังกฤษด้วย อีกทั้งยังมีการจัดการเรียนการสอน
ในหลักสูตรท้องถิ่น โดยได้ให้ประชาชนชาวบ้านเข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาและ
วัฒนธรรมท้องถิ่นอีกด้วย นอกจากนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีห้องสมุดที่ให้บริการแก่เด็กและผู้
ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองจะสามารถยืมหนังสือกลับบ้านได้ ซึ่งปัจจุบันมีหนังสือมากกว่า 400 เล่ม
ไว้ให้บริการ โดยมีการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการบันทึกการยืม และการคืนหนังสือ นอกจากนั้น
ยังมีการบันทึกสถิติหนังสือที่เด็กและผู้ปกครองชื่นชอบและมาใช้บริการบ่อยครั้ง

การจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก และการ ดูแลเด็กปฐมวัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ จะมีการจัดการประชุมผู้ปกครอง ปีการศึกษาละ 2
ครั้ง เพื่อเป็นการชี้แจงการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในแต่ละภาคการศึกษา และเป็นการ
ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างครูและผู้ปกครอง
นอกจากนั้นในการจัดประชุมผู้ปกครองทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ได้มีการประสานงานเพื่อเชิญ

คณะกรรมการสถานศึกษาจากภาคส่วนต่าง ๆ เข้าร่วมด้วย ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ภาคประชาชน อีกทั้งทุกครั้งที่จะมีการจัดกิจกรรมของกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีการประสานงานให้หุ้นส่วนทางสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนเสนอข้อคิดเห็นในการดำเนินงานอยู่เสมอ และในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรค โควิด - 19 ทางศูนย์ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมประชุมและพบปะกับผู้ปกครองและหุ้นส่วนทางสังคมโดยจะใช้วิธีการประชุมออนไลน์และแจ้งข่าวสารผ่าน Line Group เท่านั้น

ความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้จะให้ความสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษาและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เนื่องจากการมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็งในการดำเนินงาน นอกจากกิจกรรมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดเพื่อเชื่อมร้อยให้เกิดความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ แล้ว เมื่อหุ้นส่วนทางสังคมมีการจัดกิจกรรมทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย โดยในแต่ละภาคการศึกษาทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นแผนงานในการขับเคลื่อนและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการสนับสนุนทั้งทรัพยากร เงินทุนงบประมาณ องค์ความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ เช่น ในปัจจุบันมีการระบาดของโรค โควิด - 19 ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมรณรงค์การป้องกันตนเองจากโรคดังกล่าว ซึ่งในกิจกรรมมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากโรค โควิด - 19 ด้วยการสวมหน้ากากอนามัย ใช้เจลแอลกอฮอล์ล้างมือ และการเว้นระยะห่างตำแหน่งยืนหรือนั่งในการทำกิจกรรม 1 - 2 เมตร นอกจากนั้นทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และชุมชนก็ได้มีการส่งมอบอุปกรณ์ในการป้องกันตนเองจากโรค โควิด - 19 ให้กับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วย

โอกาสในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. บุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพจากการเข้าร่วมโครงการสร้างเสริมศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาวะเด็กปฐมวัย (Capacity of a community treasures (COACT)) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งทำให้บุคลากรมีการพัฒนาความรู้ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน

2. หน่วยงานทางสังคมให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และให้การสนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งด้านงบประมาณ ทรัพยากร และองค์ความรู้ที่สำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

3. ผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีการจัดลำดับให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็น First Priority มีการบรรจุแผนงานโครงการในนโยบายการดำเนินงานของเทศบาล

4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีกระบวนการทำงานเป็นทีม โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ให้เหมาะสมตามความถนัดของแต่ละบุคคล มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ และมีการปรับแผนแบ่งเวลาให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิต

5. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินการถอดบทเรียน AAR ทุกครั้งหลังการทำงาน เพื่อปรับแผนการทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันและเป็นแนวทางในการทำงานครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพ

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

1. เนื่องจากในปัจจุบันมีการระบาดของโรคโควิด - 19 ส่งผลให้ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนให้เป็นแบบออนไลน์ ซึ่งการเรียนในลักษณะนี้อาจส่งผลต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาพัฒนาการได้ไม่เต็มที่ ซึ่งการเรียนออนไลน์จะทำให้เด็กขาดการปฏิสัมพันธ์เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ๆ เนื่องจากต้องปฏิบัติเพียงคนเดียวร่วมกับผู้ปกครองที่บ้าน

2. เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด - 19 ทำให้ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนให้เป็นแบบออนไลน์ ทำให้ผู้ปกครองบางท่านที่มีข้อจำกัดในการใช้สื่อเทคโนโลยีไม่สามารถเข้าถึงระบบการเรียนรู้ออนไลน์ได้ จึงทำให้เด็กปฐมวัยไม่สามารถเข้าร่วมการเรียนออนไลน์ผ่าน Line Group ได้ ซึ่งอาจส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กที่ไม่เท่าทันเพื่อนคนอื่น ๆ

ข้อเสนอรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถือว่าเป็นหน่วยงานต้นสังกัดในการดูแลและรับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นอันดับแรกเนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเป็นที่บ่มเพาะและเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัยได้ดีที่สุด โดยผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการบรรจุแผนการพัฒนาเด็กปฐมวัยในแผนยุทธศาสตร์และนโยบายเร่งด่วนของหน่วยงาน อีกทั้งสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ หรือมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ควรเข้ามา

ส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุนองค์ความรู้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของครู และการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ นอกจากนี้หน่วยงานภายใต้การกำกับของรัฐ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่สามารถให้การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครู ควรมีการดำเนิน โครงการเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้แก่ครูในการพัฒนาเด็กปฐมวัยและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าประสงค์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมทั้งด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์อันจะนำไปสู่การเติบโตเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพและเป็นอนาคตของชาติในภายภาคหน้า

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการดำเนินงานร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และสถาบันการศึกษา โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดที่ดูแลและรับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีบทบาทในการให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนไต้นั้นมีการดำเนินงานด้านการส่งต่อเด็กปฐมวัยของทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมี 2 กรณี คือ 1) การส่งต่อเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการล่าช้าให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งทางศูนย์จะมีการตรวจสอบสุขภาพและประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยทุกปีการศึกษาพร้อมกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หากพบว่าเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าก็จะมีประสานผู้ปกครองเพื่อแจ้งข้อมูลและดำเนินการส่งต่อให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต่อไป และ 2) การส่งต่อเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสู่ระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษา ซึ่งครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูโรงเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษาที่เด็กได้มีการไปเข้ารับการศึกษาคือจะมีการประสานงานและส่งต่อข้อมูลของเด็กปฐมวัยให้กันอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ทางศูนย์ยังมีการจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย โดยการให้บริการแก่เด็กและผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองจะสามารถยืมหนังสือจากห้องสมุดของศูนย์กลับบ้านได้ อีกทั้งทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนไต้นั้นได้มีการจัดกิจกรรมความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน ที่โดดเด่น คือ กิจกรรมกาดมั่ว เป็นกิจกรรมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ปกครอง และชุมชนได้มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยกิจกรรมกาดมั่ว คือกิจกรรมตลาดนัดที่จะเปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยและผู้ปกครองได้เป็นพ่อค้าแม่ค้าด้วยตนเอง

4.2.2 ภาคกลาง

2.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม และได้มีการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ภาศึเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มที่ 2 ผู้กำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มที่ 3 ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือผู้ทำหน้าที่แทนหัวหน้าศูนย์ ครู/ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย และกลุ่มที่ 4 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ปกครอง และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แล้วผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้ มาทำการสังเคราะห์ข้อมูล ได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานหุ้นส่วนทางสังคม

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม มีหุ้นส่วนทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สนับสนุนทั้งในด้านทรัพยากรที่จำเป็นต่าง ๆ สนับสนุนในด้านองค์ความรู้ และกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม จากภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนและขับเคลื่อนการดำเนินงาน มีทั้งหมด 4 ภาคส่วนที่สำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ภาครัฐ ได้แก่ 1) เทศบาลนครปฐม สนับสนุนด้านการประสานทรัพยากรต่าง ๆ ให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม และเชิญไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลนครนครปฐมอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกปี เช่น กิจกรรมวันเด็ก เป็นต้น 2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.) ได้เข้ามาส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพ ให้แก่เด็กนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม 3) ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลนครนครปฐม สนับสนุนด้านองค์ความรู้และวิทยากรในการบรรยายให้ความรู้ในด้านความปลอดภัยจากภัยอันตรายรอบตัว 4) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สนับสนุนเรื่องการเข้าถึงสิทธิการรักษาพยาบาลให้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม 5) เจ้าหน้าที่ตำรวจ และตำรวจจราจร ดูแลความเรียบร้อยและอำนวยความสะดวกในการเดินทางของผู้ปกครองที่ต้องมารับเด็กนักเรียน โดยรอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม 6) ธนาคารออมสิน เข้ามาเสริมสร้างนิสัยในการออมให้แก่เด็กนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เด็กรู้จักประหยัดอดออม สร้างวินัยในการใช้เงิน

ภาคเอกชน ได้แก่ ร้านค้า ห้างร้านต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น ร้านเสริมสวยโฟกัส โพธิ์สยาม แอ ปักจักร ร้านเจ็ดดาว บิ๊กซี โลตัส เป็นต้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นการสนับสนุนในด้านทรัพยากร ข้าว ของเครื่องใช้ที่จำเป็น หรือการสนับสนุนในด้านงบประมาณเพื่อใช้ในการบริหารงานต่าง ๆ ภายใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ภาคประชาสังคม ได้แก่ 1) ผู้ปกครอง ส่วนสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม คือกลุ่มผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถ หรือมีทุนทรัพย์ เข้า มามีส่วนร่วมในการสนับสนุนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของลูกหลานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น เข้ามา มีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรส่งเสริมความรู้ในการทำอาหารและขนม การสนับสนุนในการเป็นผู้ ประสานงานขอใช้สถานที่ หรือให้ความอนุเคราะห์ในอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันไหว้ครู กิจกรรมการแข่งขันกีฬา มีส่วนร่วมในการพาเด็กไปทัศนศึกษานอกสถานที่ ผู้ปกครองมีการระดม ทุนทรัพย์เพื่อนำมาเป็นงบประมาณในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการประชุมผู้ปกครองเป็น ประจำ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการทำแปลงเกษตรสาธิต และการทำงานสะอาด สวด. เพื่อ ป้องกันการเกิดโรคระบาด เช่น มือเท้าปาก ใช้เลือดออก เป็นต้น 2) ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้นอก สถานที่ให้กับ สวด. โดยมีปราชญ์ชาวบ้านทำหน้าที่เป็นผู้สาธิตและให้ความรู้ ทั้งการทำ ข้าวหลาม การทำหมูแผ่น การทำหมูหยอง เป็นต้น และ 3) วัด เป็นศูนย์รวมจิตใจ โดยครูให้เด็กได้ เรียนรู้ถึงขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนาด้วยการพาเด็กไปทำบุญที่วัดทุกวันพระ และวันสำคัญ ทางศาสนา

สถาบันการศึกษา ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ส่งเสริมกิจกรรมส่งเสริมองค์ ความรู้ในด้านต่าง ๆ ตามพัฒนาการของเด็ก และรับนักศึกษาฝึกงานเพื่อเข้ามาส่งเสริมการทำ กิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 2) มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่งเสริมให้ความรู้จากศูนย์วิจัย พัฒนา ศักยภาพของเด็กและครู ส่งเสริมองค์ความรู้ให้ทันสมัย ทันต่อสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน

การมีหุ้นส่วนทางสังคมกับการเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัย

เนื่องด้วยการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่สมวัย และมียังมีความรู้รอบด้าน เพื่อตอบสนองพัฒนาการของเด็กได้อย่างครบถ้วน จึงมีความจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนร่วมทางสังคมที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามา มีบทบาทในการ พัฒนาเด็กนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็น เช่น ด้านสุขภาพ ในการเล่นการ ออกกำลังกาย ภูมิคุ้มกันทางจิตใจ การป้องกันตนเองจากอุบัติเหตุ เป็นต้น ซึ่งหากมีผู้เชี่ยวชาญ

โดยเฉพาะ ๆ มีการถ่ายทอดเทคนิคที่สำคัญจะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี และลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุได้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม จึงจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคม ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เป็นเครือข่ายการทำงานที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐมอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านการส่งเสริมพัฒนาด้านองค์ความรู้จากสถาบันการศึกษาและปราชญ์ชุมชนในพื้นที่ รวมไปถึงผู้ปกครองที่มีความรู้ความสามารถ, การส่งเสริมด้านสุขภาพจากโรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นักศึกษาคณะแพทยศาสตร์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, การสนับสนุนด้านทุนทรัพย์จากหน่วยงานองค์กรภาคเอกชนต่าง ๆ ด้านสังคมจากการส่งเสริมปลูกฝังจากกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ บุคลากร และ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงาน

มีวิธีการ และช่องทางในการหาหุ้นส่วนทางสังคม

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม มีวิธีการและช่องทางในการประสานหาหุ้นส่วนทางสังคม ได้ดังนี้

โดยส่วนใหญ่หุ้นส่วนทางสังคมจะมีการประสานงานผ่านทาง เทศบาลนครนครปฐม ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางในการรับและกระจายข้อมูลข่าวสาร รวมไปถึงสามารถเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ขอรับการสนับสนุน หรือกระจายการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ให้แก่หน่วยงานในเทศบาลอย่างเหมาะสม หากมีหน่วยงานใดให้ความสนใจหรือมีภารกิจหน้าที่หรือทางเทศบาลฯ มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม ทางเทศบาลนครปฐมก็จะประสานส่งต่อมาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อดำเนินการต่อไป

ในส่วนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีวิธีการในการหาหุ้นส่วนทางสังคม อย่างหลากหลายวิธี ดังนี้ 1) การทำหนังสือเชิญไปยังภาคีเครือข่ายเพื่อเชิญให้เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดขึ้นเพื่อทำความรู้จัก และให้เกิดความคุ้นเคยกัน 2) การประชุมผู้ปกครองของเด็กนักเรียน ผู้นำชุมชน หรือภาคเอกชน ซึ่งจะมีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการสอนและการดูแลบุตรหลาน 3) การประชาสัมพันธ์ข้อมูล กิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านบอร์ดข้อมูลข่าวสาร และการติดป้ายไว้นิลหน้าโรงเรียน ซึ่งจะต้องมีภาพประกอบ พร้อมการบรรยายเพียงเล็กน้อยที่มีความสั้น ชัดเจนเพื่อให้บุคคลที่มีความสนใจในกิจกรรมได้ทราบข้อมูล และ 4) ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญหรือประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชุมชน สร้างการเป็นที่รู้จักของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กับหน่วยงานและคนในพื้นที่โดยรอบ เป็นส่วนหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ในการหาหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการพัฒนาเด็กปฐมวัยในอนาคต

กิจกรรมร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมอย่างไร

กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นถิ่น โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมกับภาคประชาสังคมและเทศบาลเมืองนครนครปฐม การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญประจำปีร่วมกับหน่วยงานภายนอก เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จะมีการทำบุญตักบาตรร่วมกันที่วัดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจให้กับคนในชุมชน กิจกรรมวันพ่อ กิจกรรมวันแม่ โดยการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองนักเรียน กิจกรรมวันเด็กร่วมกับเทศบาลเมืองนครนครปฐม อีกทั้งหุ้นส่วนทางสังคมยังเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ออกกำลังกาย โดยการเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับภูมิปัญญาองค์ความรู้ต่าง ๆ จากวิทยากรที่เป็นคนในพื้นที่ชุมชนหรือปราชญ์ชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้นอกตำราเรียน ซึ่งเป็นการเสริมทักษะให้เด็กปฐมวัย มีทักษะในการเอาตัวรอดจากภัยต่าง ๆ เป็นการส่งเสริมองค์ความรู้จากสำนักป้องกันสาธารณภัย ในการปลูกฝังจิตสำนึกในการสวมหมวกนิรภัยระหว่างเดินทางด้วยรถจักรยานยนต์ การใช้ทักษะในการป้องกันตนเองจากการจมน้ำ และในด้านสุขภาพ กิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านการป้องกันตนเองจากเชื้อโรคโควิด-19 จากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพาเด็กไปทัศนศึกษาออกสถานที่ เช่น องค์พระปฐมเจดีย์ พระราชวังสนามจันทร์ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเป็นต้น

ประโยชน์จากมีหุ้นส่วนทางสังคม

การมีหุ้นส่วนทางสังคมทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลนครนครปฐม ได้รับการสนับสนุนและการระดมทรัพยากรที่จำเป็นมาช่วยในการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ด้านงบประมาณสนับสนุนที่ใช้ในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นที่ได้รับจากกิจกรรมงานวันเด็กหรือกิจกรรมต่าง ๆ และ 2) ด้านบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยสนับสนุนด้านองค์ความรู้ที่หลากหลายเพื่อให้เด็กนักเรียนได้มีความรู้ที่รอบด้านจากวิทยากรจากหน่วยงานภาครัฐ และวิทยากรจากภาคประชาสังคม ได้รับองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่ทันต่อยุคสมัยในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเกิดองค์ความรู้และสถานการณ์ใหม่เกิดขึ้นมากมาย สถาบันการศึกษาจึงมีส่วนช่วยในการสนับสนุนองค์ความรู้และกิจกรรมใหม่ ๆ ให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อนำมาพัฒนาการดำเนินงานและพัฒนาองค์ความรู้ให้ทันต่อสถานการณ์โลกอยู่เสมอ เช่น การรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นต้น

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ดีควรมีการพัฒนาบุคลากรภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งผู้บริหารและครู ให้มีความรู้ความเข้าใจในระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การจัดทำโครงการต่าง ๆ ทั้งยังจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาด้านการส่งเสริมความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถที่ทันสมัยสามารถประยุกต์ใช้นวัตกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานของศูนย์ให้เกิดประสิทธิภาพให้เด็กปฐมวัยสามารถดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

อีกทั้งยังมีการกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน มีการสร้างขวัญกำลังใจ ทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรทุกคนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมกันออกแบบการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรร่วมกัน ตลอดจนมีเครือข่ายการทำงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ เพื่อให้บุคลากรในแต่ละศูนย์ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเครือข่าย แลกเปลี่ยนทรัพยากร และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่จำเป็นซึ่งกันและกัน เพื่อเสริมสร้างการทำงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐมมีการดำเนินงานตามแผนประจำปีของเทศบาลนครนครปฐม ซึ่งการออกแบบการเรียนการสอนจะมีความสอดคล้องกับนโยบายของท่านผู้บริหารด้วย ซึ่งจะมีการปฏิบัติงานตามแผนการประชุม การดูแลของผู้อำนวยการกองการศึกษา และยังมีการยกระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยนำแนวทางการพัฒนาโดยการเทียบระดับ Benchmarking กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นศูนย์เรียนรู้ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศมาใช้อบรมพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ขณะเดียวกันยังบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการนำความรู้จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โครงการ COACT ที่มีการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ทำให้เกิดการพัฒนาระบบทั้ง 5 ด้าน คือ 1) การบริหารจัดการ 2) การจัดการสิ่งแวดล้อม 3) การจัดหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การดูแลสุขภาพเด็ก และ 5) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ซึ่งเดิมทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ปฏิบัติอยู่แล้ว เมื่อมี 5 ด้านของ สสส. และทำให้ระบบการทำงานของศูนย์ดีขึ้น

ครูมีการพัฒนาบุคลากรและการเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้จากหุ้นส่วนทางสังคมอย่างสม่ำเสมอ มีการปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน ใช้เครื่องมือการสอนในรูปแบบใหม่อยู่เสมอให้มีความน่าสนใจ มุ่งเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีการให้ผู้ปกครองทำแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจในทุกภาคเรียน เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

นอกจากนี้ยังเปิดรับการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินงานของศูนย์จากหุ้นส่วนทางสังคมอยู่เสมอ อาทิ การเปิดรับนักศึกษาฝึกงาน การเชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอก โดยบุคลากรของศูนย์มีหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อระดมทุนที่จำเป็นในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการนำองค์ความรู้จากหน่วยงานภายนอกเข้ามาประยุกต์ใช้จะทำให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม ได้มีการวางแผนการดูแลสุขภาพและพัฒนาการของเด็กพร้อมกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีการประชุมเพื่อแจ้งกฎระเบียบ มาตรการและการปฏิบัติตนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการอบรมให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน และการดูแลสุขภาพ ซึ่งแนวปฏิบัติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีดังนี้

1. การคัดกรองสุขภาพเด็กก่อนเข้าสู่ สพด. โดยมีครูผู้ดูแลอยู่หน้าศูนย์ มีการตรวจเล็บมือ ความสะอาดต่าง ๆ การวัดอุณหภูมิร่างกายของเด็ก หากพบว่ามีไข้จะมีการนำไปที่ห้องพยาบาล และแจ้งผู้ปกครองให้มารับกลับบ้าน แล้วพักรักษาตัวอยู่ที่บ้านก่อน เมื่อหายดีแล้วจึงสามารถมาเรียนกับเพื่อน ๆ ได้

2. การประเมินพัฒนาการเด็ก โดยการใช้เครื่องมือ DSPM ซึ่งได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ในการประเมินพัฒนาการเด็กและเครื่องมือในการวัดไข้จาก สสส. โครงการสร้างเสริมศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาวะเด็กปฐมวัย โดยมีเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเข้ามาให้ความรู้การใช้เครื่องมือ และจะมีการประเมินทุก 3 เดือน ตามช่วงอายุของเด็ก จะมีการประเมินซ้ำ 2-3 ครั้ง และหากพบว่าไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จะมีการประสานกับผู้ปกครองเพื่อแจ้งข้อมูลผลการประเมินพัฒนาการเด็ก โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาเด็กเข้ามาร่วมยืนยันและแจ้งข้อมูลต่อผู้ปกครองด้วย และจะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกระตุ้นพัฒนาการเด็กที่บ้าน โดยการให้เด็กทำกิจกรรมกระตุ้นที่เหมาะสม และถ้าหากประเมินอีกครั้ง เด็กไม่ผ่านเกณฑ์จะมีการส่งต่อไปยัง รพสต. เพื่อพบแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อกระตุ้นพัฒนาการเด็กต่อไป

3. การให้ความรู้เด็กและผู้ปกครองในการป้องกันตนเองจากโรคระบาดต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค โควิด - 19 และการป้องกันตนเอง เช่น การใช้เจลแอลกอฮอล์ล้างมือ การสวมหน้ากากอนามัย และการไม่ออกไปบริเวณพื้นที่เสี่ยง การรักษาระยะห่างที่ปลอดภัยจากผู้ใดหรือจาม เกือบตัวอยู่บ้านเมื่อรู้สึกไม่สบายนอกจากนี้ยังมีโรค มือ เท้า ปากที่ต้องระวังเป็นอย่างมาก ให้มีการทำความสะอาดมือ วัสดุ อุปกรณ์ แก้วน้ำ ขวดน้ำ ของเด็กอย่างสม่ำเสมอ

4. การดูแลสุขภาพฟัน โดยมีเจ้าหน้าที่จาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. เข้ามาให้ความรู้และตรวจสุขภาพช่องปาก และสุขภาพฟันของเด็กปฐมวัย พร้อมทั้งสอนวิธีการแปรงฟันให้ถูกวิธี และการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดฟันผุในภายหลัง เป็นต้น ในส่วนของครูมีการดูแลโดยให้เด็กแปรงฟันหลังรับประทานอาหาร และก่อนเข้านอนทุกครั้ง เพื่อให้มีสุขภาพฟันที่แข็งแรง

5. การจัดอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการที่เหมาะสมให้กับเด็ก โดยเน้นการประกอบอาหารที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการครบ 5 หมู่ ซึ่งในแต่ละมื้อนั้นจะมีอาหารคาวหวาน พร้อมทั้งมีผลไม้ ให้เด็กได้รับประทาน โดยมีการขอความร่วมมือผู้ปกครองในการดูแลอาหารของเด็กที่บ้าน ควรงดน้ำอัดลม ขนม ลูกอม อาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อดูแลสุขภาพของเด็ก

นายกเทศมนตรีนครนครรปฐม เป็นผู้ให้โอกาส และจุดเริ่มต้นในการให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รู้จักกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเฉพาะการได้รู้จักหน่วยงาน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และศูนย์ได้เข้าร่วม โครงการหน่วยวิชาการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพะเด็กปฐมวัย ในการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเครือข่ายก่อน ที่จะมีการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

อีกทั้งยังได้ไปศึกษาดูงาน (Site Visit) ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กทางด้านร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยการบูรณาการกิจกรรมใหม่ ๆ เข้าสอดคล้องในหลักสูตร การจัดทำสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก แล้วนำมาวิเคราะห์ว่าในพื้นที่มีอะไรบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับภูมิปัญญา วัฒนธรรม และลักษณะความสนใจของเด็ก

การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเด็กปฐมวัย

ในการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กในหลายด้านจากการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และหุ้นส่วนทางสังคม ได้แก่ 1) การมีสระว่ายน้ำเพื่อใช้ในการเรียนรู้การว่ายน้ำ ให้เด็กฝึกรับมืออุบัติเหตุจากน้ำ 2) การจัดแปลงเกษตรให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้การปลูกผักต่าง ๆ ทั้งผักสดหรือพืชผักสวนครัว 3) การจัดมุมการเรียนรู้ที่จำเป็นเพื่อสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียนภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 4) การกำจัดจุดเสี่ยงที่อาจเกิดอันตรายต่อเด็ก โดยการจัดประชุมผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อปรับภูมิทัศน์ให้มีความปลอดภัย และในการรักษาความสะอาด คณะครูศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลนครนครรปฐม ได้ร่วมกันดำเนิน กิจกรรม “BIG Cleaning Day” เพื่อให้สถานศึกษา ห้องเรียน ตลอดจนสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ ได้มีการสะอาด มีความสะอาด

สะดวก ถูกสุขลักษณะ และเน้นการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติกิจกรรมได้ปฏิบัติจนเป็นนิสัย และรักความสะอาด ในหน่วยงาน ทำให้สภาพแวดล้อมน่าอยู่ และยังมีลมพัดไฟฟ้าเข้ามา ซึ่งจะมีการเปิดทุกวันเสาร์และอาทิตย์ เป็นเวลา 5 - 10 นาทีเพื่อทำความสะอาดฆ่าเชื้อโรคภายในห้องเรียน

ในด้านของหลักสูตรที่มีความสำคัญ คือหลักสูตรการป้องกันตนเองจากภัยต่าง ๆ อาทิ การเอาตัวรอดจากการจมน้ำ มีเจ้าหน้าที่จากศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลนครนครปฐม เข้ามาให้ความรู้การป้องกันตนเองจากการจมน้ำ และการป้องกันตนเองจากอุบัติเหตุบนท้องถนน โดยการสวมหมวกนิรภัย เพื่อสร้างความตระหนักรู้ป้องกันภัยที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างไม่คาดคิดให้แก่เด็กทางศูนย์จึงได้มีการจัดโครงการหนูน้อยปลอดภัยใส่ใจสวมหมวกนิรภัย ซึ่งเป็นการส่งเสริมวินัยจราจรและธรรมาภิบาลการสวมหมวกกันน็อคให้แก่เด็ก และการสาธิตการใช้หมวกนิรภัยอย่างถูกวิธีให้กับครูและเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้เดินทางไปและกลับ จากบ้านถึงโรงเรียนอย่างปลอดภัย เพื่อลดจำนวนการบาดเจ็บและเสียชีวิตของเด็กไทยบนท้องถนน เป็นต้น และในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในปัจจุบันศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลนครนครปฐม ได้สนับสนุนบุคลากรเข้ามาช่วยเหลือในการฉีดฆ่าเชื้อภายในศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลนครนครปฐมด้วย

การจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

การจัดหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลนครนครปฐม จะมีการแยกระดับชั้นการเรียนรู้ของเด็ก ได้แก่ เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี และ อายุมากกว่า 3 ปี เนื่องจากเน้นให้มีการดูแล และการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมตามช่วงวัย และมีการวางแผนการสอน ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปให้เท่าทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน

การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) ห้องเรียนสีเหลือง โครงการ "กล้วยกล้วย", ห้องเรียนสีชมพู โครงการ "ข้าวโพดแสนหวาน" ,ห้องเรียนสีฟ้า โครงการ "มะละกอ" , ห้องเรียนสีเขียว โครงการ "แตงโมแสนหวาน" เป็นการมุ่งเน้นให้เด็กมีส่วนร่วม พร้อมเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่เด็กสนใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ตอบสนองความต้องการของเด็กที่มีความหลากหลาย โดยมีกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติให้เด็กลงมือทำด้วยตนเอง แสดงให้เห็นถึงสิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่แนวคิดในเรื่องแห่งความเป็นจริง การตั้งคำถามจากความสนใจที่แท้จริง และการค้นหาคำตอบในเชิงลึกของเด็กในหัวข้อหรือเรื่องที่เด็กสนใจ แล้วยังส่งเสริมทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ผ่านการสำรวจ การสืบค้น การจดบันทึก และการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ ตามเรื่องที่เด็กสนใจ ผ่านประสบการณ์ตรงที่หลากหลาย ตลอดจนการใช้ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะที่มีการประดิษฐ์ออกมาเป็นชิ้นงาน โดยบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มี

หน้าที่เป็นโค้ชและคอยให้คำแนะนำเพื่อให้เด็กได้สร้างสรรค์ผลงานอย่างเต็มที่และไม่ตีกรอบความคิดให้แก่เด็ก

การจัดหลักสูตร EF เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีทักษะด้านความยืดหยุ่น การใช้ประสาท การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการรอคอย ซึ่งจะมีการนำเครื่องดนตรีพื้นถิ่นมาประยุกต์ใช้ อาทิ กลองยาว เป็นการทำกิจกรรมการเข้าจังหวะ และการอ่านนิทาน โดยการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการอ่าน เพื่อฝึกทักษะให้เด็กใช้สมาธิ และการจินตนาการ เป็นต้น

การจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก และการดูแลเด็กปฐมวัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม มีผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นอย่างมาก ผู้อำนวยการกองการศึกษาจะมีการประสานกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่เสมอ โดยจะมีการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม และครูผู้ดูแลทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยทุกท่านจะมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมประเมินผลทั้งกิจกรรมและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม ตลอดจนการสรุปโครงการต่าง ๆ เมื่อเกิดการมีส่วนร่วมแล้ว ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะรู้สึกเป็นเจ้าของ ร่วมกัน และมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนศูนย์ให้เกิดการพัฒนา ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัด โครงการเยี่ยมบ้านพบปะผู้ปกครอง เทอมละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม และพัฒนาการของเด็ก เมื่ออยู่ที่บ้านและอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร แตกต่างกันหรือไม่ และเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู ผู้ปกครอง และเด็ก ให้เกิดความคุ้นเคยไว้เนื้อเชื่อใจกัน และยังมีช่องทางการติดต่อด้วย แอปพลิเคชันไลน์ เพื่อแจ้งข้อมูลต่าง ๆ ของเด็กและประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีกด้วย

ความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ

เทศบาลนครนครปฐมมีการจัดกิจกรรม “กีฬาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสัมพันธ์” เป็นกิจกรรมที่มุ่งเสริมสร้างให้เด็กสุขภาพพลานามัยให้สมบูรณ์แข็งแรง มีพัฒนาการที่เติบโตสมวัย และสร้างเครือข่ายการทำงานของศูนย์พัฒนาเด็กในสังกัดเทศบาลนครนครปฐมให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งมีศูนย์พัฒนาเด็กในสังกัดเทศบาลนครนครปฐมเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 7 ศูนย์ ประกอบด้วย 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลนครนครปฐม 2) ศูนย์พัฒนาเด็กสระแก้ว 3) ศูนย์พัฒนาเด็กวัดห้วยจรเข้มะ 4) ศูนย์

พัฒนาเด็กประธานคร 5) ศูนย์พัฒนาเด็กสุขสวัสดิ์ 6) ศูนย์พัฒนาเด็กเหล่ากาชาด และ 7) ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมนคร ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้เด็กปฐมวัยเกิดทักษะด้านการเล่นกีฬา รู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็ก ครู ผู้ปกครอง ตลอดจนการมีเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพิ่มมากขึ้น

ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับความเสี่ยงต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค โควิด - 19 ส่งผลให้ผู้ปกครองตระหนักในการดูแลสุขภาพบุตรหลานของตน และเจ้าหน้าที่จากเทศบาลได้เข้ามาสนับสนุนการฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อโรค การทำความสะอาดห้องต่าง ๆ ของศูนย์ นอกจากนี้ยังส่งผลให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ตระหนักในการดูแลตนเอง งดการจัดงาน และไม่พาตนเองไปอยู่ในพื้นที่แออัด และยังมีกิจกรรมจิตอาสาในการแจกหน้ากากอนามัย และการประดิษฐ์หน้ากากอนามัยแจกให้ผู้ที่ขาดแคลน แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นการรับผิดชอบต่อสังคม

โอกาสในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. ในการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการพัฒนาอยู่เสมอ ทั้งการพัฒนากุศลกรการพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในศูนย์ มีการพัฒนาองค์ความรู้และประยุกต์ใช้เครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้รูปแบบใหม่ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครปฐม เปิดรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมไปถึงมีความสัมพันธ์เครือข่ายการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกที่ดี

2. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกอย่างสม่ำเสมอ ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา รวมไปถึงร่วมพัฒนาแผนงานกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาด้านสุขภาพให้แก่เด็กภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

3. สถานที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครปฐมตั้งอยู่ในเขตเมือง ทำให้การเดินทางสะดวกและได้รับการสนับสนุน ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้สะดวกรวดเร็ว ภาคเอกชนมีทุนทรัพย์ในการสนับสนุนกิจกรรม อาทิ ขนบ ของรางวัล ร่วมทำบุญ เป็นต้น เนื่องจากอยู่ในเขตชุมชนเมือง

4. การมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. หน่วยงานต่าง ๆ เจ้าอาวาส ประชาชน และพ่อค้าแม่ค้า เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุม วางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กภายในศูนย์ และร่วมงานกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งการสนับสนุนวัสดุ - อุปกรณ์ ทุนทรัพย์ต่าง ๆ ใน

การจัดกิจกรรม ส่งผลให้เด็กได้มีสื่อการเรียนรู้ที่เพียงพอกับจำนวนคนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

สืบเนื่องจากสถานการณ์การเกิดที่น้อยลงของประเทศไทย และเด็กที่เกิดส่วนใหญ่เกิดจากผู้ปกครองที่ยังอายุน้อยมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ผู้ปกครองที่อยู่ในวัยรุ่นจะมีภาระหน้าที่ในการทำงาน และอาจจะไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมและใส่ใจกิจกรรมร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เท่าที่ควร ทั้งยังไม่มียุทธศาสตร์และทุนทรัพย์มากพอที่จะสนับสนุนหรือให้ความสนใจในการเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคม การมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็จะมีจำนวนลดลงเรื่อย ๆ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลนครนครปฐมต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเป็นอย่างมาก ทั้งการประสานขอรับการสนับสนุนเพื่อทำความสะอาดพื้นที่โดยรอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่เสมอ การปรับหลักสูตรให้สลับกันมาเรียนเพื่อไม่ให้พื้นที่ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความแออัดมากเกินไป ให้นักเรียนเตรียมกระบอกน้ำมาเอง ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้การพัฒนาชะลอตัวลง การมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมต่าง ๆ ลดลง มีการประกาศปิดสถานศึกษา จึงจัดให้มีเรียนออนไลน์ผ่านทางกลุ่มไลน์ โดยการอัดคลิปการเรียนการสอนลงในกลุ่มไลน์และให้นักเรียนส่งข้อความตอบรับทุกคน ถึงแม้จะมีการปรับตัวอย่างดีของบุคลากรของศูนย์แต่ก็ไม่สามารถเสริมสร้างพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเคย

ข้อเสนอรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กจะมีคุณภาพได้จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในพื้นที่นั้น ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งในแต่ละพื้นที่ก็จะมีหน่วยงานและองค์กรที่แตกต่างกันไป โดยสามารถแบ่งประเภทหุ้นส่วนทางสังคมที่สำคัญได้เป็น 4 ภาคส่วน ได้ดังนี้

1. ภาครัฐ เพื่อเป็นสื่อกลางในการประสานหาภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร สนับสนุนด้านงบประมาณ และบุคลากร
2. ภาคเอกชน เป็นหน่วยงานภาคเอกชนในพื้นที่ที่มีทุนทรัพย์หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็น หรือจะเป็นการสนับสนุนสถานที่ในการเสริมสร้างการเรียนการสอนนอกสถานที่
3. ภาคประชาสังคม ผู้ปกครองและชุมชนเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน การได้รับ

การสนับสนุนวิทยาการทางด้านภูมิปัญญา จะส่งเสริมให้เด็กช่วยกันสืบสวนวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นนั้น ๆ และสร้างความรักความสามัคคีกันเพื่อความร่วมมือกันในอนาคต

4. สถาบันการศึกษา สถาบันการศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นส่วนสำคัญการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ใหม่ ๆ เครื่องมือการจัดการเรียนการสอนใหม่ ให้ทันสมัยในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีและการพัฒนาได้ก้าวไปอย่างก้าวกระโดดเพื่อให้เด็กนักเรียนมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิตได้ในอนาคต ทั้งนี้สถาบันการศึกษายังมีการสนับสนุนบุคลากร เช่น นักศึกษาฝึกงาน หรือวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อเข้ามาช่วยกันพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการดำเนินงานร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบและดูแลการรับและกระจายข้อมูลข่าวสาร รวมไปถึงสามารถเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ขอรับการสนับสนุนหรือกระจายการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนได้ นอกจากนี้ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐมยังได้รับการสนับสนุนจากธนาคารออมสิน ที่มีการเข้ามาจัดกิจกรรมเสริมสร้างนิสัยในการออมให้แก่เด็กนักเรียนในศูนย์ฯ ให้เด็กรู้จักประหยัดอดออม สร้างวินัยในการใช้เงิน นอกจากนี้ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐมยังให้ความสำคัญกับการจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในศูนย์ฯ โดยมีการจัดทำหลักสูตรพื้นฐานในการเอาชีวิตรอดจากการจมน้ำ โดยการมีสระว่ายน้ำเพื่อใช้ในการเรียนรู้การว่ายน้ำ ให้เด็กฝึกรับมืออุบัติเหตุจากน้ำ โดยมีเจ้าหน้าที่จากศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเข้ามาให้ความรู้การป้องกันตนเองจากการจมน้ำ อีกทั้งทางศูนย์ฯยังมีการจัดทำกิจกรรมความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กครอบครัว ชุมชน โดยการทำกิจกรรมทัศนศึกษา ซึ่งผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพาเด็กไปทัศนศึกษานอกสถานที่ที่มีความสำคัญของจังหวัดเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ความเป็นมาของภูมิปัญญาตนเอง

4.2.2.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม ตำบลราชคราม อำเภอบางไทร จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม ตำบลราชคราม อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และได้มีการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ภาควิชาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มที่ 2 ผู้กำหนดนโยบายระดับ

ท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มที่ 3 ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือผู้ทำหน้าที่แทนหัวหน้าศูนย์ ครู/ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย และกลุ่มที่ 4 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ปกครอง และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แล้วผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้นำมาทำการสังเคราะห์ข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานหุ่นส่วนทางสังคม

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีหุ่นส่วนทางสังคมที่เข้ามาดำเนินการและร่วมพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีทั้งหมด 4 ภาคส่วนที่สำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาครัฐ ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลราชคราม ผู้บริหารให้การสนับสนุนงบประมาณ สถานที่วัสดุอุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปอบรมพัฒนาศักยภาพตามที่ต่าง ๆ อีกทั้งยังมีผู้อำนวยการกองการศึกษาที่มีพื้นฐานด้านสาธารณสุขคอยให้คำแนะนำและเป็นพี่ปรึกษา 2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลราชคราม และ โรงพยาบาลอำเภอ บางไทร มีเจ้าหน้าที่เข้ามา จัดกิจกรรมหนูน้อยฟันสวย ทำการตรวจฟัน และเคลือบฟลูออไรด์เพื่อป้องกันฟันผุให้แก่เด็กปฐมวัยและให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ครู ผู้ปกครอง และเด็ก และ 3) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สนับสนุนหาแนวทางในการป้องกันจุดเสี่ยงภายในศูนย์ อาทิ เสานมเด็กเล่น การทำโคมปลู๊กฝัก เป็นต้น

ภาคประชาชน ได้แก่ 1) ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการดูแลบุตรหลานของตน และเข้าร่วมในกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เช่น กิจกรรมวันแม่ ที่เด็ก ๆ ได้แสดงความสามารถและได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง และร่วมโครงการที่ ศพด.จัดขึ้น อาทิ โครงการขับขีปลอดภัย ซึ่งมีการจัดการระบบรับส่งเด็กที่ผู้ปกครองต้องมาเซ็นชื่อรับเด็กด้วยตนเอง หนูน้อยฟันสวย เป็นต้น 2) ผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ ศพด. จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และร่วมปรับภูมิทัศน์ภายในและรอบ ๆ ศพด. เนื่องจากทาง ศพด. มีการประสานงานทางหนังสือราชการให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้รับทราบมาโดยตลอด 3) วัดเชิงเลน เจ้าอาวาส มีการจัดกิจกรรมทางศาสนา และให้การสนับสนุนทั้งพื้นที่ในการก่อสร้างอาคาร ศพด. และมอบขนม ผลไม้ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง และ 4) คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดเชิงเลน ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่าย

ภาควิชาการ/สถาบันการศึกษา ได้แก่ 1) หน่วยวิชาการ อาจารย์จากคณะพยาบาลศาสตรมหาวิทาลัยเชียงใหม่ ให้การสนับสนุนงานด้านวิชาการ แนวคิด การวางแผนงานเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และคอยให้คำปรึกษาส่งต่อข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

อย่างต่อเนื่อง และ 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเครือข่าย จำนวน 4 ศูนย์ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการผลิตสื่อ และการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ

ภาคเอกชน ได้แก่ พ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำขนม และการทำอาหารอย่างง่าย และร่วมสนับสนุนของรางวัล ขนมให้เด็กปฐมวัยเนื่องในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดขึ้น

การมีหุ้นส่วนทางสังคมกับการเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัย

การมีหุ้นส่วนทางสังคมเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัย ส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกิดความเข้มแข็ง มีมาตรฐานในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเด็กเล็กต่อเนื่องมาจากสถาบันครอบครัว และทำให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ดีอย่างต่อเนื่อง จากการมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครอง ชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เข้ามาดูแลทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แล้วนั้น ที่สำคัญคือสุขภาพกาย ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชครามให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เมื่อมีเจ้าหน้าที่จาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ โรงพยาบาลมาให้ความรู้และช่วยดูแลเด็กปฐมวัยนั้น ทำให้เด็กมีสุขภาพที่ดี ไม่เจ็บป่วย มีสุขภาพพลามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง

อีกทั้งยังเป็นการสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ภายในและภายนอก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคม ส่งผลไปยังเด็กปฐมวัยที่ได้มีโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากภาคีเครือข่ายที่เข้ามาให้ความรู้ และทำกิจกรรมร่วมกัน ทุกครั้งที่มีการเข้ามาสอนเด็กจะมีการนำวัสดุ - อุปกรณ์ ที่จำเป็นในวิชาชีพนั้น ๆ เข้ามา让孩子ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และสาธิตการใช้งานของอุปกรณ์นั้น ๆ ด้วย อาทิ การใช้ถังดับเพลิงฉีดใส่ไฟที่ลูกใหม่ การใช้เครื่องมือในการตรวจอุณหภูมิวัดไข้ การทำอาหารและขนมต่าง ๆ เป็นต้น

วิธีการ และช่องทางในการหาหุ้นส่วนทางสังคม

สำหรับวิธีการในการหาหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม ตำบลราชคราม อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ โดยมีกรกล่าวทักทายด้วยถ้อยคำสุภาพ ด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง และมีการสอบถามเรื่องทั่วไปก่อนที่จะมีการสอบถามเข้าเรื่องภารกิจการทำงาน อาจจะมีการเริ่มด้วยการนำผลงานที่โดดเด่นที่เห็นเป็นเชิงประจักษ์ของบุคคล หรือหน่วยงานนั้น ๆ มาเป็นประเด็นในการพูดคุย แล้วให้เขาเล่าให้ฟัง แสดงให้เห็นถึงการให้การยอมรับ และนับถือในความสามารถของเขา ซึ่งจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อกันเพื่อที่จะร่วมงานกันในอนาคตได้

การมีภาคีเครือข่ายความสัมพันธ์เดิม (Connection) โดยมีการประสานงานเพื่อขออนุญาตนัดหมายวันเวลาในการเข้าพบ หรือทำการประชุมเครือข่ายเดิมที่เคยร่วมงานกัน แล้วมีการจัดทำเนียบเครือข่าย ซึ่งจะสามารถทราบได้ว่าเครือข่ายเดิมมีใครบ้าง บทบาทภารกิจของเครือข่ายนั้นๆ เป็นอย่างไร เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการประสานงาน และขอความร่วมมือในอนาคตได้ และยังมีการสร้าง Line Group เพื่อใช้สำหรับการติดต่อประสานงานต่าง ๆ

การประสานบุคคลสำคัญ (Key Person) ซึ่งในพื้นที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชครามมีหน่วยงานราชการ และสถาบันต่าง ๆ มากมาย การที่มีการทำหนังสือเพื่อขออนุญาตเข้าพบบุคคลที่มีตำแหน่งสูงหรือมีอิทธิพลต่อความคิด จิตใจ กับคนจำนวนมาก ๆ อาทิ เจ้าอาวาสวัดเชิงเลน ที่มีลูกศิษย์จำนวนมาก และ นายกเทศมนตรีตำบลราชคราม ซึ่งเป็นผู้ที่มีภาคีเครือข่ายจำนวนมาก และผู้อำนวยการกองการศึกษาสามารถสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ทันที

การระดมทุนเพื่อการศึกษา “จัดโต๊ะจีน” โดยการเปิดจำหน่ายบัตรโต๊ะจีนในราคาที่เป็นธรรมเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมงานประจำปีของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีการจำหน่ายพวงมาลัยสำหรับนำไปมอบให้บุตรหลาน ที่ทำการแสดงในงาน รายได้หลังหักค่าใช้จ่ายจะมีการนำมาบำรุงพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนการจัดทำสื่อเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ

กิจกรรมร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคม

กิจกรรมที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชครามทำร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคม มีดังนี้

กิจกรรมการจัดหลักสูตร และร่วมดำเนินการเรียนการสอน โดยมีการเชิญผู้ปกครองและภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนปีละ 1 ครั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นในส่วนของภาควิชาหลักสูตรท้องถิ่น ที่จะมีการนำเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ภูมิปัญญาวัฒนธรรมเข้ามาแทรกในการสอนด้วย ตลอดจนการเข้ามาให้ความรู้เด็ก ๆ ในบางโอกาส ซึ่งจะทำให้เด็กได้เข้าใจในเนื้อหาและตระหนักในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย

กิจกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เทศบาลตำบลราชคราม ร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้มีการจัดสถานที่ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีความเหมาะสม โดยเฉพาะการจัดการจุดเสี่ยงในอาคาร การปลูกต้นไม้รอบ ๆ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีอากาศที่ดีและบริสุทธิ์ และไว้สำหรับเป็นพื้นที่เรียนรู้นอกห้องเรียนให้แก่เด็ก ๆ และยังมีกิจกรรม Big cleaning Day ในการทำความสะอาดบริเวณภายใน และรอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีกด้วย

กิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม เป็นกิจกรรมการระดมทุนเพื่อนำไปพัฒนาชุมชน อาทิ การทำความสะอาดวัดเนื่องในโอกาสวันสำคัญ การสมทบทุนบริจาคช่วยเหลือ

เด็กที่ขาดทุนทรัพย์ในการศึกษา และครอบครัวที่ยากจน นอกจากนี้ยังมีการทำโรงงานบริเวณวัดเชิงเลน เพื่อให้เด็กปฐมวัยรู้จักการให้ เป็นต้น

กิจกรรมการเข้าวัดทุกวันพระ โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะขอให้ผู้ปกครอง เตรียมอาหารสำหรับใส่บาตร ให้เด็กแต่งกายด้วยชุดสีขาว เมื่อมาส่งบุตรหลานที่ศูนย์จะมีการร่วมตักบาตร กับคนในชุมชน และร่วมฟังเจ้าอาวาสวัดเชิงเลนเทศนาธรรม ปลุกฝังให้รู้เรื่องคุณธรรมจริยธรรม การเป็นชาวพุทธที่ดี มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน เด็กเกิดการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรม การทำความดีให้คงอยู่สืบไป

ประโยชน์จากมีหุ้นส่วนทางสังคม

การมีหุ้นส่วนทางสังคม ส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาด้วย 4 M ประกอบด้วย

1. ทรัพยากรมนุษย์ (Man) เดิมมีครูปฐมวัยที่มีหน้าที่ในการสอนเด็กแล้ว ยังมีผู้ปกครอง ปรารชญ์ชุมชน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เจ้าหน้าที่จากองค์กรต่าง ๆ เข้ามาดูแลด้านสุขภาพ และความปลอดภัยให้แก่เด็กปฐมวัยซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระครูผู้สอนได้ อีกทั้งยังเข้าร่วมในการออกแบบ จัดหลักสูตร ตลอดจนการดูแลและจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่เด็ก ซึ่งเป็นการเพิ่มกำลังทรัพยากรบุคคลในการสอนเด็กให้เพียงพอ และเหมาะสมกับหลักสูตร

2. วิธีการปฏิบัติงาน (Method) จากการใช้บุคคลองค์กรต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการจัดการ และวางแผนงาน ด้วยการให้แนวคิด วิธีการใหม่ๆ ด้วยขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยาก ประหยัดเวลา และการจัดทำสื่อที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก พร้อมทั้งมีการติดตามการดำเนินงาน และร่วมกันถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต่อไป

3. วัสดุ-อุปกรณ์ สื่อการสอน (Material) ในหลักสูตรการเรียนการสอนมักจะมีการนำวัสดุ-อุปกรณ์ ที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดนวัตกรรมที่เหมาะสมกับเด็ก เมื่อมีหุ้นส่วนทางสังคมโดยเฉพาะผู้ปกครองจะมีการร่วมสมทบทุน วัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อการสอน และร่วมประดิษฐ์ด้วย ตลอดจนการสนับสนุนอุปกรณ์ในการปรับสภาพแวดล้อมภายในศูนย์ ส่งผลให้ลดการสิ้นเปลืองทรัพยากร และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าที่สุด

4. เงินทุน (Money) จากการร่วมสมทบทุนของผู้ปกครองและภาคีเครือข่าย ช่วยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถนำเงินทุนมาบริหารจัดการในการพัฒนาศูนย์ และการจัดซื้อวัสดุ - อุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับเด็กได้ และสามารถมีทุนในการร่วมทำบุญบริจาค ในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ของชุมชนได้

จากการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนของหุ้นส่วนทางสังคมในด้านต่าง ๆ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็ก จะมีการเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมในการวางแผนบริหารจัดการทุกครั้ง เพื่อเป็นการชี้แจงและแสดงความโปร่งใสในการดำเนินงาน

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ดีจะต้องมีหุ้นส่วนทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรการศึกษา และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กอย่างหลากหลาย ทั้งภาคประชาชน ผู้ปกครอง ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยการนำความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลและองค์กรเข้ามาประยุกต์ใช้ สอดแทรกเนื้อหาให้มีความเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย โดยเน้นความรู้ที่มีการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการเสริมสร้างทักษะให้เด็กสามารถเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

อีกทั้งลักษณะของอาคาร สภาพแวดล้อมมีความเหมาะสม มีการออกแบบให้อากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก มีต้นไม้ให้ความร่มรื่น และมีความปลอดภัยให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ มีการทำความสะอาดห้องเรียน พื้นอาคาร ห้องน้ำ ของเล่น ให้สะอาดอยู่เสมอ เพื่อป้องกันการติดเชื้อโรคต่าง ๆ ผู้เด็กได้ ตลอดจนการมีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ที่เป็นสัดส่วน และมีมาตรฐาน

ที่สำคัญคือ มีครูปฐมวัยที่มีใจรักในการดูแลเด็กด้วยใจจริง มีความเมตตาที่จะคอยให้ความรู้เสมือนการให้ความรู้บุตรหลานของตน ที่มีเป้าหมายให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีสมวัยมากที่สุด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีอย่างเป็นกันเอง ให้เด็กและผู้ปกครองสามารถสอบถามข้อมูลและเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งนำไปสู่การที่ผู้ปกครองมีความไว้วางใจ ให้การยอมรับและมั่นใจที่จะให้บุตรหลานเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้

การดำเนินงานเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ

ในการดำเนินงานเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพได้นั้น จะต้องมีการประเมินตนเองในสภาพการณ์ปัจจุบันมีการดำเนินงานอย่างไร และมีการเปิดโอกาสให้หุ้นส่วนทางสังคมได้มีส่วนร่วมในการประเมินศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยการสอนและดูแลเด็กอย่างไร และผลที่ได้พัฒนาการเด็กเป็นอย่างไรเพื่อร่วมวางแผนในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ดียิ่งขึ้น

ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม เทศบาลตำบลราชคราม ได้ให้ความสำคัญต่อความร่วมมือระหว่างบ้านและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก จึงได้มีการจัดประชุมผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย และนายกเทศมนตรีตำบลราชคราม ได้ให้ความสำคัญโดยมีการขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เข้าร่วมด้วย เพื่อวางแผนพัฒนาการเรียนรู้อย่างดีของเด็กให้เรียนอย่างมีความสุข สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ได้ลงมือทดลองปฏิบัติจริง มี

ประสบการณ์ตรง ซึ่งมีการขับเคลื่อนและบริหารงานโดยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของสถานศึกษา ร่วมกับชุมชน จึงเป็นที่มาของ ราชครามโมเดล ดังนี้

“ราชครามโมเดล” มีการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย โดยใช้ 5 รูปแบบ ได้แก่

1) การบริหารจัดการสถานศึกษา โดยใช้วัฏจักรคุณภาพ PDCA ในการดำเนินงาน มีการวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข 2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านเด็ก เก่ง ดี มีคุณธรรม สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ครูผู้ดูแลเด็กมีความมุ่งมั่นทำงาน เสียสละอดทน ทุ่มเท เพื่อสร้างเยาวชนที่ดีในอนาคต 3) การจัดสภาพแวดล้อม มีความร่มรื่น สะอาด สวยงาม และมีความปลอดภัยมี แหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอและเหมาะสมสำหรับเด็ก 4) ความรู้คู่คุณธรรม เน้นให้เด็กทุกคนเป็นคนเก่ง ดี มีทักษะ มีคุณธรรม จริยธรรม พุทธาสุภาพ ปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรม 8 ประการ และ 5) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของ ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้บริหาร คณะกรรมการศูนย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่าย มีความสามัคคี ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ รวมทั้งให้การสนับสนุนการพัฒนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชครามให้มีคุณภาพ สามารถเป็นแหล่งศึกษาดูงานได้

ดังนั้น ผู้ปกครองจึงมีความเชื่อมั่นในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม เมื่อมีการเปิดรับสมัครเด็กปฐมวัยจะมีผู้ปกครองให้ความสนใจและพาบุตรหลานมาสมัครเป็นจำนวนมากถึงประมาณ 100 คน ซึ่งในแต่ละปีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชครามสามารถรับเด็กอนุบาล 1 ได้เพียง 50 คนต่อปี เพื่อให้ครูสามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานเพื่อสนับสนุนให้เด็กมีสุขภาพและพัฒนารดี

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม ให้ความสำคัญในการดูแลเด็กในด้านสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี เติบโตสมวัย โดยเริ่มจากการมีผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านสาธารณสุข ได้มีการจัดหาภาคีการศึกษาด้านวิชาการ ด้านสุขอนามัยเด็ก และยังประสานความร่วมมือกับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.) ให้เข้ามาดูแลสุขภาพของเด็ก ๆ ด้วย ซึ่งจุดมุ่งหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะเน้นการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยของเด็ก โดยไม่เร่งรัดว่าเด็ก ๆ ที่เข้ามาเรียนในศูนย์แล้วต้องท่องพยัญชนะไทย หรือภาษาอังกฤษให้ได้ แต่จะเน้นพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อ มัดเล็กมัดใหญ่ ด้านอารมณ์ สุขภาวะ โดยการส่งเสริมผ่านการวาดรูป ปั้นดินน้ำมัน ซึ่งจะมีการสื่อสารกับผู้ปกครองให้รับทราบแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน

ในทุกเช้าที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม ตั้งแต่เดินเข้ามาในประตูรั้ว เด็กจะกล่าวทักทายกับคุณครูที่หน้าประตู และจะมีครูปฐมวัยคอยสอบถามและวัดไข้ คัดกรองและตรวจสุขภาพ

ของเด็กเพื่อแยกเด็กที่ไม่สบายให้อยู่ในห้องคัดกรอง หากอุณหภูมิร่างกายอยู่ในระดับปกติเด็กจะเดินขึ้นไปเก็บกระเป๋า แล้วเตรียมพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมต่อไป หลังเข้าแถวเคารพธงชาติ เด็กจะมีการทบทวนวิธีการล้างมือ 5 ขั้นตอน ก่อนจะเดินเรียงแถวเข้าห้องเรียน เพื่อเรียนรู้กิจกรรมต่อไป

อีกทั้งยังมีการจัดโครงการหนูน้อยฟันสวย ส่งเสริมให้เด็กแปรงฟันอย่างถูกวิธี รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ เพื่อป้องกันฟันผุ โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศูนย์ ผู้ปกครอง ครู เจ้าหน้าที่ทันตแพทย์จาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. และโรงพยาบาลบางไพร ในการดูแล จะมีการเตรียมแก้วน้ำ แปรงสีฟัน และผ้าเช็ดหน้า วางเรียงเป็นระเบียบ พร้อมระบุชื่อและรูปถ่ายของแต่ละคน เป็นสัญลักษณ์ของใช้ของตนเอง ซึ่งมีกระบวนการที่สำคัญ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของการทำให้เด็กฟันผุ 2) วางแผนการดำเนินงาน ในการดูแลสุขภาพปากและช่องฟัน จัดโครงการหนูน้อยฟันสวยทุกปี โดยทันตแพทย์โรงพยาบาลบางไพรมาเคลือบฟลูออไรด์ ตรวจสอบสุขภาพฟันปีละ 1 ครั้ง และ หมอฟันจาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.เข้ามาตรวจสุขภาพช่องปากและฟันทอมละ 1 ครั้ง สพด. จัดประกวดหนูน้อยฟันสวยตรงกับวันแม่แห่งชาติ ให้ผู้ปกครองเข้าร่วมด้วย ในส่วนของครูส่งเสริมให้เด็กแปรงฟันและบ้วนปากก่อนเข้าห้องเรียน หลังรับประทานอาหารและก่อนเข้านอนทุกวัน และ 3) การประเมินโครงการ ติดตามสุขภาพช่องปากและฟันของเด็ก สอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสรุปผล ซึ่งผลที่ได้เด็กมีทักษะในการดูแลสุขภาพฟันของตนเอง แปรงฟันอย่างถูกวิธี พ่อแม่ให้ความสำคัญมากขึ้นและลดปัญหาฟันผุในเด็กปฐมวัยได้

นอกจากนี้ยังมีการประเมินพัฒนาการของเด็ก ๆ ด้วยเครื่องมือ DSPM (Developmental Surveillance and Promotion Manual : คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย) โดยเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.เข้ามาให้ความรู้การใช้เครื่องมือ มีการประสานกับผู้ปกครอง ในการตรวจและรับรู้ผลพัฒนาการของเด็ก หากพบว่าไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจะมีการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนพัฒนาการเด็ก โดยให้คู่มือการประเมินพัฒนาการเด็ก(สมุดสีชมพู) ให้แก่ผู้ปกครองเพื่อให้สามารถไปประเมินและกระตุ้นเด็กได้ที่บ้าน และในทุก 3 เดือน จะมีการประสานงานไปยัง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. เพื่อเข้ามาตรวจเช็คสุขภาพของเด็ก ๆ เป็นประจำอีกด้วย ถึงแม้ว่าจะมีผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยดูแลเด็ก แต่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กคือคุณครู นอกจากจะมีความเข้าใจมีความรู้ความสามารถด้านสอนและการดูแลเด็กปฐมวัยแล้ว ครูยังมีความเข้าใจด้านพัฒนาการต่าง ๆ ของเด็กในเบื้องต้น กล่าวคือ เป็นผู้คัดกรองและคอยสังเกตดูว่าเด็กคนใดมีพัฒนาการที่ล่าช้า เพื่อที่จะสามารถเข้าช่วยในการกระตุ้นพัฒนาการเด็กได้ทันที และต้องคอยอัปเดตข้อมูลด้านสุขภาพเหล่านี้ให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

ในส่วนของผู้ปกครอง จะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น การทำกระเป่านิตาน และมีการเปิดให้เยี่ยมในทุกวันศุกร์ มีการสนับสนุนอุปกรณ์ดนตรีในการเรียนการสอน เช่น อังกะลุง กลอง พร้อมทั้งเข้ามาให้ความรู้และจัดประสบการณ์เรียนรู้แก่เด็ก เมื่อผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกับตัวเด็กตั้งแต่แรกคลอด ซึ่งการส่งเด็กเข้ามาเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น เช่น กล้าแสดงออก มีระเบียบวินัย พร้อมทั้งมีการคอยกระตุ้นพัฒนาการเด็กที่บ้านให้มีความเหมาะสมกับช่วงวัยอีกด้วย

การพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถในการดูแลเด็กปฐมวัย

นายกเทศมนตรีฯ มีการส่งเสริมให้ครูปฐมวัยได้เข้าอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง โดยครูที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปอบรมงานวิชาการ ทั้งด้านการสอนและงานพัฒนาการเด็ก โดยจะมีการทำงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับคณะพยาบาลศาสตรมหาวิทาลัยมหิดล โดยเฉพาะด้านกุมารเวชศาสตร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานวิชาการที่เข้ามาให้ความรู้ให้กับครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นอกจากนี้ยังมีโอกาสได้เข้าร่วมการอบรม และอยู่ในโครงการกำกับและติดตามการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสุขภาวะเด็กปฐมวัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และผ่านการประเมิน 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ หลักสูตรและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การดูแลสุขภาพ และการมีส่วนร่วมของครอบครัวชุมชน และยังมีขยายเครือข่ายไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีก 5 ศูนย์ โดยได้มีการพัฒนาองค์ความรู้มาอย่างต่อเนื่องเรียกว่า “ราชครามโมเดล” เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งครูปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชครามสามารถเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจและครู ศพด. เครือข่าย ผู้ที่มาศึกษาดูงานได้

การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเด็กปฐมวัย

ในการจัดหลักสูตรการเรียนรู้และพัฒนาสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศูนย์นั้น ครูร่วมกับผู้ปกครอง และภาคีเครือข่าย มีการดำเนินงานภายใต้แนวคิด “สุขภาพร่างกายและพัฒนาการที่ดี ต้องมาพร้อมกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่ดี” จึงได้มีการจัดหลักสูตรการเตรียมความพร้อมเด็กก่อนเข้าเรียนศูนย์ และเมื่อเปิดภาคเรียนจะมีการให้เด็กปรับตัว 1-2 เดือน เพื่อพัฒนาแนวปฏิบัติให้เด็กได้ปรับตัวเข้ากับสถานที่ สิ่งแวดล้อม และเพื่อนใหม่ได้ ได้แก่ 1) ช่วง 2 สัปดาห์ก่อนเปิดเทอม ในครั้งแรกมีการพูดคุยทำความเข้าใจผู้ปกครอง วันที่ 2-5 ให้ผู้ปกครองมาส่งให้เด็กปรับตัวที่ศูนย์และรับกลับบ้าน วันที่ 6-10 ให้เด็กอยู่กับเพื่อนเพื่อเรียนรู้กรทำกิจกรรม เหมือนสถานการณ์จริง

ผลคือเด็กสามารถปรับตัว เกิดความคุ้นเคยได้เร็วขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น การล้างมือ แปร่งฟัน เข้าห้องน้ำ เป็นต้น

อีกทั้งยังมีการออกแบบวิชาที่สอนออกเป็น 4 วิชาหลัก ได้แก่ 1) วิชาร่างกายของเด็ก ๆ 2) บุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เช่น ครอบครัว บ้าน วัด โรงเรียน 3) ธรรมชาติรอบตัว และ 4) สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ซึ่งเด็กตั้งแต่อนุบาล 1 ถึง 3 จะได้เรียนทั้ง 4 วิชานี้เหมือนกันทั้งหมด แต่จะมีการเพิ่มความซับซ้อนขึ้น เมื่อเลื่อนชั้นเรียนในระดับที่สูงขึ้น และเมื่อถึงอนุบาล 3 เด็ก ๆ จึงจะได้เรียนวิชาการพื้นฐาน เพื่อเตรียมเข้าโรงเรียนระดับประถมศึกษาต่อไป หลักสูตรดังกล่าวจะมีการออกแบบไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-5 ขวบ ที่เน้นการอบรมให้การศึกษา และได้รับพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของนักเรียนแต่ละคน

ในส่วนของการจัดสภาพแวดล้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งศูนย์ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของวัดเชิงเลน ซึ่งเจ้าอาวาสวัดเห็นความสำคัญในการพัฒนาเด็ก จึงให้พื้นที่เพื่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้น โดยการว่าจ้างสถาปนิกที่เคยไปดูงานจากญี่ปุ่นมาออกแบบ และก่อสร้างเสร็จเมื่อปี 2550 จากนั้นจึงเริ่มหาแนวร่วมภาคีเครือข่าย แลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อพัฒนาศูนย์เรื่อยมา โดยลักษณะของอาคาร เป็นอาคารเรียน 2 ชั้น โดยชั้นที่ 1 ครึ่งบนโผล่พื้นดิน อีกครึ่งอยู่ชั้นใต้ดิน มีทั้งหมด 4 อาคาร วางล้อมกรอบเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส พื้นที่ตรงกลางจะมีเสาธง สนามหญ้า สวนหย่อม และมีการปลูกต้นทุกระจงสูงใหญ่คอยให้ร่มเงาแก่เด็ก ๆ เวลาเข้าแถวเคารพธงชาติ และหากยื่นหันหน้าหาเสาธง บริเวณด้านหลังของเด็ก ๆ จะมีน้ำตกเทียมที่ให้ละอองเย็นและส่งเสียงคลอเบา ๆ ตลอดวัน

อีกทั้งยังได้มีนวัตกรรม “สำรวจสิ่งแวดล้อมปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้” มีการสำรวจหาจุดเสี่ยง รวบรวมแผน และปรับเปลี่ยนเป็นแหล่งกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก โดยการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ รพสต.และ สปสช. เพื่อหาแนวทางในการป้องกันจุดเสี่ยงร่วมกัน เช่น พบว่าเสามีลักษณะเป็นเหลี่ยม จะมีการหุ้มเบา ๆ ไว้ ป้องกันเด็กที่วิ่งเล่นซุกซน สนามเดิมเป็นทรายมีการปรับเปลี่ยนเป็นแหล่งเรียนรู้ การทำโดมเพื่อปลูกผักในร่ม เป็นต้น ได้จัดบรรยากาศภายในห้องเรียน ความกว้างของห้องเรียนแต่ละห้องที่เป็นห้องโถงเพียงพอให้เด็ก ๆ ได้ทำกิจกรรมกระโดดโลดเต้น อีกทั้งยังมีสื่อการสอนและของเล่นอย่างหลากหลาย ให้เด็ก ๆ ได้เล่นในช่วงโมงพักผ่อน

การจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

ราชครามโมเดล มีการจัดหลักสูตรที่มีการยึดหลักสูตรของกรมฯ เป็นหลักเนื้อหการสอน มีการประยุกต์และปรับใช้อย่างเหมาะสมกับแต่ละบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม จึงได้

สร้างเครื่องมือและทำฐานการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพ โดยการมีส่วนร่วมของครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ปกครอง ตลอดจนหุ้นส่วนทางสังคมที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เข้ามาประชุม วางแผนในการจัดหลักสูตร ซึ่งสามารถเสนอเนื้อหาการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับบริบท และ ช่วงวัยของเด็ก ๆ ด้วย จึงเป็นที่มาของ “ต้นไม้แห่งการเรียนรู้ 12 ต้น” ดังนี้

ต้นไม้แห่งการเรียนรู้ 12 ต้น ได้แก่ 1) ด้วยรักและห่วงใย 2) แหล่งเรียนรู้ปลอดภัย จัด สภาพแวดล้อมลดจุดเสี่ยงทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน 3) ใส่ใจสิ่งแวดล้อม 4) เตรียมพร้อมสู่พัฒนาการ 5) อาหารถูกหลัก 6) สวนผักปลอดสาร 7) เน้นด้านอนามัย 8) สนใจการเรียนรู้ 9) คุณครูช่วยเสริม 10) เพิ่มพูนปัญญา 11) พัฒนากายใจ และ 12) ร่วมกันแก้ไขและพัฒนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งแนวทางนี้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีบริบทเหมือนหรือใกล้เคียงกับศูนย์พัฒนา เด็กเล็กบ้านราชคราม สามารถเข้ามาเรียนรู้และนำไปปฏิบัติได้ และในปัจจุบันอยู่ในสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรค โควิด-19 ทางศูนย์จึงได้มีการปรับรูปแบบการสอนแบบออนไลน์ ด้วย การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม DLTV ตามแนวทางการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ครู ได้มีการแนะนำแนวทางการจัดการเรียนการสอน ในการทำกิจกรรม หรือร่วมทำกิจกรรมกับบุตร หลานไปพร้อม ๆ กับครูห้องเรียนต้นทาง และให้ผู้ปกครองเตรียมอุปกรณ์ที่หาได้ภายในบ้าน เช่น กระดาษ ดินน้ำมัน กาว กรรไกร วัสดุรีไซเคิลมาใช้ในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

การทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก และการดูแลเด็กปฐมวัย

นายกเทศมนตรี ร่วมกับหัวหน้าศูนย์และครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดให้มีการประชุม ผู้ปกครองนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ปกครองได้รับทราบ เข้าใจถึงนโยบายและแนวทาง ในการจัดการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย รวมถึงหลักสูตรการเรียนการสอน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติงาน อีกทั้งเป็นการ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นายกฯ จึงมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ เด็กทุกคนจบการศึกษาไปอย่างมี ความรู้ มีความสามารถที่มีศักยภาพอย่างเต็มที่ โดยเชื่อมั่นว่าจะเป็นศูนย์ต้นแบบให้กับศูนย์พัฒนา เด็กเล็กอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังมีการเปิดบ้านจัดแสดงนิทรรศการ แสดงผลงานนวัตกรรมของครูผู้ดูแล และ ของเด็กปฐมวัย พร้อมทั้งมีกิจกรรมการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับศูนย์เครือข่าย ทั้ง 5 แห่ง เพื่อพัฒนาการจัดหลักสูตร การผลิตสื่อ และนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการดูแลและพัฒนา เด็ก อาทิ การทำกล่องผ้าเช็ดมือ การออกแบบห้องเรียน อาคารสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และมีการ

ประสานงานเชิญหน่วยงานในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมและเข้าศึกษาดูงาน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของพื้นที่ได้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และคนในชุมชน ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติม และทำให้สามารถสื่อสาร เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับ ผู้ปกครอง และชุมชน ได้ดียิ่งขึ้น

อีกทั้งยังมีการพัฒนาหลักสูตรการเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เครือข่าย โดยการจัดทำแบบประเมินและออกแบบหลักสูตร School-readiness ให้ศูนย์เครือข่ายได้ ประเมินตนเองเบื้องต้น เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เป้าหมาย เอกลักษณะ ภูมิปัญญาต่าง ๆ หากพบว่าไม่สอดคล้องกันจะมีการร่วมกันพัฒนาแบบปรับปรุงหลักสูตร โดยการจัดทำแบบ ประเมินหลักสูตร เพื่อพัฒนาหลักสูตรต่อไป

ความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ

จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่มีการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมใน การทำกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมทั้งกิจกรรมทางศาสนา และศีลธรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ ผู้ปกครองและเด็กได้ตระหนักถึงการทำความดี จึงได้มีการเข้าวัด ฟังธรรมบ่อยครั้งมากขึ้น และหากว่าวัดมีการให้ร่วมบริจาคทำบุญ ผู้ปกครองจะมีการระดมทุน และประสานงานไปที่วัดเพื่อ ร่วมทำบุญเป็นคณะมากขึ้น รวมไปถึงการดูแลเด็กด้านความปลอดภัย ซึ่งครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมี การดูแลเด็กรับ-ส่ง เด็กถึงที่บ้าน การจราจรต่าง ๆ ในเขตชุมชนจะมีการลดความเร็วในการขับขี ยานพาหนะ เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ ตลอดจนการร่วมด้วยช่วยกันในการไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ ให้มีการทิ้งขยะลงถัง เพื่อให้ชุมชนมีความสะอาด และน่าอยู่

ที่สำคัญคือการจัดงานวันแม่ร่วมกับกิจกรรมหนูน้อยฟันสวยด้วยสายใยรักจากแม่ ซึ่งจะมี การเชิญผู้ปกครอง ภาควิชาเครือข่ายเข้าร่วม และมีเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, ร่วม ด้วย ซึ่งภายในงานจะมีการจัดกิจกรรมการทำบุญตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งเพื่อถวายเป็นพระราช กุศล กิจกรรมถวายพระพรเพื่อเทิดพระเกียรติ และแสดงความจงรักภักดี แต่สมเด็จพระนางเจ้า สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง กิจกรรมการแสดงของนักเรียน กิจกรรม การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องดูแลสุขภาพช่องปากแก่ผู้ปกครอง การตรวจสุขภาพฟัน และการ ประกวดหนูน้อยฟันสวย ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวส่งผลให้ผู้ปกครองตระหนักและให้ความสำคัญกับ การดูแลสุขภาพฟันบุตรหลาน และตนเองมากขึ้น เมื่อมีความรู้แล้ว จึงมีความกล้าที่จะเข้าไปพบ ทันตแพทย์ที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, เพื่อตรวจสุขภาพฟันมากยิ่งขึ้น

มีการจัดงานสานสัมพันธ์วันปิดภาคเรียน ซึ่งจะมีการจัดกิจกรรมเล่นกีฬาสัมพันธ์ระหว่าง เด็กกับผู้ปกครอง และครู ให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ เช่น กล้ามเนื้อแขน

ขา มือ ลำตัว ที่มีกฎกติกาข้อตกลงในการเล่น และมีการตัดสินใจแพ้-ชนะ ทั้งนี้มุ่งให้เด็กได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคมไปพร้อมกัน และในช่วงเย็นจะมีการจัดงานให้เด็กได้แสดงความสามารถ ของแต่ละชั้นปีเพื่อให้เด็กมีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก

ในด้านของการส่งต่อข้อมูลเด็กปฐมวัย ทางครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้มีการรายงานพัฒนาการ สติปัญญาและพฤติกรรมของเด็กให้กับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. และผู้ปกครองของเด็กให้ทราบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ทราบสถานการณ์ของเด็ก และให้มีการจัดกิจกรรมในการพัฒนาเด็กต่อไป และมีการส่งข้อมูลไปยัง โรงเรียนในระดับประถมศึกษา แล้วครูในประถมศึกษาจะมีการปรับพื้นฐานเด็กก่อนเปิดภาคเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กเกิดความคุ้นชินกับบรรยากาศการเรียนที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เพื่อให้การดูแล และพัฒนาการเด็กเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. การประชุมชี้แจง ให้หุ้นส่วนทางสังคมทราบแนวทางการพัฒนาเด็กให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม ตั้งแต่วันแรกคือการประชุมผู้ปกครอง เนื่องจากทุกคนจะได้ทำความเข้าใจสิ่งสำคัญต่อการร่วมกัน และการดูแลให้ลูกหลานให้มีคุณภาพที่ดีอย่างต่อเนื่อง ทั้งในขณะที่อยู่ที่บ้านและอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. ทีมบริหาร นายกเทศมนตรีเทศบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ โดยเริ่มจากการพัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมีการสนับสนุนงบประมาณ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ศูนย์ได้จัดขึ้น และสนับสนุนงบประมาณให้ครูปฐมวัยได้มีโอกาสเข้าร่วมการอบรม เพื่อนำความรู้มาพัฒนาศูนย์ของตนเอง และมีผู้อำนวยการกองการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญงานด้านสาธารณสุข ซึ่งเป็นงานที่สำคัญมากต่อเด็ก

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการให้ครูผู้ดูแลเด็กได้มีโอกาสออกไปเรียนรู้และกลับมาออกแบบการเรียนการสอนร่วมกับผู้ปกครอง ภาติเครือข่าย อาทิ การจัดทำสื่อการเรียนการสอน ทักษะ การพัฒนาสมอง ทักษะความจำ และการมีวินัย เป็นต้น และมีส่วนร่วมในการสอน

4. มีอาคาร สภาพแวดล้อมที่ดี การออกแบบอาคารให้เด็กได้อยู่ในพื้นที่ที่ปลอดภัย และมีห้องเหมาะสำหรับการประชุม วางแผน การทำงานร่วมกับภาติเครือข่าย มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการใช้ความคิด และการสร้างสรรค์ผลงานและการประชุม จะส่งผลให้งานออกมาดี และมีคุณภาพ

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

1. เด็กรุ่นใหม่มีโอกาสเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ ทำให้เด็ก ๆ บางคนติดเกม ติดโทรศัพท์ แต่เมื่อมาเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กครูจะไม่ให้เล่นโทรศัพท์ เนื่องจากจะทำให้เด็กมีสมาธิสั้น ไม่รู้จักการรอคอย ซึ่งต้องใช้เวลาจึงจะปรับให้เด็กเข้าเรียนรู้กับเพื่อน ๆ ให้ได้

2. ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ต้องใช้การเรียนแบบออนไลน์ เด็กในพื้นที่ส่วนมากมักอาศัยอยู่กับตา ยาย ปู่ ย่า เนื่องจากพ่อแม่ต้องออกไปทำงานต่างถิ่น ไม่มีเครื่องมือสื่อสาร หรือโทรศัพท์มือถืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านโทรศัพท์ โทรทำให้เด็กไม่ได้รับการเรียนรู้เหมือนเด็กคนอื่น ๆ ต่อเนื่องไปยังภาคีเครือข่ายไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากมีความกังวลเรื่องการระบาดของโรค

โควิด - 19 กิจกรรมต่าง ๆ จำเป็นต้องงดการจัดงาน

ข้อเสนอรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลราชครามเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ของบุตรหลาน และเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ที่เน้นให้ความสำคัญของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก การจัดกิจกรรมต่าง ๆ กล่าวคือ 1) บ้าน หมายถึงครอบครัว ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่เป็นผู้ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด การมีส่วนร่วมในการดูแลและทำการเรียนการสอน จะทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น มีความสุขและมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก รวมไปถึงคนในชุมชน ตั้งแต่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน คนในชุมชน ที่สนับสนุนทั้งแรง และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีในชุมชน 2) วัด เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน เจ้าอาวาสให้การสนับสนุนสถานที่ในการทำกิจกรรม งานวันสำคัญต่าง ๆ ช่วยขัดเกลาให้เด็กมีศีลธรรมประจำใจ และรู้จักการให้ และ 3) โรงเรียน คือสถานศึกษาในพื้นที่ ทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เครือข่าย โรงเรียนระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา เข้ามาให้ความรู้ ทักษะการเตรียมพร้อมของเด็กสู่โรงเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดวิธีการสอนที่มีความเหมาะสมแก่เด็ก

อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐที่มีความสำคัญควรเริ่มตั้งแต่ระดับจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ซึ่งการเข้ามาของนักวิจัยหรือนักวิชาการต่าง ๆ ควรมีการประสานงานไปในระดับจังหวัด และระดับอำเภอก่อน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานได้ทราบข้อมูลข่าวสาร และ ทำหนังสือราชการประชาสัมพันธ์ไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่น ๆ ได้ทราบข่าว ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนางานด้านการสอนและการดูแลพัฒนาเด็กเล็กให้ดี

ยิ่งขึ้นไปพร้อม ๆ กัน และในส่วนของหน่วยงานในพื้นที่ควรมีการประสานไปยังโรงพยาบาล หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. ให้เป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่มีความเหนียวแน่น เนื่องจากจำเป็นที่จะต้องใกล้ชิด และดูแลสุขภาพ พัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม ตำบลราชคราม อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการดำเนินงานร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชครามมีวิธีการ และช่องทางในการหาหุ้นส่วนทางสังคม โดยเน้นการประสานบุคคลสำคัญ (Key Person) การทำหนังสือเพื่อขออนุญาตเข้าพบบุคคลที่มีตำแหน่งสูงหรือมีอิทธิพลต่อความคิด จิตใจ กับคนจำนวนมาก ๆ และการระดมทุนเพื่อการศึกษา “จัดโต๊ะจีน” โดยการเปิดจำหน่ายบัตรโต๊ะจีนในราคาที่เป็นธรรมเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมงานประจำปีของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะนี้ทำให้ศูนย์ฯ ได้รับประโยชน์ทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์ (Man) วิธีการปฏิบัติงาน (Method) วัสดุ-อุปกรณ์ สื่อการสอน (Material) และเงินทุน (Money) นอกจากนี้ทางศูนย์ฯ ยังมีการจัดหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยการออกแบบวิชาที่สอนออกเป็น 4 วิชาหลัก ได้แก่ 1) วิชาร่างกายของเด็ก ๆ 2) บุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เช่น ครอบครัว บ้าน วัด โรงเรียน 3) ธรรมชาติรอบตัว และ 4) สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก และการจัดทำ นวัตกรรม “สำรวจสิ่งแวดล้อมปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้” มีการสำรวจหาจุดเสี่ยง รวบรวมแผน และปรับเปลี่ยนเป็นแหล่งกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก โดยการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ รพสต. และ สปสช. เพื่อหาแนวทางในการป้องกันจุดเสี่ยงร่วมกัน อีกทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม ยังได้มีการจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย คือ หลักสูตรต้นไม้แห่งการเรียนรู้ 12 ต้น” ได้แก่ 1) ด้วยรักและห่วงใย 2) แหล่งเรียนรู้ปลอดภัย จัดสภาพแวดล้อมลดจุดเสี่ยงทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน 3) ใส่ใจสิ่งแวดล้อม 4) เตรียมพร้อมสู่พัฒนาการ 5) อาหารถูกหลัก 6) สวนผักปลอดภัย 7) เน้นด้านอนามัย 8) สนใจการเรียนรู้ 9) คุณครูช่วยเสริม 10) เพิ่มพูนปัญญา 11) พัฒนากายใจ และ 12) ร่วมกันแก้ไขและพัฒนาศูนย์ฯ เพื่อเป็นการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สามารถเรียนรู้ได้เหมาะสมตามช่วงวัย

4.2.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้านหลักร้อย จังหวัดนครราชสีมา

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้านหลักร้อย จังหวัดนครราชสีมา และได้มีการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ภาถิ

เครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มที่ 2 ผู้กำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มที่ 3 ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือผู้ทำหน้าที่แทนหัวหน้าศูนย์ ครู/ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย และกลุ่มที่ 4 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ปกครอง และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แล้วผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการสังเคราะห์ข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานหุ่นส่วนทางสังคม

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้านหลักร้อย จังหวัดนครราชสีมา มีการดำเนินงานที่มีหุ่นส่วนทางสังคมจากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งจะเห็นได้จากภาคีเครือข่ายที่เพิ่มมากขึ้นทุกปีที่เข้ามาให้การสนับสนุนและขับเคลื่อนงาน มีทั้งหมด 3 ภาคส่วนที่สำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาครัฐ ได้แก่ 1) โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา เปิดโอกาสให้เด็กได้เข้าเรียนรู้ในห้องทันตกรรม และเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ได้สาธิตการตรวจสุขภาพฟัน และแนะนำห้องทำแผลตลอดจนสาธิตวิธีการทำแผลเบื้องต้นให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ 2) ศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาล 3 สวนพริกไทย เข้ามาตรวจสุขภาพช่องปากเด็ก ๆ เทอมละ 1 ครั้ง และให้ความรู้การป้องกันโรคระบาด เช่น โควิด - 19 3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหลักร้อย ได้มาตรวจและสำรวจลูกน้ำยุงลายและมอชเคลือบสำหรับเด็กปฐมวัย 4) เจ้าหน้าที่ตำรวจ ให้ความรู้ด้านกฎจราจร ความปลอดภัย และการสวมใส่หมวกกันน็อก 5) สถาบันดับเพลิง มีเจ้าหน้าที่มาเป็นวิทยากร อบรมให้ความรู้ด้านการป้องกันอัคคีภัย และป้องกันภัยการจมน้ำ 6) เทศบาลนครนครราชสีมา ให้การสนับสนุนบุคลากร สถานที่ และงบประมาณในการทำกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและเป็นกำลังใจให้กับคุณครูและเด็ก ๆ ในการป้องกันโรคติดต่อ และ 7) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้ความรู้ด้านการจัดการด้านสุขภาพของเด็ก ด้านสิ่งแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการจัดหลักสูตรอย่างเป็นระบบ

ภาควิชาการ/สถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 5 มีครูเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การปลูกผักสวนครัว และการนำไปประกอบอาหาร

ภาคประชาชน ได้แก่ 1) พระสงฆ์ จะเข้ามาแสดงธรรมเทศนาเกี่ยวกับการทำความดี และให้ความรู้ บริเวณหน้าเสาธงในตอนเช้า 2) ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการทำแผน และถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กบ่อยครั้ง ตามแผนงานปฏิทินประจำปีที่วางแผนไว้

การมีหุ้นส่วนทางสังคมในการเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัย

การมีหุ้นส่วนทางสังคมในการเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัย แสดงให้เห็นถึงพลังของความเป็นเครือข่ายในการระดมทรัพยากรทั้ง วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ บุคลากร รวมถึงองค์ความรู้ที่หุ้นส่วนทางสังคมของแต่ละภาคส่วน แล้วมีการนำมาวางแผนร่วมกันเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพในการดูแลและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมต่อวัย และเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลให้เด็กปฐมวัยเกิดภูมิคุ้มกันที่ดี และมีทักษะการใช้ชีวิตในสังคมได้อาทิ เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาล 3 สวนพริกไทย เข้ามาให้ความรู้และสอนการใช้อุปกรณ์หน้ากากอนามัย เจลล้างมือ ในการดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากโรคติดต่อ โควิด-19 ซึ่งจะเห็นได้ว่าหุ้นส่วนทางสังคมล้วนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ โดยตรง ส่งผลให้เด็กปฐมวัยสามารถเรียนรู้ทำความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง และเกิดทักษะในการดูแลตนเองในสถานการณ์ปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้การมีหุ้นส่วนทางสังคมยังสามารถให้เด็กปฐมวัยเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจากหุ้นส่วนทางสังคมล้วนเป็นองค์กร หรือบุคคลที่อยู่ในเขตพื้นที่ มีบริบทใกล้เคียงกันและมีวัฒนธรรมเดียวกัน แล้วมีการนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยได้อย่างหลากหลาย อาทิ ผู้ปกครองและปราชญ์ชุมชนเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้ในการทำกระทงจากใบตองเนื่องในวันลอยกระทง โดยไม่ใช้วัสดุที่เป็นพลาสติกทำลายสิ่งแวดล้อม การนำกลองยาวขนาดเล็กมาสอนตีกลองให้เข้าจังหวะ และสอนการทำไข่เค็มเพื่อการถนอมอาหาร และการทำวันมะพร้าว โดยการคั้นน้ำดอกอัญชันที่ปลูกในศูนย์มาใช้เป็นสีจากธรรมชาติในการทำขนม ซึ่งทำให้เด็กได้เปิดโลกกว้างเรียนรู้ความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

วิธีการและช่องทางในการหาหุ้นส่วนทางสังคม

สำหรับวิธีการในการหาหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนบ้านหลักร้อย จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

วิธีการหลักคือการประสานงานกับทางเทศบาลนครราชสีมา ซึ่งจะมีศึกษานิเทศก์คอยให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาในการดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งทางเทศบาลฯ จะเป็นหน่วยงานกลางที่สามารถประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้หน่วยงานอื่น ๆ ทราบโดยง่าย หากมีหน่วยงานใดที่มีความสนใจหรือมีบทบาทหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องจะมีการตอบรับกลับมา และเข้าร่วมกิจกรรมการขับเคลื่อนงานต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต่อไป

อีกทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีการส่งตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนงานบุญประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อเป็นการสนับสนุนส่งเสริม และสร้างความสัมพันธ์อันดี ในการเชิญชวนให้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมไปถึงการเข้าร่วมประชุมเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลนครฯ จัดขึ้น ซึ่งจะทำให้เห็นถึงทัศนคติ หรือความคิดเห็นของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้แสดงความคิดเห็นผ่านโครงการต่าง ๆ เป็นผลดีต่อทางครุศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่สามารถขอช่องทางการติดต่อบุคคล หรือหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อที่จะประสานและร่วมงานได้ในอนาคต

สำหรับการประสานงานไปยังหุ้นส่วนทางสังคมต่าง ๆ จะมีการสื่อสารผ่านช่องทางแอปพลิเคชันไลน์กลุ่ม อาทิ กลุ่มปฐมวัย Korat City , กลุ่มห้องต่าง ๆ ร่วมกับผู้ปกครอง เป็นต้น ซึ่งเป็นช่องทางที่สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว และจะมีการทำหนังสือราชการที่เป็นลายลักษณ์อักษร ส่งประกอบไปด้วย เพื่อเชิญให้เข้าร่วมกิจกรรม หรือขอความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

กิจกรรมร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมอย่างไรบ้าง

กิจกรรมที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคม เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการของเด็ก ซึ่งมีกิจกรรมที่หลากหลาย ดังนี้

กิจกรรมรวมพลังสร้างห้องเรียน BBL เป็นการสร้างห้องเรียนแห่งการเรียนรู้ โดยหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะทำการเชิญหุ้นส่วนทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างห้องเรียนแห่งการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งจะมีการประชุมวางแผนในการออกแบบร่วมกันแล้วจึงดำเนินการ อาทิ การทำช่องทางเท้าสำหรับการกระโดดตามจำนวนรอยเท้าจำลอง การเดินตามรอยประ การจัดมุมสมุดนิทานสำหรับเด็ก เป็นต้น ซึ่งเป้าหมายของการทำห้องเรียน BBL นี้เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และเกิดการกระตุ้นพัฒนาการของเด็กโดยเน้นการทดลองปฏิบัติ มากกว่าท่องจำเนื้อหาทฤษฎี และในบางโอกาสจะมีการเข้ามาเรียนรู้พร้อมกับเด็กด้วย

กิจกรรมการปรับสภาพแวดล้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เริ่มจากการระดมทรัพยากรจากหุ้นส่วนทางสังคม ที่อยู่ในพื้นที่ อาทิ ต้นไม้ กระจก อุปกรณ์การทำสวน และการทำรั้ว ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่แล้ว และหาได้ตามท้องถิ่น แล้วนำมาวางแผนว่าจะมีการจัดเรียง หรือปลูกไว้ตำแหน่งใด หลังจากนั้นจึงเริ่มดำเนินการ และในส่วนของเด็กปฐมวัย จะมีการร่วมเก็บขยะ หรือใบไม้แห้งที่ร่วงตามพื้นที่ใส่ถังขยะ ให้สภาพแวดล้อมสะอาดตาและน่าอยู่ ตลอดจนการนำเบาะนุ่มมาหุ้มตามเสา เพื่อป้องกันเด็กล้มล้มชนเหลี่ยมเสา หลังการทำกิจกรรมการทำความสะอาดและปรับสภาพแวดล้อมจะมีการล้างมือด้วยสบู่ทุกครั้ง เพื่อป้องกันเชื้อโรคที่ตามมาในภายหลัง

กิจกรรมการสอนให้เด็กได้เรียนรู้ตามหลักสูตร เมื่อมีการวางแผนจัดหลักสูตรจากการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมแล้วนั้น ซึ่งจะได้แผนการเรียนการสอนประจำปี แล้วจะมีการประสานไปไปยังบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรนั้น ๆ เข้ามาให้ความรู้เด็กปฐมวัยตามช่วงเดือนที่ได้กำหนดไว้ อาทิ เจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. เข้ามาให้ความรู้และการตรวจสุขภาพช่องปาก ประชาชนชุมชนเข้ามาให้ความรู้และสอนการทำกระทงในช่วงเดือนพฤศจิกายน เจ้าหน้าที่จากสถานีดับเพลิงเข้ามาการจัดหลักสูตรความปลอดภัย การป้องกันตนเองจากอัคคีภัย และการจมน้ำ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และได้ร่วมทดลองลงมือปฏิบัติด้วย

ร่วมจัดกิจกรรมงานวันสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ งานวันเด็ก เป็นกิจกรรมที่มีการจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ซึ่งเทศบาลนครนครราชสีมาให้การสนับสนุนทั้งสถานที่ ของรางวัล และอุปกรณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงาน รวมไปถึงวัดในพื้นที่ได้ให้การสนับสนุนของรางวัล ขนมต่าง ๆ สำหรับเด็ก ภายในงานมีเวทีสำหรับเด็กทำการแสดงความสามารถพิเศษ อาทิ การเล่นดนตรี การเต้น การวาดภาพ เป็นต้น และมีประชาชนชุมชนเข้ามาสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้ในฐานต่าง ๆ ด้วย

ประโยชน์จากมีหุ้นส่วนทางสังคม

การมีหุ้นส่วนทางสังคมส่งผลให้ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกิดมุมมองใหม่ ๆ ในการวางแผนจัดหลักสูตร ประสบการณ์การเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมต่อบริบทของพื้นที่ และเหมาะสมต่อช่วงวัยของเด็ก ซึ่งจะมีการออกแบบที่มีการนำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในการการสอน จากการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคม ส่งผลให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับการเรียน เป็นความรู้ที่ไม่ห่างไกลจากตัวของเด็กมากเกินไป เด็กสามารถจำและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

อีกทั้งยังสามารถแบ่งเบาภาระของครูปฐมวัยในการดูแล และให้ความรู้เด็กปฐมวัย อาทิ การตรวจสุขภาพฟัน ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่จาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทันตกรรมเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก และเข้ามาตรวจฟันเด็ก ๆ และมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาให้ความรู้และดูแลความปลอดภัยด้านการจราจรบริเวณถนนหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยที่ครูเวรทำหน้าที่ดูแลและรับเด็กหน้าศูนย์เท่านั้น

นอกจากนี้การมีหุ้นส่วนทางสังคมยังอำนวยความสะดวกในการประสานส่งต่อเด็กปฐมวัยเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ หรือการส่งต่อเคสในการดูแลรักษาสุขภาพ ซึ่งจะสามารถประสานงานได้โดยง่าย และเด็กจะได้รับช่วยเหลือ ดูแล และติดตามเป็นอย่างดี

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการบริหารจัดการที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ได้อย่างชัดเจน มีการจัดบันทึก สรุปรงาน และวางแผนพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้านหลักร้อยได้เข้ารับการอบรม โครงการ COACT ของสำนักงานส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งจะมี 5 ระบบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การจัดการสิ่งแวดล้อม 3) การจัดการหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การดูแลสุขภาพเด็ก และ 5) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน แล้วมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบหลักออกเป็น 1 คน ต่อ 1 ระบบ และจะมีทีมงานผู้ช่วยในการดูแลในระบบต่าง ๆ

สภาพแวดล้อม สถานที่ต่าง ๆ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้แก่ มีลานการเรียนรู้ หรือสนามเด็กเล่นที่มีความเหมาะสม พร้อมทั้งมีการจัดการกับจุดเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ โดยเฉพาะลานสนามเด็กเล่น มีห้องน้ำที่เพียงพอ มีความสะอาดน่าใช้ และมีห้องสำหรับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่แยกเป็นสัดส่วน อาทิ ห้องประชุม ห้องดนตรี ห้องรับประทานอาหาร เป็นต้น ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการ และการเรียนรู้เป็นไปอย่างเหมาะสม ไม่มีเสียงดังรบกวน

ครูปฐมวัยมีความสามารถ และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความใฝ่รู้ เสาะหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันต่อสถานการณ์ และภายในศูนย์มีครูที่มีความเชี่ยวชาญในหลักสูตร สามารถจัดหลักสูตรแผนการสอนมีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ที่มีการสอดแทรกภูมิปัญญา วัฒนธรรม โดยสามารถเชิญปราชญ์ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรได้ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ จากการที่ครูมีความคิดสร้างสรรค์ในการสอน มีความใจเย็นและรักในอาชีพของตนเอง ตลอดจนการมีความสามารถในการเป็นวิทยากรและสามารถถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อื่น ทั้งเพื่อนร่วมงานและคณะผู้ที่มาศึกษาดูงานได้

การดำเนินงานเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ

ในการดำเนินงานเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพได้นั้นจะต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และมีพัฒนาการที่เหมาะสมต่อวัย ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้านหลักร้อยมีการดำเนินงานให้เกิดการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด 9 ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ 1) เรียนรู้ BMK และประเมินตนเอง 2) เลือกศูนย์เรียนรู้เพื่อ Site visit 3) การเยี่ยมชม (Site visit) 4) ออกแบบระบบใหม่ (Flow Chart) 5) การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือบุคลากร 6) กำหนดเป้าหมายและทำแผน 7) ดำเนินการปรับปรุงระบบ/ นวัตกรรม 8) ประเมินทบทวนและเปรียบเทียบซ้ำ และ 9) การถอดบทเรียนเพื่อพัฒนางาน ซึ่งขั้นตอนที่กล่าวมาข้างต้นจะทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกิดการพัฒนาอย่างคุณภาพ

หลักการสำคัญคือการสร้างชุมชนการเรียนรู้สู่การติดตามการทำงานของศูนย์ โดยการเปิดโอกาสให้หุ้นส่วนทางสังคม อาทิ ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปตามบริบทของพื้นที่ และมีการร่วมดำเนินการตามแผน ซึ่งแผนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้านหลักร้อยได้รับการอบรมจากโครงการ COACT หน่วยวิชาการสร้างเสริมสุขภาพชุมชนท้องถิ่นในการดูแลเด็กปฐมวัย แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของตนเอง มี 5 ระบบการทำงานที่สำคัญ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การจัดการสิ่งแวดล้อม 3) การจัดการหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การดูแลสุขภาพเด็ก และ 5) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน และเมื่อมีการดำเนินงานแล้วจะมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานแต่ละเป็นในลักษณะของการถอดบทเรียนในบรรยากาศที่เป็นกันเองในด้านต่าง ๆ อาทิ การจัดการเรียนการสอน การดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัย การจัดสภาพแวดล้อม การกำจัดจุดเสี่ยงอุบัติเหตุ เป็นต้น และมีการหาแนวทางเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพต่อไป

การดำเนินงานเพื่อสนับสนุนให้เด็กมีสุขภาพและพัฒนาร่างกาย

บุคลากรหลักที่มีการดำเนินงานให้เด็กมีสุขภาพและพัฒนาร่างกายที่ดีคือครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และจะมีการประสานไปยังหุ้นส่วนทางสังคม ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ แล้วเชิญเข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้และร่วมดูแลเด็กปฐมวัยด้วย ซึ่งจะมีการประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่

ครูปฐมวัยได้ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพสะอาดตามหลักสุขอนามัยของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก โดยจะให้เด็กล้างมือก่อนเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก่อนการรับประทานอาหารทุกครั้ง หลังการทำกิจกรรม และแปรงฟันหลังจากการรับประทานอาหาร และมีเจ้าหน้าที่จาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเข้ามาตรวจสุขภาพช่องปากเดือนละ 1 ครั้ง และในปัจจุบันมีโรคระบาดโควิด - 19 มีการให้เด็กสวมหน้ากากอนามัย และล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ทุกครั้ง และงดกิจกรรมที่มีการสัมผัสผิวกายของเพื่อนร่วมชั้น เพื่อป้องกันการติดเชื้อ

สำหรับการประเมินพัฒนาการเด็ก เริ่มจากการรับเด็กเข้ามา เมื่อเวลาผ่านไป 1 เดือน จะมีการเริ่มใช้เครื่องมือ DSPM และวิธีการสังเกตในการประเมินพัฒนาการเด็ก จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กภายในห้องเรียน หากมีกรณีที่พบเด็กยังไม่ผ่านเกณฑ์ไม่สามารถทำในบางข้อ จะมีการเว้นระยะห่าง 1 เดือนเพื่อกระตุ้นพัฒนาการ ซึ่งจะมีการประสานแจ้งไปยังผู้ปกครองโดยตรงเกี่ยวกับผลการประเมินพัฒนาการ และให้ผู้ปกครองมีการกระตุ้นพัฒนาการเด็กที่บ้านพร้อม ๆ กับการที่ครูกระตุ้นพัฒนาการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งวิธีที่ใช้คือการใช้ดนตรี EF และการอ่านนิทาน โดยการใช้เสียงเบา จะทำให้เด็กมีสมาธิมากยิ่งขึ้น เมื่อเวลาผ่านไป 1 เดือน จึงจะมีการประเมินซ้ำ

หากยังพบว่ามีการล่าช้า จะให้ผู้ปกครองนำเด็กไปโรงพยาบาล เพื่อพบแพทย์เฉพาะทางต่อไป

การพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถในการดูแลเด็กปฐมวัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนบ้านหลักร้อยมีผู้บริหารเทศบาลนครฯ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรในการดูแลเด็กปฐมวัย จึงมีการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ครูได้เข้าร่วมการอบรม และประชุมเชิงปฏิบัติการต่าง ๆ อย่างพร้อมเพรียงกัน อาทิ ประชุมวิชาการ “สานพลังร่วมสร้างสุขภาวะเด็กปฐมวัย” ที่มีการจัดขึ้นที่กรุงเทพมหานคร เข้าร่วมอบรมการใช้ฐานข้อมูลสุขภาวะเด็กปฐมวัย การศึกษาคุณภาพและการฝึกอบรมการพัฒนาแกนนำวิทยากรที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพลับพลา อบรมระบบการทำงาน 5 ระบบ เกี่ยวกับสุขภาวะเด็ก ของ สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการเข้ารับการอบรม สามารถสรุปได้ 4 หลักสูตร ดังนี้ 1) DSPM เป็นการประเมินพัฒนาการ การเจริญเติบโต และการคัดกรองเด็ก 2) CPR ด้านความปลอดภัย และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น 3) การจัดทำหลักสูตร การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ EF คือการนำดนตรีเข้ามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ให้เด็กได้เรียนรู้นอกห้องเรียนการปลูกผัก ทำความสะอาด เก็บใบไม้แห้งลงถังขยะ และ 4) BMK-TOT การสำรวจทุนทางสังคม แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเด็กปฐมวัยอย่างไร

หัวหน้าศูนย์และครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เข้ารับการอบรมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ที่มีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น หลังจากนั้นได้มีการนำมาถอดบทเรียนจากการอบรม มาปรับใช้ในการจัดทำหลักสูตร อีกทั้งยังมีการเชิญผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการในการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้มีดังนี้ 1) สำรวจทุนทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาชีพของผู้ปกครอง และ 2) ทำแผนหลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้ปกครอง โดยให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็น และเสนอหลักสูตรท้องถิ่น อีกทั้งยังให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับภูมิทัศน์ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้วยการทำสนาม BBL การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน (BBL และ ทักษะ EF) และการทำรั้วรอบ ๆ ศูนย์ หลังจากที่มีการเรียนการสอนแล้วจะมีการประชุมติดตามการทำงานการจัดหลักสูตรประสบการณ์การเรียนรู้เทอมละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นกรอบทบทวนผลการเรียนการสอน และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

การจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

หุ้นส่วนทางสังคม โดยเฉพาะผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งจะมีการนำความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามารรจู่ไว้ในการเรียนรู้ ซึ่งในการเรียนนั้นจะเน้นเป็นภาคปฏิบัติอย่างง่าย อาทิ การทำขนมวุ้นมะพร้าว การทำกระทงจากใบตอง ซึ่งทำให้เด็ก ๆ เกิดความสนุกสนาน อีกทั้งยังร่วมสร้างห้องเรียน BBL ที่เป็นห้องเรียนแห่งการเรียนรู้ โดยการใช้สีส้นและสัญลักษณ์ในการออกแบบให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินในการเรียนรู้

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเสริมทักษะ EF ที่เป็นการพัฒนาทักษะทางด้านการยังคิดไตร่ตรอง การควบคุมอารมณ์ การยืดหยุ่นทางความคิด การตั้งเป้าหมาย การวางแผน การจดจำและการนำข้อมูลออกมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และการทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอนจนสำเร็จ ซึ่งจะมีการเชิญวิทยากรที่เป็นปราชญ์ชุมชนมาให้ความรู้ และฝึกทักษะด้านดนตรี และมีการนำดนตรีพื้นบ้าน อาทิ กลองยาวมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้เด็ก อารมณ์ดี สามารถเก็บประมวลข้อมูล การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการคิดพลิกแพลงได้เป็นอย่างดี

กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก และการดูแลเด็กปฐมวัย

ในแต่ละปีการศึกษา หัวหน้าศูนย์และครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีการจัดประชุมผู้ปกครองเทอมละ 1 ครั้ง (1 ปี ต่อ 2 ครั้ง) แต่ในปีแรกที่เข้าเรียนจะมีการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศผู้ปกครองก่อนทุกครั้ง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนข้อตกลงในการปฏิบัติตนของเด็กปฐมวัยและผู้ปกครอง ซึ่งในโอกาสนี้จะมีการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้วย

อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรม OPEN HOUSE เปิดบ้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้หุ้นส่วนทางสังคม ได้มีโอกาสในการเข้ามาเรียนรู้การดำเนินงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย พร้อมทั้งร่วมทดลองปฏิบัติเรียนรู้ร่วมกับเด็ก และมีการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแลกเปลี่ยน เสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการดูแลเด็กปฐมวัย

จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงาน 5 ระบบ และการช่วยเหลือชีวิตเด็กเบื้องต้นให้กับครูผู้สอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลนครนราธิวาส อีก 7 ศูนย์ โดยครูผู้สอนในศพด. โรงเรียนบ้านหลักร้อยเป็นวิทยากร ซึ่งเป็นการดำเนินการพัฒนาครูตามกระบวนการ TOT (Training of Trainer) และการขยายผลกับหน่วยงานอื่น ๆ ในจัดนิทรรศการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการประชุมผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่น ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์ (นราธิวาส ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์) ณ โรงแรมสีมาธานี

ความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัวยุวมชน และหน่วยงานอื่น ๆ

เทศบาลนครราชสีมา เป็นหน่วยงานต้นสังกัดที่มีการดำเนินงาน ให้บริการประชาชนอย่างรอบด้าน ซึ่งในแต่ละภาคส่วน จะมีภาคีเครือข่ายที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อาทิ สสจ. สสจ. พมจ. เครือข่ายครูปฐมวัยจังหวัดนครราชสีมา สถานีตำรวจ โรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งทางผู้บริหารเทศบาลนครฯ ได้มีการจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อหารือในการวางแผนและพัฒนางานต่าง ๆ ในพื้นที่ จึงได้มีการเชิญหน่วยงาน หรือภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

ในส่วนของคุณยพัฒนาเด็กเล็กได้มีการจัดกิจกรรมที่ให้ความเหมาะสม และทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันช่วงสถานการณ์โรค โควิด - 19 กำลังระบาด จะมีการจัดกิจกรรมรณรงค์การป้องกันตนเองจากโรค โดยมีการขอความร่วมมือจากหน่วยงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. ในพื้นที่ เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากโรค โควิด - 19 ด้วยการสวมหน้ากากอนามัย ใช้เจลแอลกอฮอล์ล้างมือ ไม่สัมผัสสผิวกายคนอื่น ๆ เว้นระยะห่างตำแหน่งยืนหรือนั่งในการทำกิจกรรม 1 - 2 เมตร และสอนวิธีการทำจากพลาสติกกันด้วยท่อน้ำPVC และพลาสติกใส การประดิษฐ์แมสเด็กเล่น และมีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบออนไลน์ ภายใต้แนวคิด การจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวย "ออนไลน์ปฐมวัย Korat city : พาลูกเล่นเป็นการเรียนรู้ ฝึาคูพัฒนาการ" ซึ่งมีการสร้างความร่วมมือจากหุ้นส่วนทางสังคม ครอบครัวย และชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาวางแผนในการจัดการเรียนรู้ แล้วนำไปปฏิบัติเรียนรู้ที่บ้าน โดยครูปฐมวัยจะมีการอัปโหลดคลิปวิดีโอวิธีการเรียนออนไลน์ก่อน แล้วจึงอัปโหลดเอกสารการสอนลงในกลุ่มไลน์ให้ผู้ปกครองได้ดูแลและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับบุตรหลาน อีกทั้งยังมีสมาคมดับบ้านดับเมือง สสจ. ได้มีการส่งมอบหนังสือนิทานให้คุณยพัฒนาเด็กเล็กมาใช้ในการเตรียมความพร้อมสอนออนไลน์ ซึ่งเป็นการดูแลสุขภาพบุตรหลานของตนเองที่บ้าน และเป็นการรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. หุ้นส่วนทางสังคมให้ความร่วมมือและสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาศูนย์ โดยเฉพาะผู้ปกครองมีความเข้าใจในวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กร่วมกัน
2. ชุมชนให้ความร่วมมือ ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย โดยการนำภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3. เทศบาลนครนครราชสีมา มีความร่วมมือกับหน่วยงานหรือเครือข่ายพัฒนาเด็กปฐมวัย อย่างหลากหลาย เช่น สสส. สสจ. พมจ. เครือข่ายครูปฐมวัยจังหวัดนครราชสีมา เครือข่ายครูผู้ดูแลเด็กจังหวัดนครราชสีมา โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ครูได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ส่งผลให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ

4. หน่วยงานต้นสังกัด มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาเด็กปฐมวัย และสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการอย่างเพียงพอ โดยมีโครงการนิเทศการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยผู้บริหารเทศบาล ศึกษาพิเศษ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องทุกปี

5. หน่วยงานมีการจัดระบบกลไกและแนวทางการหนุนเสริมการสร้างทีมงานครูที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะเครือข่ายหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมา มีหน่วยศึกษาพิเศษคอยเป็นผู้ชี้แนะและพี่เลี้ยงให้กับครูผู้ดูแลเด็ก โดยผู้บริหารเทศบาลให้การสนับสนุนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

6. มีศึกษานิเทศก์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาระดับปฐมวัยคอยเป็นผู้ชี้แนะ/พี่เลี้ยง ในการพัฒนาครูผู้สอนให้สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

1. ผู้ปกครองบางท่านมีข้อจำกัดในการขาดสื่อ เทคโนโลยีในการเข้าถึงระบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ จึงทำให้เด็กปฐมวัยไม่สามารถเข้าร่วมการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์กลุ่มได้ อาจจะทำให้การติดต่อสื่อสารช้าลง ไป และการเข้าถึงสื่อได้ไม่ครบถ้วน

2. ความคาดหวังของผู้ปกครองบางท่านที่ต้องการให้ครูผู้ดูแลเด็ก ให้ความสนใจและดูแลบุตรหลานของตนเองเป็นพิเศษ ซึ่งครูจะต้องดูแลเด็กอย่างเท่าเทียมกัน อาจจะมีบางรายกรณีที่มีพัฒนาการล่าช้า ครูจึงจะดูแลให้เป็นพิเศษ ในการกระตุ้นพัฒนาการของเด็ก

3. เด็กและประชาชนบางกลุ่มในท้องถิ่น ไม่ให้ความสนใจในการทำกิจกรรมทางประเพณี วัฒนธรรม หรือวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งส่งผลให้เด็กขาดความตระหนัก ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีได้ในอนาคต

4. สถานการณ์โรคระบาด โควิด - 19 ส่งผลให้ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอน ให้เป็นแบบออนไลน์ ซึ่งจะทำให้เด็กเรียนรู้ หรือมีพัฒนาการได้ไม่เต็มที่ ขาดการปฏิสัมพันธ์เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ๆ เนื่องจากต้องปฏิบัติเพียงคนเดียวร่วมกับผู้ปกครองที่บ้าน อาจจะมีการทำถูกหรือผิดวิธี ซึ่งครูผู้สอนไม่สามารถไปให้คำแนะนำได้ในทันที

ข้อเสนอรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การจะทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพนั้นควรจะมีหน่วยงานที่ให้ความสำคัญ โดยเฉพาะหน่วยงานต้นสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมา ที่เป็นผู้บริหารและให้คำปรึกษา มีการให้คำแนะนำ ตลอดจนการสนับสนุนให้โอกาสครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการเข้ารับการอบรมอย่างพร้อมเพรียงกัน ทุกคน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ ในการจัดหลักสูตรและดูแลพัฒนาการเด็ก จะสามารถนำความรู้ที่ได้มาร่วมกันวางแผนและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของตนเอง

อีกทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรเปิดโอกาสให้ศูนย์ของตนเองได้เข้าร่วมงานวิจัยกับหน่วยงานที่สนับสนุนในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาทิ สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งจะทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เกิดองค์ความรู้ แนวคิด กระบวนการจัดหลักสูตร และการดูแลเด็กใหม่ ๆ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ ซึ่งส่งผลให้พัฒนาการของเด็กดีขึ้นตามลำดับ

สำหรับหน่วยงานในพื้นที่ซึ่งมีความสำคัญต่อการประสานส่งต่อนั้น ควรมีหน่วยงานบริการด้านสาธารณสุข เพื่อการดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัย ได้แก่ สสจ. สสอ. โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. ซึ่งมีความใกล้ชิดกับการดูแลสุขภาพโดยตรง และมีสถานีดารวจ โดยการมีเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเข้ามาคอยให้บริการอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยและการจราจร อีกทั้งยังเข้ามาให้ความรู้เด็กปฐมวัยในการสวมหมวกนิรภัย และเทคนิคการข้ามทางม้าลาย อีกทั้งสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่คอยเป็นที่ปรึกษาในการจัดหลักสูตร การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้กับเด็ก เป็นต้น

นอกจากนี้ยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนบ้านหลักร้อยยังมีการพัฒนาเด็กเล็กสู่ความเป็นเลิศ โดยการประสานงานกับหน่วยวิชาการระดับภูมิภาค โดยมีการดำเนินงานทั้งในระหว่างการพัฒนาระบบการทำงาน และเมื่อได้รับการติดตามผลการดำเนินงานจากโครงการบริหารและจัดการหน่วยวิชาการระดับภูมิภาค เพื่อการส่งเสริมศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการดูแลเด็กปฐมวัย (COACT) ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนบ้านหลักร้อยเป็นศูนย์เรียนรู้ และมีการขยายผลกับเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมา ทั้ง 7 ศูนย์ โดยครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนบ้านหลักร้อยเป็นวิทยากรในการพัฒนาครูศพด. อื่น ๆ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเครือข่ายจะมีการพัฒนาให้มีคุณภาพไปพร้อม ๆ กันได้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนบ้านหลักร้อย จังหวัดนครราชสีมา เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการดำเนินงานร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และสถาบันการศึกษา โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลและรับผิดชอบในการสนับสนุนงบประมาณและการดำเนินงานต่าง ๆ ของศูนย์ฯ ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนบ้านหลักร้อย มีวิธีการดำเนินงานในการหาหุ้นส่วนทางสังคม โดยการส่งตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมของ

หน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนงานบุญประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อเป็นการสนับสนุนส่งเสริม และสร้างความสัมพันธ์อันดี ในการเชิญชวนให้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นอกจากนั้นทางศูนย์ยังมีการจัดกิจกรรมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก โดยการจัดกิจกรรม OPEN HOUSE เปิดบ้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ หุ้นส่วนทางสังคมได้มีโอกาสในการเข้ามาเรียนรู้การดำเนินงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก ปฐมวัย พร้อมทั้งร่วมทดลองปฏิบัติเรียนรู้ร่วมกับเด็ก และมีการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแลกเปลี่ยน เสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์อีกด้วย

3.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กงิ้วทอง จังหวัดนครพนม

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กงิ้วทอง จังหวัดนครพนม และได้มีการ สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กสังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นจำนวนทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ภาควิชาขยายศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มที่ 2 ผู้กำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มที่ 3 ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก หรือผู้ทำหน้าที่แทนหัวหน้าศูนย์ ครู/ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย และกลุ่มที่ 4 ผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย ผู้ปกครอง และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แล้วผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการ สังเคราะห์ข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานหุ้นส่วนทางสังคม

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กงิ้วทอง จังหวัดนครพนม เดิมมีหุ้นส่วนทางสังคมที่เป็นส่วน ของครอบครัวและชุมชนที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้ว และมีเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีทั้งหมด 3 ภาค ส่วนที่สำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาครัฐ ได้แก่ 1) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) มีเจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจและ ดูแลสุขภาพฟันของเด็กปฐมวัย และให้ความรู้การดูแลตนเองจากการแพร่ระบาดของโรค โควิด-19 2) เทศบาลเมืองนครพนม มีผู้บริหารที่ให้ความสำคัญโดยการสนับสนุนงบประมาณในการจัด กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อความก้าวหน้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ภาคประชาชน ได้แก่ 1) พระสงฆ์ ในวันสำคัญทางศาสนาหรือวันพระ จะมีกิจกรรมการ เทศนาเรื่องการทำความดี โดยให้เด็กใส่ชุดขาวปฏิบัติธรรม และทำกิจกรรมนั่งสมาธิ 2) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. เข้ามาดูแลในการตรวจสุขภาพฟันของเด็กปฐมวัย 3) หน่วยงาน รักษาความปลอดภัยตามลุ่มแม่น้ำโขง ช่วยในการดูแลความปลอดภัยของเด็ก ตลอดจนมีการออก

ตรวจเวรยามดูแลความสงบเรียบร้อยรอบ ๆ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4) ผู้ปกครองและคนในชุมชนเข้ามาเป็นครูสอนพิเศษให้กับเด็กใน ศพด. เกี่ยวกับภาษาอังกฤษ การทำอาหาร การทำนา การปลูกผัก และเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนการบริจาคทุนทรัพย์และของรางวัลเพื่อเป็นงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ 5) ผู้สูงอายุในชุมชนเข้ามาให้ความรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรื่องการจักสานให้แก่เด็ก และ 6) ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ในการทำนา การปลูกพืชผักให้แก่เด็กใน ศพด.

สถาบันการศึกษา ได้แก่ 1) วิทยาลัยพยาบาลราชชนนี มีนักศึกษาพยาบาลเข้ามาให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ และ 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเครือข่ายทั่วประเทศ ให้คำปรึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิด วิธีการจัดหลักสูตร และการดูแลเด็ก

การมีหุ้นส่วนทางสังคมในการเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัย

เดิมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขงใจยุทธ จังหวัดนครพนม มีหุ้นส่วนทางสังคมที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้ว โดยเฉพาะครอบครัวและชุมชน เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัย จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีและสมวัยตามที่มุ่งหวังได้ เนื่องจากเด็กได้เรียนรู้กับครูผู้ดูแลและเพื่อนร่วมชั้นอยู่แล้ว หากมีผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมด้วยจะทำให้เกิดความรักความอบอุ่น และความสัมพันธ์อันดีกับครอบครัวมากยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนหากมีหุ้นส่วนทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะส่งผลดีต่อพัฒนาการเด็ก หากมีองค์กรภาคต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น อาทิ สถาบันการศึกษาในพื้นที่ องค์กรเอกชน สถาบันทางศาสนา และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน จะทำให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมตามช่วงวัย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดทักษะการใช้ชีวิตได้ดี หากยังมีการนำความรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน และเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง จะทำให้การศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการยอมรับจากหน่วยงานอื่น ๆ ตามมาในภายหลังได้ และจะมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมและให้โอกาสครูผู้สอนในการเพิ่มพูนความรู้ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีการ และช่องทางในการหาหุ้นส่วนทางสังคม

สำหรับวิธีการในการหาหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขงใจยุทธ จังหวัดนครพนม มีดังนี้

การจัดเวทีสัญจร เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมของทางเทศบาลเมืองนครพนม ที่จะมีการจัดเวทีสัญจรเพื่อการรับฟังปัญหา และข้อเสนอแนะจากบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับการดำเนินงานของ

เทศบาล ซึ่งในโอกาสนี้ ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเข้าร่วมการจัดกิจกรรมนี้ด้วย เพื่อรับฟังข่าวสาร ปัญหาแนวทางการแก้ปัญหาต่าง ๆ และเมื่อมีโอกาสจะมีการนำเสนอข่าวสาร และประชาสัมพันธ์ การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้หน่วยงานอื่น ๆ ทราบ หากมีหน่วยงานใดที่มีความสนใจ จะมีการมาติดต่อเพื่อสนับสนุนในการพัฒนาศูนย์ได้

การทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษา ซึ่งทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมกับ โรงเรียนอนุบาล ได้มีการจัด ทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษา โดยมีการประสานงานไปยังหน่วยงานภาคีเครือข่ายเพื่อแจ้งข่าว ซึ่งจะมี การทำหนังสือแนบไปด้วย ซึ่งจะมีการแบ่งมอบให้เด็กที่มีฐานะยากจนและด้อยโอกาส และ แบ่งเป็นส่วนในการพัฒนาการศึกษา

สำหรับช่องทางในการติดต่อสื่อสาร มีการประสานงานกับหุ้นส่วนทางสังคม และมีการ ทำหนังสือราชการส่งไปพร้อมกับการแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีการจัด ประชุมของหุ้นส่วนทางสังคม ปีละ 2 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อนำมาพัฒนาศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

กิจกรรมร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคม

กิจกรรมที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคม มีกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

กิจกรรมสร้างพื้นที่เรียนรู้ BBL เนื่องด้วยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกยงใจยุทธ มีอาคาร โดมขนาดใหญ่เหมาะสำหรับการทำกิจกรรม BBL ของเด็กเป็นอย่างมาก ทางผู้อำนวยการจึงได้เชิญผู้มีส่วน เกี่ยวข้องมาร่วมกันออกแบบและติดตั้งเกอร์เรียนรู้ BBL ลงพื้น และมีการกำจัดจุดเสี่ยงตามเสา เช่น กระจาดต้นไม้จะมีการนำยางรถยนต์ทำด้วยสีขาว ครอบต้นไม้ เพื่อลดการเสี่ยงต่อการเกิด อุบัติเหตุ และมีสไลเดอร์ให้เด็กได้เล่น พร้อมกับมีเบาะ โฟมนุ่มปูที่พื้นรองรับน้ำหนักของเด็ก เป็นต้น

กิจกรรมทำบุญตักบาตร ในวันสำคัญทางศาสนา ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดกิจกรรม ทำบุญตักบาตร ในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ ซึ่งจะมีการเชิญผู้ปกครอง และหุ้นส่วนทางสังคมต่าง ๆ เข้าร่วมกิจกรรมด้วย และจะมีการนิมนต์พระสงฆ์มาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเทศนาธรรมให้เด็ก ปฐมวัยและผู้ปกครองได้ฟังธรรม ซึ่งส่งผลให้เด็กรู้จักการทำบุญ การเป็นผู้ให้ด้วยใจที่บริสุทธิ์

กิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น โดยให้หุ้นส่วนทางสังคมโดยเฉพาะผู้ปกครอง และพระสงฆ์ เข้ามาให้ความรู้เด็กปฐมวัย ตามแผนการสอน และวันสำคัญต่าง ๆ และปราชญ์ชุมชน มีการนำเด็กลงพื้นที่เรียนรู้การทำแปลงการเกษตร การทำนา และการเกี่ยวข้าว ถือได้ว่าเป็นการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กได้เป็นอย่างดี

ประโยชน์จากมีหุ้นส่วนทางสังคม

จากการมีหุ้นส่วนทางสังคมช่วยให้ลดการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาทิ ผู้ปกครอง และ เจ้าอาวาส มีการบริจาคสิ่งของเพื่อเป็นของรางวัลในกิจกรรมต่าง ๆ สนับสนุน เครื่องสุขภัณฑ์ต่าง ๆ ในการปรับปรุงห้องน้ำ ทำกิจกรรมทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษา ส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีเงินทุนในการนำไปพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากยิ่งขึ้น อาทิ การจัดทำสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กให้มีครบตามจำนวนคนเพียงพอต่อการเรียนรู้ อุปกรณ์ในการเรียนกิจกรรม EF ได้แก่ กลองยาวขนาดเล็ก การทำสนามเรียนรู้ BBL ตลอดจนการสนับสนุนทุนการศึกษาให้เด็ก ซึ่งทำให้การเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างมีคุณภาพและได้รับการเรียนรู้อย่างทั่วถึง

อีกทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระในการทำงาน อาทิ การตรวจคัดกรองพัฒนาการของเด็กด้วย โปรแกรม DSPM ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเข้ามาดูแล และช่วยคัดกรองพัฒนาการเด็ก และยังมีเจ้าหน้าที่ทันตแพทย์ มาช่วยในการตรวจสุขภาพฟันและให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพฟันอีกด้วย

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มีการทำงานเป็นทีมอย่างเป็นระบบ ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการแบ่งงานตามบทบาทหน้าที่ และตามความถนัดของแต่ละบุคคล โดยจะมีการกำหนดหัวหน้าที่ในแต่ละฝ่ายเป็นผู้รับผิดชอบหลัก และมีการประชุมกันบ่อยครั้ง เพื่อทบทวนการปฏิบัติงาน สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแสดงความคิดเห็นได้อย่างตรงไปตรงมาด้วยความเข้าใจ เมื่อเกิดปัญหาสามารถตัดสินใจ และร่วมมือกัน แก้ไขปัญหาได้ทันที

มีแผนการสอนที่ดี เป็นแผนที่มีความสอดคล้องกับกรมเป็นหลัก และมีการปรับใช้ตามบริบทของท้องถิ่น กล่าวคือมีการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเข้ามาสอดแทรกในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้ และอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเอง โดยมีการเชิญปราชญ์ชุมชน หรือผู้ปกครองที่มีความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรให้ความรู้และทดลองปฏิบัติจริงด้วย

สภาพแวดล้อม ทุกตารางนิ้วคือพื้นที่แห่งการเรียนรู้ ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมได้มีการร่วมมือกันออกแบบลานกิจกรรม พื้นถนน ผนังห้องเรียน ให้เป็นสื่อการเรียนรู้ของเด็กได้ มีการนำสีสันทัน และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลดีต่อพัฒนาการเด็ก มาออกแบบเป็นกิจกรรม ให้เด็กสามารถเล่นได้ ตลอดจนมีการออกแบบสื่อที่เหมาะสมสำหรับการกระตุ้นพัฒนาการเด็ก พิเศษ

ครูปฐมวัยมีความกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง โดยการกล้าเสนอความคิดของตนเอง เดิมที่มีความสามารถอยู่แล้วสามารถบอกต่อความรู้สู่ผู้อื่นได้ มีความยอมรับซึ่งกันและกัน ในความสามารถของครูแต่ละคน อาทิ เรื่องสื่อ เรื่องแผนการสอน เรื่องการจัดกิจกรรม การร้องเพลง การฝึก EF ต้องเป็นครูที่มีความเชี่ยวชาญคนนั้น ๆ ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจที่เป็นการสร้างครุมาแล้วประสบความสำเร็จ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กงิ้วทองจึงได้รับรางวัลพระราชทาน และผ่านเกณฑ์การประเมิน สมศ. ทำให้ผู้ปกครองไว้วางใจที่จะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน รวมถึงอยู่ในเขตรอบนอกก็มีความต้องการที่จะให้บุตรหลานมาเรียนรู้ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้ และเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ

การดำเนินงานเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กงิ้วทองเป็นหนึ่งในศูนย์ที่มีพัฒนาการจัดการระบบภายในศูนย์แบบก้าวกระโดดที่เกิดจากความร่วมมือของหุ้นส่วนทางสังคมหลายฝ่าย โดยเข้าร่วมโครงการ COACT ในการบริหารจัดการ ดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย 5 ระบบ ได้แก่ ระบบการบริหารจัดการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ระบบการจัดหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และระบบการดูแลสุขภาพเด็ก และระบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน โดยผู้บริหารให้ความสำคัญในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยผู้อำนวยการจะมีการจัดประชุม Work shop เล็ก ๆ บ่อยครั้งเพื่อให้ครูแต่ละคนเข้าร่วมแชร์ประสบการณ์ ทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกัน และหากมีการทำกิจกรรมหรือโครงการเสร็จสิ้นแล้ว จะมีกิจกรรมการถอดบทเรียน (AAR) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนางานต่อไป

อีกทั้งยังมีการทำแผน Flow Chart ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานในส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงระบบของการทำงาน ขั้นตอน การส่งต่อ ซึ่งจะทำให้การทำงานเกิดการจัดการความรู้ในการทำงาน หากมีผู้มาปฏิบัติงานแทน จะสามารถทราบได้ว่าควรทำขั้นตอนใดต่อไปได้ทันที

ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องกับช่วงวัยของเด็ก ไม่อัดเนื้อหาจนแน่นเกินไป ซึ่งผู้ปกครองมีการคัดกรองโรงเรียนที่จะให้บุตรหลานเข้าไปเรียน โดยต้องเป็นโรงเรียนที่มีศักยภาพในการพัฒนาการเรียนรู้ “เรียนด้วยเล่นด้วย” เน้นให้เด็กมีการเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้เด็กกล้าคิดกล้าทำ กล้าแสดงออกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีการจัดการเรียนรู้เป็น 9 สถานี ซึ่งทุกกิจกรรมที่ได้ทำขึ้น มีการทำด้วยความตั้งใจและให้ มีคุณภาพ เพื่อที่จะได้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบให้เป็นที่ยอมรับ และเป็นแหล่งศึกษาดูงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ต้องการพัฒนาได้

จากการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับรางวัลพระราชทาน และผ่านเกณฑ์การประเมิน สมศ. ซึ่งเป็นการ
การันตีคุณภาพการศึกษานั้น ส่งผลให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่น และมีกรนำบุตรหลานเข้ามาเรียนที่
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เมื่อเด็กมีความรู้ ทักษะและความสามารถแล้ว จึงสามารถเข้าศึกษาต่อใน
โรงเรียนประจำจังหวัดได้

การดำเนินงานเพื่อสนับสนุนให้เด็กมีสุขภาพและพัฒนาการ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขงใจยุทธ ให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพ และพัฒนาการเด็กตั้งแต่
เริ่มก้าวเข้ามาในรั้วของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะมีครูผู้ดูแลคอยต้อนรับและมีการตรวจเล็บ ตรวจมือ
ตรวจตา และมีการวัดอุณหภูมิร่างกาย ก่อนทุกครั้ง และหลังเคารพธงชาติมีกิจกรรมการล้างมืออย่าง
ถูกวิธี และในช่วงของสถานการณ์แพร่ระบาดของโรค โควิด-19 มีการให้เด็กสวมหน้ากากอนามัย
พร้อมพกเจลล้างมือ ในขณะที่เดียวกันครูมีการทำความสะอาดของเล่น หรือสื่อที่เด็กใช้ในการเรียนรู้
ด้วยแอลกอฮอล์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันเชื้อโรคที่อาจก่อให้เกิดโรคตามมาในภายหลังได้
ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเล่นสนาม BBL ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้พัฒนาการของ
บุตรหลานดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน อีกทั้งเข้ามาเล่นนิทานให้บุตรหลานฟัง เป็นการฝึกทักษะให้เด็ก
มีสมาธิ จดจ่อในการใช้ทักษะการฟัง และการจินตนาการ

กองสาธารณสุข ร่วมกับโรงพยาบาล มีเจ้าหน้าที่ทันตแพทย์ เข้ามาตรวจฟันให้เด็ก ให้
ความรู้และสอนวิธีการแปรงฟันอย่างถูกวิธี และหากพบว่ามีเศษที่พบว่าฟันมีปัญหา จะมีการส่ง
ต่อไปยัง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. เพื่อทำการถอนฟันหรือรักษาต่อไป และนอกจากเวลา
ที่เข้ามาตรวจฟันยังเข้ามาเยี่ยมเยียนเด็ก ๆ สังเกตพฤติกรรมกรรักษาสุขภาพฟันและให้คำแนะนำ
อย่างต่อเนื่อง

ที่สำคัญคือการใช้โปรแกรม DSPM ที่ใช้ในการคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัย ซึ่งจะมี
เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลมาคัดกรองร่วมกับครูผู้ดูแลเด็ก หากพบว่ามีพัฒนาการล่าช้าจะมีการ
กระตุ้นพัฒนาการ หากผ่านไป 1 เดือน จะมีการตรวจคัดกรองอีกครั้ง หากพบว่าพัฒนาการยังไม่ดี
ขึ้นจะมีการส่งต่อไปยังโรงพยาบาลพบแพทย์ผู้เชี่ยวชาญต่อไปอย่างเป็นระบบ

การพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถในการดูแลเด็กปฐมวัย

นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนครพนมมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านการศึกษา จึงให้
ความสำคัญและส่งเสริมครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการเข้ารับการอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพครู อีกทั้ง
ยังสนับสนุนงบประมาณในการเดินทางไปเข้าร่วมการอบรมด้วย ส่งผลให้หัวหน้าศูนย์และครู
ผู้ดูแลเด็กได้มีโอกาสในการไปศึกษาดูงาน (Site Visit) ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กออนใต้ จังหวัด

เชิงใหม่ ซึ่งเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูศพด.ขงใจุททกับครูเจ้าของพื้นที่ แล้วนำกลับมาถอดบทเรียนว่ามีสิ่งใดบ้าง ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทพื้นที่ของตนเองได้ สิ่งที่ได้คือ กิจกรรม BBL กระบวนการ COACT การพัฒนาครูแล้วนำมาประยุกต์ใช้ ส่งผลให้ครูเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แล้วนำมาสร้างสรรค์ให้เกิดนวัตกรรมดังนี้

1. กิจกรรม BBL (Brain-based Learning) เป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อกระตุ้นพัฒนาการของสมอง เพื่อให้เด็ก ๆ มีสมรรถภาพที่สมวัย 2) EF ทักษะการดำรงชีวิตและการใช้สติปัญญาและไหวพริบในการทำกิจกรรม นอกจากนี้ยังได้เข้าร่วมประชุมวิชาการร่วมกับเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง

การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเด็กปฐมวัยอย่างไร

ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองนครพนมขงใจุทท ได้มีการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขงใจุททไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งอาคารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่ในรั้วเดียวกันกับโรงเรียนอนุบาลขงใจุทท และผู้อำนวยการได้กล่าวไว้ว่า “การเรียนรู้ของเด็ก ๆ เป็นไปอย่างไม่สิ้นสุด การเรียนการสอนจึงต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้” เมื่อมีอาคารโดมแล้วทางผู้บริหารจึงมีนโยบายให้การพัฒนาลานกิจกรรม ให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยให้ “ทุกตารางนิ้วคือแหล่งเรียนรู้ทั้งหมด” ทั้งพื้นสนาม พื้นถนน อาคารเรียน และผนังห้องเรียน ให้เป็นสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ผู้ปกครองของนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม BBL นี้ร่วมกับครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วย อาทิ การนำสติ๊กเกอร์กับ และขอนไม้มาติดบนพื้น เป็นลำดับตัวเลขแล้วให้เด็กกระโดดตามลำดับเลข หรือผึ่งน้อยกระโดดท่อง A-Z เป็นต้น

การจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยอย่างไร

ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมกับผู้ปกครอง ร่วมกันสร้างสถานีการเรียนรู้ 9 สถานี เป็นการสร้างฐานเรียนรู้สำหรับเด็กให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งจะมีรายละเอียดดังนี้ ฐานที่ 1) การรับเด็กเข้าเรียน จะมีการล้างมือและวัดอุณหภูมิร่างกายของเด็กก่อนที่จะเข้าไปในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฐานที่ 2) เป็นการจัดลานกิจกรรมที่สร้างสรรค์ได้หลังคาโดมซึ่งจะมีการออกแบบกิจกรรม BBL ให้เด็กได้เรียนรู้และออกกำลังกาย ฐานที่ 3) มีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการทำบ้านจำลองวิถีชาวอีสานไว้ให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ ฐานที่ 4) ลานกลางแจ้ง มีการวาดพื้นเป็นสนาม BBL สำหรับเด็กได้ออกกำลังกายในที่โล่ง ฐานที่ 5) ห้องพยาบาล เป็นห้องพักสำหรับเด็กที่มีอาหารไข้ หรือเจ็บป่วย หากมีอาการที่รุนแรงจะมีการแจ้งผู้ปกครองให้มารับและนำส่งโรงพยาบาล ฐานที่ 6) เป็นห้องสำหรับทำการ

เรียนการสอน ที่มีกิจกรรมอย่างหลากหลาย อาทิ กิจกรรม EF เล่นดนตรี และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง หรือภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนด้วย ฐานที่ 7) ห้องอาหารที่มีการสร้างสื่อที่เป็นความรู้ด้าน โภชนาการ และมีโต๊ะสำหรับรับประทานอาหาร ฐานที่ 8) ห้องน้ำที่สะอาดสำหรับเด็กปฐมวัย และฐานที่ 9) ห้องสมุดสำหรับเด็กและผู้ปกครองสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ เมื่อมีการทำกิจกรรม BBL แล้วทำให้เด็ก ๆ มีความตื่นตัว มีความสนใจ ที่จะเล่นกับเพื่อน ๆ ก่อให้เกิดความเอื้ออาทรต่อกัน มีกิจกรรมการเล่าและฟังนิทาน เพื่อฝึกให้เป็นคนช่างคิด ช่างจำ และช่างสังเกต และเข้าใจภาษาได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งมีการพัฒนาสื่อการสอนอยู่เสมอให้มีความหลากหลาย โดยมีการสร้างขึ้นจาก 1) สังเกตปัญหาของเด็ก 2) ผลิตสื่อให้ตรงกับปัญหา เช่น วงล้อหนีบ นับเลข เป็นต้น เพื่อให้สมองได้รับข้อมูลใหม่ ๆ เป็นวงจรความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนมีการสอดแทรกกิจกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์ให้เด็ก ๆ ได้รู้เรื่องราวเกี่ยวกับมลภาวะเรื่องพืช และเรื่องของสัตว์ ให้เข้าใจถึงสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน

กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก และการดูแลเด็กปฐมวัย

1. นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองนครพนมมีการจัดประชุมเจ้าหน้าที่เทศบาลประจำทุกสัปดาห์ โดยจะมีผู้อำนวยการกองทุกคนจะเข้าร่วมด้วย เพื่อรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะของคณะทำงาน และในโอกาสนี้ ยังเปิดโอกาสให้ครูผู้ดูแลเด็กเข้าร่วมประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาล ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ในส่วนของการพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไป

2. ผู้อำนวยการโรงเรียนมีการเชื่อมโยงระหว่างครูโรงเรียนอนุบาลงิ้วโยธา กับครูปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กงิ้วโยธา ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกัน ทั้งในการดูแลและการทำงานกิจกรรมร่วมกับเด็ก อาทิ กิจกรรมการเรียนรู้ 9 สถานี ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แล้วมีการนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสม รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้คณะครูในเขตเทศบาลเมืองนครพนมมาศึกษาเรียนรู้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบแห่งนี้ด้วย

3. ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดประชุมผู้ปกครอง ร่วมกับภาคีเครือข่าย ปีละ 2 ครั้ง เพื่อชี้แจงแนวทางการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำไปวางแผนพัฒนางาน นอกจากนี้ยังมีการอัปโหลดข้อมูลลงใน Social Facebook เพื่อให้บุคคลที่สนใจได้มีการแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์ด้วย

ความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กงใจยุทธเป็นที่ไว้วางใจของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ เนื่องจากมีการดำเนินงานจนได้รับรางวัลต่าง ๆ ส่งผลให้หน่วยงานในพื้นที่ มีความต้องการที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเด็กและพัฒนาท้องถิ่นของตน ด้วยการมองว่าเป็นการทำเพื่อบุตรหลานของเมืองนครพนม อาทิ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้มีการทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังหุ้นส่วนทางสังคมในพื้นที่ ขอรับการสนับสนุนบุคลากร หรืองบประมาณ เพื่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทบทวนการจัดงานบุญประเพณี โดยมีการมอบปัจจัยให้วัดนำไปเป็นทุนในการจัดทำเรือไฟที่ใช้แสดงในประเพณีไหลเรือไฟที่มีการจัดขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษา เป็นต้น ซึ่งเป็นการร่วมทำบุญ และส่งเสริมสนับสนุน สืบสานประเพณีพื้นถิ่นของเมืองนครพนมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่ดี ให้ความสำคัญเรื่องเด็กปฐมวัยเป็นอันดับแรก และสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมอบรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพครู ให้มีความรู้ใหม่ ๆ แล้วนำมาพัฒนาศูนย์ของตนเอง อีกทั้งยังมีความสามารถในการประสานหุ้นส่วนทางสังคม ให้มีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดได้
2. การเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนอนุบาลงใจยุทธกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กงใจยุทธ ซึ่งครูผู้สอนมีการประสานงานกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิด ประสบการณ์ วิธีการทำงานระหว่างกัน ส่งผลให้ทั้งสองภาคส่วนเกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น
3. การทำงานเป็นทีม (Team work) ซึ่งครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเองทำงานอย่างเป็นระบบ และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานเมื่อต้องการความช่วยเหลือ และมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทาง Facebook ให้ภาคีเครือข่ายทราบความเคลื่อนไหวอยู่เสมอ

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

1. ผู้ปกครองมีความกังวลเป็นห่วงบุตรหลานมากจนเกินไป จึงมีการมาเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของลูกอยู่ห่าง ๆ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อาจส่งผลให้เด็กไม่กล้าเล่น กล้าแสดงออกกับเพื่อน ๆ
2. ผู้ปกครองมีความคาดหวังให้เด็กอ่านออกเขียนได้ แต่ในช่วงวัยของเด็กนั้น ควรเน้นพัฒนาทักษะการเรียนรู้การกิน นอน กอด เล่น เล่า มากกว่าการเขียนหนังสือ

3. สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด – 19 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องปิดทำการเรียนการสอนที่ศูนย์ ให้มีการปรับตัวให้มาสอนแบบออนไลน์ ซึ่งผู้ปกครองบางรายมีข้อจำกัดที่ไม่มีสมาร์ตโฟน ทำให้เด็กขาดโอกาสในการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังส่งผลให้ภาคีเครือข่ายไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ความรู้เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ และต้องงดการจัดงานทำบุญที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการจัดขึ้นร่วมกับภาคีเครือข่ายในทุกปี

ข้อเสนอรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพได้นั้นจะต้องมีการประสานงานกับภาคีเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อื่น ๆ แล้วทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์การจัดการเรียนการสอน ว่ามีวิธีการที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร แล้วจึงนำมาพัฒนาศูนย์ของตนเองให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

แต่ถึงอย่างไรแล้วการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะสามารถดำรงอยู่ และขับเคลื่อนไปได้อย่างมีคุณภาพนั้น จำเป็นจะต้องมีหุ้นส่วนทางสังคมในเชิงพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วยหน่วยงานที่มีความสำคัญ ได้แก่ 1) หน่วยงานต้นสังกัด ต้องให้ความสำคัญ และสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) สถาบันการศึกษา โรงเรียนในพื้นที่เพื่อนำเด็กมาทำกิจกรรมร่วมกับเด็กปฐมวัย รวมไปถึงในระดับมหาวิทยาลัย มีนักศึกษาเข้ามาสอนและให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ อาทิ การป้องกันตนเองจากภัยต่าง ๆ การว่ายน้ำ การป้องกันตนเอง การรับประทานอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ เป็นต้น 3) ฝ่ายปกครองหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะช่วยในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารได้เป็นอย่างดี 4) ชุมชนซึ่งประกอบไปด้วยปราชญ์ชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเข้ามาให้ความรู้ 5) ร้านค้าหรือห้างสรรพสินค้าในพื้นที่ ช่วยในการสนับสนุนของรางวัล อาหารต่าง ๆ 6) โรงพยาบาลเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ให้ความรู้และดูแลสุขภาพ และ 7) สถานีตำรวจ ซึ่งตำรวจช่วยดูแลรักษาความปลอดภัยและการจราจร

จากหน่วยงานที่กล่าวมาข้างต้น หากมีการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมจะส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินงานไปอย่างมีคุณภาพ เด็กปฐมวัยจะสามารถเรียนรู้และมีพัฒนาการที่สมวัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กงิ้วขุท ขังหวัดนครพนม เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการดำเนินงานร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และสถาบันการศึกษา ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กงิ้วขุทนั้น มีวิธีการ และช่องทางในการหาหุ้นส่วนทางสังคม โดยการการจัดเวทีสัญจร เป็นกิจกรรมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้นเพื่อการรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะจากบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในโอกาสนี้ ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเข้าร่วมการจัดกิจกรรมนี้ด้วย นอกจากนั้นทางศูนย์ยังมีการจัด

หลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย คือ กิจกรรมสถานการเรียนรู้ 9 สถานี เป็นการสร้างฐานเรียนรู้สำหรับเด็กให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งจะมีรายละเอียดดังนี้ ฐานที่ 1) การรับเด็กเข้าเรียน จะมีการล้างมือและวัดอุณหภูมิร่างกายของเด็กก่อนที่จะเข้าไปในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฐานที่ 2) เป็นการจัดลานกิจกรรมที่สร้างสรรค์ได้หลังคาโดมซึ่งจะมีการออกแบบกิจกรรม BBL ให้เด็กได้เรียนรู้และออกกำลังกาย ฐานที่ 3) มีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการทำบ้านจำลองวิถีชาวอีสานไว้ให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ ฐานที่ 4) ลานกลางแจ้ง มีการวาดพื้นเป็นสนาม BBL สำหรับเด็กได้ออกกำลังกายในที่โล่ง ฐานที่ 5) ห้องพยาบาล เป็นห้องพักสำหรับเด็กที่มีอาการไข้ หรือเจ็บป่วย ฐานที่ 6) เป็นห้องสำหรับการเรียนการสอน ที่มีกิจกรรมอย่างหลากหลาย อาทิ กิจกรรม EF เล่นดนตรี และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง หรือภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนด้วย ฐานที่ 7) ห้องอาหารที่มีการสร้างสื่อที่เป็นความรู้ด้านโภชนาการ และมีโต๊ะสำหรับรับประทานอาหาร ฐานที่ 8) ห้องน้ำที่สะอาดสำหรับเด็กปฐมวัย และฐานที่ 9) ห้องสมุดสำหรับเด็กและผู้ปกครองสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ อีกทั้งในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลและรับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กงายโขยทท ก็ได้มีการจัดประชุมทุกสัปดาห์ โดยให้ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าร่วมด้วย เพื่อรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ในส่วนของการพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไป

4.2.4 ภาคไต้

4.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และได้มีการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ภาคีเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มที่ 2 ผู้กำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มที่ 3 ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือผู้ทำหน้าที่แทนหัวหน้าศูนย์ ครู/ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย และกลุ่มที่ 4 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ปกครอง และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แล้วผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการสังเคราะห์ข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานหุ้นส่วนทางสังคม

ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉาง จังหวัดนครราชสีมา มีการดำเนินงานที่มีหุ้นส่วนทางสังคมจากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยการสนับสนุนเงินทุนและทรัพยากรที่จำเป็น ประกอบกับการสนับสนุนด้านองค์ความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการส่งเสริมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับเด็กเล็กจากภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่องและเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยมีภาคีเครือข่ายที่เข้ามาให้การสนับสนุนและขับเคลื่อนงาน มีทั้งหมด 4 ภาคส่วนที่สำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาครัฐ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉาง สนับสนุนงบประมาณด้านการจ้างบุคลากรครูเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สนับสนุนเงินอาหารกลางวัน วัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนรู้และอุปกรณ์เสริมสร้างพัฒนาการเด็ก สนับสนุนงบประมาณในการสร้างอาคารเรียนและสนามเด็กเล่น รวมไปถึงวัสดุอุปกรณ์การเปลี่ยนแปลงเกษตรภายในโรงเรียน สนับสนุนงบประมาณการทำกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา กิจกรรมวันไหว้ครู วันพ่อและวันแม่โดยสนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรม กิจกรรมกีฬานักเรียนและประชาชน โดยในนักเรียนศูนย์เด็กเล็กเข้าร่วมการแข่งขันกีฬา ร่วมกับคนในชุมชนเป็นการสร้างความสมัครสมานสามัคคีให้นักเรียนและคนในชุมชน

ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ได้สนับสนุนอุปกรณ์การป้องกันโรค อาทิ แอลกอฮอล์สำหรับฆ่าเชื้อโรค หน้ากากอนามัย หน้ากาก Face Shield และการฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เทศบาลตำบลท่าฉาง สนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็ก มีการจัดส่งเจ้าหน้าที่มาอบรมให้ความรู้ด้านอภีรักษ์แก่บุคลากรและคนในชุมชน สาธิตการจัดการแยกขยะ รวมถึงบริการเก็บขยะทั้งในและนอกเทศบาล นอกจากนี้ยังสนับสนุนงบประมาณในการเข้ามากำจัดลูกน้ำยุงลายในช่วงฤดูฝนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคไข้เลือดออกให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชน

โรงพยาบาลท่าฉาง สนับสนุนบริการตรวจสุขภาพประจำปีและดูแลสุขภาพฟันของเด็ก มีการสนับสนุนยาสามัญประจำบ้านและวัสดุอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น สนับสนุนบุคลากรทางการแพทย์อบรมให้ความรู้ด้านการปฐมพยาบาลและการกู้ชีพในเบื้องต้นแก่บุคลากรและคนในชุมชน พร้อมทั้งให้ความรู้กับคนในชุมชนเกี่ยวกับการวางแผนการป้องกันสาธารณภัย มีการอบรมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสำนักสาธารณสุขอำเภอท่าฉาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) บุคลากรประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ปกครองในเรื่องการตรวจคัดกรองและการดูแลเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า เพื่อคัดกรองเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าให้สามารถรักษาได้ทันสามารถกระตุ้นพัฒนาการเด็กให้สามารถใช้ชีวิตได้ปกติและเรียนทันเพื่อนนักเรียนรุ่นเดียวกัน

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าเคยซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกับ ตำบลท่าฉาง ได้ให้การสนับสนุนบุคลากรอบรมให้ความรู้การเอาชีวิตรอดจากการจมน้ำแก่เด็กและผู้ปกครอง การเข้ามาประเมินตรวจคัดกรองสุขภาพของเด็กในศูนย์เด็กเล็ก อาทิ การตรวจสุขภาพ ฟัน งานทันตกรรมเด็กนักเรียนที่จัดขึ้นประจำทุกวันพุธต้นเดือน รวมทั้งการให้คำปรึกษาการดูแล สุขภาพร่างกาย สุขภาพปากและฟัน รวมถึงการดูแลพัฒนาการของเด็ก มีการประสานสิทธิการรักษาพยาบาลให้กับเด็ก การส่งต่อการรักษาพยาบาลไปยังโรงพยาบาลท่าช้าง ซึ่งในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ได้มีการอบรมให้ความรู้การป้องกันโรคโควิด-19

เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร เข้ามาอบรมให้ความรู้ด้านจราจร อำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ รวมถึงการรณรงค์การสวมหมวกนิรภัยแก่คนในชุมชน

ธนาคารออมสิน เข้ามาจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการออมเงินให้กับเด็กเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉาง เพื่อปลูกฝังค่านิยมด้านการออมเงิน สร้างวินัยในการใช้จ่าย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดอบรมโครงการ COACT ให้แก่บุคลากรในศูนย์ ให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดการด้านสาธารณสุข และการจัดหลักสูตรบูรณาการสอนอย่างเป็นระบบ

ภาคเอกชน การเข้ามาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของภาคเอกชนจะมาในรูปแบบของการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรในการที่จำเป็น เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉาง อาทิ ร้านค้าและร้านจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างภายในชุมชน โฮมโปร โลตัส เป็นต้น

ภาคประชาสังคม ผู้ปกครอง มีบทบาทสำคัญในการร่วมพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉางเป็นอย่างมาก กล่าวคือ กลุ่มผู้ปกครองมีทุนทรัพย์และทรัพยากรที่จำเป็น มีองค์ความรู้ในหลายด้าน เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมกับทางศูนย์ในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการให้กับเด็กนักเรียนภายในศูนย์ อีกทั้งเป็นผู้มีอุปการคุณในการสนับสนุนเงินทุนและสิ่งของที่จำเป็น มีส่วนร่วมในการติดต่อประสานทรัพยากรจากภายนอกเพื่อใช้ในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญต่าง เช่น กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ กิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ กิจกรรมกีฬา เป็นต้น เมื่อมีการจัดประชุมประจำภาคการศึกษา ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมและร่วมกันเสนอแนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เมื่อมีการลงเยี่ยมบ้านนักเรียนของครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลนักเรียนอย่างเต็มที่พร้อมทั้งร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนที่อยู่ในความดูแล

ชุมชน ชุมชนเป็นแหล่งองค์ความรู้ทางด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม โดยมีปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาทิ การทำเกษตร การเล่นิทาน

พื้นบ้าน สาธิตการทำขนม จักรสาน เป็นต้น ไร่ นา และพื้นที่ในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเด็กใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และภายในชุมชนยังมีกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. มีส่วนร่วมในการดูแลเด็กโดย อาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน. 1 คนดูแล 10 ครั้วเรือน

วัด วัดจันทารามเป็นศูนย์รวมจิตใจของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและคนในชุมชน ซึ่งในวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนาทางหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูครูได้นำนักเรียนไปทำกิจกรรม ทำบุญตักบาตร ฟังธรรมจากพระสงฆ์

สถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีได้มีส่วนร่วมในการเข้ามาจัดกิจกรรม เสริมสร้างทักษะความรู้ที่จำเป็นต่อพัฒนาการเด็กในทุกภาคการศึกษา ตลอดจนร่วมสนับสนุนทุน สร้างมุมอ่านหนังสือ สนับสนุนหนังสือนิทานเพื่อส่งเสริมการสร้างจินตนาการให้กับนักเรียน การมีหุ้นส่วนทางสังคมในการเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัย

การมีหุ้นส่วนทางสังคมเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัยมีความสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างมาก เนื่องจากการมีหุ้นส่วนทางสังคมที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อการติดต่อประสานงาน การระดมทรัพยากรที่เป็นแหล่งเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ บุคลากร องค์ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่หุ้นส่วนสังคมของแต่ละภาคส่วนมีอยู่ อาทิ ด้านสุขภาพอนามัย การออกกำลังกาย การเล่นกีฬาและนันทนาการ การป้องกันสาธารณสุข เป็นต้น มาใช้ร่วมกันวางแผนการพัฒนา เพิ่มศักยภาพให้กับหัวหน้าศูนย์และบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ความรู้และดูแลเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมต่อวัย ให้สามารถปรับตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่งผลต่อทักษะการดำเนินชีวิต

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉางจึงมีความจำเป็นต้องสร้างหุ้นส่วนทางสังคม ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา ในรูปแบบภาคีเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันเพื่อช่วยพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างรอบด้าน ทั้งด้านการดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัยจาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.ท่าเคย, โรงพยาบาลท่าฉาง ด้านองค์ความรู้จากสถาบันการศึกษาและปราชญ์ชาวบ้านซึ่งใช้ชุมชนเป็นฐาน องค์ความรู้ ด้านการสนับสนุนเงินทุนจากหน่วยงานภาครัฐและ โครงการ CSRของภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ซึ่งมีส่วนช่วยในการปลูกฝังจิตสำนึกผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้น

วิธีการ และช่องทางในการหาหุ้นส่วนทางสังคม อย่างไรบ้าง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวิธีการและช่องทางในการหาหุ้นส่วนทางสังคม ดังนี้

หุ้นส่วนทางสังคมมีการประสานผ่านทาง องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉางและเทศบาลตำบลท่าฉาง ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเป็นสื่อกลางในการประสานทรัพยากร ประชาสัมพันธ์การรับและกระจายข้อมูลข่าวสารจากหุ้นส่วนทางสังคมในเรื่องการเข้ามาดำเนินกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ของทางภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา เพื่อให้มีการเข้ามาดำเนินกิจกรรมอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉาง ทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉางและเทศบาลตำบลท่าฉางจะประสานส่งต่อข้อมูลและทรัพยากรมาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อดำเนินการต่อไป

การประสานผ่านกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนซึ่งเคยเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเป็นคนในพื้นที่ เพื่อทำหน้าที่ประสานทรัพยากรและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมหรือประเพณีวันสำคัญ โดยทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประสานงานและประชาสัมพันธ์ข่าวสารผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์กลุ่มของผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองนักเรียนเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่สำคัญของภาคประชาสังคมเป็นตัวเชื่อมโยงปราชญ์ชาวบ้าน วัด และหน่วยงานภาคเอกชนภายในชุมชนมาร่วมทำกิจกรรมและสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นต่าง ๆ ใช้ในการขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉาง

กิจกรรมร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคม

กิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดทำขึ้นร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคม เป็นกิจกรรมที่เน้นพัฒนาศักยภาพของทางบุคลากรและส่งเสริมพัฒนาการของเด็กนักเรียนภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีกิจกรรมดังนี้

กิจกรรมปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐคือองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉาง มอบเงินทุนและอุปกรณ์ในการจัดทำสนามเด็กเล่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กเล็ก การปรับปรุงแปลงเกษตรเพื่อปลูกผักใช้เป็นอาหารกลางวันแก่เด็กเล็กโดยได้รับการสนับสนุนจากหุ้นส่วนทางสังคมในภาคประชาสังคมได้แก่ กลุ่มผู้ปกครองและปราชญ์ชาวบ้านผ่านการติดต่อประสานงานโดยคุณครูลงในกลุ่มไลน์ และได้รับความอนุเคราะห์อุปกรณ์การทำแปลงเกษตร เช่น จอบ พลั่ว บัวรดน้ำดินไม้ ปุ๋ยและเมล็ดพันธ์ผักจากร้านขายอุปกรณ์การเกษตรในชุมชน ทั้งนี้ยังได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายจากปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาให้ความรู้การทำเกษตรแบบผสมผสาน มีกลุ่มผู้ปกครองร่วมกันจัดทำแปลงเกษตร

การได้รับการสนับสนุนจากหุ้นส่วนทางสังคมในภาคเอกชนอย่างบริษัทเทสโก้ โลตัส ในกิจกรรม “365 วัน ทำดีเพื่อชุมชน” ผ่านการติดต่อประสานงานมายังองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว ส่งต่อเรื่องมายังศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีกิจกรรมปลูกต้นไม้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพิ่มพื้นที่สีเขียวในโรงเรียนและภายในชุมชน นอกจากนี้บริษัทโฮมโปร ยังเข้ามาทำกิจกรรมโครงการตอบแทนสังคมและชุมชนผ่านโครงการ “ห้องน้ำของหนู” จัดสร้างห้องน้ำเพื่อสร้างสุขอนามัยที่ดีให้แก่เด็กเล็ก

กิจกรรมด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมกับหุ้นส่วนทางสังคมในภาครัฐและภาคประชาสังคม อาทิ กิจกรรมวันเข้าพรรษาโดยการนำนักเรียนของศูนย์เด็กเล็กเข้าร่วมพิธีหล่อเทียนและแห่เทียนพรรษาซึ่งจัดขึ้นโดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉาง การเข้าร่วมกิจกรรมในการเดินขบวนแห่งานประเพณีชักพระซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นของภาคใต้ เป็นการปลูกฝังค่านิยมการปฏิบัติตนในการเป็นพุทธศาสนิกชนและเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามในท้องถิ่น การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการเล่นพื้นบ้าน การทำขนมพื้นบ้าน ผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านและกลุ่มผู้ปกครองเข้ามามีส่วนในการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมสร้างห้องเรียนแบบ **Brain Based Learning (BBL)** ดำเนินการโดยหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดการประชุมโดยเชิญหุ้นส่วนทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างห้องเรียนแห่งการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อสร้างเสริมพัฒนาการและทักษะที่จำเป็นแก่เด็กเล็กปฐมวัย มีการวางแผนการดำเนินการร่วมกัน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉาง ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ การได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีในการร่วมกันสร้างมุมอ่านหนังสือนิทานเพื่อเสริมสร้างจินตนาการ การทำช่องง่าตัวเลขและเกมสับันโด การจัดมุมแสดงสื่อการเรียนรู้และแสดงผลงานของเด็กปฐมวัยเพื่อสร้างการเรียนรู้และความภาคภูมิใจในผลงาน เป้าหมายของการจัดสร้างห้องเรียน BBL นี้เพื่อเกิดการเรียนรู้และกระตุ้นพัฒนาการในเด็กจะเน้นการปฏิบัติมากกว่าการท่องจำเนื้อหา ทำให้เด็กเล็กรู้สึกสนุกและอยากเข้าร่วมทำกิจกรรม

กิจกรรมการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร โดยทางสสส. มีเจ้าหน้าที่มาทำกิจกรรมโดยอบรมสร้างองค์ความรู้กับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและบุคลากรในโครงการ COACT เพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้เป็นระบบมากขึ้นและมีการบูรณาการให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยมีครูจัดประชุมพร้อมเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมในการวางแผนด้วย

กิจกรรมเปิดโลกนอกตำราเรียน มีการนำนักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่โดยมีผู้ปกครองร่วมเดินทางไปด้วย อาทิ พระบรมธาตุไชยา เกาะสมุย เป็นต้น การศึกษาภายในชุมชน

โดยมีปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาแนะนำสถานที่สำคัญภายในชุมชน เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์เรียนรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชน และสถานการณ์โควิด-19ที่กำลังเกิดขึ้นมีกิจกรรมอบรมให้ความรู้ การดูแลป้องกันตนเองให้ห่างจากโรคโควิด-19

ประโยชน์จากมีหุ้นส่วนทางสังคม

การมีหุ้นส่วนทางสังคมที่หลากหลายครอบคลุมทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและสถาบันทางการศึกษา ซึ่งทุกภาคส่วนนั้นได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งด้านการระดมทรัพยากรเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ตลอดทั้งเกิดแนวคิดด้านพัฒนาระบบการศึกษาโดยมีการร่วมกันออกแบบวางแผนการเรียนการสอน มีการบูรณาการองค์ความรู้เฉพาะทางของแต่ละหุ้นส่วนทางสังคม เพื่อให้เหมาะสมต่อช่วงวัยและบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เด็กสามารถนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันได้

การที่หุ้นส่วนทางสังคมมีบุคลากรที่มีองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะทางเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นส่วนสำคัญในการช่วยบุคลากรปฏิบัติงาน เป็นการแบ่งเบาภาระงานในการดูแลเด็กปฐมวัย ส่งเสริมองค์ความรู้แก่บุคลากรและผู้ปกครองในการเพิ่มประสิทธิภาพดูแลเด็ก อาทิ บุคลากรทางการแพทย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เข้ามาให้ความรู้อบรมการดูแลเด็ก ส่งเสริมพัฒนาการในวัยเด็ก งานทันตกรรมของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, ที่มีเจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจสุขภาพฟันและสุขภาพประจำปี

นอกจากนี้หุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนช่วยอำนวยความสะดวก มีการประสานส่งต่อเด็กปฐมวัยในด้านการรักษาพยาบาล การปฐมพยาบาลและการกู้ชีพเบื้องต้น สามารถประสานส่งต่อไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลได้อย่างทันท่วงที การอำนวยความสะดวกของตำรวจจราจรโบกรถหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีครูเวรเย็นรับส่งนักเรียนหน้าประตูทางเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาตรวจรักษาความปลอดภัยภายในพื้นที่ศูนย์การพัฒนาคณะเด็กเล็ก

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและทำงานเป็นทีม ในการขับเคลื่อนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ วิสัยทัศน์ของผู้บริหาร โดยทั้งหัวหน้าศูนย์และครูต้องมีความรู้ความเข้าใจ ประสพการณ์ในการทำงานด้านการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้เข้าใจระบบการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตรเพื่อเพิ่มพัฒนาการของเด็ก ครูและบุคลากรมีศักยภาพในการปฏิบัติงานมีองค์ความรู้รวมถึงการหาหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อเป็นภาคีเครือข่าย ร่วมกันขับเคลื่อนการทำงาน ควรมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและมีการวางแผนการดำเนิน รวมทั้งการประสานติดต่อระหว่าง

หัวหน้าศูนย์ บุคลากรครู ผู้ปกครองและหุ้นส่วนทางสังคมต้องมีเสถียรภาพ แบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน รับฟังความคิดเห็นของหุ้นส่วนทางสังคม มีการประเมินผลและตรวจสอบแต่ละกิจกรรม โครงการเพื่อสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้และข้อผิดพลาดมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมโครงการในอนาคตเป็นไปด้วยความราบรื่น

สภาพแวดล้อม สถานที่ต่าง ๆ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เอื้อต่อการเรียนรู้ การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างพัฒนาการให้แก่เด็กเล็กเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะเป็นแรงจูงใจและดึงดูดให้เด็กเล็กอยากเข้าร่วมกิจกรรมและสนุกตอนทำกิจกรรมสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การมีห้องเรียน BBL สามารถสร้างความสนใจให้เด็กอยากเข้าร่วมกิจกรรม การมีสนามเด็กเล่นที่มีเครื่องเล่นช่วยเสริมพัฒนาการ เสริมกล้ามเนื้อมัดเล็กที่จำเป็นของร่างกาย ทำให้เด็กเล็กมีความสุขกายและสุขภาพจิตที่ดี

การระดมทุนในเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนศูนย์อย่างเปิดกว้างและหลากหลาย การเปิดรับการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินงานของศูนย์ ไม่ว่าจะเป็นเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ รวมถึงบุคลากร เช่น การรับนักศึกษาฝึกงานคณะครุศาสตร์ จิตวิทยา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเข้ามาช่วยสอนเด็กและร่วมกันพัฒนาระบบการสอนกับครู แลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ ๆ การติดต่อประสานงานวิทยากรภายนอกเข้ามาผ่านการติดต่อ โดยมีครูเป็นตัวกลางในการประสานงาน ทำให้มีการระดมทรัพยากรที่หลากหลายเหมาะสมต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ครูปฐมวัยมีความสามารถ และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ครูปฐมวัยที่จะเข้ามาปฏิบัติงานด้านการสอนต้องมียุทธศาสตร์ความรู้เฉพาะในด้านส่งเสริมการพัฒนาเด็กเล็ก มีประสบการณ์ในการดูแลเด็กเพื่อสามารถทำความเข้าใจปัญหาของเด็ก มีบุคลิกที่ดี วางตัวและการแต่งกายที่เหมาะสม มีหลักจิตวิทยาในการทำงานกับเด็กเล็ก และภาคีเครือข่าย รวมทั้งต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม

การดำเนินงานเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ

หัวหน้าศูนย์และครูมีการศึกษาเพิ่มเติมด้านองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง มีการประเมินครูเพื่อการปรับปรุงมาตรฐานการสอน ปรับปรุงรูปแบบเทคนิคการสอน มีการนำสื่อการเรียนรู้ที่ได้รับการสนับสนุนจากหุ้นส่วนทางสังคมโดยเป็นสื่อการสอนรูปแบบใหม่ เน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผู้ปกครองและหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมเข้ามาอบรมทักษะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก อาทิ การทำขนม การประดิษฐ์ของเล่นจากวัสดุธรรมชาติ โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นภาคปฏิบัติ เน้นให้เด็กได้ทำด้วยตนเอง มีแนวคิดและสามารถตั้งคำถามในระหว่างการทำกิจกรรมและภายหลัง

จบกิจกรรมได้ มีแนวคิดแห่งความเป็นจริง สามารถได้คำตอบที่สงสัยภายในช่วงการทำกิจกรรม เด็กกล้าที่จะตั้งคำถาม

หุ้นส่วนทางสังคมในภาครับและภาคเอกชนให้การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่จะเป็นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการดำเนิน โครงการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้เป็นไปตามมาตรฐานและเด็กมีคุณภาพทางการศึกษา มีพัฒนาการพร้อมสำหรับการเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา

การดำเนินงานเพื่อสนับสนุนให้เด็กมีสุขภาพและพัฒนารดี

หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการประสานงานผ่านหุ้นส่วนทางสังคม ภาคีเครือข่ายที่สำคัญต่าง ๆ เพื่อร่วมกันประชุมวางแผน การจัดทำข้อตกลงร่วมกันเพื่อการดำเนินงานด้านดูแลสุขภาพฟันและสุขภาพเด็กเล็ก รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาการที่ดีให้แก่เด็กเล็ก โดยทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉางมีการดำเนินงานร่วมกับ โรงพยาบาลบ้านฉาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.ท่าเคย และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำอำเภอท่าฉาง เข้าร่วมสนับสนุนดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนนโยบายด้านสุขภาพ

ครูและบุคลากรร่วมเข้าอบรมด้านการดูแลสุขภาพและการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กให้ความสำคัญและใส่ใจแก่เด็กเล็กทุกคน โดยมีการให้ล้างมือก่อนเข้าห้องเรียน ก่อนรับประทานอาหารทุกครั้ง หลังทำกิจกรรมต่าง ๆ การแปรงฟันหลังรับประทานอาหารกลางวัน ใน 1 เทอมจะมีเจ้าหน้าที่จาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.ท่าเคยเข้ามาตรวจสุขภาพช่องปากหากพบว่าเด็กเล็กมีปัญหาสุขภาพฟันจะดำเนินการส่งต่อไปยังงานทันตกรรม ซึ่งจะทำการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.ทุกวันพุธของต้นเดือนให้แก่เด็กนักเรียน

ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กเล็ก โดยการเข้าอบรมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและศึกษาจากสมุดประจำตัวเด็กเล่มสีชมพู ได้รับเอกสารชุดความรู้จากเครือข่ายภายนอกซึ่งเป็นชุดความรู้ดูแลพัฒนาการเด็ก ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการของเด็กจากการที่เด็กเล่าให้ฟังว่าทำกิจวัตรประจำวันอะไรบ้าง

สำหรับการประเมินด้านพัฒนาการเด็กจะมีการคัดกรองเทอมละ 1 ครั้งในเดือนมิถุนายน จะมีการประชุม ปรึกษาคัดกรองระหว่างครู ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.ซึ่งมีการประสานงานผ่านกลุ่มไลน์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตลอด โดยมีขั้นตอนดังนี้ มีการคัดกรองโดยใช้เครื่องมือ DSPM หากพบว่าเด็กมีพัฒนาการที่ล่าช้าจะส่งข้อมูลไปยัง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. แล้วทำการแจ้งผู้ปกครองเพื่อทำการปรึกษาและให้คำแนะนำในการดูแลเสริมสร้างพัฒนาการเด็ก เมื่อมีการกระตุ้นพัฒนาการผ่านไป 1 เดือนจะทำการประเมินซ้ำ หากพัฒนาการยังไม่ดีขึ้นจะส่งต่อไปทำการรักษาที่โรงพยาบาลท่าฉาง

การพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถในการดูแลเด็กปฐมวัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉางมีผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉางที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรครู โดยให้การสนับสนุนงบประมาณในการอบรมพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทั้งในและนอกสถานที่ มีการออกค่าเดินทางไปให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูได้เดินทางไปศึกษาดูงาน นอกจากนี้ยังเป็นสื่อกลางในการให้บุคลากรในศูนย์ได้เข้าร่วมโครงการที่สำคัญ เข้าประชุมเชิงปฏิบัติการต่าง ๆ อาทิ COACT โครงการสร้างเสริมศักยภาพชุมชนในการดูแลเด็กวัย 2-5 ปี ของสำนักงานสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ครูและบุคลากรในศูนย์ได้รับการอบรมพัฒนามีด้วยกัน 4 หลักสูตร ดังนี้ 1) DSPM การประเมินพัฒนาการ 2) CPR การกู้ชีพและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น 3) การจัดทำหลักสูตร EF คือการนำดนตรีมาประยุกต์ใช้ในการสอน 4) BMK-TOT การสำรวจทุนทางสังคมและนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ภายหลังการเข้าร่วมอบรม โครงการ COACT ของครูในศูนย์การพัฒนาเด็กเล็กมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีในการพัฒนาบุคลากร อาทิ สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ มีทักษะการสื่อสารอบรมที่ดีขึ้น มีองค์ความรู้ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดระบบการเรียนการสอน

การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเด็กปฐมวัย

หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการนำแนวคิดการพัฒนาเด็กของแนวคิดของ Jean – Jacques Rousseau (1712-1778) Rousseau เชื่อว่าผู้ที่เปี่ยมเมตตาอันที่จะเป็นผู้ดูแลเด็กได้ดีที่สุด และหัวใจทางการศึกษาคือชีวิตในครอบครัว การเรียนรู้ธรรมชาติต่าง ๆ โดยเน้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมทางร่างกายในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต และวันต่อมา 5 – 12 ปี เป็นช่วงที่เด็กจะเรียนรู้ทุกสิ่งจากประสบการณ์และการสำรวจค้นคว้าสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดหลักสูตรพัฒนาการเรียนรู้และปรับสภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เปรียบเสมือนบ้าน จัดพื้นที่ให้เด็กทำกิจกรรมเหมือนที่ทำที่บ้าน อาทิ สนามเด็กเล่น แปลงเกษตร ห้องเรียนที่มีบรรยากาศเหมือนได้เรียนและเล่นที่บ้าน

ครูและบุคลากรปฏิบัติงานการสอนทำหน้าที่เสมือนเป็นพ่อกับแม่ของเด็ก ดูแลสุขอนามัย และเรื่องการทำกิจวัตรต่าง ๆ มีการนำความรู้จากการอบรมหลักสูตรการดูแลและเสริมสร้างพัฒนาการเด็กเข้ามาบูรณาการสอน

ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ ที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดขึ้น มีการร่วมกันประชุมวางแผนเรื่องการขับเคลื่อนงานต่าง ๆ ทั้งนี้ยึดผลประโยชน์ของเด็กเป็นหลัก โดยเข้าร่วมการประชุมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง หรือมากกว่านั้น

การจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการเข้าอบรมหลักสูตร COACT ของทางผู้บริหาร รวมทั้งอบรมการบริหารจัดการศูนย์ที่สำคัญ อาทิ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ในการบริหารงานเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน สามารถวางหลักสูตรการพัฒนาเด็กเล็กได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อวัยและบริบท

ครูและบุคลากรมีการนำกิจกรรมเสริมทักษะการเล่นิทานประกอบรูปภาพมาใช้ เพื่อให้เด็กเล็กได้มีจินตนาการพัฒนาทักษะการคิดและจินตนาการ การใช้การสอนแบบ EF มีการใช้ดนตรีประกอบการสอนเพื่อฝึกการท่องจำของเด็กเล็ก

ผู้ปกครองและหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมในการจัดสร้างห้องเรียน BBL โดยร่วมระดมทรัพยากรต่าง ๆ การได้รับความอนุเคราะห์จากปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาทำกิจกรรมทำงานจิตสานงานประดิษฐ์ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างจินตนาการ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและร่วมสืบสานศิลปะวัฒนธรรมไปในตัว นอกจากนี้ทางกลุ่มหุ้นส่วนทางสังคมยังร่วมกันประชุมวางแผน การนำองค์ความรู้ที่ตนเองถนัดแต่ละด้านมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบหลักสูตรที่ใช้เพิ่มพูนทักษะ

กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก และการดูแลเด็กปฐมวัย

หัวหน้าศูนย์และครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะทำการประชุมผู้ปกครอง ปีการศึกษาละ 2 ครั้ง (เทอมละ 1 ครั้ง) โดยครั้งแรกจะเป็นการประชุมภาคการศึกษาที่ 1 มีการประชุมผู้ปกครองและกิจกรรมปฐมนิเทศเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หลักสูตรการเรียนการสอน ในส่วนของการประชุมที่เร่งด่วนจะเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการที่มีการประชุมร่วมกันระหว่างหุ้นส่วนทางสังคม มีการจัดอบรมเพิ่มความรู้และทักษะการดูแลเด็กปฐมวัย อาทิ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 มีการประชุมผู้ปกครองถึงมาตรการการดูแลเด็กในช่วงโควิด-19 โดยมีเจ้าหน้าที่จาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. เข้ามาแนะนำวิธีการดูแลสุขภาพอย่างถูกต้อง แจกอุปกรณ์ฆ่าเชื้อโรค สาธิตวิธีการล้างมืออย่างถูกต้อง สาธิตการใช้หน้ากากอนามัยอย่างถูกต้อง และเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการเรียนรูปแบบออนไลน์มีการประชุมถามความคิดเห็นจากผู้ปกครองในการจัดการเรียนรูปแบบออนไลน์ สอบถามถึงความพร้อมของผู้ปกครอง มีการประสานงานโดยครูประจำห้องจะนำเอกสารการเรียนไปแจกนักเรียนที่บ้านเพื่อลดการออกนอกพื้นที่

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการศึกษาดูงาน โรงเรียนต้นแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ใกล้เคียง อาทิ จังหวัดกระบี่ นครศรีธรรมราช ระนอง เป็นต้น ซึ่งเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับ

รางวัลศูนย์เด็กเล็กคุณภาพ โดยจัดนิทรรศการให้หัวหน้าศูนย์และบุคลากรเข้าเยี่ยมชม เพื่อนำมาปรับปรุงใช้พัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉาง

ความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ

ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด -19 ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้มีนโยบายคำสั่งเรื่องการดูแลเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคโควิด-19 ทางเทศบาลตำบลท่าฉางและองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉางได้รับนโยบายและปฏิบัติตามคำสั่ง จึงประสานหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบลและในชุมชน อาทิ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำหมู่บ้าน(อพม.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน.) โรงพยาบาลท่าฉางสาธารณสุขอำเภอท่าฉาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. สถานีตำรวจ เป็นต้น

ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉางมีหัวหน้าศูนย์และครูคอยประสานงานเรื่องการดำเนินงานตามมาตรการควบคุมสถานการณ์โควิด -19 โดยประสานกับหุ้นส่วนทางสังคมในภาครัฐคือทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉาง เทศบาลท่าฉางเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์การป้องกันโรคโควิด-19 ได้รับการติดตั้งอุปกรณ์จากกั้นพลาสติก การเข้ามาพ่นยามาเชื้อภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจาก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. เข้ามาจัดกิจกรรมป้องกันโควิด-19 โดยมีผู้นำชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. กลุ่มผู้ปกครอง เข้าร่วมในการทำกิจกรรม

ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการประชุมผู้ปกครองผ่านไลน์กลุ่มในช่วงที่เกิดสถานการณ์โควิด -19 เพื่อขอความร่วมมือให้มีส่วนร่วมในการดูแลเด็กช่วงอยู่บ้าน มีการจัดทำระบบการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์เพื่อรักษาระยะห่าง ลดการติดเชื้อโควิด-19 อีกทั้งทางกลุ่มนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีได้นำสื่อการสอนเพื่อพัฒนาด้านสมองมาส่งมอบให้กับผู้ปกครองอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. ลงเยี่ยมบ้านเด็กในทุกสัปดาห์เพื่อสอบถามปัญหาด้านสุขภาพและพัฒนาการ

ข้อเสนอแนะ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉางและเทศบาลตำบลบ้านฉาง เป็นหน่วยงานต้นสังกัดที่มีนโยบายขับเคลื่อนด้านการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กที่ชัดเจน ให้การสนับสนุนความร่วมมือในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นในด้านต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางการประสานงานหาภา

เครือข่าย ช่วยเพิ่มหุ้นส่วนทางสังคมในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในหลายมิติ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) สสส. สสจ. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น

2. ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความใส่ใจ ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบการศึกษา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กเล็กจึงสามารถสร้างหุ้นส่วนทางสังคมได้หลายมิติ ดึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ครูมีการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ คณะครูมีความสามัคคีประสานการทำงานเป็นทีมส่งผลให้การดำเนินกิจกรรม โครงการบรรลุเป้าหมาย มีการประเมินศักยภาพครูในทุกปีการศึกษาเพื่อรักษามาตรฐานของครูในการดูแลเด็กปฐมวัย

4. หุ้นส่วนทางสังคมในภาคประชาสังคม โดยเฉพาะผู้ประกอบการ ประชาชนชาวบ้านและชุมชน ให้ความร่วมมือ ในการร่วมกันวางแผนพัฒนาเด็กเล็กมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้สถาบันครอบครัวเป็นตัวขับเคลื่อน ใช้ชุมชนเป็นห้องเรียนนอกตำราทำให้เด็กเกิดการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อดูแลตนเองได้

5. หุ้นส่วนทางสังคมในภาคเอกชนมีการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อนใช้ในการขับเคลื่อนศูนย์ทุกปี มีการจัดกิจกรรม โครงการอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

สถานการณ์โรคระบาดโควิด – 19 ส่งผลให้ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งจะทำให้เด็กเรียนรู้ หรือมีพัฒนาการได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากขาดการปฏิสัมพันธ์เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ๆ ต้องปฏิบัติกิจกรรมเพียงคนเดียวหรือปฏิบัติร่วมกับผู้ปกครองที่บ้าน ซึ่งบางครั้งครอบครัวผู้ปกครองไม่มีเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับเด็กทำให้เกิดปัญหาเด็กไม่ยอมทำการบ้านส่งผู้ปกครองมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยี บางคนไม่มีโทรศัพท์มือถือ จึงไม่สามารถร่วมการสื่อสารผ่านไลน์กลุ่มได้ บางครั้งต้องอาศัยการบอกต่อข่าวสารกันภายในชุมชน หรืออาศัยฟังข่าวสารจากเพื่อนบ้าน จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการได้รับข้อมูลข่าวสาร

ข้อเสนอรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วนในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากมีหน่วยงานและองค์กรที่แตกต่างกันไปตามบริบทโดยสามารถแบ่งประเภทหุ้นส่วนทางสังคมออกเป็น 4 ภาคส่วนได้แก่

1. ภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานต้นสังกัดที่ดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีนโยบายที่ดีในการขับเคลื่อนพัฒนาได้จริง และมีความเป็นสื่อกลางในการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กปฐมวัยเข้ามาร่วมกันวางแผนขับเคลื่อน สนับสนุนงบประมาณ บุคลากรและสนับสนุนเรื่องของการประสานส่งต่อในกรณีเด็กต้องเข้าการรักษากระตุ้นพัฒนาการ การรักษาพยาบาล อาทิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, โรงพยาบาล รวมทั้งการมีเครือข่ายทางด้านสถานศึกษาเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนแนวทางการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. ภาคเอกชน มีการนำโครงการด้าน CHR เข้ามาพัฒนาโรงเรียนและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนทุนในการจัดทำโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนา

3. ภาคประชาสังคม อาทิ ผู้ปกครอง ชุมชน วัด มัสยิด เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน โดยใช้กระบวนการกลุ่มเกลาทางสังคม เข้ามาทำให้เด็กเล็กเกิดกระบวนการเรียนรู้ ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ มีแนวคิดอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและสำนึกรักบ้านเกิด พร้อมทั้งจะพัฒนาชุมชนบ้านเกิดของตนเองในอนาคต

4. สถาบันการศึกษา มีส่วนสำคัญในการร่วมพัฒนาเด็กเล็กโดยเฉพาะพัฒนาการในวัยเด็ก สถาบันการศึกษาเข้ามาสนับสนุนด้านบุคลากร โดยมาสอนและดูแลเด็กเล็ก มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กเล็กให้เหมาะสมตามวัย

หุ้นส่วนทางสังคมทั้ง 4 ส่วนนี้ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญที่ช่วยในการขับเคลื่อนพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพจะขาดภาคส่วนไหนไปไม่ได้ อีกทั้งต้องมีการประสานงานที่ดีมีส่วนกลางในการดำเนินงานขับเคลื่อนเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการดำเนินงานร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉางมีการจัดกิจกรรมความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน โดยการจัดกิจกรรม “365 วัน ทำดีเพื่อชุมชน ได้รับการสนับสนุนจากหุ้นส่วนทางสังคมในภาคเอกชน โดยมีกิจกรรมปลูกต้นไม้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพิ่มพื้นที่สีเขียวในโรงเรียนและภายในชุมชน นอกจากนั้นยังมีการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านและกลุ่มผู้ปกครองเข้ามามีส่วนในการดำเนินกิจกรรม อาทิ การเข้าร่วมกิจกรรมในการเดินขบวนแห่งานประเพณีชักพระซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นของภาคใต้ เป็นการปลูกฝังค่านิยมการปฏิบัติตนในการเป็นพุทธศาสนิกชนและเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามในท้องถิ่น การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการละเล่นพื้นบ้าน การทำขนมพื้นบ้าน และการจัดกิจกรรมเปิดโลกนอกตำราเรียน มีการนำนักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ภายในชุมชนโดยมีปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาแนะนำสถานที่สำคัญ

ภายในชุมชน เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์เรียนรู้วัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชนโดยมีผู้ปกครองร่วมเดินทางไปด้วย

4.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล และได้มีการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนทั้งสิ้น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ภาคีเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กลุ่มที่ 2 ผู้กำหนดนโยบายระดับท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการกองการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มที่ 3 ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือผู้ทำหน้าที่แทนหัวหน้าศูนย์ ครู/ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย และกลุ่มที่ 4 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ปกครอง และคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แล้วผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการสังเคราะห์ข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานหุ้นส่วนทางสังคม

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล ได้มีการดำเนินงานที่มีหุ้นส่วนทางสังคมจาก 4 ภาคส่วน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และสถาบันการศึกษา ที่ได้เข้ามาให้การสนับสนุนและขับเคลื่อนงาน ดังนี้

หน่วยงานภาครัฐ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล ได้มีการประสานกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อเป็นสื่อกลางในการประสานหาภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร สนับสนุนด้านงบประมาณ และบุคลากร ได้แก่ หน่วยงานต้นสังกัดซึ่งได้ให้การสนับสนุนบุคลากร สถานที่ และงบประมาณในการทำกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะและเป็นกำลังใจให้กับคุณครูและเด็ก ๆ ในการป้องกันโรคติดต่อ ผู้บริหาร ให้การสนับสนุน มีการลงพื้นที่มาดูแลมากขึ้น สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก วันเดือนปีเกิด ได้มีการทำงานร่วมกับเพื่อจัดเก็บข้อมูลในระบบข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (CCIS) ทั้งยังได้ดำเนินงาน COACT ด้านสุขภาพและพัฒนาการเด็กอีกด้วย ทั้งนี้ ในการดำเนินงานโครงการปลูกผักปลอดสารพิษของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ ก็ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนและสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ได้เข้ามาให้ความรู้รวมทั้งได้สนับสนุนก๊าซชีวภาพ และองค์ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ สำหรับการสนับสนุนจากหุ้นส่วนทางสังคมที่เป็นหน่วยงานในพื้นที่ก็ได้เข้ามาให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาทอน ได้เข้ามาสนับสนุนด้านสุขภาพโดยการร่วมตรวจ

สุขภาพเด็ก มีการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพช่องปาก โดยยังสนับสนุนข้อมูลวัคซีนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน รวมไปถึงการได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการ ศพด. ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งทำหน้าที่ในการประสานระหว่างหน่วยงานกับชุมชนอีกด้วย

หน่วยงานภาคเอกชน การเป็นส่วนทางสังคมของภาคเอกชนกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล เป็นการสนับสนุนในด้านองค์ความรู้ โดยที่ผ่านมามีบริษัทเนสท์เล่ (Nestlé) ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำธุรกิจทางด้านโภชนาการและสุขภาพที่ได้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการเด็กผ่านการจัดกิจกรรมการเผยแพร่ความรู้ด้านโภชนาการ รวมทั้งวิธีการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ภาคประชาสังคม ส่วนทางสังคมภาคประชาสังคมที่เข้ามาดำเนินการร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล ได้แก่ ชมรมผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนและขับเคลื่อนการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการสนับสนุนการดำเนินงานของผู้ปกครองนั้นประกอบด้วยการมีส่วนร่วมใน 3 มิติ ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน โดยจะมีการจัดประชุมระหว่างผู้ปกครองกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์เพื่อวางแผนกำหนดแนวทางการดำเนินงานและการพัฒนากิจกรรมสำหรับเด็กร่วมกัน (2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของ ศพด. โดยจะมีการเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ได้จัดขึ้น เช่น กิจกรรมงานวันเด็ก งานวันแม่ งานวันไหว้ครู และงานกีฬา โดยยังรวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น การเชิญผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับภูมิทัศน์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น (3) การมีส่วนร่วมในการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของเด็ก โดยบทบาทการมีส่วนร่วมนี้จะเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูเพื่อประเมินพัฒนาการเด็กเมื่ออยู่ที่บ้านซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของเด็กอย่างต่อเนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สู่ที่บ้าน เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้ปกครองสามารถวางแผนการเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้

สำหรับการสนับสนุนการดำเนินงานจากชุมชนนั้นจะเน้นไปที่การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ งบประมาณ และด้านแรงงาน โดยจะมีสมาชิกจากกลุ่มสหกรณ์หมู่บ้านและราษฎ์ชาวบ้านเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง การทำปุ๋ยหมัก และความรู้ด้านการคัดแยกขยะแก่เด็กเมื่อได้รับองค์ความรู้แล้ว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กับชุมชนจะมีการระดมทุนจากชุมชนและวางแผนดำเนินงานร่วมกันโดยมีคณะกรรมการ ศพด. เป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานและชุมชน ซึ่งที่ผ่านมามีการทำไร่ การจัดทำโต๊ะ และจัดทำแปลงเกษตรอินทรีย์ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อ

เป็นแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ผู้สูงอายุในชุมชนยังได้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องเพลงกล่อมเด็กให้แก่เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะเห็นได้ว่าการดำเนินการระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชุมชนนั้นล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ร่วมกัน ดังนั้น ชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อีกด้วย

สถาบันการศึกษา การเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กับสถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนบ้านวังดง ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการดำเนินงานที่สนับสนุนกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านองค์ความรู้ และการประสานความร่วมมือในการเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดขึ้น

การมีหุ้นส่วนทางสังคมในการเข้ามาช่วยเหลือเด็กปฐมวัย

การมีหุ้นส่วนทางสังคมในการเข้ามาช่วยเหลือเด็กปฐมวัย แสดงให้เห็นถึงพลังของความเป็นเครือข่ายในการระดมทรัพยากรทั้ง วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ บุคลากร รวมถึงองค์ความรู้ที่หุ้นส่วนทางสังคมของแต่ละภาคส่วน แล้วมีการนำมาวางแผนร่วมกันเพื่อเพิ่มพูนศักยภาพในการดูแลและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมต่อวัย และเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลให้เด็กปฐมวัยเกิดภูมิคุ้มกันที่ดีและมีทักษะการใช้ชีวิตในสังคมได้ นอกจากนี้การมีหุ้นส่วนทางสังคมยังสามารถให้เด็กปฐมวัยเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่า ความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจากหุ้นส่วนทางสังคมล้วนเป็นองค์กร หรือบุคคลที่อยู่ในเขตพื้นที่ มีบริบทใกล้เคียงกันและมีวัฒนธรรมเดียวกัน

วิธีการ และช่องทางในการหาหุ้นส่วนทางสังคม อย่างไรบ้าง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล มีวิธีการและช่องทางในการประสานหาหุ้นส่วนทางสังคม ดังนี้

1. การหาหุ้นส่วนทางสังคมในรูปแบบที่เป็นทางการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์มีช่องทางในการหาหุ้นส่วนทางสังคมโดยการติดต่อประสานด้วยหนังสือราชการ โดยเมื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะมีการจัดกิจกรรมขึ้นจะมีการส่งหนังสือราชการเพื่อประสานงานงาน ขอความอนุเคราะห์สนับสนุน หรือเชิญหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยช่องทางติดต่อโดยหนังสือราชการนี้จะมีการดำเนินการร่วมกับการแจ้งข้อมูลข่าวสารผ่านทาง

แอปพลิเคชันไลน์กับผู้ประสานงานของหน่วยงานนั้น ๆ ร่วมด้วย เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

2. การหาหุ้นส่วนทางสังคมในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์มีการหาหุ้นส่วนทางสังคมผ่านการจัดโครงการและกิจกรรม โดยจะมีการประสานผ่านผู้ปกครองของเด็กนักเรียน ผู้นำชุมชน จะมีการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญหรือประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น ซึ่งชุมชนเป็นเสมือนห้องเรียนนอกสถานที่ช่วยสนับสนุนวิทยากรทางด้านภูมิปัญญาเพื่อส่งเสริมให้เด็กช่วยกันสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น และช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และชุมชน ในขณะที่เดียวกันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์เองก็ได้มีการจัดโครงการเกษตรอินทรีย์ พัฒนากลไก ใส่ใจสุขภาพโดยสำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ได้ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการดำเนินโครงการดังกล่าวเพื่อพัฒนาพื้นที่บางส่วนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบประกอบอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียน โดยได้มีการชักชวนผู้ปกครองและคนในชุมชนใกล้เคียงหันมาปลูกผักไว้บริโภคในครัวเรือนอีกด้วย ปัจจุบันมีแกนนำชาวบ้านปลูกผักที่บ้านประมาณ 20 คน การดำเนินโครงการในลักษณะประสานความร่วมมือจากกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวซึ่งเป็นกิจกรรมเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นนี้จึงเป็นเสมือนจุดเชื่อมโยงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เข้ากับผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งช่วยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นที่รู้จักของหน่วยงานและคนในพื้นที่โดยรอบ และเป็นส่วนหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ในการหาความร่วมมือเพื่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในอนาคต

กิจกรรมร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคม

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล ได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างหุ้นส่วนทางสังคมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ ได้มีการวางแผนจัดหลักสูตรร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคม เพื่อวางแผนแนวทางการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับพัฒนาการเด็กและมีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยได้มีการจัดกิจกรรมร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับชุมชนจะมีการใช้พื้นที่ชุมชนในการเป็นศูนย์เรียนรู้นอกห้องเรียนโดยเชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มีความชำนาญมาให้ความรู้กับเด็ก โดยตรง ทั้งยังมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่ได้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก รวมทั้งได้

สนับสนุนการตรวจสุขภาพเด็กและสนับสนุนการดำเนินงานด้านสุขภาพเด็ก ซึ่งช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การดูแลตนเองเบื้องต้นจากหน่วยงานด้านสุขภาพได้อย่างถูกต้อง

2. กิจกรรมการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ได้ดำเนินกิจกรรมปรับปรุงสภาพแวดล้อม โดยมีการระดมทรัพยากรและแรงงานจากหุ้นส่วนทางสังคม ซึ่งที่ผ่านมามีชมรมผู้ปกครองและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ปัญหาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มากขึ้น มีการสนับสนุนการทำรั้ว การจัดทำโต๊ะ และร่วมกิจกรรมการดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์ โดยการดำเนินงานร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมนั้นจะมีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันก่อนดำเนินงานจริง รวมทั้งเน้นให้เกิดการขยายเครือข่ายการดำเนินงานจากกิจกรรมให้เพิ่มมากขึ้นด้วย

3. กิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์กับหุ้นส่วนทางสังคม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมผ่านการจัดกิจกรรมงานวันสำคัญต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมงานวันเด็ก ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้หุ้นส่วนทางสังคมได้เข้ามาสนับสนุนของรางวัล และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์เองก็ได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบของการเข้าร่วมงานบุญประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานร่วมกันในอนาคต

ประโยชน์จากมีหุ้นส่วนทางสังคม

การมีหุ้นส่วนทางสังคมส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล ได้รับประโยชน์ในการดำเนินงาน ในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ และทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาชน และสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในด้านข้อมูลพื้นฐานของเด็กนั้น ช่วยให้ศูนย์มีข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินงานและวางแผนจัดหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้การมีหุ้นส่วนทางสังคมเข้าร่วมดำเนินงานยังก่อให้เกิดประโยชน์ในมิติของการดำเนินงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างชมรมผู้ปกครอง ชุมชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีความเหมาะสมต่อบริบทของพื้นที่ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ได้ใช้พื้นที่ชุมชนในการเป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีและภูมิปัญญาพื้นบ้านเรื่องเพลงกล่อมเด็กจากปราชญ์ชาวบ้าน และตัวแทนชุมชน ส่งผลให้เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวและสามารถนำไปใช้ใน

ชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมที่เป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ยังช่วยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รับการสนับสนุนการสนับสนุนในมิติของการวางแผนดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานร่วมกับผู้ปกครองช่วยให้สามารถวางแผนพัฒนาเด็กมีพัฒนาการที่ สมวัย สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในการประสานส่งต่อไปที่มี ประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ยังได้มีการวางแผนการดำเนินงานใน อนาคตร่วมกับโรงเรียนบ้านวังดงซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่มีเด็กจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เข้าศึกษาต่อที่ร้อยละ 70 ในการส่งข้อมูลประจำตัวเด็กให้กับครูในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อให้ เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเด็กในอนาคตด้วย

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ดีจำเป็นต้องมีองค์ประกอบหลัก 4 ประการดังนี้

ประการแรกการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการบริหารจัดการที่มีการแบ่งบทบาท หน้าที่ได้อย่างชัดเจนมีการจัดบันทึก สรุปรงาน และวางแผนพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง โดยศูนย์พัฒนา เด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล ได้เข้ารับการอบรมโครงการ COACT ในด้านการบริหาร จัดการ การจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การดูแลสุขภาพ เด็ก และด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ซึ่งช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เน้นการฝึก ทักษะชีวิต และกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก ตลอดจนซึ่งช่วยให้การดำเนินงานของศูนย์ดำเนินไปได้ อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

ประการที่สอง โครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในศูนย์ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ (1) การมีระบบ โครงสร้างพื้นฐานที่ดี กล่าวคือ มีการจัดพื้นที่ในสร้างห้องน้ำ ห้องพยาบาล มีห้องดูดควัน โดยมีการ จัดโซนพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อความปลอดภัยต่อเด็ก (2) การปรับภูมิทัศน์เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อาทิ การยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ การจัดโซนสนามเด็กเล่นและจัดให้มีสระว่ายน้ำ โดยการจัดสนามเด็กเล่นสร้างปัญญาต้นแบบของจังหวัดสตูลก็เป็นรูปแบบการจัด สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เนื่องจากช่วยให้เด็กได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ผ่านกิจกรรม ตลอดจนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบ ศพด.

ประการที่สามครูปฐมวัยมีความสามารถ และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง บุคคลากรที่ มีความรู้ความสามารถมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการของเด็ก ดังนั้น ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ดีขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหลักสูตร สามารถวางแผนการสอนมี

ความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ได้ รวมทั้ง มีความเสถียรและรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการดำเนินงานและการดูแลเด็กเพื่อให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ตัวกันบุคลากรเองก็จะเป็นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ แสวงหาองค์ความรู้ที่เท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ประการสุดท้ายการสนับสนุนจากหุ้นส่วนทางสังคม การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้นจำเป็นต้องอาศัยการมีหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อเป็นกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของ ศพด. ตลอดจนเพื่อเป็นกำลังในการขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกัน

การดำเนินงานเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ

การดำเนินงานเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพได้นั้นจะต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้อย่างมีความสุขและมีพัฒนาการที่เหมาะสม ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล มีการดำเนินงานให้เกิดการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ จากการที่บุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ลงพื้นที่เยี่ยมชมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ่อนว้าวเก่า จังหวัดสงขลา แล้ว ได้มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือจากหุ้นส่วนทางสังคมทั้งจากภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการ และชุมชน ซึ่งเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ดังนั้น จึงมีการวางแผนเพื่อวางแผนทางและหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยมีการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ (1) การบริหารจัดการ (2) การจัดการสิ่งแวดล้อม (3) การจัดการหลักสูตรการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (4) การดูแลสุขภาพเด็ก และ (5) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น การดำเนินงานเพื่อสนับสนุนให้เด็กมีสุขภาพและพัฒนาการดี

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์มีการประสานไปยังหุ้นส่วนทางสังคมที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้เข้ามาเป็นวิทยากรให้ความรู้และร่วมดูแลเด็กปฐมวัยด้วย อาทิ การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในการเข้ามาตรวจสอบสุขภาพช่องปากของเด็ก รวมทั้งการตรวจคัดกรองสุขภาพของเด็ก และการทำงานร่วมกับชุมชนโดยการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสำรวจจุดเสี่ยงน้ำ ไฟ ส้วปาดำละ 1 ครั้ง ซึ่งหากพบปัญหาชุมชนสามารถแก้ไขได้ทันทีโดยไม่ต้องรออนุญาตหน่วยงานเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานที่สนับสนุนให้เด็กมีสุขภาพและพัฒนาการดีขึ้น

สำหรับการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนให้เด็กมีสุขภาพและพัฒนาการดีภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ ได้มีการดำเนินกิจกรรมตามแผนกิจกรรมตามปกติ โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้นพัฒนาการเด็ก มีการสังเกตเด็กเป็นรายบุคคล และมีการบันทึกเพื่อประเมินพัฒนาการเด็ก

เริ่มตั้งแต่การรับเด็กเข้ามา เมื่อเวลาผ่านไป 3 เดือน จะมีการเริ่มใช้เครื่องมือ DSPM และวิธีการสังเกตในการประเมินพัฒนาการเด็ก จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กภายในห้องเรียน ทั้งนี้ หากพบเด็กพัฒนาการล่าช้ามีการประสานกับผู้ปกครองให้ช่วยกันกระตุ้นเพื่อให้การเรียนรู้ที่บ้านและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งมีการวางแผนการดำเนินงานในรูปแบบเพื่อนช่วยกระตุ้นเพื่อน โดยให้เด็กในห้องเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเพื่อนที่มีพัฒนาการล่าช้าผ่านกิจกรรมการปั้นดินน้ำมัน การต่อจิกซอว์ เมื่อครบกำหนด 1 เดือนจะมีการประเมินครั้งที่ 2 หากพบว่าพัฒนาการของเด็กยังไม่ดีขึ้นจะมีการส่งต่อไปยังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาลตามลำดับต่อไป

การพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถในการดูแลเด็กปฐมวัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล มีจุดเด่นในเรื่องของบุคลากรที่มีทักษะความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการดูแลเด็ก เนื่องจากครูจำนวน 4 ราย สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาเอกปฐมวัย และอีก 1 ราย มีประสบการณ์ทำงานด้านการดูแลเด็กมาก่อน นอกจากนี้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ยังได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้บุคลากรครูทุกคนเข้ารับการอบรมการใช้เครื่องมือ DSPM ซึ่งเป็นหลักสูตรการประเมินพัฒนาการ การเจริญเติบโต และการคัดกรองเด็ก รวมทั้งยังได้เข้าร่วมอบรมหลักสูตรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการเข้ารับการอบรมช่วยส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตนเองในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การได้รับความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาเด็กในด้านทักษะการสื่อสารและการวางแผนการสอน ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้บุคลากรได้รู้จักตนเองมากขึ้น (จุดเด่น จุดด้อย) ทำให้สามารถพัฒนาตนเองได้ตรงจุด นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดการประสานงานกันในรูปแบบของเครือข่ายการจัดทำสื่อการเรียนรู้มากขึ้น ทำให้เกิดแนวคิดในการนำองค์ความรู้และทักษะใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ยิ่งไปกว่านั้นการพัฒนาความรู้และความสามารถดังกล่าวนี้ยังส่งผลให้บุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถเป็นวิทยากรให้ความรู้ได้

การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์และเด็กปฐมวัย

การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์มีแนวทางการดำเนินงานโดยการใช้แผนของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก ประกอบกับการปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น ซึ่งเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างครูกับชุมชนในการปรับหลักสูตรการเรียนรู้โดยมีกระบวนการในการจัดทำหลักสูตรการ

เรียนรู้ผ่านการสำรวจทุนชุมชนที่สำคัญเพื่อวิเคราะห์ประเมินค่าแล้วนำมากำหนดเป็นแผนการสอน ทั้งนี้ เมื่อมีแผนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่แล้วก็จะมีการเชิญประชาชนชาวบ้านในพื้นที่ให้เข้ามาให้ความรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ โดยอาศัยพื้นที่ชุมชน อาทิ สวนป่า ยางพารา พืชผักสวนครัวเป็นสถานที่ดูงานเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง

การจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

หุ้นส่วนทางสังคม โดยเฉพาะผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน โดยมีการนำความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องเพลงกล่อมเด็กวันแม่ การทำกระทงจากภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ามาบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติผ่านบริบทแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิต โดยจะมีการใช้พื้นที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในการเชิญวิทยากรจากชุมชนเข้ามาให้ความรู้และมีการใช้พื้นที่ชุมชนเป็นห้องเรียนเพื่อให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังมีการสอดแทรกทักษะการใช้ชีวิตในสังคมผ่านกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา อาทิ กิจกรรมวันพระพาพ่อแม่เข้าวัด เป็นต้น

กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก และการดูแลเด็กปฐมวัย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ มีส่วนส่งเสริมให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการดำเนินงาน โดยจัดให้มีประชุมผู้ปกครองเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนของเด็กปฐมวัยและผู้ปกครอง ซึ่งจะมีการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ นอกจากนี้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ยังได้ส่งเสริมให้ชมรมผู้ปกครองได้เข้าร่วมกิจกรรมกับทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างต่อเนื่อง อาทิ กิจกรรมปลูกผักปลอดสารพิษ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่สามารถประสานความร่วมมือจากภาคีต่าง ๆ ได้อย่างดีเยี่ยม เนื่องจากช่วยก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อวางแผนดำเนินงาน ตลอดจนเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ในวงกว้างขึ้น การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยประสานเชื่อมโยงหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เข้มแข็งและมีจำนวนเพิ่มขึ้นด้วย

ความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ

หน่วยงานต้นสังกัดมีการดำเนินงานให้บริการประชาชนอย่างรอบด้าน อาทิ สสส. สสจ. พมจ. เครือข่ายครูปฐมวัย เป็นต้น ซึ่งในแต่ละภาคส่วนล้วนแล้วแต่มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนา และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กเฉพาะด้าน ซึ่งทางผู้บริหารได้มีการจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อหารือในการวางแผนและพัฒนางาน โดยได้มีการเชิญหน่วยงาน หรือภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยในส่วนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ได้มีการจัดกิจกรรมที่ให้ความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่และเท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งจะเห็นได้จากการดำเนินกิจกรรมที่มีการประสานความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนช่วยในการสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งในด้านองค์ความรู้ งบประมาณ แรงงาน และการสนับสนุนด้านอื่นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ แม้ว่าในปัจจุบันประเทศของเรายังต้องประสบกับความท้าทายในมิติต่าง ๆ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค โควิด – 19 ก็ตาม ยังคงมีช่องว่างให้การประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานเครือข่ายยังคงดำเนินต่อไปได้ โดยการสนับสนุนจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในพื้นที่ที่ได้เข้ามาให้ความรู้และจัดกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับการดูแลและป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากโรคโควิด 19 เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านการทำงานร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคม

1.1 . หน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน รวมทั้งได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการอย่างเพียงพอ

1.2 หุ้นส่วนทางสังคม ได้แก่ โรงเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครอง ชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ได้มีการประสานความร่วมมือและสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาศูนย์ร่วมกันอย่างเข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กทั้งที่บ้านและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากชุมชนในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1.4 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ บริษัทเนสท์เล่ (Nestlé) ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำธุรกิจทางด้านโภชนาการและสุขภาพที่ได้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการเด็กผ่านการจัดกิจกรรมการเผยแพร่ความรู้ด้านโภชนาการ รวมทั้งการออกกำลังกาย เพื่อส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

2. ปัจจัยด้านบุคลากรและระบบการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1 ปัจจัยด้านครูผู้สอนซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลเด็กและการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ที่แต่ละบุคคลได้รับ ประกอบกับครูผู้สอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความเชี่ยวชาญในการดูแลเด็ก อีกทั้งยังเป็นคนในพื้นที่ซึ่งมีจิตสำนึกรักและอยากพัฒนาบ้านเกิดจึงเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดความสามัคคีของบุคลากร และทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่อยากจะพัฒนางานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้วยความเสียสละและทุ่มเท ในขณะเดียวกันครอบครัวของครู ศพด. ก็ได้ให้การสนับสนุนและมีความเข้าใจในการให้มาทำงานวัน เสาร์- อาทิตย์

2.2 ปัจจัยด้านระบบงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ได้มีการวางแผนการดำเนินงานไว้อย่างเป็นระบบ ประกอบกับได้มีการจัดเก็บข้อมูลและแนวทางการดำเนินงานให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งการมีแบบแผนการดำเนินงานในระยะยาวและการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบไม่ติดกับตัวบุคคลนั้น ช่วยให้ศูนย์สามารถดำเนินงานได้แม้มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารก็ยังสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จังหวัดสตูล ประกอบด้วยประเด็นปัญหาด้านผู้เรียน ด้านงบประมาณ ประเด็นความเชื่อมโยงในการดำเนินงานกับศูนย์เครือข่าย รวมทั้งประเด็นปัญหาที่ไม่อาจควบคุมได้ ดังนี้

ประการแรกประเด็นปัญหาด้านผู้เรียนเด็กและเยาวชนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษาและอนามัยการเจริญพันธุ์ การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ป้องกัน และการใช้วิธีคุมกำเนิดไม่ถูกต้อง จึงทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ซึ่งเป็นปัจจัยสืบเนื่องที่มีผลต่อพัฒนาการด้านร่างกายและจิตใจของเด็ก นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านการเรียนการสอนเป็นเรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการและทักษะการดำเนินชีวิตของตัวเด็กเอง เนื่องจาก เด็กบางคนยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองขั้นพื้นฐานได้ กล่าวคือ ยังไม่สามารถกินข้าว

หรือแต่งตัว ด้วยตนเองได้ เด็กบางรายยังติดขวดนมและผ้าอ้อมสำหรับเด็ก ทั้งยังพบว่าเด็กติดโทรศัพท์มือถือ ซึ่งมีผลต่อการเรียนการสอนในภาพรวมในห้องเรียน

ประการที่สอง ปัญหาด้านการขาดงบประมาณสนับสนุนการทำงานด้านเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นผลทำให้การดำเนินงานบาง โครงการขาดความต่อเนื่องหรือต้องยุติลง

ประการที่สาม ปัญหาการขาดความเชื่อมโยงในการดำเนินงานกับศูนย์เครือข่ายซึ่งเป็นผลให้ขาดการศึกษาคุณภาพเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขาดความเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

ประการสุดท้าย สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด – 19 เป็นประเด็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ เนื่องจากต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับหลักสูตรเรียนการสอนเข้าสู่รูปแบบการเรียนออนไลน์ ซึ่งทำให้เกิดข้อจำกัดในการเข้าถึงห้องเรียนออนไลน์ เนื่องจากผู้ปกครองบางท่านขาดการรับรู้และความเข้าใจในการเข้าถึงระบบการเรียนรู้ออนไลน์จึงทำให้การติดต่อสื่อสารช้าลงไป นอกนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ ยังต้องประสบกับความท้าทายในเรื่องของการประยุกต์กิจกรรมให้เข้ากับวิธีการสอนในรูปแบบออนไลน์ เนื่องจากแรงจูงใจในการเรียนรู้ในวัยเด็กนั้นมาจากการได้ปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้กับเพื่อน ๆ ดังนั้น แม้การปรับตัวของบุคลากรในการประยุกต์กิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ จึงยังไม่สามารถเสริมสร้างพัฒนาการเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเทียบเท่าห้องเรียนปกติได้ นอกจากนี้สถานการณ์ดังกล่าวยังส่งผลให้การมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันลดลงอีกด้วย

ข้อเสนอรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ให้มีคุณภาพได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถแบ่งประเภทหุ้นส่วนทางสังคมที่สำคัญได้เป็น 4 ภาคส่วน ได้ดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดเครือข่ายในการสนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรสนับสนุนด้านงบประมาณ และบุคลากร ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการประสานหาภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดจังหวัดสตูล โดยอาจมีการวางแนวทางการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ระหว่างผู้บริหารและครูร่วมกัน รวมทั้ง มีการให้ข้อเสนอแนะและคำปรึกษาในการพัฒนางานและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มศักยภาพการดำเนินงานให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและฉับพลัน นอกจากนี้ ศูนย์

พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ ควรมีการดำเนินงานร่วมกันกับสำนักงานส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) อย่างต่อเนื่อง เพื่อขอรับการสนับสนุนในด้านงบประมาณและองค์ความรู้ เช่น การขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาคุณภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ ในการจัดหลักสูตรและดูแลพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้มาร่วมกันวางแผนและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของตนเอง รวมไปถึงการเข้าร่วมงานวิจัยในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมกับ สสส. ซึ่งจะทำให้บุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับองค์ความรู้ แนวคิด กระบวนการจัดหลักสูตรและแนวทางการดูแลเด็กให้พัฒนาการของเด็กดีขึ้นไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์

สำหรับการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ได้แก่ สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ก็เป็นส่วนทางสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับการดูแลสุขภาพโดยตรง โดยอาจมีการปรับทิศทางการดำเนินงานในลักษณะการทำงานเชิงรุกในการอบรมให้ความรู้เรื่องการตั้งครรภ์ไม่พร้อมแก่เด็กและเยาวชนร่วมกัน เนื่องจากเป็นประเด็นความท้าทายสำคัญที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการแก้ไขปัญหาเรื่องเด็กและเยาวชนในพื้นที่แบบองค์รวม

นอกจากนี้ ควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างศูนย์เครือข่าย โดยอาจจัดให้มีการศึกษาดูงานและจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขในการพัฒนางานร่วมกัน นำไปสู่การขยายผลการดำเนินงานไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการเพิ่มศูนย์เครือข่ายและลูกข่ายในการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้ ควรมีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับ โครงการสร้างเสริมศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพเด็กปฐมวัย (COACT) อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบูรณาการและการขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กปฐมวัยและภาคีเครือข่ายต่อไป

2. ภาคเอกชน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมให้ก้าวอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้ เนื่องจากหน่วยงานภาคเอกชนนั้นเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพในการสนับสนุนด้านงบประมาณ และอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งมีบุคลากรที่มีองค์ความรู้เฉพาะด้านที่อยู่ในองค์กร ซึ่งหากสามารถประสานการดำเนินงานร่วมกันหน่วยงานเอกชนที่มีการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) ให้เข้าร่วมสนับสนุนการดำเนินงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ก็จะเกิดผลดีในพัฒนากิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งเกิดประโยชน์ต่อองค์กรภาคเอกชนในฐานะที่ได้แสดงบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคมในในมิติของการดำเนินโครงการเพื่อสร้างคุณประโยชน์ให้กับสังคมตามเจตรมย์ขององค์กรด้วย

3. ภาคประชาสังคม การดำเนินงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชนเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กให้เข้าไปในทิศทางเดียวกัน ระหว่างการเรียนรู้ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และที่บ้าน ทั้งนี้ ชุมชนเองก็มีความสำคัญที่เป็นสถาบันทางสังคมที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากเป็นอันดับสองรองจากสถาบันครอบครัว ซึ่งหากมีการดำเนินงานร่วมกันโดยการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมประเพณีในชุมชนอย่างต่อเนื่องก็จะเกิดผลดีในการปลูกฝังความรู้รักและหวงแหนบ้านเกิด และเป็นผลให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

4. สถาบันการศึกษา ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในมิติการทำดำเนินงานด้านเรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานร่วมกับโรงเรียนบ้านวังตง ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่มีการส่งต่อเด็กจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เข้าไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจำนวนกว่าร้อยละ 70 ซึ่งหากมีการประสานส่งต่อข้อมูลและการประสานความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ตลอดจนก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานของโรงเรียนบ้านวังตงในอนาคตด้วย นอกจากนี้ ควรมีการประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ใกล้เคียงกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ใหม่ ๆ เครื่องมือการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีและการพัฒนาได้ก้าวไปอย่างก้าวกระโดดเพื่อให้เด็กนักเรียนมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิตได้ในอนาคต

เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการดำเนินงานร่วมกับหุ้นส่วนทางสังคมจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ซึ่งในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ในด้านข้อมูลพื้นฐานของเด็กนั้น ช่วยให้ผู้ศูนย์มีข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินงานและวางแผนจัดหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ได้อย่างเป็นระบบ และในการสนับสนุนจากหุ้นส่วนทางสังคมในภาคเอกชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ก็ได้รับการสนับสนุนจาก บริษัทเนสท์เล่ (Nestlé) ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำธุรกิจทางด้านโภชนาการและสุขภาพที่ได้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการเด็กผ่านการจัดกิจกรรมการเผยแพร่ความรู้ด้านโภชนาการ รวมทั้งการออกกำลังกาย เพื่อส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับเด็กปฐมวัย นอกจากนี้ทางศูนย์ยังมีการจัดกิจกรรมความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน โดยการวางแผนการดำเนินงานในอนาคตร่วมกับโรงเรียนในเขตพื้นที่ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่มีเด็กจากศูนย์ฯ เข้าศึกษาต่อเพื่อการส่งข้อมูลประจำตัวเด็กให้กับครูในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาเด็กในอนาคตด้วย.

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและการอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และศึกษารูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการนำเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว จะเริ่มจากการอธิบายผลจากการศึกษาทั้งจากการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อนำข้อสรุปจากผลการศึกษามาเป็นฐานในการพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมและการนำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ของไทยในที่สุดท้าย

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาสภาพการณ์ของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ดังต่อไปนี้

1 สภาพการณ์ปัจจุบัน ในบริบททั่วไป

ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครูหรือผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ปกครอง จำนวน 495 ตัวอย่าง ในส่วนข้อมูลบุคคลจำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 427 คน คิดเป็นร้อยละ 86.30 ส่วนเพศชาย จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 13.50 เมื่อพิจารณาจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุด คือ จำนวน 427 คน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 495 คน

เมื่อพิจารณาจำนวนของบุคคลจำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 32.30 รองลงมาคืออายุระหว่าง 40 – 49 ปี จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 27.70 และอายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 21 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ช่วงอายุระหว่าง 30 -39 ปี เป็นช่วงวัยผู้ใหญ่และวัยทำงาน ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องในการดูแลเด็กปฐมวัยมากที่สุด ซึ่งวัยนี้เป็นวัยที่มีกระตือรือร้น มุ่งมั่นในการทำงานและดูแลเด็ก รู้จักคิดรู้จักใช้ปัญญา มีเหตุผลและมีภาวะทางสังคม สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเด็กและกับผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว

ด้านระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 53.30 และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 35.20 แสดงให้เห็นว่า ผู้

ที่มีบทบาทในการดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ดีในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และมีทักษะในการดูแลเด็ก เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมต่อช่วงวัย

หากพิจารณาในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 30 – 39 ปี และมีระดับการศึกษาสูงสุดคือในระดับปริญญาตรีมากที่สุด

จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ด้านตำแหน่งหรือบทบาทในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีตำแหน่งหรือบทบาทเป็นครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมาคือผู้ปกครอง จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 41 และหัวหน้าศูนย์หรือรักษาการหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 6.90 เมื่อพิจารณาพบว่า ครูผู้ดูแลเด็กมีบทบาทในการดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ที่คอยดูแลและใกล้ชิดเด็กในขณะที่อยู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เริ่มตั้งแต่การรับเด็กเข้ามาภายในรั้วโรงเรียน ให้การดูแลทั้งในด้านการจัดหลักสูตรประสบการณ์การเรียนรู้ การดูแลสุขภาพ และการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งยังมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับผู้ปกครองที่มีบทบาทในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะเข้ามามีส่วนร่วมกับครูผู้ดูแลเด็กในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันกับครูในทุก ๆ ปี ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น การตรวจสุขภาพฟัน และพัฒนาการของเด็ก การปรับภูมิทัศน์ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดขึ้น แสดงให้เห็นว่า ครูผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครอง มีการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับช่วงวัย และมีความตระหนักรู้รักในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

เมื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลด้านการอบรมที่เคยได้รับ พบว่า ส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมอย่างน้อย 1 เรื่อง จำนวน 395 คน คิดเป็นร้อยละ 79.80 และไม่เคยได้รับการอบรมจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 20.20 ซึ่งกรณีที่เคยได้รับการอบรม พบว่า ส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมเรื่องการผลิตสื่อมากที่สุด รองลงมาคือการดูแลสุขภาพ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับปฐมวัย การประเมินพัฒนาการเด็ก และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ผู้ดูแลเด็กและบุคลากรให้ความสนใจด้านการผลิตสื่อมากที่สุด ซึ่งการผลิตสื่อมีความสำคัญต่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน อีกทั้งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ครูผู้สอนในการกระตุ้นและเร้าความสนใจของเด็ก และสามารถสร้างบรรยากาศให้เด็กได้เรียนรู้ ลงมือปฏิบัติได้อย่างเพลิดเพลินและไม่น่าเบื่อ นอกจากนี้ยังพบว่าการอบรมที่เคยได้รับจำนวน 3 ด้าน ที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ได้แก่ ด้านการดูแลสุขภาพ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับปฐมวัย และการประเมินพัฒนาการเด็ก ซึ่งมีความจำเป็น

อย่างยิ่งที่ผู้ดูแลเด็กจะต้องมีความรู้ควบคู่กัน เนื่องจากเป็นเรื่องใกล้ชิดตัวของเด็กที่จะต้องดูแลเด็กให้มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรงและมีพัฒนาการที่ดี โดยจะต้องมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถประเมินพัฒนาการของเด็กได้ และกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีเหมาะสมต่อช่วงวัย

2 สภาพการณ์เกี่ยวกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เมื่อพิจารณาขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยขนาดกลาง จำนวน 269 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 54.30 รองลงมาคือ ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยขนาดใหญ่ จำนวน 99 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 20 และศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยขนาดเล็ก จำนวน 88 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 17.80 ตามลำดับ

ในส่วนของจำนวนบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่มี ครู/ครูผู้ดูแล/ผู้ดูแลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 5 – 10 คน จำนวน 244 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 49.20 รองลงมามีจำนวนบุคลากรมากกว่า 10 คน จำนวน 91 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 18.40 แสดงให้เห็นว่า ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยในแต่ละแห่งมีบุคลากรที่เพียงพอ สามารถจัดประสบการณ์เรียนรู้ และดูแลเด็กปฐมวัยได้อย่างทั่วถึง

สำหรับคณะกรรมการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ส่วนใหญ่มีคณะกรรมการในการดำเนินงาน จำนวน 361 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 72.90 และไม่ทราบข้อมูลของคณะกรรมการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 89 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 18 แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนงาน ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานให้มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

หากพิจารณาในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยมีขนาดกลาง ซึ่งมีครู ครูผู้ดูแล และผู้ดูแลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 5 – 10 คน และมีคณะกรรมการในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากที่สุด

เมื่อพิจารณาหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ส่วนใหญ่มีหน่วยงาน/องค์กรราชการ จำนวน 371 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 74.90 รองลงมาคือหน่วยงาน/สถาบันการศึกษา จำนวน 119 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 24 และหน่วยงาน/องค์กรภาคประชาชน จำนวน 95 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 19.20 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า หน่วยงานหรือองค์กรราชการมีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุนการดูแลเด็กปฐมวัยมากที่สุด โดยให้การสนับสนุนทั้งด้านบุคลากร องค์กรความรู้ วัสดุ-อุปกรณ์การเรียนรู้ งบประมาณ และ

สถานที่ในการทำกิจกรรมร่วมกับเด็กปฐมวัยและครูผู้ดูแล นอกจากนี้ยังมีหน่วยงาน/สถาบันการศึกษาที่มีส่วนร่วมในการให้ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ และมีหน่วยงาน/องค์กรภาคประชาชนที่เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในภูมิปัญญาวัฒนธรรมของท้องถิ่น และได้สอดแทรกความรู้เข้ากับการจัดหลักสูตรและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้มีพัฒนาการที่คึกคักสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนการมีทักษะในการใช้ชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

เมื่อพิจารณาหน่วยงาน/ บริเวณใกล้เคียงที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ส่วนใหญ่คือวัด มีสัดส่วนมากที่สุด จำนวน 316 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 63.80 รองลงมาคือหน่วยงานราชการ จำนวน 265 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 53.50 สถานศึกษาอื่นๆ จำนวน 245 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 49.50 สถานบริการสุขภาพ จำนวน 214 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 43.20 และแหล่งการค้า จำนวน 185 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 37.40 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า วัด เป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อการเลือกทำเลที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากที่สุด ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสงบสุข ร่มเย็น และมีบริเวณที่กว้างขวางสามารถใช้เป็นสถานที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ จึงสามารถนำเด็กมาเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่วัดได้โดยไม่ต้องเดินทางไกล อีกทั้งยังอยู่ใกล้เคียงกับหน่วยงานราชการ และสถานศึกษาอื่น ๆ ที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ซึ่งสามารถประสานงานและขอเข้าพบเจ้าหน้าที่ได้โดยสะดวก นอกจากนี้ยังอยู่ใกล้เคียงกับสถานบริการสุขภาพ เพื่อให้เกิดความสะดวกของเจ้าหน้าที่ในการเข้ามาดูแลสุขภาพของเด็กปฐมวัย หากพบว่ามีกรณีเร่งด่วนจะสามารถเข้าช่วยเหลือและประสานส่งต่อเด็กให้เข้ารับการรักษาได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังอยู่ใกล้เคียงกับแหล่งการค้า เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการจัดหาและระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เมื่อพิจารณาหน่วยงาน/ บริเวณใกล้เคียงที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่คือวัด มีจำนวน 330 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 66.70 รองลงมาคือหน่วยงานราชการ จำนวน 227 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 45.90 แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม จำนวน 194 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 39.20 สถานบริการสุขภาพ จำนวน 187 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 37.80 และแหล่งการค้า จำนวน 160 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 32.30 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า วัดเป็นสถาบันที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือโรงเรียนมากที่สุด และมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็กและผู้ปกครองในท้องถิ่น ซึ่งจะต้องมีวัดเป็นศูนย์รวมแห่งการเรียนรู้และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งแหล่งเรียนรู้ภายในวัดส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับศาสนา วิถีชีวิตภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ร่วมกับปราชญ์ชุมชนจะมีบทบาทในการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ และอบรมขัดเกลาให้เด็กประพฤติตนเป็นคนดี นอกจากนี้ยังมี

หน่วยงานราชการที่เป็นแหล่งเรียนรู้เปิดโอกาสให้เด็กเข้ามาเรียนรู้บทบาทการทำงานอย่างง่ายของหน่วยงานได้ และแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมโบราณสถาน สถานบริการสุขภาพ อาทิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.) มีการจัดให้เด็กสามารถเข้าเรียนรู้อุปกรณ์การทำฟัน และการทำแผลปฐมพยาบาลเบื้องต้น และแหล่งการค้าที่มีการจัดพื้นที่สร้างสรรค์ ลานกิจกรรม และเครื่องเล่นเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ๆ ได้

สำหรับชมรมผู้ปกครองหรือเครือข่ายผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ส่วนใหญ่ระบุว่า มีชมรมผู้ปกครองหรือเครือข่ายผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 348 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 70.30 และไม่มีชมรมผู้ปกครองหรือเครือข่ายผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 99 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 20 เมื่อพิจารณาพบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและเอาใจใส่ในการดูแลเด็กปฐมวัยและการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงมีการรวมตัวกันแล้วจัดตั้งชมรมผู้ปกครองขึ้น และเข้าร่วมเป็นสมาชิกของชมรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้ปกครองกับครู และระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน ในการดูแลบุตรหลานและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น

3 การดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เมื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.23 เมื่อจัดอันดับการดำเนินงาน พบว่า มีการดูแลคุณภาพอาหารเด็กให้ครบถ้วนตามหลักโภชนาการมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.33 รองลงมาคือ การดูแลให้เด็กมีสุขภาพช่องปากที่ดี ค่าเฉลี่ย 4.29 การดูแลเด็กให้มีน้ำหนักร ส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ค่าเฉลี่ย 4.27 การเปิดรับสมัครเด็ก ค่าเฉลี่ย 4.21 และการจัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ค่าเฉลี่ย 4.02 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหุ้นส่วนทางสังคมเข้ามาดำเนินการร่วมในการดูแลคุณภาพอาหารเด็กให้ครบถ้วนตามหลักโภชนาการมากที่สุด ซึ่งจะเน้นให้เด็กรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่และสะอาดถูกหลักอนามัย ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับการดูแลเด็กให้มีสุขภาพช่องปากที่ดี ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาล หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เข้ามาตรวจสุขภาพฟันเด็กเทอมละ 1 ครั้ง และครูจะคอยดูแลให้เด็กแปรงฟันทุกครั้งหลังรับประทานอาหาร และก่อนเข้านอน จึงทำให้ลดการเกิดฟันผุหรือช่องปากอักเสบได้ อีกทั้งยังมีการดูแลเด็กให้มีน้ำหนักร ส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน จากการให้รับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์ และมีปริมาณที่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกาย นอกจากนี้หุ้นส่วนทางสังคมยังเข้าร่วมดำเนินการเปิดรับสมัครเด็ก และการจัดทำแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน

มีความสอดคล้องกับแผนของกรมและบริบทของพื้นที่ ตลอดจนมีการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ

การดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านบุคลากร พบว่า ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.12 เมื่อจัดอันดับการดำเนินงาน พบว่า มีการประเมินผลการทำงานของครู/ผู้ดูแลเด็กมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.14 รองลงมาซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน คือ การส่งเสริมให้ครู/ผู้ดูแลเด็กทำงานเป็นทีม มีความพึงพอใจและมีขวัญกำลังใจที่ดีในการทำงาน และการจัดทำแผนบริหารบุคลากร ครู/ผู้ดูแลเด็กให้มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม ค่าเฉลี่ย 4.13 และการส่งเสริมให้ครู/ผู้ดูแลเด็กจัดประสบการณ์ เรียนรู้โดยการบูรณาการและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย 4.11 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาพบว่า การดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านบุคลากร ในการประเมินผลการทำงานของครู/ผู้ดูแลเด็กมากที่สุด ซึ่งจะมีการเปิดโอกาสให้หุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมในการทำแบบประเมินครู/ผู้ดูแลเด็กในการปฏิบัติงานและนำผลการประเมินมาพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้ครู/ผู้ดูแลเด็กทำงานเป็นทีม มีความพึงพอใจและมีขวัญกำลังใจที่ดีในการทำงานในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การมอบใบประกาศนียบัตร การกล่าวชื่นชม เป็นต้น และการจัดทำแผนบริหารบุคลากร ครู/ผู้ดูแลเด็กให้มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม ด้วยการสนับสนุนให้เข้ารับการอบรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้ครู/ผู้ดูแลเด็กจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยการบูรณาการและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการมีหุ้นส่วนทางสังคมที่เป็นคนในพื้นที่ กล่าวคือ ผู้ปกครอง ประชาชนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการเพื่อปลูกฝังให้เด็กและครูผู้ดูแลเด็กได้อนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

การดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย พบว่า ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.14 เมื่อจัดอันดับการดำเนินงาน พบว่า มีการจัดสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่ปลอดภัยสำหรับเด็กมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.22 รองลงมาคือ การรักษาความสะอาดทั้งภายในและภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ค่าเฉลี่ย 4.21 การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น มุมเรียนรู้ มุมของเล่น ห้องสมุด ค่าเฉลี่ย 4.19 กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย และ ครอบคลุมเรื่องระบบป้องกันภัยและรองรับกรณี มีเหตุฉุกเฉิน ค่าเฉลี่ย 4.17 การจัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์สำหรับทำอาหาร และของว่างให้เด็ก ค่าเฉลี่ย 4.12 การกำหนดมาตรการ และปฏิบัติตามมาตรการ ด้านความปลอดภัยของ สพด. ครอบคลุมเรื่อง ความปลอดภัยในการเดินทาง การจราจรบริเวณรอบศูนย์ ค่าเฉลี่ย 4.07 และการจัดพื้นที่สำหรับดูแลเด็กที่ป่วย และมีอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นรองรับกรณี เกิดอุบัติเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.98 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาพบว่า หุ้นส่วนทางสังคมให้ความสำคัญกับการจัดสิ่งแวดล้อม

ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่ปลอดภัยสำหรับเด็กมากที่สุด เมื่อพื้นที่มีความปลอดภัยเด็กจะสามารถเล่น และเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ และมีการรักษาความสะอาดทั้งภายในและภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อป้องกันการเกิดเชื้อโรคต่าง ๆ ที่สามารถเข้ามาสู่ตัวเด็กได้ อีกทั้งมีการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมต่อช่วงวัยของเด็ก เช่น มุมเรียนรู้ มุมของเล่น ห้องสมุด ซึ่งจะต้องมีสื่อการเรียนรู้ที่มีความน่าสนใจ และสามารถกระตุ้นพัฒนาการเด็กได้ ที่สำคัญคือมีการกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย และครอบคลุมเรื่องระบบป้องกันภัยและรองรับกรณีมีเหตุฉุกเฉิน อาทิ การติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 จุด ติดตั้งเครื่องตัดไฟบริเวณอาคาร มีระบบล็อกประตูในการเข้า-ออก การฝึกซ้อมป้องกันอุบัติเหตุจากการจมน้ำและจากเหตุการณ์ไฟไหม้ พร้อมทั้งมีหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินติดต่อส่วนราชการต่าง ๆ เป็นต้น การมีมาตรการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน จะทำให้สามารถผ่านวิกฤติต่าง ๆ เหล่านี้ไปได้ ซึ่งจะช่วยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นพื้นที่ ที่มีความปลอดภัย และเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองที่จะฝากบุตรหลานให้เข้ามาเรียน การดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร พบว่า ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.10 เมื่อจัดอันดับการดำเนินงาน พบว่า มีการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่หลากหลายให้กับเด็กทั้งในและนอกห้องเรียนเหมาะสมกับพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ของเด็ก (ร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และสติปัญญา) มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.19 รองลงมา คือ การจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อให้เด็กดูแลตนเองในการป้องกันโรคติดต่อ อุบัติเหตุ และอันตรายได้เหมาะสมกับวัย ค่าเฉลี่ย 4.12 การประเมินผลพัฒนาการของเด็กด้วยวิธีการ และเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย 4.09 และมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน คือ การจัดทำหลักสูตรให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และการสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ ศพด. ค่าเฉลี่ย 4.07 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า หากจะให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และสติปัญญานั้น หุ้นส่วนทางสังคมจะต้องให้ความสำคัญกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยทั้งในและนอกห้องเรียน และให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง จะทำให้เด็กเกิดทักษะด้านต่าง ๆ และหากมีการทำกิจกรรมลงพื้นที่เรียนรู้นอกห้องเรียนจะทำให้เด็กสามารถจดจำบรรยากาศและกิจกรรมได้ดีมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กได้ดูแลตนเองในการป้องกันโรคติดต่อ อุบัติเหตุต่าง ๆ อาทิ การป้องกันตนเองจากการจมน้ำ การดูแลตนเองและการใช้อุปกรณ์ในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค โควิด-19 ซึ่งจะทำให้เด็กมีความรู้เป็นภูมิคุ้มกันในตนเอง รวมถึงการประเมินผลพัฒนาการของเด็กด้วยวิธีการ และเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน อาทิ การใช้เครื่องมือ DSPM (Developmental Surveillance and Promotion Manual) ในการประเมินพัฒนาการของเด็ก ร่วมกับเจ้าหน้าที่

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หากพบว่ามีการดำเนินงานล่าช้า จะมีการใช้เครื่องมือในการกระตุ้นพัฒนาการเด็กอย่างเหมาะสมต่อไป

การดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.99 เมื่อจัดอันดับการดำเนินงาน พบว่า มีการจัดกิจกรรมบูรณาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสุขภาพสำหรับเด็ก ครอบครัว และชุมชนมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.07 รองลงมาคือ การจัดให้ ศพด. เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยกับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ค่าเฉลี่ย 4.06 จัดให้มีคณะกรรมการ/เครือข่ายดำเนินการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของ ศพด. ค่าเฉลี่ย 3.98 และการใช้คน ทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก เช่น ให้ผู้ปกครอง มาสอน เป็นต้น ค่าเฉลี่ย 3.88 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาพบว่า การจัดกิจกรรมบูรณาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสุขภาพสำหรับเด็ก ครอบครัว และชุมชน มีการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมมากที่สุด เนื่องจากเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายจะต้องให้ความร่วมมือ และดูแลสุขภาพไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพฟัน ความสะอาดของมือ ร่างกาย เสื้อผ้า และการรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ เพื่อให้เด็ก ครอบครัว และชุมชนมีสุขภาพที่ดี ไม่เป็นโรค อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย โดยการให้ครูปฐมวัย หรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ความรู้ พร้อมทั้งให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนข้อมูลในการดูแลเด็ก และจัดให้มีคณะกรรมการ/เครือข่ายดำเนินการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อที่จะ ได้เห็นมุมมองการทำงานใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น

การดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.99 เมื่อจัดอันดับการดำเนินงาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันจำนวน 3 ประการ ที่มีการดำเนินงานมากที่สุด ได้แก่ การสร้าง/บูรณาการความรู้จากชุมชน สังคมเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดการกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเครือข่าย/สมาคม/ชมรม ในการจัดการศึกษาการพัฒนาเด็ก และครู และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ค่าเฉลี่ย 4.01 รองลงมาคือ การสรุปบทเรียนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกับครอบครัวและชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.96 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาว่า การส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้นจะต้องมีการดำเนินงานที่สำคัญ 3 ประการอย่างควบคู่กัน ซึ่งมีการบูรณาการความรู้จากชุมชนและสังคม ส่วนใหญ่จะเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้ความเป็นชุมชน ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น การประกอบ

อาชีพ สอดแทรกในหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อให้เด็กเกิดทักษะในการใช้ชีวิต การปฏิบัติตนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการเปิดโอกาสให้เครือข่าย/สมาคม/ชมรม เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ตัดสินใจในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาเด็กและครู เมื่อมีการดำเนินงานแล้วจำเป็นจะต้องมีการสรุปบทเรียนของการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ซึ่งจะให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพื่อที่จะทราบเสียงสะท้อนเกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่ผ่านมาจากหลายมุมมอง แล้วจึงร่วมกันวางแผน ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานได้อย่างตรงจุด เมื่อหัวหน้าศูนย์และครูผู้ดูแลเด็กได้เห็นความสำคัญของเครือข่าย ด้วยเปิดโอกาสให้เครือข่ายเข้ามามีบทบาทและมีสิทธิร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ แล้วจะทำให้หุ้นส่วนทางสังคมรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของร่วมกัน เกิดความรักและห่วงใย ส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความเข้มแข็ง และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการดำเนินการแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 321 คน คิดเป็นร้อยละ 64.8 และไม่มีส่วนร่วม จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 ซึ่งกรณีที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย เท่ากันกับ ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5 รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 ด้านบุคลากร จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 53.0 ด้านการมีส่วนร่วมและส่งเสริมสนับสนุน จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 49.8 และด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 39.6 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า หุ้นส่วนทางสังคมให้ความสำคัญและหัวหน้าศูนย์ ครูผู้ดูแลเด็กมีการเปิดโอกาส และสร้างช่องทางให้หุ้นส่วนทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด วางแผน และดำเนินการจัดการสถานที่ และปรับภูมิทัศน์สิ่งแวดล้อมภายในศูนย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นเรื่องใกล้ตัวของเด็ก และต้องอาศัยหุ้นส่วนทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรในการจัดการ และมีการคำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กปฐมวัยเป็นหลัก ซึ่งมีส่วนร่วมเท่ากันกับด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร ในการร่วมวางแผนการจัดหลักสูตร และเข้ามาทำการสอนตามปฏิทินการดำเนินงานที่ได้วางแผนไว้ โดยมีภานำองค์ความรู้พร้อมทั้งวัสดุ-อุปกรณ์ที่สำคัญ มาให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมโดยตรง ทำให้เด็กได้เรียนรู้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีทักษะในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

เมื่อพิจารณาหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า หน่วยงานที่มีความสำคัญอันดับที่ 1 และได้ถูกระบุไว้มากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 281

คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 81.70 สำคัญอันดับที่ 2 และได้ถูกระบุไว้มากที่สุด คือ สถานบริการสุขภาพ จำนวน 185 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 57.6 สำคัญอันดับที่ 3 และได้ถูกระบุไว้มากที่สุด คือ สถานศึกษา จำนวน 74 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 28.0 สำคัญอันดับที่ 4 และได้ถูกระบุไว้มากที่สุด คือ สถานศึกษา จำนวน 37 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 23.1 ซึ่งใกล้เคียงกับชุมชน/ ภาคประชาสังคม/ ชมรม/ ผู้ปกครอง จำนวน 36 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 22.5 และวัด/ มัสยิด จำนวน 32 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 20.0 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญและมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากที่สุด เนื่องจากเป็นหน่วยงานต้นสังกัด มีความใกล้ชิด และมีประสานงานกับหัวหน้าศูนย์และครูผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีความสอดคล้องกับนโยบายของผู้บริหาร และยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง จึงทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุ-อุปกรณ์ องค์ความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและดูแลเด็กปฐมวัย เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ และนำมาพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นศูนย์กลางการประสานงาน สามารถเชื่อมโยงองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อีกด้วย อีกทั้งยังมีสถานบริการสุขภาพยังเป็นองค์กรที่มีความสำคัญ อาทิ โรงพยาบาล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เป็นต้น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพและพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะ โดยจะมีเจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้ ตรวจสอบสุขภาพและพัฒนาการของเด็กเป็นประจำ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพดีและมีพัฒนาการที่เหมาะสมต่อวัย และหากพบว่ามีการผิดปกติเกี่ยวกับด้านสุขภาพ จะเข้ามาดูแลและช่วยเหลือได้ทันที หากเด็กมีอาการที่รุนแรงจะมีการประสานส่งต่อไปยังโรงพยาบาลเพื่อเข้ารับการรักษาต่อไป

จากผลการสำรวจจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีความสำคัญ และมีจำนวนคำตอบที่มากเป็นอันดับที่ 3 และ 4 โดยให้การสนับสนุนในด้านวิชาการ องค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการดูแลเด็กปฐมวัย และสนับสนุนบุคลากร อาทิ อาจารย์ หรือนักเรียน นักศึกษา เข้ามาให้ความรู้และร่วมดูแลเด็ก เป็นผู้ช่วยในการตรวจสุขภาพ ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ตลอดจนการให้แนวคิด การแปลงทฤษฎีให้สามารถนำมาสู่การปฏิบัติได้ และให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยและการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นอกจากนี้ยังมีองค์กรที่มีความสำคัญคือ ชุมชน ภาคประชาสังคม ชมรม ผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันกับ วัด มัสยิด ซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่คอยส่งเสริมสนับสนุนศูนย์พัฒนา

เด็กเล็ก ทั้งในด้านการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ งบประมาณ สถานที่ บุคลากร องค์ความรู้ วัสดุ-อุปกรณ์ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อนำมาพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเข้ามาร่วมวางแผนการดำเนินงาน ร่วมจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยการนำเอาภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาสอดแทรกในหลักสูตรการเรียนรู้ให้แก่เด็ก ตลอดจนการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดขึ้น และสนับสนุนของรางวัลให้เด็กเนื่องในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือสถาบันทางศาสนาที่จะมีเจ้าอาวาส หรือบุคคลสำคัญทางศาสนา เข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมฝึกให้เด็กมีสติ สมาธิ และปัญญา การประพฤติตนเป็นคนดีอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม และครูผู้ดูแลเด็กได้มีการจัดกิจกรรมให้เด็กเข้าวัดร่วมกับผู้ปกครองและภาคีเครือข่าย ในการร่วมทำบุญตักบาตรเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าหุ้นส่วนทางสังคมที่เป็นบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรต่าง ๆ ล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างยิ่ง ซึ่งจะมีบทบาทหน้าที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันไป แต่ทุกองค์กรล้วนมีเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันคือ การดูแลและพัฒนาเด็กให้เป็นคนดี สุขภาพแข็งแรง มีพัฒนาการที่เหมาะสมต่อช่วงวัย และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ มีสภาพแวดล้อมที่ดีสะอาด ปลอดภัย มีการดำเนินงานอย่างมีมาตรฐาน และมีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่น และต้องการที่จะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย จากการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเหนือ

ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในพื้นที่ภาคเหนือของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดพรหมวิหาร อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีบริบทที่ใกล้เคียงกันทั้งในมิติทางสังคม วัฒนธรรม ลักษณะทางกายภาพ ตลอดจนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลาย พบว่า ลักษณะการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีหุ้นส่วนทางสังคมในการดำเนินงานจากหลากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลในพื้นที่ และสำนักกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และภาคประชาชน ได้แก่ ผู้ปกครอง คนในชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และเจ้าอาวาส ซึ่งมีวิธีการในการหาหุ้นส่วนทางสังคมโดยจะเน้นการประสานงานกับคนในชุมชน เพื่อเชิญชวนเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันภายในศูนย์ฯ และวิธีการหาหุ้นส่วนทางสังคมที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมใน

กิจกรรมของหน่วยงานอื่น ๆ การที่จะสร้างเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมและมาเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ศูนย์ฯ ก็ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานอื่น ๆ เช่นเดียวกัน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีและการให้ความสำคัญในการดำเนินงานของหุ้นส่วนทางสังคม จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่ามีทิศทางสังคมและวัฒนธรรมส่งผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ตลอดจนการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ชุมชน ผู้ปกครอง โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น และชาติพันธุ์ เพราะเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ภาคกลาง

ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในพื้นที่ภาคกลางของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านราชคราม อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีบริบทที่ใกล้เคียงกันทั้งด้านมิติทางสังคมวัฒนธรรม และลักษณะทางกายภาพ จากการดำเนินการศึกษา เก็บข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า ลักษณะการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภาคกลาง ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วน อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ผู้ปกครอง คนในชุมชน สถาบันการศึกษาในพื้นที่ วัด และผู้ประกอบการขนาดเล็กในพื้นที่ ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของภาคกลางทั้งสองแห่งนี้มีการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมเพื่อกำจัดจุดเสี่ยงที่อาจเกิดอันตรายต่อเด็ก โดยการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการปรับภูมิทัศน์ให้มีความปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมสำรวจสิ่งแวดล้อมปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเป็นการเปลี่ยนจุดเสี่ยงให้เป็นแหล่งกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสองศูนย์ในเขตพื้นที่ภาคกลางมีลักษณะทางกายภาพที่ใกล้เคียงกัน คือ เป็นพื้นที่ที่ผู้คนพลุกพล่านและสัญจรไปมา ใกล้เคียงกับแหล่งน้ำทิ้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและเกิดจากมนุษย์สร้างขึ้น จึงได้ให้ความสำคัญในเรื่องของความปลอดภัยของเด็กปฐมวัยเป็นอันดับแรก

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้านหลักร้อย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขงใจยุทธ อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งมีบริบทที่ใกล้เคียงกันทั้งในมิติทางสังคม มิติด้านวัฒนธรรม อาชีพและความเป็นอยู่ พบว่า ลักษณะการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสองศูนย์ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการมีส่วนร่วมจากหุ้นส่วนทางสังคม อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและโรงพยาบาลในพื้นที่ ตลอดจนผู้ประกอบการ ชุมชนและวัดในพื้นที่ในการให้การสนับสนุนและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเองได้มีการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก โดยการทำกิจกรรม OPEN HOUSE เปิดบ้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้หุ้นส่วนทางสังคม ได้มีโอกาสในการเข้ามาเรียนรู้การดำเนินงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย พร้อมทั้งร่วมทดลองปฏิบัติเรียนรู้ร่วมกับเด็ก และมีการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแลกเปลี่ยน เสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์ฯ นอกจากนี้ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลและรับผิดชอบก็ได้มีการจัดประชุมทุกสัปดาห์ โดยครุศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าร่วมด้วย เพื่อรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ในส่วนของการพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไป นอกจากนี้ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ได้ให้ความสำคัญในกิจกรรมของประเพณี วัฒนธรรมเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น โดยให้หุ้นส่วนทางสังคม โดยเฉพาะผู้ประกอบการ และพระสงฆ์ เข้ามาให้ความรู้เด็กปฐมวัย ตามแผนการสอน และวันสำคัญต่าง ๆ และประชาชนชุมชนมีการนำเด็กลงพื้นที่เรียนรู้การทำแปลงการเกษตร การทำนา และการเกี่ยวข้าว นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร ในวันสำคัญทางศาสนา ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร ในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ ซึ่งจะมีการเชิญผู้ประกอบการ และหุ้นส่วนทางสังคมต่าง ๆ เข้าร่วมกิจกรรมด้วย และจะมีการนิมนต์พระสงฆ์มาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อเทศนาธรรมให้เด็กปฐมวัยและผู้ปกครองได้ฟังศึกษาเรียนรู้ จากที่กล่าวมาสามารถอธิบายให้เห็นได้ว่าอิทธิพลของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นมีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการกระตุกการเรียนรู้ และพัฒนาการให้เหมาะสมตามวัย ตลอดจนเป็นการสร้างการเรียนรู้ในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีและวัฒนธรรมให้เด็กปฐมวัย

ภาคใต้

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในพื้นที่ภาคใต้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังเจริญราษฎร์ อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ซึ่งมีบริบทที่ใกล้เคียงกันทั้งในมิติทางสังคม มิติด้านวัฒนธรรม และลักษณะทางกายภาพ จากการศึกษาและเก็บข้อมูล พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสองศูนย์ในเขตพื้นที่ภาคใต้มีหุ้นส่วนทางสังคมในการดำเนินงานร่วมกันอยู่หลากหลายภาคส่วน อาทิ ภาครัฐ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และโรงพยาบาลในพื้นที่ และภาคประชาชน ได้แก่ ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย และคนในชุมชน ซึ่งลักษณะการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสองศูนย์ในเขตพื้นที่ภาคใต้นี้จะเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อประสานความร่วมมือในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและมีความเข้มแข็ง โดยทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีวิธีการในการหาหุ้นส่วนทางสังคม โดยการประสานงานผ่านกลุ่มผู้ปกครองและประชาสัมพันธ์ข่าวสารผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์กลุ่มของผู้ปกครองเป็นหลัก และมีการประสานกับผู้ประสานงานของหน่วยงานหุ้นส่วนทางสังคมนั้น ๆ ร่วมด้วย เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสองศูนย์ยังได้มีการจัดกิจกรรมความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน ในการดำเนินงานเพื่อกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เหมาะสมตามช่วงวัย และเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับหุ้นส่วนทางสังคม โดยการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการถ่ายทอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านและกลุ่มผู้ปกครองเข้ามามีส่วนในการดำเนินกิจกรรม อาทิ การเข้าร่วมกิจกรรมในการเดินขบวนแห่งานประเพณีชักพระซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นของภาคใต้ เป็นการปลูกฝังค่านิยมการปฏิบัติตนในการเป็นพุทธศาสนิกชนและเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามในท้องถิ่น การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการละเล่นพื้นบ้าน และการทำขนมพื้นบ้าน จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ภาคใต้ทั้งสองศูนย์ได้มีการนำภูมิปัญญาที่สำคัญของท้องถิ่นมาปรับใช้ในการดำเนินการเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่ดีสำหรับเด็กปฐมวัย โดยการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมทั้งภาครัฐและภาคประชาชนอย่างเข้มแข็ง

ผลการศึกษาจากการดำเนินการศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ สามารถสรุปออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในการดูแลเด็กปฐมวัย และส่วนที่เกี่ยวข้องการประเมินสถานการณ์การเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

5.1.1 บทบาทในการดูแลเด็กปฐมวัย

หน่วยงาน องค์กรและบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทที่แตกต่างกัน ดังนี้

5.1.1.1 ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ครูผู้ดูแลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการดูแลเด็ก ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ครูผู้ดูแลเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 30-39 ปี เป็นผู้จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี และผ่านการอบรมเรื่องการผลิตสื่อการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้มีบทบาทในการดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างใกล้ชิดมากที่สุด ตั้งแต่การคัดกรองสุขภาพเด็กก่อนเข้ามาในโรงเรียน การจัดหลักสูตรประสบการณ์การเรียนรู้ การดูแลสุขภาพ และการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงการวางแผนการดำเนินงานร่วมกับผู้ปกครองทุกปีในด้านต่างๆ อาทิ การเชิญผู้ปกครองมาช่วยถ่ายทอดและเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับเด็ก ในการทำงานนั้น อันจะมีผลต่อการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก และผู้ปกครองเข้ามาช่วยในการปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดลอมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นต้น บทบาทเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของครูในการสนับสนุนให้เด็กมีพัฒนาการเหมาะสมตามช่วงวัย การปลูกฝังความรักในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับเด็ก และครูผู้ดูแลเด็กยังมีบทบาทสำคัญในการผลิตสื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่อการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ การอำนวยความสะดวกในการสอนต่อการกระตุ้นความสนใจในการเรียนของเด็ก อันจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้มีความเพลิดเพลินมากขึ้นอีกด้วย

5.1.1.2 คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนการ

ดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพและการสร้างการมีส่วนร่วม

คณะกรรมการศูนย์พัฒนา ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ผู้นำทางศาสนา ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนชุมชน ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก มีบทบาทในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ โดยอาศัยการวางแผน การจัดหลักสูตร การพัฒนาศูนย์ ปรับปรุงอาคารสถานที่ การปรับปรุงภูมิทัศน์ และการระดมทุนต่าง ๆ และส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาศูนย์เด็กเล็กจากผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมทุกภาคส่วน

5.1.1.3 หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทหลักในการสนับสนุนการดูแลเด็กปฐมวัยในด้านบุคลากร องค์กรความรู้ วัสดุ-อุปกรณ์ งบประมาณ และสถานที่ทำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

หน่วยงานภาครัฐ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการสนับสนุนการดูแลเด็กปฐมวัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านบุคลากรและองค์กรความรู้ ได้แก่ การสนับสนุนด้านองค์ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการดูแลเด็กทั้งในการพัฒนาทักษะทางสมอง (Executive function) การใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Developmental Surveillance and Promotion Manual - DSPM) เป็นต้น

ด้านวัสดุ-อุปกรณ์และงบประมาณ ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดทำสื่อการเรียนรู้ อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ เป็นต้น

ด้านสถานที่ทำกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดสถานที่สำหรับทำกิจกรรมตามประเพณี วันสำคัญต่าง ๆ กิจกรรมกีฬา เป็นต้น

นอกจากหน่วยงานภาครัฐแล้ว สถาบันอุดมศึกษายังมีบทบาทในการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ และให้ความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรในการดูแลเด็กปฐมวัย และสถานบริการสุขภาพยังมีบทบาทในการสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยด้วยการดูแลสุขภาพ ตรวจสอบสุขภาพช่องปาก ทันตกรรม การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อตามฤดูกาลต่าง ๆ เช่น โรคมือเท้าปาก โรคโควิด-19 เป็นต้น

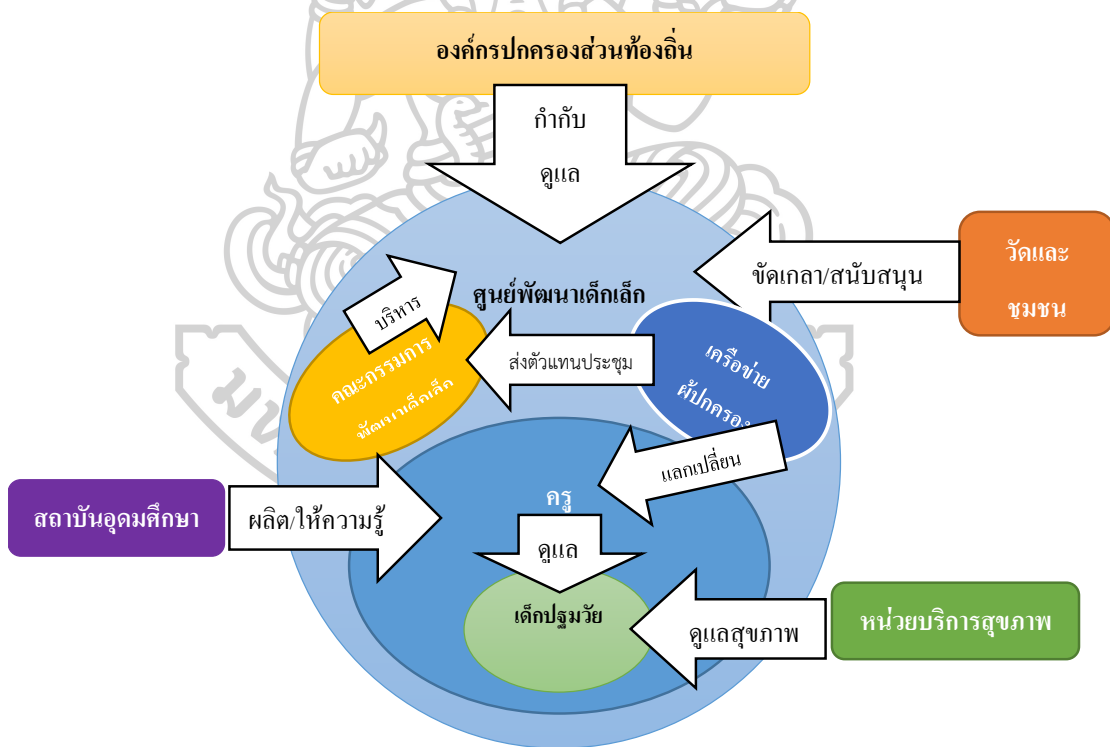
5.1.1.4 วัด มีบทบาทในฐานะแหล่งเรียนรู้ สถานที่ตั้ง และการสนับสนุนด้านสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยส่วนใหญ่มีสถานที่ตั้งอยู่ใกล้กับวัดหรือบางแห่งก็มีสถานที่ตั้งภายในวัด อันเป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจในการจัดเวลาจิตใจ อาทิ การทำบุญ การเรียนรู้ พิธีกรรมทางศาสนา การฟังคำเทศน์หรือคำสอนของพระสงฆ์ เป็นต้น ทำให้วัดเป็นแหล่งในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดเวลาทางสังคมผ่านการจัดกิจกรรมสนับสนุนกระบวนการการเรียนรู้ และปลูกฝังแนวคิดอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม อีกทั้งวัดยังเป็นแหล่งในการระดมเงินทุนในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กผ่านการจัดทอดผ้าป่าการศึกษาในโอกาสต่าง ๆ

5.1.1.5 เครื่องช่วยผู้ปกครอง มีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เครื่องช่วยผู้ปกครองมีบทบาทในการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ การเป็นผู้ช่วย ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเด็ก การเป็นตัวแทนประชุมร่วมกับคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการของศูนย์ และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดขึ้น รวมถึงกลุ่มผู้ปกครองที่สูงอายุยังมีบทบาทในแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอีกด้วย

ในภาพรวมนั้น การดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงมีความเชื่อมโยงกันระหว่างบทบาทของบุคลากรภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อันประกอบด้วย ครู คณะกรรมการพัฒนาเด็กเล็ก และเครื่องช่วยผู้ปกครอง กับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ สถาบันอุดมศึกษา สถานบริการสุขภาพ และวัด ดังแผนภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรที่มีบทบาทในการดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

(หมายเหตุ. สรุปลและพัฒนาแผนภาพโดยผู้วิจัย)

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า หน่วยงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า หน่วยงานที่มีความสำคัญอันดับที่ 1 และได้ถูกระบุไว้มากที่สุดคือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 281 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 81.70 สำคัญอันดับที่ 2 และได้ถูกระบุไว้มากที่สุดคือ สถานบริการสุขภาพ จำนวน 185 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 57.6 สำคัญอันดับที่ 3 และได้ถูกระบุไว้มากที่สุดคือ สถานศึกษา จำนวน 74 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 28.0 แสดงให้เห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญและมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากที่สุด เนื่องจากเป็นหน่วยงานต้นสังกัด มีความใกล้ชิด และมีการประสานงานกับหัวหน้าศูนย์และครูผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีความสอดคล้องกับนโยบายของผู้บริหาร และยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง จึงทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รับการสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุ-อุปกรณ์ องค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้ดูแลเด็กได้มีโอกาสเข้ารับการอบรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและดูแลเด็กปฐมวัย เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ และนำมาพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นศูนย์กลางการประสานงาน สามารถเชื่อมโยงองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อีกด้วย

อีกทั้งยังมีสถานบริการสุขภาพยังเป็นองค์กรที่มีความสำคัญ อาทิ โรงพยาบาลอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต) เป็นต้น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพและพัฒนาการของเด็กโดยเฉพาะ โดยจะมีเจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้ ตรวจสอบสุขภาพและพัฒนาการของเด็กเป็นประจำเพื่อให้เด็กมีสุขภาพดีและมีพัฒนาการที่เหมาะสมต่อวัย และหากพบว่ามีการผิดปกติฉุกเฉิน เกี่ยวกับด้านสุขภาพ จะเข้ามาดูแลและช่วยเหลือได้ทันที หากเด็กมีอาการที่รุนแรงจะมีการประสานส่งต่อไปยังโรงพยาบาลเพื่อเข้ารับการรักษาต่อไป

จากผลการสำรวจจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีความสำคัญ และมีจำนวนคำตอบที่มากเป็นอันดับที่ 3 และ 4 โดยให้การสนับสนุนในด้านวิชาการ องค์ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการดูแลเด็กปฐมวัย และสนับสนุนบุคลากร อาทิ อาจารย์ หรือนักเรียน นักศึกษา เข้ามาให้ความรู้และร่วมดูแลเด็ก เป็นผู้ช่วยในการตรวจสุขภาพ ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ตลอดจนการให้แนวคิด การแปลงทฤษฎีให้สามารถนำมาสู่การปฏิบัติได้ และให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยและการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นอกจากนี้ยังมีองค์กรที่มีความสำคัญคือ ชุมชน ภาคประชาสังคม ชมรม ผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันกับ วัด มัสยิด ซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่คอยส่งเสริมสนับสนุน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งในด้านการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ งบประมาณ สถานที่ บุคลากร องค์ความรู้ วัสดุ- อุปกรณ์ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อนำมาพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเข้ามาร่วมวางแผนการดำเนินงาน ร่วมจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยการนำเอาภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาสอดแทรกในหลักสูตรการเรียนรู้ให้แก่เด็ก ตลอดจนการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดขึ้น และสนับสนุนของรางวัลให้เด็กเนื่องในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือสถาบันทางศาสนาที่จะมีเจ้าอาวาส หรือบุคคลสำคัญทางศาสนา เข้ามามีส่วนร่วมในการอบรม ฝึกให้เด็กมีสติ สมาธิ และปัญญา การประพฤติตนเป็นคนดีอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม และครูผู้ดูแลเด็กได้มีการจัดกิจกรรมให้เด็กเข้าวัดร่วมกับผู้ปกครองและภาคีเครือข่าย ในการร่วมทำบุญตักบาตรเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าหุ้นส่วนทางสังคมที่เป็นบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรต่าง ๆ ล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างยิ่ง ซึ่งจะมีบทบาทหน้าที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันไป แต่ทุกองค์กรล้วนมีเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันคือ การดูแลและพัฒนาเด็กให้เป็นคนดี สุขภาพแข็งแรง มีพัฒนาการที่ดีเหมาะสมต่อช่วงวัย และพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ มีสภาพแวดล้อมที่ดีสะอาด ปลอดภัย มีการดำเนินงานอย่างมีมาตรฐาน และมีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่น และต้องการที่จะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

5.1.2 สถานการณ์ความเป็นหุ้นส่วนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.1.2.1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เมื่อพิจารณาการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแล้ว พบว่า การดำเนินงานตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การเปิดรับสมัคร การดูแลเด็กให้มีน้ำหนักร่างกายและส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน การดูแลคุณภาพอาหารเด็กให้ครบถ้วนตามหลักโภชนาการ และการดูแลเด็กให้มีสุขภาพช่องปากที่ดี ล้วนแล้วแต่มีระดับความเป็นหุ้นส่วนในระดับมาก (ได้รับคะแนนมากด้วยค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.5 – 4.49) โดยการดูแลคุณภาพอาหารเด็กให้ครบถ้วนตามหลักโภชนาการจะมีระดับความเป็นหุ้นส่วนที่มากกว่าการดำเนินงานในส่วนอื่น (ค่าเฉลี่ย 4.33) อันเป็นผลที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนจากชุมชน เช่น การมีแม่ครัวจากสมาชิกในชุมชนที่ประกอบอาหารได้ครบถ้วนตามหลักโภชนาการ การสนับสนุนในการกำหนดรายการอาหารจากนักโภชนาการให้มีความเหมาะสมสำหรับเด็ก เป็นต้น และการตรวจสุขภาพช่อง

ฟันอย่างใกล้ชิดของครูผู้ดูแลเด็กยังสนับสนุนให้ระดับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในด้านการดูแล ให้เด็กมีสุขภาพช่องปากที่ดีอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน (ค่าเฉลี่ย 4.29)

ทั้งนี้ ถึงแม้ระดับความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในภาพรวมของด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีระดับมาก แต่เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายการดำเนินงาน ยังพบว่า การจัดทำแผนพัฒนาศูนย์เด็กเล็กยังคงมีระดับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมน้อยกว่าการดำเนินงานด้าน ๆ อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.02) อันแสดงให้เห็นถึงช่องว่างในการจัดการด้านการจัดทำแผนพัฒนาที่ยังควรมีการพัฒนาให้มีระดับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมมากขึ้นต่อไป

5.1.2.2 การบริหารบุคลากร

ในส่วนของการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านบุคลากร นั้น พบว่า การประเมินผลการทำงานของครู/ ผู้ดูแลเด็กมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.14 รองลงมาซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน คือ การส่งเสริมให้ครู/ ผู้ดูแลเด็กทำงานเป็นทีม มีความพึงพอใจและมีขวัญกำลังใจที่ดีในการทำงาน และการจัดทำแผนบริหารบุคลากร ครู/ ผู้ดูแลเด็กให้มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม ค่าเฉลี่ย 4.13 และการส่งเสริมให้ครู/ผู้ดูแลเด็กจัดประสบการณ์ เรียนรู้โดยการบูรณาการ และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย 4.11 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาพบว่า การดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านบุคลากร ในการประเมินผลการทำงานของครู/ ผู้ดูแลเด็กมากที่สุด ซึ่งจะมีการเปิดโอกาสให้หุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมในการทำแบบประเมินครู ผู้ดูแลเด็กในการปฏิบัติงานและนำผลการประเมินมาพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้ครู/ ผู้ดูแลเด็กทำงานเป็นทีม มีความพึงพอใจและมีขวัญกำลังใจที่ดีในการทำงาน ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การมอบใบประกาศนียบัตร การกล่าวชื่นชม เป็นต้น และการจัดทำแผนบริหารบุคลากร ครู/ ผู้ดูแลเด็กให้มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม ด้วยการสนับสนุนให้เข้ารับการอบรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้ครู/ผู้ดูแลเด็กจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยการบูรณาการและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการมีหุ้นส่วนทางสังคมที่เป็นคนในพื้นที่ กล่าวคือ ผู้ปกครอง ประชาชนชุมชนเข้ามาร่วมดำเนินการเพื่อปลูกฝังให้เด็กและครูผู้ดูแลเด็กได้อนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

5.1.2.3 การบริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย

ในการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย พบว่า ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.14 เมื่อจัดอันดับการดำเนินงาน พบว่า มีการจัดสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่ปลอดภัยสำหรับเด็กมาก

ที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.22 รองลงมาคือ การรักษาความสะอาดทั้งภายในและภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ค่าเฉลี่ย 4.21 การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น มุมเรียนรู้ มุมของเล่น ห้องสมุด ค่าเฉลี่ย 4.19 กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย และ ครอบคลุมเรื่องระบบป้องกันภัยและรองรับกรณี มีเหตุฉุกเฉิน ค่าเฉลี่ย 4.17 การจัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์สำหรับทำอาหาร และของว่างให้เด็ก ค่าเฉลี่ย 4.12 การกำหนดมาตรการ และปฏิบัติตามมาตรการ ด้านความปลอดภัยของ ศพด. ครอบคลุมเรื่อง ความปลอดภัยในการเดินทาง การจราจรบริเวณรอบศูนย์ ค่าเฉลี่ย 4.07 และการจัดพื้นที่สำหรับเด็กที่ป่วย และมีอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นรองรับกรณี เกิดอุบัติเหตุ ค่าเฉลี่ย 3.98 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาพบว่า หน่วยงานทางสังคมให้ความสำคัญกับการจัดสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่ปลอดภัยสำหรับเด็กมากที่สุด เมื่อพื้นที่ที่มีความปลอดภัยเด็กจะสามารถเล่น และเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ และมีการรักษาความสะอาดทั้งภายในและภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อป้องกันการเกิดเชื้อโรคต่าง ๆ ที่สามารถเข้ามาสู่ตัวเด็กได้ อีกทั้งมีการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมต่อช่วงวัยของเด็ก เช่น มุมเรียนรู้ มุมของเล่น ห้องสมุด ซึ่งจะต้องมีสื่อการเรียนรู้ที่มีความน่าสนใจ และสามารถกระตุ้นพัฒนาการเด็กได้ ที่สำคัญคือมีการกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย และครอบคลุมเรื่องระบบป้องกันภัยและรองรับกรณี มีเหตุฉุกเฉิน อาทิ การติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 จุด ติดตั้งเครื่องตัดไฟบริเวณอาคาร มีระบบลิ้อคประตูในการเข้า-ออก การฝึกซ้อมป้องกันอุบัติเหตุจากการจมน้ำและจากเหตุการณ์ไฟไหม้ พร้อมทั้งมีหมายเลข โทรศัพท์ฉุกเฉินติดต่อส่วนราชการต่าง ๆ เป็นต้น การมีมาตรการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน จะทำให้สามารถผ่านวิกฤติต่าง ๆ เหล่านี้ไปได้ ซึ่งจะทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นพื้นที่ ที่มีความปลอดภัย และเป็นที่น่าสนใจของผู้ปกครองที่จะฝากบุตรหลานให้เข้ามาเรียน

5.1.2.4 การบริหารจัดการด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

สำหรับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร พบว่า ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.10 เมื่อจัดอันดับการดำเนินงาน พบว่า มีการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่หลากหลายให้กับเด็กทั้งในและนอกห้องเรียนเหมาะสมกับพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ของเด็ก (ร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และสติปัญญา) มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.19 รองลงมาคือ การจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อให้เด็กดูแลตนเองในการป้องกันโรคติดต่อ อุบัติเหตุ และอันตรายได้เหมาะสมกับวัย ค่าเฉลี่ย 4.12 การประเมินผลพัฒนาการของเด็กด้วยวิธีการ และเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย 4.09 และมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน คือ การจัดทำหลักสูตรให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และการสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ ศพด. ค่าเฉลี่ย 4.07 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า หากจะ

ให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และสติปัญญานั้น หุ่นส่วนทางสังคม จะต้องให้ความสำคัญกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยทั้งในและนอกห้องเรียน และให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง จะทำให้เด็กเกิดทักษะด้านต่าง ๆ และหากมีการทำกิจกรรมลงพื้นที่เรียนรู้นอกห้องเรียนจะทำให้เด็กสามารถจดจำบรรยากาศและกิจกรรมได้ดีมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กได้ดูแลตนเองในการป้องกันโรคติดต่ออุบัติเหตุต่าง ๆ อาทิ การป้องกันตนเองจากการจมน้ำ การดูแลตนเองและการใช้อุปกรณ์ในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค โควิด-19 ซึ่งจะทำให้เด็กมีความรู้เป็นภูมิคุ้มกันในตนเอง รวมถึงการประเมินผลพัฒนาการของเด็กด้วยวิธีการ และเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน อาทิ การใช้เครื่องมือ DSPEM (Developmental Surveillance and Promotion Manual) ในการประเมินพัฒนาการของเด็ก ร่วมกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หากพบว่ามีความผิดปกติที่มีพัฒนาการล่าช้า จะมีการใช้เครื่องมือในการกระตุ้นพัฒนาการเด็กอย่างเหมาะสมต่อไป

5.1.2.5 การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมและการส่งเสริมสนับสนุน

สำหรับการดำเนินงานแบบหุ่นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.99 เมื่อจัดอันดับการดำเนินงาน พบว่า มีการจัดกิจกรรมบูรณาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสุขภาพสำหรับเด็ก ครอบครัว และชุมชนมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.07 รองลงมาคือ การจัดให้ ศพด. เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยกับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ค่าเฉลี่ย 4.06 จัดให้มีคณะกรรมการ/เครือข่ายดำเนินการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของ ศพด. ค่าเฉลี่ย 3.98 และการใช้คน ทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก เช่น ให้ผู้ปกครอง มาสอน เป็นต้น ค่าเฉลี่ย 3.88 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาพบว่า การจัดกิจกรรมบูรณาการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสุขภาพสำหรับเด็ก ครอบครัว และชุมชน มีการดำเนินงานแบบหุ่นส่วนทางสังคมมากที่สุด เนื่องจากเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายจะต้องให้ความร่วมมือ และดูแลสุขภาพไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพฟัน ความสะอาดของมือ ร่างกาย เสื้อผ้า และการรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ เพื่อให้เด็ก ครอบครัว และชุมชนมีสุขภาพที่ดีไม่เป็นโรค อีกทั้งยังมีการส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย โดยการให้ครูปฐมวัย หรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ความรู้ พร้อมทั้งให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนข้อมูลในการดูแลเด็ก และจัดให้มีคณะกรรมการ/เครือข่ายดำเนินการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อที่จะได้เห็นมุมมองการ

ทำงานใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น

5.1.2.6 การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

สำหรับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3.99 เมื่อจัดอันดับการดำเนินงาน พบว่า มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากันจำนวน 3 ประการ ที่มีการดำเนินงานมากที่สุด ได้แก่ การสร้าง/บูรณาการความรู้จากชุมชน สังคมเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเครือข่าย/สมาคม/ชมรม ในการจัดการศึกษาการพัฒนาเด็กและครู และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ค่าเฉลี่ย 4.01 รองลงมาคือ การสรุปทบทวนการจัดการประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกับครอบครัวและชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.96 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาว่า การส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้นจะต้องมีการดำเนินงานที่สำคัญ 3 ประการอย่างควบคู่กัน ซึ่งมีการบูรณาการความรู้จากชุมชนและสังคม ส่วนใหญ่จะเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้ความเป็นชุมชน ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น การประกอบอาชีพ สอดแทรกในหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อให้เด็กเกิดทักษะในการใช้ชีวิต การปฏิบัติตนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการเปิดโอกาสให้เครือข่าย/สมาคม/ชมรม เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ตัดสินใจในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาเด็กและครู เมื่อมีการดำเนินงานแล้วจำเป็นจะต้องมีการสรุปทบทวนของการจัดการประสบการณ์เรียนรู้ ซึ่งจะให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพื่อที่จะทราบเสียงสะท้อนเกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่ผ่านมาจากหลายมุมมอง แล้วจึงร่วมกันวางแผน ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานได้อย่างตรงจุด เมื่อหัวหน้าศูนย์และครูผู้ดูแลเด็กได้เห็นความสำคัญของเครือข่าย ด้วยเปิดโอกาสให้เครือข่ายเข้ามามีบทบาทและมีสิทธิร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ แล้วจะทำให้หุ้นส่วนทางสังคมรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของร่วมกัน เกิดความรักและหวงแหน ส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความเข้มแข็ง และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

5.1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผลจากการศึกษาทั้งในด้านบทบาทของหน่วยงานและองค์การราชการที่เกี่ยวข้อง และสภาพการณ์ของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในส่วนที่แล้ว แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการนำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมใน

การดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย โดยปัจจัยที่มีความสำคัญต่อแนวทางรูปแบบของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากผลการศึกษา ประกอบด้วย ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กระบวนการ กลไก กิจกรรม และวิธีการของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม เพื่อบรรลุเป้าหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการดูแลเด็กปฐมวัย ซึ่งรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในแต่ละปัจจัยนั้น มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

5.1.3.1 ความหลากหลายของหุ้นส่วนทางสังคม

หุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยในปัจจุบันในการดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถจำแนกออกเป็น 4 ภาคส่วนด้วยกัน ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคประชาชน สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 18 หุ้นส่วนทางสังคมในแต่ละภาคส่วนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง	หุ้นส่วนทางสังคม
ภาครัฐ	<ol style="list-style-type: none"> 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) 2. หน่วยงานสาธารณสุข ศูนย์บริการสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) โรงพยาบาลประจำอำเภอ 3. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) 4. สถานีตำรวจ 5. สำนักงานทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) 6. ธนาคารออมสิน 7. ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สถานีดับเพลิง 8. สำนักงานพัฒนาชุมชน 9. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
ภาคประชาชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ปกครอง 2. ผู้นำชุมชน 3. คนในชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน/อสม. 4. วัด เจ้าอาวาส 5. หน่วยรักษาความปลอดภัย

สถาบันการศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 3. โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 5. มหาวิทยาลัยศิลปากร 6. โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7. วิทยาลัยพยาบาลราชชนนี 8. เครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศ 9. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 10. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เขตพื้นที่
ภาคเอกชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ประกอบการขนาดเล็กในพื้นที่ ร้านค้าและร้านจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างภายในชุมชน 2. ผู้ประกอบการขนาดใหญ่ในพื้นที่ (โครงการ CSR) ห้างสรรพสินค้า Big C LOTUS

หมายเหตุ. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัย

5.1.3.2 การสนับสนุนของหุ้นส่วนทางสังคมกับการเข้ามาช่วยดูแลเด็กปฐมวัย

หากพิจารณาจากผลการศึกษาแล้ว หุ้นทางสังคมตามต่างก็มีบทบาทในการสนับสนุนและให้บริการในการดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่แตกต่างกันออกไป โดยบทบาทของหุ้นส่วนทางสังคมในการดูแลเด็กปฐมวัย สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. การสนับสนุนงบประมาณ

การสนับสนุนงบประมาณ เป็นบทบาทหลักของ อปท. ในฐานะหน่วยงานต้นสังกัดที่ดูแลและรับผิดชอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการสนับสนุนงบประมาณของในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อปท. จะครอบคลุม ทั้งในเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

2. การสนับสนุนองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพ

บทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพนั้น จะมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ครูผู้สอนให้มีความเชี่ยวชาญในการดูแลและพัฒนาพัฒนาการเด็กให้เหมาะสมกับช่วงวัย ยกตัวอย่างเช่น โครงการ

สร้างเสริมศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพของเด็กปฐมวัย (Capacity of community treasures - COACT) เป็นต้น โดยหุ้นส่วนทางสังคมจะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนข้อมูลและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านพัฒนาการของเด็กปฐมวัยและการดูแลเด็กให้เหมาะสมตามช่วงวัย หุ้นส่วนทางสังคมจึงมีบทบาทเสมือนพี่เลี้ยงที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งในเรื่องของการดำเนินงานและองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ซึ่งหุ้นส่วนทางสังคมที่ดำเนินบทบาทเหล่านี้ ได้แก่ สสส. ที่ช่วยเหลือผ่านการสนับสนุนโครงการด้านการพัฒนาศักยภาพต่าง ๆ และธนาคารออมสิน ที่จัดทำโครงการสนับสนุนการเสริมสร้างนิสัยในการออมให้แก่เด็กนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

3. การให้บริการด้านความปลอดภัย

บทบาทในการให้บริการด้านความปลอดภัยนั้น เป็นบทบาทที่สำคัญในแง่ของการดูแลความเรียบร้อยและอำนวยความสะดวกในการเดินทางของผู้ปกครองที่ต้องมารับเด็กนักเรียน และการดูแลด้านสวัสดิภาพของเด็กในการรักษาความเรียบร้อยของบริเวณ โดยรอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งหุ้นส่วนทางสังคมที่มีบทบาทหลักในด้านนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และตำรวจจราจร

4. การให้บริการด้านสุขภาพ

การให้บริการด้านสุขภาพ เป็นบทบาทที่จำเป็นต่อการพัฒนาการที่สมวัยและการดูแลสุขภาพร่างกายของเด็กที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพร่างกาย สุขภาพฟัน และพัฒนาการของเด็ก ซึ่งหุ้นส่วนทางสังคมที่ดำเนินการในบทบาทส่วนนี้ ได้แก่ รพ.สต. โรงพยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น โดยหากเปรียบเทียบกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขอื่น เจ้าหน้าที่ของ รพ.สต. ถือว่ามีบทบาทหลักในการสนับสนุนข้อมูลองค์ความรู้ที่สำคัญในการดูแลเด็กปฐมวัยแก่ครูและผู้ปกครอง เนื่องจาก รพ.สต. เป็นหน่วยบริการปฐมภูมิด้านสาธารณสุขในพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากที่สุด

5. การส่งเสริมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม

การส่งเสริมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม เป็นบทบาทในด้านที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมผ่านการจัดกิจกรรมส่งเสริมประสบการณ์เรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนที่อาศัยชุมชนรอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาสนับสนุนการฝึกให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน และการเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เด็ก โดยหุ้นส่วนทางสังคมที่ดำเนินบทบาทหลักในด้านนี้ ประกอบด้วย วัด เครือข่ายผู้ปกครอง และชุมชน ที่ดำเนินการเชื่อมโยงกันในการปลูกฝังให้เด็กเกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นการส่งเสริมพัฒนาการตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในช่วงวัย 3-5 ปี ในแง่ของคุณธรรม จริยธรรม การมีจิตสำนึกรักวัฒนธรรมท้องถิ่นและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันเป็นส่วน

หนึ่งของปรัชญาการศึกษาปฐมวัยในแง่ของการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเด็กภายใต้บริบทของสังคมรอบตัวเด็ก

5.1.3.3 การสื่อสารและการประสานงานที่ระหว่างหุ้นส่วนทางสังคมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

วิธีการและช่องทางสำหรับสร้างหรือแสวงหาหุ้นส่วนทางสังคมนั้น เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างหุ้นส่วนทางสังคมผ่านการสื่อสารและการจัดกิจกรรมในหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถสรุปจากผลการศึกษาออกได้เป็น 5 ช่องทางหลัก ดังนี้

1. การประสานงานแบบทางการ

การประสานงานแบบทางการในการดำเนินการของหุ้นส่วนทางสังคมต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น มีช่องทางหลักผ่านการดำเนินการของ อปท. ในลักษณะของศูนย์กลางในการรับ กระจายข้อมูลข่าวสาร และเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ขอรับการสนับสนุนหรือกระจายการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งการประสานงานผ่านช่องทางที่เป็นทางการจะมีวิธีการในการดำเนินการด้วยการทำหนังสือราชการอย่างเป็นทางการในรูปแบบของหนังสือเชิญไปยังภาคีเครือข่ายให้มาเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดขึ้นสำหรับการสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นระหว่างหุ้นส่วนทางสังคมที่เกี่ยวข้อง

2. การสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์

การสื่อสารออนไลน์ ถือเป็นอีกช่องทางในการสร้างการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม โดยช่องทางหลักของการสื่อสารออนไลน์ระหว่างหุ้นส่วนทางสังคม อาทิ อปท. ครู ผู้ปกครอง ภาคประชาชน หน่วยราชการต่าง ๆ เป็นต้น จะดำเนินการผ่านช่องทางของแอปพลิเคชันไลน์ (Line) เป็นหลัก ซึ่งวิธีการในการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์จะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของหุ้นส่วนทางสังคม ดังนี้

2.1 หน่วยราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้แอปพลิเคชันไลน์ในการประชาสัมพันธ์ กระจายข้อมูลข่าวสารกิจกรรม และระดมทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับหุ้นส่วนทางสังคม รวมถึงการประสานงานเพื่อขอความอนุเคราะห์สนับสนุนเทศบาลตำบลแม่สายเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน

2.2 ครูศูนย์เด็กเล็ก ใช้แอปพลิเคชันไลน์ในการประสานงานกับผู้ปกครองและชาวบ้านในชุมชนผ่านกลุ่มไลน์ของผู้ปกครองหรือชุมชน ในการเชิญชวนเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการประชาสัมพันธ์ต่อชุมชนในเรื่องอื่น ๆ

2.3 ภาคประชาชน ใช้แอปพลิเคชันไลน์ในการติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อขอความสนับสนุนในการจัดกิจกรรมสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสำคัญ

3. ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล

การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ เป็นอีกช่องทางในการสร้างความสัมพันธ์ของหุ้นส่วนทางสังคม โดยรูปแบบของการสื่อสารในลักษณะนี้ ประกอบด้วยการสื่อสารในรูปแบบ ดังต่อไปนี้

3.1 การสอบถามเรื่องทั่วไปก่อนที่จะมีการสอบถามเข้าเรื่องภารกิจการทำงานและหาความร่วมมือในการทำงานร่วมกันระหว่างศูนย์เด็กเล็กกับหุ้นส่วนทางสังคม

3.2 การสื่อสารผ่านภาคีเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน (Connection) ในรูปแบบของการประชุมเครือข่ายเดิมที่เคยร่วมงานกัน

3.3 การประสานบุคคลสำคัญ (Key Person) ในรูปแบบของการทำหนังสือเพื่อขออนุญาตเข้าพบบุคคลที่มีตำแหน่งสูงหรือมีอิทธิพลต่อความคิด จิตใจ กับคนจำนวนมาก ๆ

3.4 การระดมทุนเพื่อการศึกษา ในรูปแบบของการ “จัดโต๊ะจีน” ด้วยการเปิดจำหน่ายบัตรโต๊ะจีนในราคาที่เป็นธรรม เพื่อให้ผู้มีบัตรเข้าร่วมกิจกรรมงานประจำปีของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเป็นวิธีการที่ช่วยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับเครือข่ายและเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดี อันมีความจำเป็นต่อการดำเนินงานร่วมกันของหุ้นส่วนทางสังคม

5.1.3.4 การสนับสนุนทางวิชาการของสถาบันการศึกษา

การสนับสนุนทางวิชาการผ่านสถาบันการศึกษา เป็นช่องทางสำคัญในการถ่ายทอดหรือพัฒนาความรู้ให้แก่ครู ผู้มีบทบาทสำคัญต่อการดูแลและให้ความรู้ต่อเด็ก โดยการดำเนินการสนับสนุนด้านองค์ความรู้จะมีความเกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ด้านการสนับสนุนการส่งเสริมพัฒนาการ การพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลด้านพัฒนาการเด็ก ไปจนถึงการจัดทำหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพให้กับครูให้มีทักษะและองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการดูแลเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้าน

5.1.3.5 การมีกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกับชุมชน

กิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นช่องทางในการสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้ในการสร้างเครือข่ายกับหุ้นส่วนทางสังคมอื่น ๆ ที่มีทรัพยากรในการสนับสนุนการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยในการสื่อสารด้วยการจัดกิจกรรมนั้น จะมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

การประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมผ่านบอร์ดข้อมูลข่าวสารและป้ายไว้นิเทศน์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การสื่อสารที่มีความกระชับและชัดเจน พร้อมภาพประกอบในการบรรยายกิจกรรมอย่างเหมาะสมและมีความน่าสนใจ

การประชุมผู้ปกครอง ซึ่งมีการจัดประชุมโดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประมาณภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง ระหว่างผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และภาคเอกชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในด้านการเรียนการสอนและการดูแลบุตรหลาน

การจัดกิจกรรมตามวันสำคัญหรือประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน โดยครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะนำเด็กไปเข้าร่วมกิจกรรมตามวันสำคัญและประเพณีต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน อันเป็นหุ้นส่วนที่สำคัญในบริบทรอบตัวเด็ก การประสานงานกับหน่วยงานราชการและ อปท. โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอาจดำเนินการส่งตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การร่วมกิจกรรมงานบุญและงานตามประเพณีของท้องถิ่นที่ส่วนราชการจัดขึ้น การจัดเวทีสัญจรเพื่อรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของ อปท. เป็นต้น ซึ่งครู อาจมีส่วนในการจัดกิจกรรมทั้งในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมและการประสานกับหุ้นส่วนทางสังคมอื่น ๆ ผ่านโทรศัพท์ เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมของหน่วยราชการและ อปท. ได้ และในขณะเดียวกัน หน่วยงานราชการและ อปท. ก็อาจสนับสนุนการจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้วยการส่งหนังสือราชการไปยังหน่วยงานต่าง ๆ และการจัดประชุมของหุ้นส่วนทางสังคม ที่มักจัดขึ้นประมาณปีละ 2 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับหุ้นส่วนทางสังคมอื่น ๆ และนำข้อมูลดังกล่าวมาพัฒนาการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ เช่นเดียวกัน

5.1.4 การสร้างการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดหลักสูตรการเรียนรู้อัน

สภาพแวดล้อมและการเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การสร้างการมีส่วนร่วมให้กับหุ้นส่วนทางสังคมในจัดหลักสูตรการเรียนรู้อันของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีพัฒนาการสมวัยและการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับปรัชญาการศึกษา โดยจากผลการศึกษานั้น การจัดหลักสูตรการเรียนรู้อันจำเป็นต้องมีการสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมใน 2 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในกิจกรรม ดังต่อไปนี้

5.1.4.1 การมีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ด้านสภาพแวดล้อม

การจัดหลักสูตรการเรียนรู้ในด้านของการจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อหรือเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องใน 5 ด้าน ดังนี้

1. การส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน หุ้นส่วนทางสังคมควรมีส่วนร่วมกับการออกแบบวิชา ใน 4 วิชาหลัก ประกอบด้วย วิชาเกี่ยวกับร่างกายของเด็ก วิชาเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อม เด็ก วิชาเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว และวิชาเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เพื่อสนับสนุนการพัฒนาพัฒนาการทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

2. การเสริมสร้างลักษณะที่พึงประสงค์และพัฒนาการสมวัย ครู และผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการนำนวัตกรรมการสำรวจสิ่งแวดล้อมปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มาใช้ในการสำรวจหาจุดเสี่ยง การร่วมกันวางแผนและการร่วมกันปรับเปลี่ยนให้เกิดแหล่งกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก รวมถึงเจ้าหน้าที่ รพ.สต. และสปสข. ก็สามารถมีส่วนร่วมในการระบุแนวทางป้องกันและจุดเสี่ยงร่วมกับครูและผู้ปกครองได้เช่นกัน

3. การส่งเสริมให้เด็กสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมภายในภายในศูนย์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การจัดให้มีสนามการเรียนรู้ มุมนิทาน มุมสำหรับการเรียนรู้ด้านการเกษตร เป็นต้น และควรสนับสนุนการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนที่เอื้อให้เด็ก ได้ลงมือปฏิบัติจริงตามหลักการการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (Learning by doing) อาทิ การจัดกิจกรรมกลุ่มนอกห้องเรียนในลานกิจกรรมที่สนับสนุนและกระตุ้นพัฒนาการทางสมอง (Brain-based learning – BBL) เป็นต้น

4. การส่งเสริมวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทและวัฒนธรรมของชุมชน ผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับเด็กได้ในการดำเนินกิจกรรมตามหลักสูตรเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านการเกษตรด้วยการจัดกิจกรรมปลูกพืช ผัก สมุนไพรต่าง ๆ โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอาจจัดตารางเวรให้เด็กได้ฝึกความรับผิดชอบในการดูแลพืช ผักและสวนเกษตร และยังสามารถสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสนับสนุนให้เด็กมีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสม รวมถึงเจ้าหน้าที่จากศูนย์บรรเทาและป้องกันสาธารณภัยยังอาจมีส่วนร่วมกับการจัดหลักสูตรสนับสนุนกิจกรรมเพื่อให้เด็กสามารถใช้ชีวิตในชุมชนได้อย่างปลอดภัย เช่น การจัดหลักสูตรพื้นฐานในการเอาชีวิตรอดจากการจมน้ำ ด้วยการจัดให้มีสระว่ายน้ำสำหรับเด็กในการฝึก เป็นต้น

5. การส่งเสริมความรัก เอื้ออาทรของสถาบันครอบครัว ชุมชนและสังคมท้องถิ่น ครอบครัว ชุมชน และสังคม สามารถมีบทบาทร่วมกันในการกำจัดจุดเสี่ยงที่อาจเกิดอันตรายต่อเด็ก และจัดทำโครงการสนับสนุนให้เกิดความปลอดภัยกับเด็ก โดยควรเป็นการส่งเสริมให้เกิดความรัก

และความเอื้ออาทรในการดูแลเด็ก เช่น การจัดประชุมผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ครอบครัว ชุมชนและสังคม มีบทบาทร่วมกันในการปรับภูมิทัศน์รอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เกิดความปลอดภัย และส่งเสริมให้เกิดการดูแลเอาใจใส่ของผู้ปกครองและชุมชนต่อการดูแลเด็ก เป็นต้น

5.1.4.2 การมีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

การมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดการเรียนรู้สำหรับเพิ่มทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยนั้น มีความเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิตผ่านการเล่น (Active learning) ศูนย์พัฒนาเด็กมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ด้วยการจัดกิจกรรมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น กิจกรรมนอกห้องเรียน การเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตร การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น การจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) เช่น ห้องเรียนสีเหลือง (โครงการ "กล้วย กล้วย") ห้องเรียนสีชมพู (โครงการ "ข้าวโพดแสนหวาน") ห้องเรียนสีฟ้า (โครงการ "มะละกอ") ห้องเรียนสีเขียว (โครงการ "แตงโมแสนหวาน") เป็นต้น รวมถึงการเรียนรู้จากสถานี่การเรียนรู้ 9 สถานี่ในรูปแบบของฐานการเรียนรู้ตั้งแต่ฐานที่ 1 การรับเด็กเข้าเรียน ฐานที่ 2 การจัดการกิจกรรมสร้างสรรค์ ฐานที่ 3 การจัดแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฐานที่ 4 การจัดลานกลางแจ้งแบบ BBL ฐานที่ 5 ห้องพยาบาล ฐานที่ 6 ห้องสำหรับทำกิจกรรมการเรียนการสอน ฐานที่ 7 ห้องอาหารสำหรับให้ความรู้ด้านโภชนาการ ฐานที่ 8 ห้องน้ำที่สะอาดสำหรับเด็กปฐมวัย และ ฐานที่ 9 ห้องสมุดสำหรับการเรียนรู้ของเด็กและผู้ปกครอง

2. การจัดการเรียนรู้เสริมสร้างทักษะชีวิต (Life Skill) ครู ผู้ปกครอง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบทบาทร่วมกันในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านทักษะทางชีวิต ได้แก่

- การจัดทำหลักสูตรต้นไม้ 12 ต้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งต้องอาศัยบทบาทของครูในการแนะนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนทางไกล และผู้ปกครองในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ทำได้ภายในบ้าน เป็นต้น

- การจัดทำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักสูตรการเตรียมความพร้อมความแตกต่างทางชาติพันธุ์ เพื่อให้เด็กได้ซึมซับและมีสำนึกรักบ้านเกิด และสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมในการลดความวิตกกังวลจากการพาดเด็กจากผู้ปกครอง โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในโครงการกิจกรรมในห้องเรียนช่วงเปิดเทอมประมาณ 1 สัปดาห์ และใช้เครื่องมือ EF เช่น กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะทำนอง คำคล้องจองเสียงเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการจดจำ เป็น ซึ่งผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วน

ร่วมในการเรียนการสอนในสัปดาห์แรกที่มีการเปิดภาคเรียนในทุกวันเป็นเวลาครึ่งวัน รวมถึงยังมีการนำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอีกด้วย

- การจัดทำหลักสูตร EF เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีทักษะด้านความยืดหยุ่น การใช้ประสาท การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการรอคอย โดยมีการนำเครื่องดนตรีพื้นถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เช่น กลองยาว สำหรับการทำกิจกรรมการเข้าจังหวะ เป็น

- กิจกรรมห้องเรียน BBL เป็นการสร้างห้องเรียนแห่งการเรียนรู้ เช่น การทำช่องทางเท้าสำหรับการกระโดดตามจำนวนรอยเท้าจำลอง การเดินตามรอยประ การจัดมุมสมุดนิทานสำหรับเด็ก เป็น เพื่อการกระตุ้นพัฒนาการของเด็กจากการทดลองปฏิบัติ แทนที่การเรียนรู้แบบท่องจำเนื้อหาทางทฤษฎี

5.1.5 กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก

การดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การจัดหลักสูตรการเรียนรู้อะไรและกิจกรรมการเรียนการสอนมีข้อมูลอย่างเพียงพอและมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับปรัชญาการพัฒนาเด็กปฐมวัยและบริบทของการจัดการเรียนการสอนของพื้นที่อย่างเหมาะสม โดยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สำคัญ มีดังนี้

5.1.5.1 การประชุมปรึกษาหารือ

การจัดประชุมปรึกษาหารือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาและการดำเนินการสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่จัดการประชุม ดังนี้

1. การจัดประชุมร่วมกันของนายกเทศมนตรี หัวหน้า และครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการจัดประชุมเพื่อให้ผู้ปกครองได้รับทราบนโยบาย แนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย หลักสูตรการเรียนการสอน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ และการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. การจัดประชุมโดยคณะกรรมการสถานศึกษาและครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการประชุมที่จัดขึ้นเมื่อมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ที่ต้องอาศัยหุ้นส่วนทางสังคมร่วมกันคิดวางแผน ปฏิบัติและประเมินผล

3. การจัดประชุมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการจัดประชุมรายสัปดาห์ โดยมีครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าร่วมในการรับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะ และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

4. การจัดประชุมผู้ปกครองของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการจัดประชุมผู้ปกครองกับภาคเครือข่าย ซึ่งจะจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง เพื่อการชี้แจงแนวทางการดำเนินงานและรับฟังความคิดเห็นในการวางแผนงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.1.5.2 การเยี่ยมบ้าน

การจัดทำโครงการเยี่ยมบ้านพบปะผู้ปกครอง เป็นการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม และพัฒนาการของเด็ก ซึ่งจะจัดขึ้นภาคการศึกษาละ 2 ครั้ง เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและทิศทางของพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กระหว่างการเรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับการใช้ชีวิตที่บ้าน

5.1.5.3 การศึกษาดูงานและการนำเสนอผลงาน

การศึกษาดูงานและนำเสนอผลงาน เป็นการดำเนินการเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กทั้งในเชิงของการให้ความรู้กับศูนย์อื่นและการนำประสบการณ์จากการดำเนินงานของศูนย์อื่นมาปรับปรุงการดำเนินงานของศูนย์ โดยอาศัยการดำเนินการต่าง ๆ อาทิ การเปิดบ้านจัดแสดงนิทรรศการ แสดงผลงานนวัตกรรมของครูผู้ดูแลและเด็กปฐมวัย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับศูนย์เครือข่าย การพัฒนาหลักสูตรการเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเครือข่าย การจัดทำแบบประเมินและออกแบบหลักสูตร School-readiness ให้ศูนย์เครือข่ายได้ประเมินตนเองเบื้องต้น เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การรับฟังความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กิจกรรมการศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ใกล้เคียงที่ได้รับรางวัลศูนย์เด็กเล็กคุณภาพ เพื่อนำมาปรับปรุงใช้พัฒนาศูนย์ต่อไป เป็นต้น

5.1.5.4 การจัดกิจกรรมเปิดบ้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (Open House)

กิจกรรมเปิดบ้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นกิจกรรมสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของหุ้นส่วนทางสังคมจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเปิดโอกาสให้หุ้นส่วนทางสังคมได้มีเข้ามาเรียนรู้การดำเนินงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย การร่วมทดลองปฏิบัติเรียนรู้กับเด็ก และการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแลกเปลี่ยนและเสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินงานทั้ง 5 ระบบ ประกอบด้วย ระบบบริหารจัดการ ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ระบบการจัดหลักสูตรการ

จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ระบบการดูแลสุขภาพ และระบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความเกี่ยวข้องกับการระบุหุ้นส่วนทางสังคม การกำหนดบทบาทที่เหมาะสมของหุ้นส่วนทางสังคม วิธีการในการสื่อสารระหว่างหุ้นส่วนทางสังคมที่มีผลต่อการสร้าง รักษาความสัมพันธ์ และใช้ประโยชน์ของหุ้นส่วนทางสังคมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทักษะที่เหมาะสมกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพและเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กได้อย่างเหมาะสมตามช่วงวัยและบริบทของการเรียนรู้

5.1.6 กิจกรรมความร่วมมือระหว่าง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้ความร่วมมือกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นปัจจัยอีกด้านที่มีความสำคัญต่อการดูแลเด็กปฐมวัยให้ เป็นไปตามลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กในช่วงอายุ 3-5 ปี โดยกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้น แบ่งประเภทได้ ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ประเภทและลักษณะของกิจกรรมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ประเภทของกิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
กิจกรรมด้านหลักสูตรและการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> ● กิจกรรมแหล่งเรียนรู้นอกหลักสูตร ● กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและเสริมสร้างจินตนาการ ● การจัดหลักสูตรการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ● กิจกรรมการสอนตามหลักสูตร ● กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรของท้องถิ่น ● กิจกรรมปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร
กิจกรรมด้านการเสริมสร้างพัฒนาการเด็ก	<ul style="list-style-type: none"> ● กิจกรรมการให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ผู้ปกครอง ● การส่งต่อข้อมูลเด็กปฐมวัย ● กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการตามวัย

ประเภทของกิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
	<ul style="list-style-type: none"> ● การตรวจสอบคุณภาพ ● กิจกรรมกีฬา ● กิจกรรมการสร้างห้องเรียนแบบ BBL ● การวางแผนการดำเนินงานในอนาคตร่วมกับโรงเรียนในเขตพื้นที่
กิจกรรมด้านการปรับปรุงสภาพแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> ● กิจกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ● กิจกรรมแหล่งเรียนรู้รูนอกโรงเรียน ● การสนับสนุนด้านการป้องกันโรค (เช่น โควิด-19) ● กิจกรรมการเรียนรู้รูนอกตำราเรียน ● กิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านการป้องกันโรค ● กิจกรรมรวมพลังสร้างห้องเรียน BBL ● กิจกรรมการปรับสภาพแวดล้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ● กิจกรรมสร้างพื้นที่เรียนรู้แบบ BBL ● กิจกรรมทำดีเพื่อชุมชน
กิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ● กิจกรรมเทิดพระเกียรติ ● การจัดงานสามัคคีสัมพันธ์ ● กิจกรรมการเรียนรู้จากที่บ้าน ● กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กจากชุมชน ● กิจกรรมทางศาสนา ● กิจกรรมตามวันสำคัญประจำปี ● กิจกรรมเชิงรณรงค์ในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคจาก อปท. ● การทำศนศึกษา ● กิจกรรมระดมเงินทุนบริจาคเพื่อการศึกษา ● กิจกรรมเปิดโลกนอกรูนตำราเรียน
กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> ● กิจกรรมสนับสนุนให้เด็กเข้าวัดทุกวันพระ ● การเรียนรู้ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ประเภทของกิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม
	<ul style="list-style-type: none"> ● กิจกรรมทางศาสนา ● กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นถิ่น ● กิจกรรมตามวันสำคัญต่าง ๆ ● กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน

หมายเหตุ. ข้อมูลจากการสรุปเนื้อหาและวิเคราะห์ประเด็นจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้านอย่างครอบคลุมตามลักษณะที่ปรากฏในตารางที่ 5.2 นั้น มีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความรู้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนและมีพัฒนาการสมวัย ภายใต้อาณาเขตล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และมีชุมชนหรือพื้นที่เป็นฐานการดำเนินการ เพื่อให้เกิดการปลูกฝังจิตสำนึกที่ท้องถิ่น ศิลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

เมื่อพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้ว จะพบว่า การสร้างและรักษาความเป็นหุ้นส่วนทางสังคม จำเป็นต้องอาศัยทั้งการระดมหุ้นส่วนทางสังคม การกำหนดบทบาทที่เหมาะสมของหุ้นส่วนทางสังคม วิธีการในการสื่อสารระหว่างหุ้นส่วนทางสังคมที่มีผลต่อการสร้าง รักษาความสัมพันธ์ และใช้ประโยชน์ของหุ้นส่วนทางสังคมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทักษะที่เหมาะสมกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพผลและเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กได้อย่างเหมาะสมตามช่วงวัยและบริบทของการเรียนรู้

5.2 การอภิปรายผล

5.2.1 การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การศึกษารูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัด อปท. ในไทย มีการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านบุคลากร ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมและการส่งเสริมสนับสนุน และด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนา

เด็ก ล้วนแล้วแต่อยู่ในระดับที่มีการมีความเป็นหุ้นทางสังคมในระดับมากจนถึงดีมาก อันแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทหุ้นส่วนทางสังคมต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการสนับสนุนให้การดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปตามปรัชญาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของหุ้นส่วนทางสังคมทั้งหมด ภาครัฐยังคงเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่มีความสำคัญมากที่สุดในการสนับสนุนทั้งในด้านนโยบาย งบประมาณและการพัฒนาศักยภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับการกระจายอำนาจจากรัฐบาล ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแทนตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ภายใต้การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ และการพัฒนาบุคลากร การกิจในการพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงเป็นสิ่งที่้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการต่อเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถานศึกษาแห่งแรกที่มีคุณภาพและมาตรฐานสามารถให้บริการตอบสนองชุมชน ด้านการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพตามอำนาจหน้าที่ และเจตนารมณ์ของรัฐบาล และจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยแบ่งมาตรฐานออกเป็น 6 ด้าน ดังกล่าวมาข้างต้น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559)

5.2.2 หุ้นส่วนทางสังคมมีความสำคัญต่อการพัฒนาการดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างยิ่ง

รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นไปเพื่อการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการพิจารณา โอกาสที่มีอยู่ในการพัฒนาการดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จนนำมาสู่การนำเสนอบทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาคราชการ ภาคประชาชน สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน ที่ต้องมีการดำเนินงานอย่างเชื่อมโยงกันในด้านกระบวนการ กลไก กิจกรรม และวิธีการทำงาน อันจะนำมาซึ่งบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านของมาตรฐาน 6 ด้านของ อปท. การพัฒนาศักยภาพของครูผู้ดูแล พัฒนาการของเด็กที่เหมาะสมกับวัย การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการสร้างความเป็นเจ้าของในการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสนับสนุนให้การดูแลเด็กปฐมวัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ทั้งนี้ ผลจากการศึกษายังมีข้อค้นพบสำคัญอีกว่า การเป็นหุ้นส่วนทางสังคมมีความสำคัญต่อการพัฒนาการดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมให้ประโยชน์แก่การดูแลเด็กปฐมวัยในหลายด้าน ทั้งนี้สอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559) มาตรฐานที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนทุกภาคส่วน และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2545 มาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริม ความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนา ระหว่างชุมชน บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กร รัฐสถาบันการศึกษา และศาสนาสถาน สามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้

5.2.3 หุ้นส่วนทางสังคมช่วยยกระดับสมรรถนะครู

การมีหุ้นส่วนทางสังคม ถือเป็นภาระระดับความรู้ความสามารถของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัยนั้น มีบทบาทสำคัญในการยกระดับสมรรถนะของครู โดยการช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กสมวัย มีความสามารถในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อวัดประเมินพัฒนาการเด็ก เช่น EF DSPM BBL CPR BMK เป็นต้น นอกจากนี้แล้วยังทำให้ครูมีความรู้ความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักการจิตวิทยาในการทำงานกับเด็กและผู้ปกครอง การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพปัญหาเด็กและครอบครัว และความรู้เกี่ยวกับการประเมินสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อพัฒนาการเด็ก และที่สำคัญหุ้นส่วนทางสังคมเข้ามาส่งเสริมจนทำให้ครูมีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการสอนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประยุกต์ให้สามารถนำมาใช้กับการเรียนการสอนได้

ทั้งนี้ ครูผู้ดูแลเด็ก มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพในการดูแลในหลายช่องทางมากขึ้น ทั้งจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ครูมีโอกาสออกไปเรียนรู้กับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เช่น การจัดทำสื่อการเรียนการสอน ทักษะที่จำเป็นต่อการเสริมสร้างพัฒนาการทางสมองของเด็ก การเสริมสร้างความจำและวินัยของเด็ก เป็นต้น โดยการเรียนรู้จากภาคีเครือข่ายเหล่านี้จะช่วยให้ครูมี

โอกาสในการพัฒนาทักษะของตัวเองอย่างสม่ำเสมอ และยังช่วยพัฒนาวิถีคิด (Mindset) ของครูให้มีความเอาใจใส่ในการดูแลเด็ก และสนับสนุนให้ครูมีความสามารถในการทำงานเป็นทีมที่ดีขึ้นได้

การพัฒนาศักยภาพของครูยังรวมถึงการเข้าร่วมโครงการสร้างเสริมศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสุขภาวะเด็กปฐมวัย เช่น โครงการสร้างเสริมศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาวะเด็กปฐมวัย (Capacity of a community treasures (COACT)) ของ สสส. ซึ่งทำให้นักลกรมีการพัฒนาความรู้และมีความมุ่งมั่นในการทำงานมากขึ้น เป็นต้น การเข้าร่วมโครงการในลักษณะเช่นนี้จะช่วยให้บุคลากรมีการพัฒนาศักยภาพมากขึ้นหลังจากการเข้าร่วม แต่การเข้าร่วมโครงการก็ไม่ใช่เพียงช่องทางเดียวในการพัฒนาศักยภาพของครู ครูยังสามารถพัฒนาตนเองได้จากทำให้คำชี้แนะของศึกษานิเทศน์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลเด็กปฐมวัยหรือมีปริญญาในสาขาดังกล่าว และการประสานงานระหว่างโรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินงาน

ทั้งนี้ การพัฒนาศักยภาพของครูให้มีความรู้และองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการประเมินผลไปอย่างควบคู่ โดยการประเมินศักยภาพของครูในทุกปีการศึกษา จะช่วยให้ครูมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง เพื่อรักษามาตรฐานในการดูแลเด็กปฐมวัย และช่วยให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีโอกาสบรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ (Waldorf) (บุษบง ดันตวิงศ์, 2552) ซึ่งครูจะต้องไม่เน้นการสอน ไม่มีการสอนรายวิชาหรือการเรียนเขียนอ่านแบบชั้นประถม ทักษะคติในใจครูคือ โลกนี้มีความดีงาม (The world is good/The world is beautiful) ให้มีลักษณะเป็น “อนุบาลแบบบ้าน” โดยมีครูเสมือนแม่ การจัดสภาพแวดล้อมภายในเช่นเดียวกับบ้านหนึ่งหลังที่มีพร้อมทุกอย่าง ทั้งห้องครัว ห้องนอน ห้องนั่งเล่น จัดให้มีความสวยงามและเหมาะสมกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน โดยครูจะนำทักษะด้านศิลปะมาจัดห้องเรียนให้อบอุ่นน่าอยู่ โดยมีครูทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง (Imitation) การงานในชีวิตประจำวัน ครูจะลงมือทำงานต่าง ๆ ด้วยตัวเอง มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นและตัวเด็ก

5.2.4 หุ่นส่วนทางสังคมช่วยให้เด็กมีพัฒนาการสมวัย

ด้านการดำเนินงานด้านการส่งต่อ การดำเนินงานด้านการส่งต่อเด็กปฐมวัยของทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมี 2 กรณี คือ 1) การส่งต่อเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการล่าช้าให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งทางศูนย์จะมีการตรวจสุขภาพและประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยทุกปี การศึกษาร่วมกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หากพบว่ามีเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าก็จะมีประสานผู้ปกครองเพื่อแจ้งข้อมูลและดำเนินการส่งต่อให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ต่อไป และ 2) การส่งต่อเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสู่ระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษา ซึ่งครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูโรงเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษาที่เด็กได้มีการไปเข้ารับการศึกษาคือจะมีการประสานงานและส่งต่อข้อมูลของเด็กปฐมวัยให้กันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ จุฑามาศ โชติบาง (2556) ที่มีข้อเสนอแนะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดทำหลักสูตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือโรงพยาบาลชุมชนจัดระบบเพื่อส่งเสริมให้เด็กทุกคนมีสุขภาพฟันที่ดี การป้องกันโรคติดต่อ การส่งเสริมโภชนาการที่ดี และมีพัฒนาการที่สมวัย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ รินนภา นามมณี อนุศักดิ์เกตุศิริ และฉิมฉวี ปะโค ทั้ง (2557) ศึกษารูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพ ผู้เรียนให้มีพัฒนาการที่สมวัยในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารท้องถิ่นผู้กำหนดนโยบายสามารถนำรูปแบบการบริหารไปประยุกต์ใช้

5.2.5 หุ่นส่วนทางสังคมช่วยให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี ปลอดภัยและเอื้อต่อการเรียนรู้

การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรจากหุ่นส่วนทางสังคมและการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานด้านการคมนาคมและจราจร โดยตำรวจจะดูแลการจราจรในช่วงเวลาที่เด็กมาโรงเรียน ทั้งนี้ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการยึดหลักการที่ว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนาและให้การศึกษแก่เด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม มีคุณภาพและเต็มตามศักยภาพโดยกำหนดหลักการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นอย่างมีความหมายและมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนเพียงพอ และต้องดำเนินการตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2547) กล่าวคือ การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะเป็นไปได้ดี ถ้าผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว มีโอกาส

คิดริเริ่มตามความต้องการและความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ อบอุ่น และปลอดภัย ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น ทั้งคนเราเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดตามธรรมชาติก่อนที่จะมาเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเอง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระ เอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก กล่าวคือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่รวมทั้งพัฒนาการ อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย

นอกจากนี้แล้ว การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนต้องให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่

5.2.6 หน่วยงานทางสังคมช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน

ทรัพยากรมนุษย์ (Man) เดิมมีครูปฐมวัยที่มีหน้าที่ในการสอนเด็กแล้ว ยังมีผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เจ้าหน้าที่จากองค์กรต่าง ๆ เข้ามาดูแลด้านสุขภาพ และความปลอดภัยให้แก่เด็กปฐมวัยซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระครูผู้สอนได้ โดยมีวิธีการปฏิบัติงาน (Method) จากการมีบุคคลองค์กรต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการจัดการ และวางแผนงาน ด้วยการให้แนวคิด วิธีการใหม่ๆ ด้วยขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยาก สำหรับวัสดุ-อุปกรณ์ สื่อการสอน (Material) หน่วยงานทางสังคมมีการร่วมสมทบทุน วัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำสื่อการสอน และร่วมประดิษฐ์ด้วย และด้านเงินทุน (Money) จากการร่วมสมทบทุนของผู้ปกครองและภาคีเครือข่าย ช่วยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถนำเงินทุนมาบริหารจัดการในการพัฒนาศูนย์ สำหรับการเสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้สามารถดูแลเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด และการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากร จากหุ้นส่วนทางสังคม และการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานด้านการ คมนาคมและจราจร โดยตำรวจจะดูแลการจราจรในช่วงเวลาที่เด็กมาโรงเรียน

ด้านงบประมาณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยทางองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น จะมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อการ จัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณ นอกจากนั้นทางองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ก็ยังเป็นหน่วยในการสรรหาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพเข้ามาทำหน้าที่เป็นครู ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กด้วย

ด้านวัสดุ อุปกรณ์ นอกจากการได้รับการสนับสนุนงบประมาณด้านการเงินจากทางองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ในการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนสื่อ เทค โน โลยี ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ดังกล่าวจากองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น เช่นเดียวกัน นอกจากนั้นทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลก็ได้ให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการตรวจสุขภาพ อุปกรณ์การพยาบาลเบื้องต้น และสื่อการเรียนการสอนด้านการดูแล สุขภาพเด็กปฐมวัยแก่ศูนย์ฯอีกด้วย

ด้านองค์ความรู้ ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องที่ บุคลากรจะต้องได้รับการอบรมเสริมสร้างองค์ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมแก่เด็ก ปฐมวัย ตลอดจนการดูแลและเสริมสร้างพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัย ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้จากหุ้นส่วนทางสังคม เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และด้านบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามาช่วยสนับสนุนด้านองค์ความรู้ที่หลากหลายเพื่อให้เด็กนักเรียนได้มีความรู้ที่ รอบด้านจากวิทยากรจากหน่วยงานภาครัฐ และวิทยากรจากภาคประชาสังคม ได้รับองค์ความรู้ ใหม่ๆที่ทันต่อยุคสมัยในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และการตรวจคัดกรองพัฒนาการ ของเด็กด้วยโปรแกรม DSPM ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเข้ามาดูแล และช่วยคัดกรอง พัฒนาการเด็ก และยังมีเจ้าหน้าที่ทันตแพทย์ มาช่วยในการตรวจสุขภาพฟันและให้ความรู้ด้านการ ดูแลสุขภาพฟันอีกด้วย

ด้านการดำเนินงานด้านการส่งต่อ การดำเนินงานด้านการส่งต่อเด็กปฐมวัยของทางศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กจะมี 2 กรณี คือ 1) การส่งต่อเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการล่าช้าให้กับโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งทางศูนย์จะมีการตรวจสุขภาพและประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยทุกปี การศึกษาร่วมกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หากพบว่ามียุติที่มีพัฒนาการล่าช้าก็

จะมีการประสานผู้ปกครองเพื่อแจ้งข้อมูลและดำเนินการส่งต่อไปให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต่อไป และ 2) การส่งต่อเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสู่ระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษา ซึ่งครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูโรงเรียนระดับอนุบาลและประถมศึกษาที่เด็กได้มีการไปเข้ารับการศึกษาคือจะมีการประสานงานและส่งต่อข้อมูลของเด็กปฐมวัยให้กันอย่างสม่ำเสมอ

การดำเนินการหุ้นส่วนทางสังคมระหว่างโรงเรียนและครอบครัวในระบบการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทยมีความแตกต่างกับสังคมตะวันตก เนื่องจากในสังคมตะวันตกรูปแบบของความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและครอบครัวที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมซึ่งมีนัยว่าการศึกษาเป็นเรื่องของความร่วมมือ สิทธิและความเท่าเทียมกันในการสร้างคุณภาพการศึกษา การเป็นหุ้นส่วนทางสังคมเป็นความร่วมมือแบบพิเศษระหว่างพ่อแม่กับโรงเรียนที่โดดเด่นด้วยความเชื่อมั่น มีเป้าหมายร่วมกัน มีค่านิยมการมีส่วนร่วมโดยสมัครใจและมีความต่อเนื่องของการดำเนินการ ตลอดจนความรับผิดชอบร่วมกันต่อผลของการศึกษา (Zagir A. Latipov, Svetlana S. Bykova and Maria P. Zhigalova, 2016)

5.2.7 โอกาสในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากการมีหุ้นส่วนทางสังคม

ถึงแม้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องประสบกับปัญหาในการดำเนินการและอุปสรรคในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังที่ได้อธิบายในส่วนที่แล้วในหลายด้าน แต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด อปท. ก็ยังคงมีโอกาสนในการพัฒนาจากการสนับสนุนของ อปท. ครูผู้ดูแล หน่วยงานภายนอก และการจัดกลไกในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม ซึ่งการสนับสนุนที่สำคัญและช่วยให้โอกาสในการพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นดังต่อไปนี้

5.2.7.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

การให้ความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ถือเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้การผลักดันในการพัฒนาเด็กปฐมวัยดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยของ อปท. ต้องแสดงออกอย่างชัดเจนในนโยบายของคณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การแต่งตั้งผู้อำนวยการกองการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญงานด้านสาธารณสุข อันเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างมากต่อการดูแลสุขภาพเด็กปฐมวัย เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ผู้นำท้องถิ่น เช่น นายกเทศมนตรี หรือผู้บริหารท้องถิ่นอื่น ๆ เป็นต้น ที่กำหนดวิสัยทัศน์โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นลำดับแรก (First priority) โดยบรรจุแผนงาน โครงการในการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นแผนงานหลักในการดำเนินงาน เป็นตัวกลางในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การช่วยเหลือในการเชื่อมประสาน

หุ้นส่วนทางสังคมและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ อาทิ อบจ. สสส. สสจ. ปภ. โรงพยาบาล รพ.สต. เป็นต้น เข้ามาสนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ล้วนแล้วแต่เป็นการสร้าง โอกาสที่สำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งสิ้น

นอกจากการแสดงออกในเชิงนโยบายในลักษณะของการแต่งตั้งตำแหน่งที่มีความสำคัญต่อการดูแลเด็กแล้ว การสนับสนุนเงินทุนงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของเด็กปฐมวัยก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยมีทิศทางที่ชัดเจนและการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ยกตัวอย่างเช่น การจัดทำโครงการนิเทศการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยผู้บริหารเทศบาล ศึกษาพิเศษ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องทุกปี เป็นต้น ก็จะเป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีการพัฒนาอย่างเหมาะสมได้

ผู้บริหารท้องถิ่นยังสามารถสร้างโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ในด้านของการพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแล โดยอาศัยการสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมอบรมพัฒนาศักยภาพในรูปแบบต่าง ๆ การเสริมสร้างความรู้ใหม่ให้กับครู และการนำเอาชุมชนและหุ้นส่วนทางสังคมอื่น ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุนการพัฒนาครูและผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้อาณาเขตอำนาจที่ อบต. สามารถดำเนินการได้

5.2.7.2 การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

หากหุ้นส่วนทางสังคมทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ในทุกกิจกรรม โอกาสในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็จะยิ่งมีมากขึ้น โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และให้การสนับสนุนการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งด้านงบประมาณ ทรัพยากร และองค์ความรู้ที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกอย่างสม่ำเสมอ ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา และหน่วยงานของรัฐ จะช่วยทำให้การวางแผนพัฒนาเด็กมีความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ เช่น การวางแผนร่วมกับ สสส. ในการพัฒนาและสร้างเสริมสุขภาพเด็ก การร่วมมือกับฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ รพ.สต. ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการการสนับสนุนด้านวัสดุ - อุปกรณ์ และทุนทรัพย์ การสนับสนุนด้านงบประมาณในการพัฒนาศูนย์ เป็นต้น

นอกจากหน่วยงานภายนอกแล้ว ชุมชนก็ยังสามารถสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ เช่น ผู้ปกครองอาจมีบทบาทในการถ่ายทอดวิธีการเลี้ยงดูเด็ก ชุมชนสามารถร่วมมือในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กด้วยภูมิปัญญาของชุมชนหรือท้องถิ่น ภาค

ประชาสังคมในชุมชน และปราชญ์ชาวบ้านเองก็มีบทบาทในการสร้างการเรียนรู้นอกตำราเรียน เพื่อให้เด็กสามารถดูแลตนเองในชีวิตประจำวันได้ รวมถึงภาคเอกชนในชุมชนก็อาจช่วยเหลือในการสนับสนุนด้านทรัพยากรในการขับเคลื่อนกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ เป็นต้น

5.2.7.3 การจัดระบบกลไกและแนวทางการหนุนเสริมการสร้างทีมงานครูที่เข้มแข็ง

การบริหารจัดการด้วยระบบกลไกที่มีศักยภาพนั้น ถือเป็นส่วนเสริมสร้างให้เกิดทีมงานครูที่เข้มแข็ง อันมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการดำเนินการที่สำคัญในส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับโอกาสในการสร้างการเรียนรู้ให้หุ้นส่วนทางสังคมมองเห็นทิศทางในการพัฒนาเด็กทราบแนวทางการพัฒนาเด็ก การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม โอกาสในด้านสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการออกแบบอาคารที่มีความปลอดภัยและเหมาะสมกับการทำงานของภาคีเครือข่ายที่สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่สำคัญ อาทิ สสส. สสจ. พมจ. เครือข่ายครูปฐมวัยจังหวัดนครราชสีมา เครือข่ายครูผู้ดูแลเด็กจังหวัดนครราชสีมา โดยมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ครูได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อสร้างโอกาสให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ เป็นต้น

การจะทำให้เกิดกลไกการบริหารที่มีประสิทธิภาพข้างต้นนั้น จำเป็นต้องเชื่อมโยงการให้ความสำคัญของผู้บริหารและบุคลากรของศูนย์ โดยเฉพาะการสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กมีกระบวนการทำงานเป็นทีม มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความถนัด มีการวางแผนการทำงานและแบ่งเวลาในการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยมีระบบกลไกและแนวทางการหนุนเสริมการสร้างทีมงานครูอย่างเข้มแข็งจากหน่วยศึกษานิเทศก์และ อปท. ที่สนับสนุนการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ดี การวางแผนงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่จะสร้างโอกาสในการพัฒนาการดูแลเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม จำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนตามกิจกรรมหรือเฉพาะเรื่อง (After Action Review Technique – AAR) เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีโอกาสนในการปรับแผนการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ปัญหาทางสังคม และสถานการณ์ที่ไม่ได้คาดหมายไว้ อันจะช่วยให้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสอดคล้องกับสถานการณ์และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์หรือบริบทการดำเนินการที่อาจมีความเปลี่ยนแปลงหรือมีความไม่แน่นอนในบริบทของความพลิกผันในโลกยุคปัจจุบันได้

5.2.8 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย สถานการณ์สังคมและปัญหาสังคม สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และโอกาสในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี โดยปัญหาทั้ง 3 ส่วนถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่จำเป็นต้องแก้ไข เพื่อให้การดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปตามเป้าหมายที่พึงประสงค์ ซึ่งรายละเอียดของปัญหาในแต่ละส่วน มีรายละเอียด ดังนี้

5.2.8.1 สถานการณ์สังคมและปัญหาทางสังคม

สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมในหลายด้านตามมา จนส่งผลให้เกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาเด็กเล็กในหลายด้าน ดังนี้

1. ความแตกต่างด้านความคาดหวังในการดูแลเด็กระหว่างผู้ปกครองกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นปัญหาที่เกิดจากความคาดหวังของผู้ปกครองที่ไม่สอดคล้องกับพัฒนาการที่จำเป็นตามความคาดหวังของช่วงอายุเด็กปฐมวัย เช่น ผู้ปกครองต้องการให้เด็กอ่านออกเขียนได้ ในขณะที่ศูนย์ยึดหลักการการดูแลตามพัฒนาการที่ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนามัดกล้ามเนื้อในช่วงปฐมวัยมากกว่า หรือในกรณีของความคาดหวังจากผู้ปกครองให้มีการดูแลแบบพิเศษกับบุตรหลานของตน แต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องให้ความสำคัญกับการดูแลเด็กอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น โดยการมีความคาดหวังที่แตกต่างกันยังส่งผลให้ผู้ปกครองบางส่วนพยายามมากำกับการดูแลเด็กด้วยตนเอง จนทำให้เด็กไม่กล้าแสดงออกในการเล่นกับเพื่อน

2. ช่องว่างระหว่างครอบครัวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของลักษณะการทำงานของประชากรที่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปทำงานในพื้นที่เขตเมืองมากขึ้น จนทำให้ผู้ปกครองของเด็กเป็น ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ต้องมีบทบาทหลักในการดูแลเด็ก ทดแทนบทบาทของพ่อแม่ที่ต้องออกไปทำงานนอกพื้นที่ โดยไม่มีทักษะในการดูแลเด็กอย่างเพียงพอ

3. ประชาชนบางกลุ่มในท้องถิ่น ไม่ให้ความสนใจในการทำกิจกรรมทางประเพณี วัฒนธรรม หรือวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งส่งผลให้เด็กในครอบครัวของกลุ่มประชาชนดังกล่าวขาดความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี

5.2.8.2 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาหรือโควิด-19 กลายเป็นอีกอุปสรรคสำคัญของการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมในการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในหลายด้าน ดังนี้

1. การเรียนแบบออนไลน์ที่กลายมาเป็นวิธีการเรียนหลัก ทำให้เกิดความแตกต่างด้านโอกาสในการเข้าถึงการเรียนการสอน เนื่องจากเด็กในพื้นที่ส่วนมากขาดอุปกรณ์ในการเรียนที่จำเป็น คือ โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน (Smartphone) ส่งผลให้เด็กจำนวนมากไม่สามารถถึงระบบการเรียนแบบออนไลน์ได้

2. การขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ซึ่งเกิดขึ้นจากการปรับแนวทางการเรียนมาเป็นรูปแบบออนไลน์ จนทำให้เด็กขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน เด็กต้องทำกิจกรรมเพียงคนเดียว และผู้ปกครองจำนวนมากก็ไม่สามารถร่วมทำกิจกรรมกับเด็กได้ เนื่องจากยังคงต้องไปทำงานตามปกติ เด็กภายใต้สภาพแวดล้อมดังกล่าวจึงมีความสนใจในกิจกรรมการเรียนลดลง และในบางครอบครัวยังไม่มีอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการเรียนออนไลน์ ส่งผลให้เกิดความลำบากในการเรียนมากยิ่งขึ้น หรืออาจเรียนไม่ทันเพื่อนที่มีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์สำหรับการเรียนออนไลน์มากกว่าได้ รวมถึงยังอาจเข้าใจบทเรียนคลาดเคลื่อนจนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ผิดพลาด ซึ่งครูไม่สามารถแนะนำหรือแก้ไขได้อย่างทันที่ดังเช่นการเรียนการสอนในระบบปกติ

3. การเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของศูนย์พัฒนาเด็ก ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลายแห่งต้องปรับรูปแบบการเรียนให้มีการสลับกันมาเรียน เพื่อไม่ให้พื้นที่ภายในศูนย์ มีความแออัดมากจนเกินไป ในขณะที่เด็กบางส่วนจะต้องเรียนผ่านระบบออนไลน์และส่งงานหรือแจ้งข้อมูลการเรียนผ่านทางกลุ่มไลน์ การดำเนินการเรียนการสอนเช่นนี้ทำให้การพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กมีประสิทธิภาพที่ลดลง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กที่เรียนผ่านระบบออนไลน์ เนื่องจากข้อติดขัดในเชิงเทคนิคและเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน ทำให้การเรียนรู้ของเด็กที่เรียนออนไลน์อาจมีข้อติดขัดและอุปสรรคมากกว่าได้

4. การลดบทบาทของภาคีเครือข่ายในการเรียนการสอน ซึ่งเกิดขึ้นจากการปิดทำการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่งผลให้ภาคีเครือข่ายและชุมชนไม่สามารถเข้ามาร่วมทำกิจกรรมและถ่ายทอดความรู้ให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ อันเป็นการเสียโอกาสในการเรียนรู้ของเด็ก และการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน

5.2.8.3 การเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี

การเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีนั้น นอกจากจะให้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้แล้ว ก็ยังสร้างผลเสียบางประการจนกลายเป็นอุปสรรคประการหนึ่งของการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้เช่นเดียวกัน โดยผลเสียที่สำคัญของการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยี มีดังต่อไปนี้

1. การเข้าถึงสื่อ โดยเฉพาะเกมและแอปพลิเคชันที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ส่งผลให้เด็กบางส่วนมีสมาธิสั้นลง มีความอดทนในการรอคอยที่ลดลง หรือในบางรายอาจมีการตัดขาดตนเอง

ออกจากสังคมมากขึ้น จนทำให้การปรับตัวเข้ากับเด็กในวัยเดียวกันหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นไปได้ยากขึ้นหรือต้องใช้เวลามากขึ้น

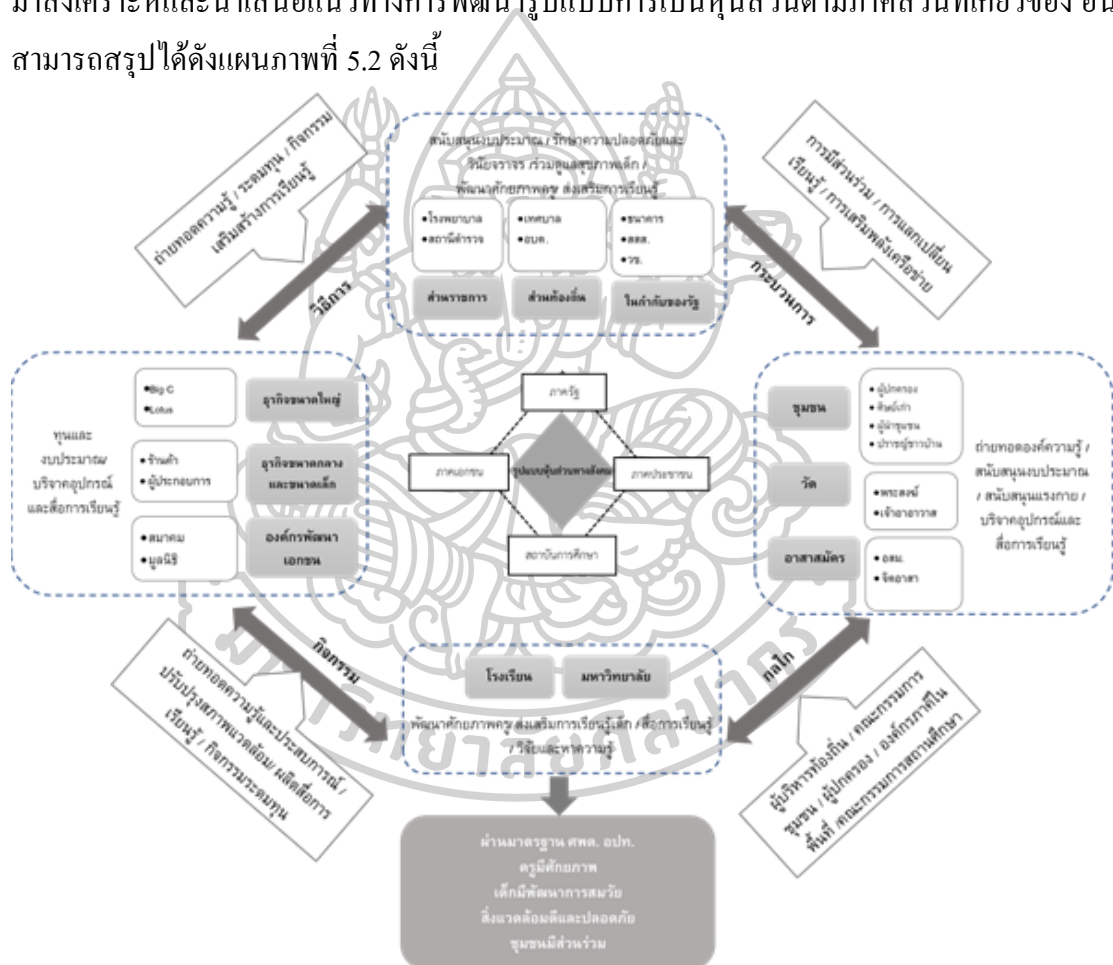
2. การขาดความรู้และอุปกรณ์ในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีของผู้ปกครอง ทำให้เด็กปฐมวัยภายใต้การดูแลของผู้ปกครองที่ขาดความรู้และอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีไม่สามารถเข้าร่วมการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ได้ จนส่งผลให้การสื่อสารระหว่างครูกับเด็กมีความล่าช้า และอาจมีความคลาดเคลื่อนและไม่ครบถ้วนของสาระในการสื่อสารตามมาได้

5.3 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนารูปแบบของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด อปท.

การพัฒนารูปแบบการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น มีความเกี่ยวข้องกับการพิจารณาและระบุปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมีความจำเป็นต่อการกำหนดโจทย์ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีศักยภาพในการดูแลและเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กที่มากขึ้น และยังมีความเกี่ยวข้องกับการพิจารณาโอกาสหรือต้นทุนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอยู่เดิม เพื่อการวางกรอบของข้อเสนอในการพัฒนารูปแบบของหุ้นส่วนทางสังคมในการดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สามารถตอบโจทย์ปัญหาในการพัฒนาได้อย่างตรงจุด และมีความเป็นไปได้ในเชิงของการนำข้อเสนอไปปรับใช้ในการดำเนินการจริง ดังนั้น การนำเสนอในส่วนนี้จึงเริ่มจากการระบุปัญหาและอุปสรรคของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอยู่เดิม และโอกาสในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในด้านต่าง ๆ เพื่อนำเสนอรูปแบบแนวทางการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมที่เหมาะสมต่อการดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด อปท. ของไทยในภาพรวม ทั้งนี้ข้อเสนอมีความสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศรัสเซีย กล่าวคือ หุ้นส่วนทางสังคมของโรงเรียนอนุบาล สถาบันเกี่ยวกับการศึกษาและครอบครัว ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการแก้ปัญหาด้านการศึกษาของเด็ก การเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการศึกษาได้นำไปสู่การค้นพบรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพของการทำงานด้านการศึกษาโดยอ้างถึงการทำงานในรูปแบบทางเลือก เช่น รูปแบบการติดต่อกับผู้ปกครองอย่างไม่เป็นทางการช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือ การสร้างเกณฑ์การประเมินผลร่วมกัน บางเกณฑ์ได้รับการพัฒนาความพึงพอใจต่อคุณภาพของบริการการศึกษา และยังสร้างความพร้อม สร้างแรงบันดาลใจของพ่อแม่ที่จะให้ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ในกิจกรรมของโรงเรียนในแบบหุ้นส่วนทางสังคมนี้เป็นรูปแบบที่ไม่ใช่แบบดั้งเดิมของการเป็นหุ้นส่วนทาง (Zagir A. Latipov, Svetlana S. Bykova and Maria P. Zhigalova, 2016)

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาทั้งจากการสำรวจสถานการณ์การเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ และโอกาสในการพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การพัฒนารูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงควรสอดคล้องกับสถานการณ์ ตอบ โจทย์ปัญหาและอุปสรรค และสร้างเสริมโอกาสในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างเป็นระบบตามหุ้นส่วนทางสังคมที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอรูปแบบทางสังคมในส่วนนี้ เป็นการนำผลการศึกษาที่ผ่านมา โดยเฉพาะจากแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best practice) ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษา มาสังเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการเป็นหุ้นส่วนตามภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อันสามารถสรุปได้ดังแผนภาพที่ 5.2 ดังนี้

ภาพที่ 5 รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัด อปท.

(หมายเหตุ. สรุปและนำเสนอจากผลการศึกษาของผู้วิจัย)

5.3.1 บทบาทของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภาครัฐ อันประกอบด้วย หน่วยงานราชการ อปท. และหน่วยงานในกำกับของรัฐ มีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในบทบาทที่แตกต่าง ดังนี้

1. หน่วยราชการ ได้แก่ โรงพยาบาล หน่วยบริการปฐมภูมิ สถานีตำรวจ ควรมีบทบาทในการสนับสนุนด้านสุขภาพและสวัสดิภาพของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยโรงพยาบาลและหน่วยบริการปฐมภูมิ เช่น รพ.สต. โรงพยาบาลชุมชน เป็นต้น มีบทบาทในการดูแลสุขภาพและพัฒนาการให้เหมาะสมตามช่วงวัย ในขณะที่สถานีตำรวจ ควรทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและกวดขันวินัยเพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุและรักษาความปลอดภัยให้กับเด็กและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. อปท. ควรมีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยในระดับท้องถิ่น โดยให้มีความสอดคล้องกับลักษณะปัญหาของพื้นที่ สนับสนุนการพัฒนาสถานพัฒนาเด็กตามเกณฑ์มาตรฐานการปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมพัฒนาการ การเรียนรู้ การเล่น และการมีกิจกรรมทางกายสำหรับเด็กปฐมวัย ตลอดจนการสนับสนุนกลุ่มทางสังคม องค์กรชุมชนที่มีงานและกิจกรรมเพื่อเด็กปฐมวัย เป็นต้น สร้างสิ่งแวดลอมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาเด็ก เช่น สนามเด็กเล่น พื้นที่เรียนรู้สำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครองในรูปแบบโรงเรียนพ่อแม่

3. หน่วยงานในกำกับของรัฐ ได้แก่ ธนาคารออมสิน สสส. และวช. ควรมีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้ผ่านการวิจัยและพัฒนา เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการจัดหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยธนาคารออมสิน ควรให้ความรู้และสนับสนุนการสร้างวินัยในการออม ที่ถือเป็นรากฐานสำคัญในเชิงทักษะการดำรงชีวิตของเด็กในอนาคต ส่วน สสส. ควรมีการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้แก่ครูในการพัฒนาเด็กปฐมวัยและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าประสงค์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่เหมาะสม และ วช. ควรดำเนินการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ได้รับการยอมรับและกระจายองค์ความรู้ผ่านการตีพิมพ์และเผยแพร่ไปยังหน่วยงานระดับบน โยบายให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กอย่างมีระบบ

5.3.2 บทบาทของภาคประชาชน

ภาคประชาชน ซึ่งประกอบด้วย ชุมชน วัด และอาสาสมัครในชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการดูแลและการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. ชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งถือเป็นผู้ถ่ายทอดประเพณีและวัฒนธรรมสำคัญ โดยชุมชน ควรมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ และสนับสนุนกิจกรรมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของของชุมชนต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้การส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กสอดคล้องกับบริบททางด้านวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน

2. วัด ควรมีบทบาทในฐานะศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน โดยเจ้าอาวาส ควรแสดงบทบาทในการให้การสนับสนุนสถานที่ในการทำกิจกรรมและงานวันสำคัญต่าง ๆ เพื่อช่วยในการจัดเกลาทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อันเป็นผลมาจากความใกล้ชิดของสถานที่ตั้งของวัดและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. อาสาสมัครในชุมชน ควรมีบทบาทในการเสริมสร้างความสามัคคี เพื่อการสร้างความร่วมมือในท้องถิ่น โดยอาจทำหน้าที่ในการกระจายข่าวสารและความรู้ในการดูแลเด็ก โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคที่อันตราย เช่น โรคโควิด-19 เป็นต้น อันจะนำมาซึ่งการตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนในการป้องกันโรค ที่อาจส่งผลให้เกิดอันตรายต่อเด็กได้

5.3.3 บทบาทของสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน และมหาวิทยาลัย ควรทำหน้าที่ในการดูแลเด็กปฐมวัย ต่อเนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการผลิตองค์ความรู้ผ่านการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างศักยภาพของครูผู้ดูแล ซึ่งสามารถแบ่งบทบาทของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยออกได้ ดังนี้

1. โรงเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ควรทำหน้าที่ในการให้ความรู้ และทักษะที่จำเป็นในการเตรียมความพร้อมของเด็กในการเข้าศึกษาในระดับที่สูงขึ้น โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาจุดแข็งและลดจุดอ่อนในด้านศักยภาพของเด็กเป็นหลัก

2. มหาวิทยาลัยในฐานะของสถาบันอุดมศึกษา ควรมีบทบาทในการบริการชุมชนด้านวิชาการ จึงควรทำหน้าที่ในการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กปฐมวัย และเป็นพี่เลี้ยงให้กับครูผู้ดูแลในด้านวิชาการ เพื่อให้ครูได้รับการพัฒนาศักยภาพที่จำเป็นต่อการดูแลเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.4 บทบาทภาคเอกชน

ภาคเอกชน ประกอบด้วย หน่วยธุรกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก และองค์กรพัฒนาชุมชน ควรมีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดหาอุปกรณ์การเรียนรู้อันจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย และการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป การดำเนินการของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรที่จะต้องมีความเชื่อมโยงเข้าหากันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กบรรลุเป้าหมายที่สำคัญทั้ง 6 ด้านตามมาตรฐานการดำเนินศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อปท. ซึ่งประกอบด้วย 1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2.ด้านบุคลากร 3. ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความ

ปลอดภัย 4. ด้านวิชาการและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร 5. ด้านการมีส่วนร่วมและการส่งเสริม
สนับสนุน 6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็ก

การบรรลุเป้าหมายทั้ง 6 ด้านข้างต้นนั้น ควรต้องพัฒนาให้ครูมีศักยภาพ เด็กมีพัฒนาการ
อย่างสมวัย ภายใต้วงแวดล้อมที่ดีและปลอดภัย โดยมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นเกิดความรู้สึก
เป็นเจ้าของ ซึ่งการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายเหล่านี้ ภาคส่วนต่าง ๆ ควรต้องเชื่อมโยง
การดำเนินงานเข้าด้วยกัน โดยภาครัฐ ควรเชื่อมโยงการดำเนินการด้านกระบวนการกับภาค
ประชาชน โดยภาครัฐควรสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็ก
เล็ก สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และหน่วยงานของรัฐที่
เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็ก รวมถึงการเสริมพลังให้กับภาคีเครือข่ายในการพัฒนาเด็กเล็ก และภาค
ประชาชน ควรมีกลไกในการเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษา โดยคณะกรรมการชุมชน ควรมี
บทบาทร่วมกับสถาบันการศึกษา องค์กรภาคีในพื้นที่ และผู้ปกครอง ในการวางแผน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถือว่าเป็นหน่วยงานต้นสังกัดในการดูแลและรับผิดชอบ
ศูนย์ฯ ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นอันดับแรก โดยผู้บริหารองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นควรมีการบรรจุแผนการพัฒนาศูนย์ปฐมวัยในแผนยุทธศาสตร์และนโยบายเร่งด่วนของ
หน่วยงาน
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นสื่อกลางในการประสานหาภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
3. โรงเรียนระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ควรเข้ามามีการสนับสนุนองค์
ความรู้ ทักษะการเตรียมพร้อมของเด็กผู้เรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
แนววิถีวิธีการสอนที่มีความเหมาะสมแก่เด็ก
4. สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญและองค์ความรู้ด้านเด็กปฐมวัย ควร
เข้ามามีการสนับสนุนด้านองค์ความรู้เฉพาะด้าน โดยเฉพาะพัฒนาการในวัยเด็ก
5. สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ ควรเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุน
องค์ความรู้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เพื่อ
เป็นการพัฒนาศักยภาพด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของครูและการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่มีความ
เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่
6. สถาบันการศึกษาควรให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้และเครื่องมือการจัดการเรียนการ
สอนให้ทันสมัยในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีและการพัฒนาได้ก้าวไปอย่างก้าวกระโดดเพื่อให้เด็ก
นักเรียนมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิตตลอดจนการสนับสนุนบุคลากร เช่น นักศึกษาฝึกงาน หรือ

วิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อเข้ามาช่วยกันพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

7. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการประสานงานกับภาคีเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์การจัดการเรียนการสอน ว่ามีวิธีการที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร แล้วจึงนำมาพัฒนาศูนย์ของตนเองให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

8. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหน้าที่จัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย โดยต้องไม่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการสอบแข่งขันระหว่างเด็ก ควรจัดให้มีการอบรมเลี้ยงดูที่เป็น การเพิ่มพูนประสบการณ์เรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่เหมาะสมในช่วงรอยต่อตั้งแต่ก่อนระดับอนุบาลจนถึงระดับประถมศึกษาอย่างต่อเนื่อง เช่น ทำงานประสานกับ รพ.สต. หรือ หน่วยบริการสุขภาพ และหน่วยงาน องค์กรอื่นในพื้นที่ในการ ประเมิน ภาวะสุขภาพ พัฒนาการ ความฉลาดด้านต่างๆ ความพร้อมของทักษะในการเรียน และปัญหาอื่นๆ ของเด็ก การประสานหน่วยงาน องค์กร ในพื้นที่เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้เด็กด้วยหลักสูตรท้องถิ่น สนามเด็กเล่น ลานกิจกรรมสันตนาการ และพัฒนาทักษะครูและผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริม พัฒนาการและการเล่นของเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเล่น รวมทั้ง การคัดกรองเด็กที่มีปัญหาในด้านต่างๆ โดยจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมป้องกันการระบาดของ โรคติดต่อในเด็ก และมีระบบการส่งต่อเมื่อเด็กป่วย ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้เกี่ยวข้องในการ จัดการอาหารให้เหมาะสมกับภาวะ โภชนาการและภาวะสุขภาพของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น แม่ครัว ร้านค้า กลุ่มเกษตรปลอดสาร กลุ่มแปรรูปอาหาร ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

9. ผู้ปกครอง มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามพัฒนาการ ชุมชน ควรให้การส่งเสริม ประชาชน ชุมชน ให้เข้ามาเป็นวิทยากรทางด้านภูมิปัญญาวัฒนธรรมประเพณีในชุมชนจะส่งเสริมให้ เด็กช่วยกันสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นนั้น ๆ และสร้างความรักความสามัคคี กันเพื่อความร่วมมือกันในอนาคต สถาบันทางศาสนา ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน โดยใช้ กระบวนการกล่อมเกลாதาสังคม ผ่านการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กเล็กเกิดกระบวนการเรียนรู้ มี แนวคิดอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและสำนึกรักบ้านเกิด พร้อมทั้งยอมรับและให้เกียรติวัฒนธรรม ประเพณีของคนต่างศาสนาและต่างชาติพันธุ์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐทั้งในระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย
2. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่สามารถให้การสนับสนุน การพัฒนาสุขภาพครู ควรมีการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้แก่ครูในการ

พัฒนาเด็กปฐมวัยและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์มี
ประสิทธิภาพและบรรลุเป้าประสงค์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมทั้งด้าน
ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูศูนย์พัฒนาเด็ก
เล็กอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ ในการจัดหลักสูตรและดูแลพัฒนาการเด็ก

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดแนวทางในการดำเนินงานกรณีการประสานส่ง
ต่อเด็กต้องเข้าการรักษากระตุ้นพัฒนาการ การรักษาพยาบาล ร่วมกับ รพ.สต. และโรงพยาบาล

5. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการประสานเพื่อขอความร่วมมือจากภาคเอกชนในพื้นที่เข้ามา
ทำ MOU เป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการขับเคลื่อนและพัฒนาศูนย์ฯ ตลอดจนการสนับสนุน
งบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6. ควรมีการประสานความร่วมมือร่วมกับหน่วยงานเอกชนที่มีการดำเนินงานด้านความ
รับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) ให้เข้ามาร่วมสนับสนุนการ
ดำเนินงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ก็จะเกิดผลดีในพัฒนากิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์ฯ

รายการอ้างอิง

- Australian Government. (2017). Partnerships with Families and Communities. Retrieved from <https://www.education.nsw.gov.au/wp-content/uploads/2017/07/Partnerships.pdf>
- ASEAN Secretariat. (2017). Asean Early Childhood Care, Development and Education Quality Standards. Jakarta : ASEAN Secretariat.
- Brown, W. a. M., D. J. (1980). "Organization Theory and Management: A Macro Approach." New York: Wiley & Sons: 16-17.
- Bruckauf, Z. & Cook, S. (2017). Child-centred Approach to the Sustainable Development Goals (SDGs) in High-income Countries: Conceptual issues and monitoring approaches, Innocenti Working Papers no. 2017-06, UNICEF Office of Research - Innocenti, Florence.
- Bureekul, T. (2005). Participation: Concepts Theory and Process. BKK: King Prajadhipok's Institute. (Thai)
- Chamarik, S. (1997). Politics with Constitutional Development. (2nd ed.). BKK: Foundation for Social Studies and Humanities Textbooks Project. (Thai)
- Chiangthong, J. (2006). Development Sociology. BKK: Odeonstore.
- Eisner. (1976). Education Connoisseurship and Criticism: Their Form and Functions in Educational Evaluation. *Journal of Aesthetic Education*, 192-193.
- Epstein, J. L., and Sanders, M. G. (1998). "What we learn from international studies of school family-community partnerships," *Childhood Education* 74, 6: 392-394.
- Esptien, J. L., Sanders, M. G., Simon, B. S., Salinas, K. C., Jansorn, N. R. and Van Voorhis, F. L. (2002). *School, family, and community partnerships: Your handbook for action*. Thousand Oaks, California: Corwin Press, Inc.
- Flottman, R., McKernan, A. and Tayler, C. (2011). Victorian Early Years Learning and Development Framework: Evidence Paper Practice Principle 2: Partnerships with professionals. Retrieved from <https://www.education.vic.gov.au/Documents/childhood/providers/edcare/pracpartner.pdf>
- Good. (2005). Carter V. *Dictionary of Education*(5th ed.). New York: McGraw-Hill, 177.
- Hepburn, K. S. (2004). *Families as Primary Partners in their Child's Development and School Readiness*. Baltimore: The Annie E. Casey Foundation.

- Hersey, P., Blanchard, K. H., & Johnson, D. E. (1996). *Management of organisational behaviour*. London Prentice-Hall International, 144.
- Husen, T. and Postlethwaite T. Neville. (1994). *Self-Directed Learning : A Guide for Learners and Teacher*. New York: Association Press.
- Ivancevich, J. M. (2001). *Systematic model*. (8 th ed.). New York : McGraw-Hill, Inc.
- Keeve. (1988). P. J. *Model and Model Building Educational Research Methodology and Measurement: An international Handbook*. Oxford : Pergamon Press.
- Kids Matter Early Childhood. (2013). *Building partnerships between families and early childhood staff*. Retrieved from https://www.startingblocks.gov.au/media/1105/kmec_c4_201205_03_building-partnerships.pdf
- Öztürk, M. (2013). *Family Partnership in Early Childhood Assessment*. *Mediterranean Journal of Social Science*, 4(3), 679-686. doi:10.5901/mjss.2013.v4n3p679
- Phrapalad Somchai Payogo (Damnoen). (2013). *An application Right speech for administration of the leaders*. *Journal of MCU Peace Studies*. 1(1), 143-158.
- Pirjo L. Polkki and Riitta H. Vornanen. (2016). *Role and Success of Finnish Early Childhood Education and Care in Supporting Child Welfare Clients: Perspectives from Parents and Professionals*. *Early Childhood Educ J* (2016) 44:581–594.
- Rabibhadana, A. (1984). *The Participation of the Community in the Development of Social and Cultural Conditions in Thailand*. BKK: Saksoda Printing. (Thai)
- Raj, Madhu. (1996). *Encyclopedic Dictionary of Psychology and Education Volume 3 (M-Z)*. New Delhi : Anmol, 45.
- Rudolf, S. (1861-1925). *แนวการสอนแบบวอลดอร์ฟ (Waldorf)*. เข้าถึงเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/learningdiscoverytoyou/hnwy-kar-reiyn-ru-thi-1/naew-kar-sxn-baeb-wx-ld-xrf>.
- Scottish Executive. (2006). *Parents as partners in their children's learning toolkit*. Retrieved from <https://education.gov.scot/parentzone/Documents/parents-as-partners-toolkit.pdf>
- Smith and others (1980). *Development of a model to develop marketing products* : *journal Marketing Research*, 174-87.
- Steiner. (1998). *Organizational Dilemmas as Barriers to Learning : The Learning Organization*, 148.

- Tosi, H. L. and Carroll, S. J. (1982). *Management*. (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons, 163.
- United Nation Children's Fund. (n.d.). *Child-centred Development: The basis for sustainable human development*. Retrieved from <https://pdf4pro.com/cdn/child-centred-development-unicef-a2ac.pdf>
- Van t' Rood, R. (2004). *Child Centred Approach*. Retrieved from https://civicdrivenchilddevelopment.files.wordpress.com/2008/07/child-centred-approaches_rogier-van-t-rood.pdf
- Zagir A. Latipov, Svetlana S. Bykova and Maria P. Zhigalova. (2016). *The Family Club Activities for Organizing a Social Partnership of the Pre-School Educational Institution and the Family*. *International Journal of Environmental & Science Education*, 2016, 11(5), 655-662.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2559). *มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *แผนยุทธศาสตร์สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564)*. เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2563. เข้าถึงได้จาก http://wops.moph.go.th/ops/oic/data/20190329105418_1_.pdf.
- กัญญาภัทร ศรีเมือง และศันสนีย์ จะสุวรรณ (2560) *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดฉะเชิงเทรา*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). *สร้างหุ้นส่วนพัฒนาเด็กปฐมวัย*. เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <http://www.kriengsak.com/node/1243>.
- เกษม พงษ์เดช. (2558). *การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เกษม พงษ์เดช. (2558). *การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- ขวัญชนก กุลชะ โมรินทร์ และ ชีระ ภูดี. (2557). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอสหพันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์*. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน).
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนารัฐบาลและเยาวชนแห่งชาติ. (2560). *ร่างแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (2560-2564)*. เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2563. เข้าถึงได้จาก http://dcy.go.th/webnew/main/news_view.php?id=1492&type=12.

- โครงการพัฒนาความฉลาดทางสุขภาพของเด็ก เยาวชน และครอบครัวด้วยพลังเครือข่ายการศึกษา. (2553). แนวทางพัฒนาความฉลาดทางสุขภาพ (Health Literacy) ของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ด้วยพลังเครือข่ายการศึกษา. มูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- จิราพร ชมพิกุล และคณะ. (2551). การสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม): 15 – 24.
- จิระพันธ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. (2543). การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดมอนเตสซอรี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- จุฑามาศ โชติบาง. (2556). โครงการสร้างเสริมศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการดูแลเด็กปฐมวัย “จุดเปลี่ยนปฐมวัยด้วยการจัดการเชิงระบบแบบมีส่วนร่วม”. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จุฑารัตน์ ยะตะนัง และอัมเรศ เนตาลีท์. (2557). การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (ตุลาคม 2556 - มีนาคม 2557): 73 – 83.
- ชีวิน อ่อนลออ และสุวคนธ์ ภาวะชาติ. (2557). การบริหารทรัพยากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรธานี. รายงานวิจัย. วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ชุลีกร ค่านุทธศิลป์., ช. (2554). "การสร้างเสริมสุขภาพหุ้นส่วนสุขภาพ และการเสริมสร้างพลังอำนาจในชุมชน." วารสารพยาบาลสาธารณสุข 25(3): 82-91
- ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล. (2552). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม, 125.
- ณิชา เทียมสุวรรณ. (2558). กระบวนการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและโรงเรียนในการเสริมสร้างคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2558- มิถุนายน).
- ดร.ปกรณ์ สุปินานนท์. (2557). การทำโฮมสคูล การเรียนแนวใหม่ พ่อแม่มือใหม่ ก็ทำได้ไม่ยาก. เข้าถึงเมื่อ วันที่ 18 กรกฎาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <http://www.ducatoys.com/article/62/>.
- ทศนา แหมมณี. (2550). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ : พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 220.
- ทศนา แหมมณี. (2551). รูปแบบการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- นภัทร์ โพธิรัตน์. (2550). ความพึงพอใจของผู้ปกครองเด็กที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลวัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว. (รายงานการศึกษาระดับปริญญา รัฐประศาสนศาสตร์. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- นเรศ สวัสดิกุลวัฒน์. (2551). แนวทางการพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการเด็ก. (วิทยานิพนธ์

- สังคมสงเคราะห์ห่มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 43.
- นิพนธ์ เสือก้อน. (2545). ความเป็นหุ้นส่วนการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการวิจัย
ปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน. (ปริชญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), 45-46.
- แนวคิดเกี่ยวกับการร่วมมือแบบหุ้นส่วนผ่านมุมมองของ Begona Vilaplana (1998). เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2563.
เข้าถึงได้จาก http://sna2ur.blogspot.com/2011/06/begona-vilaplana-1998_24.html.
- บังอร เทพเทียน และปิยฉัตร ตระกูลวงษ์. (2550). การดูแลเด็กปฐมวัยของประเทศไทย. วารสารสาธารณสุขและการ
พัฒนา, 5(3), 167-176.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุบผา เรืองรอง. การเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี. เข้าถึงเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2563. เข้าถึงได้จาก
<http://taamkru.com/th/มอนเตสซอรี/#article103>.
- บุษบง ดันดวงศ์. (2552). การศึกษาออกคอร์ท : ปรัชญา หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราและเอกสารทาง
วิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2557). อกวิวัฒน์การเรียนรู้ สู่จุดเปลี่ยนประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท มาตา จำกัด.
- ปิยะธิดา นาคเกษียร และ ชูชาติ พงษ์สาระนันท์กุล. (2557). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นกับการพัฒนาศักยภาพ
ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสู่การเป็นศูนย์เด็กเล็กต้นแบบ : กรณีศึกษาพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันตก. วารสาร
การพยาบาลและการดูแลสุขภาพ ปีที่ 32 ฉบับที่ 2 : 181-189
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). การสร้างและพัฒนาและทดสอบผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรา เข้มมิกิจการ. (2557). พัฒนาการเด็กปฐมวัย รากแก้วแห่งชีวิต. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ "อกวิวัฒน์
การเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และ
คุณภาพของเยาวชน.
- เพ็ญแข ลาภอิ่ง. (2552). ความเป็นหุ้นส่วนระหว่างรัฐและเอกชน : แนวคิด หลักการ พัฒนาการ และประสบการณ์ด้าน
สุขภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- เพ็ญญา พิสมัย และ ศิริ สยามสุโพธิ์. (2556). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
กรณีศึกษา : โรงเรียน สุหระาหะยิมินา สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วารสารมหาวิทยาลัย
นครพนม.ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม).
- ภูมิศรีณีย์ ทองเลี่ยมนาค. (2560). โครงการศึกษาการลงทุนด้านสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของภาคีสุภาพวะ: การ
พัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อวางรากฐานในการมีสุขภาพและสุขภาวะที่ดี. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- มียากาวะ, ทาดาโอะ. (2550). เศรษฐมิติเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ฐูแจ้ง.
- มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว. (2551). การจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School). เข้าถึงเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2563.
เข้าถึงได้จาก <http://www.familynetwork.or.th/content-home-school>.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2552). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ : คำสมัย, 124.
- วรรณิภา เสาวพันธ์. (2559). การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอเฉลิมพระ

- เกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. รายงานวิจัย. วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ศิรินภานามมณี อนุศักดิ์เกตุศิริ และจิณฉวีตร ปะโคทัง. (2557). รูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิผล สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิจัยและพัฒนา ปีที่ 9 ฉบับ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม).
- ศราวดี เฟิงศรีโคตรและจันทร์ชลิ มาพุทธ. (2554). รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย. วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 : 68-82.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579). กรุงเทพฯ: พรินทิวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2540). การปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ทักษะชีวิต รหัสศรศตวรรษที่ 21. เข้าถึงเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <https://www.unicef.org/thailand/media/966/file/21st%20Century%20Skills%20Education%20Teacher%20Manual.pdf>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2555 – 2559. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ที.วี.ซี. จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2561). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท พรินทิวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). รายงานการติดตามการดำเนินงานของแผนปฏิบัติการตามแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านเด็กปฐมวัย (พ.ศ. 2555 – 2559) ประจำปี 2556. เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1367-file.pdf>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). การดูแลและการศึกษาเด็กปฐมวัย. เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1233-file.pdf>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานผลการประเมินการบังคับใช้กฎหมายการศึกษา และปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการศึกษาให้สอดคล้อง และสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาของชาติ ปีงบประมาณ ๒๕๕๘. เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <http://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/1495>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท พรินทิวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2547). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุทธิขมา มาลีเสศ. (2551). สภาพและปัญหาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัยอนุบาล ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สุวิมล หงส์วิไล. (2559). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลสระบัว อำเภอ กบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี. (วิทยานิพนธ์ กศ.ม.. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา).
- เสรี ชัดเข้ม. (2546). โมเดลสมการโครงสร้าง. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 1(1), 1-22

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ.(2560). สกศ.กำหนด 7 ยุทธศาสตร์หลักพัฒนาเด็กปฐมวัย. เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2563.

เข้าถึงได้จาก : <https://www.thairath.co.th/content/836561>.

อภิสิทธิ์ จรัลชวนะเพท. การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย บนพื้นฐานของหลัก 3R. เข้าถึงเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2563. เข้าถึงได้

จาก https://www.scbfoundation.com/media_knowledge/knowledge/1465.

อุทุมพร จามรมาน. (2543).เอกสารประกอบการบรรยายการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนา
คุณภาพวิชาการ(พว.), 23..

ภาคผนวก ก.

รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตาราง ก1.รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเด็น	ความเหมาะสม						ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ						ความสอดคล้องกับบริบท						การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง									
	ผู้เชี่ยวชาญ			แปลผล			ผู้เชี่ยวชาญ			แปลผล			ผู้เชี่ยวชาญ			แปลผล			ผู้เชี่ยวชาญ			แปลผล						
	1	2	3	4	5	—	x	1	2	3	4	5	—	x	1	2	3	4	5	—	x	1	2	3	4	5	—	x
1.หลักการ	5	5	4	5	5	4.80	มากที่สุด	5	4	4	4	4	4.40	มาก	4	4	5	5	5	4.60	มากที่สุด	5	5	5	4	4.80	มากที่สุด	
2.ความเชื่อมโยง	4	4	4	5	5	4.40	มาก	4	4	5	4	4	4.20	มาก	5	5	5	4	4	4.60	มากที่สุด	4	4	4	4	4.20	มาก	
3.องค์ประกอบของรูปแบบ																												
3.1 การบริหารจัดการ	4	4	5	5	5	4.60	มากที่สุด	5	5	4	4	4	4.40	มาก	4	5	5	5	4	4.60	มากที่สุด	4	4	5	5	5	4.60	มากที่สุด
3.2 บุคลากร	4	4	4	5	5	4.20	มาก	4	5	5	4	3	4.20	มาก	4	4	4	5	4	4.20	มาก	4	5	5	4	4.40	มาก	
3.3 อาคารสถานที่	5	5	5	4	4	4.80	มากที่สุด	5	5	4	5	5	4.80	มากที่สุด	5	5	5	4	4	4.60	มากที่สุด	5	4	4	4	4.20	มาก	
3.4 วิชาการ	5	4	5	4	4	4.40	มาก	4	4	5	5	5	4.40	มาก	4	5	4	5	5	4.60	มากที่สุด	5	3	5	4	4.20	มาก	
3.5 การมีส่วนร่วม	3	4	5	4	5	4.20	มาก	4	4	4	4	4	4.20	มาก	3	4	4	3	5	3.80	มาก	4	4	4	5	4.20	มาก	
3.6 ส่งเสริมเครือข่าย พัฒนาดี	5	5	5	4	4	4.80	มากที่สุด	4	5	5	4	4	4.60	มากที่สุด	4	5	4	5	5	4.60	มากที่สุด	4	5	3	5	4.00	มาก	
4.การอธิบายรูปแบบ	5	5	4	4	4	4.60	มากที่สุด	4	4	5	4	4	4.20	มาก	5	4	5	5	5	4.80	มากที่สุด	4	4	4	4	4.20	มาก	
5.ภาพรวมของรูปแบบ	4	5	4	4	4	4.20	มาก	5	4	5	4	4	4.40	มาก	4	4	5	4	5	4.40	มาก	4	5	5	4	4.40	มาก	

ข้อ คำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	สรุปผล
	1	2	3		
ส่วนที่ 1					
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 5	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 6	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ส่วนที่ 2					
ข้อที่ 1	0	+1	+1	0.6	ใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 5	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 6	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 7	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 8	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ส่วนที่ 3					
ด้านที่ 1					
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 5	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านที่ 2					
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	0	+1	0.6	ใช้ได้
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			ค่า IOC	สรุปผล

คำถาม	1	2	3		
ด้านที่ 3					
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 4	0	+1	+1	0.6	ใช้ได้
ข้อที่ 5	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 6	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 7	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านที่ 4					
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 4	+1	0	+1	0.6	ใช้ได้
ข้อที่ 5	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านที่ 5					
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 4	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านที่ 6					
ข้อที่ 1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 2	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อที่ 3	+1	0	+1	0.6	ใช้ได้
ข้อที่ 4	+1	0	+1	0.6	ใช้ได้

ภาคผนวก ค.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่องรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในประเทศไทย

แบบสอบถามชุดที่
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่องรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

.....

คำอธิบาย

1. แบบสอบถามฉบับนี้สำหรับ

- 1) หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) ครู/ผู้ดูแลเด็ก ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) ผู้ปกครอง

2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บริบทของพื้นที่ ลักษณะของการปกครองของท้องถิ่น
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถาม ตามความเป็นจริงและครบทุกข้อ โดยโปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อคำถามอย่างละเอียด เพื่อให้การวิจัยนี้มีผลสรุปที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ได้จริง ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสอบถามจะเป็นความลับและไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดีมา ณ โอกาสนี้ด้วยคำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

นางสาวมาฆะรัตน์ อัมพรเกียรติพล
นักศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร

**แบบสำรวจสถานการณ์ของการเป็นหุ้นส่วนทางสังคม
ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

1. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง
------------------------------	-------------------------------
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุด (หรือเทียบเท่า)

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท	☐ ปริญญาเอก
4. ตำแหน่ง/บทบาทในศูนย์เด็กเล็ก

☐ หัวหน้าศูนย์ฯ/รักษาการหัวหน้า ศพด.	☐ ครู/ผู้ดูแลเด็ก
☐ ผู้ปกครอง	☐ อื่นๆ (ระบุ).....
5. ประสบการณ์การทำงานในหน่วยงานกับเด็กปฐมวัย.....ปี.....เดือน
6. การอบรมที่เคยได้รับ.....เรื่อง ตอบได้มากกว่า 1 เรื่อง

☐ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	☐ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับ
---	--

ปฐมวัย

☐ การผลิตสื่อ	☐ การดูแลสุขภาพ
☐ การประเมินพัฒนาการเด็ก	☐ การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
☐ อื่นๆ (ระบุ).....	
☐ ไม่เคยอบรม	

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. ขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย

☐ ขนาดเล็ก	☐ ขนาดกลาง	☐ ขนาดใหญ่
-----------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------------
2. จำนวนครู/ครูผู้ดูแล/ผู้ดูแล ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....คน
3. ที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคณะกรรมการในการดำเนินงานหรือไม่

☐ มี (โปรดระบุจำนวนคณะกรรมการ).....คน
☐ ไม่มี
☐ ไม่ทราบ

5. หน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- หน่วยงาน/องค์กรราชการ ระบุชื่อ.....
- หน่วยงาน/องค์กรภาคเอกชน ระบุชื่อ.....
- หน่วยงาน/องค์กรภาคประชาชน ระบุชื่อ.....
- หน่วยงาน/สถาบันการศึกษา ระบุชื่อ.....
- หน่วยงาน/องค์กรพัฒนาเอกชน ระบุชื่อ.....
- อื่น ระบุชื่อ.....

6. หน่วยงาน/บริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- วัด สถานศึกษาอื่นๆ (ระบุ).....
- แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม สถานบริการสุขภาพ
- หน่วยงานราชการ แหล่งการค้า
- แหล่งสถาบันบันเทิง อื่นๆ (ระบุ).....

7. หน่วยงาน/บริเวณใกล้เคียงที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียน

- วัด สถานศึกษาอื่นๆ (ระบุ).....
- แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม สถานบริการสุขภาพ
- หน่วยงานราชการ แหล่งการค้า
- แหล่งสถาบันบันเทิง อื่นๆ (ระบุ).....

8. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีชมรมผู้ปกครอง/เครือข่ายผู้ปกครอง

- มี ไม่มี

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นหรือการรับรู้ของท่านมากที่สุดเพียงข้อละ 1 คำตอบเท่านั้น โดยแต่ละคำตอบมีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมมากที่สุด
- 4 หมายถึง ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมมาก
- 3 หมายถึง ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมปานกลาง
- 2 หมายถึง ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมน้อย
- 1 หมายถึง ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมน้อยที่สุด
- 0 หมายถึง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการด้วยตนเองไม่มีหน่วยงาน/องค์กรเข้ามามีส่วนร่วม

ข้อคำถาม	การดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก					
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด	0 ศพด. ดำเนินการ เอง
1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ท่านคิดว่า ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด						
1.1 การจัดทำแผนพัฒนา ศพด.						
1.2 การเปิดรับสมัครเด็ก						
1.3 การดูแลเด็กให้มีน้ำหนัก ส่วนสูง เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน						
1.4 การดูแลคุณภาพอาหารเด็กให้ครบถ้วนตามหลักโภชนาการ						
1.5 การดูแลให้เด็กมีสุขภาพช่องปากที่ดี						
2. ด้านบุคลากร ท่านคิดว่า ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด						
2.1 การจัดทำแผนบริหารบุคลากร ครู/ผู้ดูแลเด็กให้มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรม						
2.2 การส่งเสริมให้ครู/ผู้ดูแลเด็ก จัดประสบการณ์เรียนรู้ โดยการบูรณาการ และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						
2.3 การประเมินผลการทำงานของครู/ผู้ดูแลเด็ก						
2.4 การส่งเสริมให้ครู/ผู้ดูแลเด็ก ทำงานเป็นทีม มีความพึงพอใจ และมีขวัญกำลังใจที่ดีในการทำงาน						
3. ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ท่านคิดว่า ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด						
3.1 การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น มุมเรียนรู้ มุมของเล่น ห้องสมุด						
3.2 กำหนดมาตรการด้านความปลอดภัย และครอบคลุมเรื่องระบบป้องกันภัย และรองรับกรณีมีเหตุฉุกเฉิน						

ข้อความ	การดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก					
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด	0 ศพด. ดำเนินการ เอง
3.3 การจัดสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและ ภายนอกห้องเรียนที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก						
3.4 การจัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์สำหรับ ทำอาหาร และของว่างสำหรับเด็ก						
3.5 การจัดพื้นที่สำหรับดูแลเด็กที่ป่วย และมี อุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น รองรับกรณีเกิดอุบัติเหตุ						
3.6 การกำหนดมาตรการ และปฏิบัติตาม มาตรการด้านความปลอดภัยของ ศพด. ครอบคลุมเรื่องความปลอดภัยในการ เดินทาง การจราจรบริเวณรอบศูนย์						
3.7 การรักษาความสะอาดทั้งภายในและ ภายนอก ศพด.						
4. ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ท่านคิดว่า ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด						
4.1 การจัดทำหลักสูตรให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน						
4.2 การจัด ประสบการณ์ เรียนรู้ที่ หลากหลายให้กับเด็กทั้งในและนอก ห้องเรียน เหมาะสมกับพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ของเด็ก (ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา)						
4.3 การประเมินผลพัฒนาการของเด็กด้วย วิธีการ และเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน						
4.4 การสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาของ ศพด.						
4.5 การจัดประสบการณ์เรียนรู้เพื่อให้เด็ก ดูแลตนเองในการป้องกันโรคติดต่อ อุบัติเหตุ และอันตรายได้เหมาะสมกับ วัย						

ข้อคำถาม	การดำเนินงานแบบหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก					
	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด	0 ศพด. ดำเนินการ เอง
5. ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน ท่านคิดว่า ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด						
5.1 การใช้คน ทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ใน ชุมชน ในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก เช่น ให้ผู้ปกครองมาสอน เป็นต้น						
5.2 จัดให้มีคณะกรรมการ/เครือข่าย ดำเนินการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ แสดงความคิดเห็นต่อการ ดำเนินงานของ ศพด.						
5.3 การจัดให้ ศพด.เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อ พัฒนาความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยกับ ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง						
5.4 จัดกิจกรรมบูรณาการเพื่อส่งเสริมการ เรียนรู้ด้านสุขภาพสำหรับเด็ก ครอบครัว และชุมชน						
6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย ท่านคิดว่า ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรหุ้นส่วนทางสังคมมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด						
6.1 มีการสร้าง/บูรณาการความรู้ จาก ชุมชน สังคม เพื่อสร้างเสริม ประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กใน ศพด.						
6.2 จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกับเครือข่าย/สมาคม/ชมรม ในการ จัดการศึกษาการพัฒนาเด็กและครู						
6.3 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ภายในของ ศพด.						
6.4 สรุปทบทวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ร่วมกับครอบครัวและชุมชน						

2. ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามข้อ 1 หรือไม่อย่างไร

มีส่วนร่วม (อธิบายว่ามีส่วนร่วมอย่างไร ในด้านใด)

ไม่มีส่วนร่วม

ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....

ด้านบุคลากร.....

ด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย.....

ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร.....

ด้านการมีส่วนร่วม และส่งเสริมสนับสนุน.....

ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย.....

3.ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการที่จะพัฒนา ศพด. โดยใช้การมีส่วนร่วมจากหน่วยงาน/องค์กร หรือภาคีหลายภาคส่วน

.....

.....

.....

4.หน่วยงานหรือองค์กรใดที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เรียงจากมากไปหาน้อย (สามารถระบุได้มากกว่าหรือน้อยกว่าลำดับที่ให้)

(1).....

(2).....

(3).....

(4).....

(5).....

(6).....

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.ปัจจัยความสำเร็จในการเกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

2. ปัญหา/อุปสรรคในการเกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (หน่วยงานใดควรทำอะไร อย่างไร และเมื่อใด)

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	มาณะรัตน์ อัมพรเกียรติพล
วัน เดือน ปี เกิด	5 มีนาคม 2528
วุฒิการศึกษา	- สังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - ดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	98/126 หมู่บ้านเพอร์เฟค พาร์ค ราชพฤกษ์ ต.บางรักน้อย อ.เมือง จ. นนทบุรี

